GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

Litt
Ty

TRANEMÅLA
SAMLINGEN
WZ
SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

Allmänna Sektionen

Litt.
Ty.

TIDSBILDER FRÅN TRETTONHUNDRATALETS PARIS

GORGONA

AF

AUGUST LEWALD

STOCKHOLM,
ULRIK FREDRIKSONS FÖRLAG.

STOCKHOLM
Ulrik Fredriksons Boktryckeri, 1889.

Inledning.

Blott raskt! I väf, af tviflet spunnen,
Dig trassla ej dåraktigt in;
Ty vore ingen hexa funnen,
Hvem djefvul'n ville vara Hin.
FAUST, 2:dra delen.

Författaren framställer här en räcka bilder, små försök, hvilka, ehuru de allt emellanåt sväfva in på det historiska gebitet, dock snarare vilja räknas till det egentliga genrefacket.

Man må ej hoppas att finna Bourdon, Poussin eller Lesueur i lyckade kopior; på sin höjd torde små drag vara lånade af den gamle mästaren François Clouet, kallad Janet. Lika så litet må man vänta att åter en gång få helsa en kärlekstrånande och tornérlysten medeltidsanda, sådan som den för åtskilliga årtionden sedan var på modet; nej, en himmel, full af svarta moln, der bakom lurande vidunder, lycko- och olycksbådande stjernor, kringstrykande magier med höjda trollstafvar, af ångest skälfvande menniskor, hotande och straffande domstolar, tortyr och bål — qval på denna sidan och på hinsidan.

Författaren fann en kringfladdrande saga, hvilken häftar vid åtskilliga personer likasom vid åtskilliga länder, hvilken förirrar sig från Frankrike till Tyrolen och till Italien och hvilken bär de der dystra tidernas prägel. Denna gaf honom staffaget. Gamla bildrika krönikor, bygnadsmonument och andra medeltidserk meddelade honom de nödvändiga upplysningarna och

lärde honom att blanda sina färger. Noggrann kännedom om lokaliteten gaf honom bakgrunden. Och så hafva dessa skildringar uppstått, hvilkas hufvudbeståndsdel, tron på trolldom, icke var ett tomt hjernspöke utan ett verkligt historiskt faktum, fruktansvärdare än krig och pest, blodigare, mera öfverraskande och längre ihållande.

Först i nyare tider hafva parisarne sjelfve börjat att kasta blickar på sina sköna ruiner och gamla sagotorn, men, märkvärdigt nog, hafva de städse undvikit att i sina skildringar återgifva det skräckinjagande, det tvetydiga ljus, som rör sig deromkring, så utbredd än lusten derför eljes är hos publiken. Det ser ut, som blygdes de för att nämna det upplysta Paris som vidskepelsens säte, och försöka de sig någon gång i denna riktning, förlägga de gerna skådeplatsen till Böhmen, som efter deras förmenande är allt mörkers och zigenarnes hemland.

Förr än vi nu skrida till bildernas betraktande, vilja vi kasta en hastig öfverblick på den skådeplats, som tjenar dem till bakgrund.

Vårt Paris är hundra år äldre än det af Victor Hugo i Notre Dame och två hundra år äldre än det af Merimée i hans krönika skildrade. Enligt Hugo var staden redan en *jätte-stad*, som sedan dess förstorats med knappt en tredjedel; vårt Paris räknade icke fullt 40,000 invånare. Det låg likasom ännu i dag vid två floders sammanflöde, dess kärna var bygd på en lös mycket backig mark. Det utgjordes af en smutsig husmassa, som bildade krokiga gator eller snarare gränder, ur hvilka många kyrkors götiska klocktorn stucko fram, och var omgifvet af starka, genom tiden svärtade murar af huggen sten samt af smala, cylinderformiga torn med höga spetsiga tak, hvilka gåfvo det hela en sorglig och dyster karakter, samt utseende af ett stort fängelse.

Här rörde sig om dagen en brokig folkmängd hit och dit, och ett högljudt larm fylde luften. Redan på den tiden utbjödos tillagade och råa födoämnen till salu; sjuke stodo utanför portarna, högt klagande öfver sina bräckligheter och bedjande om hjelp och milda gåfvor; framför liken gingo menniskor, ropande: »bed-

jen Gud för den hädanfarne»; kungliga befallningar tillkännagåfvos i gathörnen, och nidvisor sjöngos redan då af pöbeln på samma sätt som de nutida smädekupletterna på de offentliga platserna. Man varseblef strax i trängseln de bjertast afstickande fysionomier och drägter; det var ett tillopp af alla stånd och många främmande nationer. Med skymningens inbrott drogo väktare i alla riktningar genom staden, med hög röst ropande hvad klockan och hurudant vädret var, samt uppmanade parisarne att släcka ut elden och begifva sig till hvila. Detta kallade man »glödtäckningstimmen». Snart försvunno ljusen i fönsterna, och de stora svarta stenmassorna stodo der dystert hotande. De mörka floderna vid deras fot gåfvo ifrån sig ett hemlighetsfullt brus, likasom talade de om ofattliga brott. Här och der förnams nu en tystare rörelse än om dagen; natten befolkades med hemska väsen, och man hörde månget fasans skri, månget ängsligt nödrop om skyndsam hjelp, hvilket plötsligt storknade i den ropandes strupe.

Det var en sådan natt, kolsvart och kylig, som hade lägrat sig öfver Paris. I Halmgatan, som hade sitt namn deraf, att lärjungarne vid Parisiska högskolan sutto på halm under de föreläsningar, som derstädes höllos, var det så mycket dystrare, som denna gata var särdeles trång och krokig. Ett fönster i ett obetydligt hus var upplyst. I ett rum varsna vi der en ståtlig man, som lägger af sin svarta, långa och vida kappa, för att kläda sig i en vanlig arbetares simpla drägt. Han bestryker ansigtet med en mörkare färg än det af naturen har och förvandlar genom dylika konstgrepp sitt kastanjbruna hår till svart, allt med synbar brådska men utan att förråda någon ängslan. Derefter stoppar han på sig en liten dosa och ett vapen, betraktar med en blick, hvari snarare förakt än vemod står måladt, det rum, i hvilket han bott och hvilket han just nu tänker lemna. Hans öga häftas på det oansenliga husgerådet och dröjer derefter längre på några böcker, som stå på hyllan. Hans min antager uttrycket af det bittraste hån, och han utbrister i orden: — Farväl, I stumma vittnen till min frivilliga

landsförvisning! Jag måste åter ut i verlden, för att intaga den mig af ödet bestämda platsen. Jag vill icke för tro eller otro, kätteri och trolldom, himmel och helvete, Gud och djefvul låta bränna mig såsom Jacob de Molay, »den vise», och Guy af Normandie, »den tappre». Jag vill herska och bevara min frihet — ja, jag *vill*. — Det är mitt privilegium — menniskan har en vilja, icke djuret. Åsnan hungrar ihjäl mellan en bundt hö och en ho vatten, om hunger och törst i fullkomligt samma grad beherska henne, emedan blott detta bestämmer henne och hon icke är mägtig en fri vilja. Men jag är en menniska — och vill icke vanmägtigt tvina bort, utan jag *vill* lefva ett kraftigt lif.

Och med dessa ord gick han med stolta steg ut ur huset och raka vägen till herberget St. Julien-le-Pauvre, för att blanda sig bland de pilgrimer och resande, som der erhöllo nattherberge, likasom vore också han nyss anländ till Paris samt trött af sin färd.

Denne man var Johan Buridan, enligt allas åsigt född i Bethune i Artois. I sin tidigare ungdom påstås han hafva under ett annat namn uppehållit sig vid det burgundiska hofvet hos hertig Robert II. Han förföljdes nu af domstolarna, emedan han ansågs för en anhängare af tempelorden och en lärjunge till dess siste stormästare Jacob Bernhard de Molay, hvilken måndagen den 11:te mars 1314 om aftonen hade blifvit bränd på en ö i Seine nära Augustin-klostret.

De ord, som vi nyss hörde Buridan uttala, utgöra hufvudbeståndsdelen i en af honom förfäktad sats, och bilden om åsnan mellan en bundt hö och en ho vatten gaf anledning till det under lång tid allmänt gängse ordstäfvet om »Buridans åsna», hvilket också Spinoza i sin ethik omnämner.

Om än Buridan enligt några påstående varit rektor vid universitetet i Paris samt enligt andras till och med skall hafva lagt grunden till det i Wien, så är dock denne lärde man på samma gång hjelten i de sällsammaste sagor nästan likasom Tysklands Faust, och vi vilja försöka att göra honom, från denna sida sedd, tilltalande för vår bilderräcka.

Första afdelningen.

I.

Jourdan Ferron och hans lärjunge.

Ej långt från kyrkan St. Jaques vid hörnet af rue des Écrivains stod en gammal byggnad, som stack besynnerligt fram ur sin omgifning. Rundt omkring hade väder och vind tillika med smutsen från den trånga, mycket trafikerade gatan beklädt husen med en enformig, förvittrad grå färg; men det hus, om hvilket vi tala, hade en glänsande hvitrappning, och mellan fönstren, hvilka voro oregelmessigt anbragta efter inredningens och icke efter den yttre skönhetens fordringar, varseblef man sällsamma skriftecken och djurafbildningar, sådana som vi kunna få se på de till Europa öfverförda obeliskerna och som man kallar hieroglyfer. Byggnaden var icke hög, ty den hade egentligen blott en våning, enär den, som man gemenligen kallar »nedersta bottnen», befann sig till hälften under jorden. Så var och är ännu i dag förhållandet med många byggnader i denna stadsdel, derför att gatuläggningen på olika tider höjts och husen sålunda med sina bottenvåningar sjunkit allt djupare ned i jorden. Det gifves sådana, som hafva tre jordvåningar ofvanom hvarandra, och vid gräfningar stöter man på de gamla, väl bibehållna gatorna under de nyare, hvilka här och der ligga som en brygga hvälfda öfver dem. Dess-

utom hvilade på nämnda hus, som vi redan egnat någon uppmärksamhet, ett oformligt, trekantigt tak, hvars gafvel låg vänd från gatan. Mellan detta tak och den låga porten skådade man en manlig och en qvinlig bild i dåtidens drägt, och dessas anletsdrag kunde icke just räknas till de intagande.

Mannen var nästan mörkbrun och mycket mager. En stel känslolöshet målade sig i hans drag, och ett sparsamt tillmätt skägg af högröd färg, hvilket målaren med stor sorgfällighet hade sträfvat att återgifva medels cinober, fulländade denna bild af frånstötande fulhet. Qvinnan var det bjertaste motstycke dertill. Var den förra enligt våra skönhetsbegrepp för mörk, så var den senare deremot så likblek, att man med vedervilja måste vända sig derifrån. Den i blått stötande färgskiftningen omkring munnen, som stod halföppen, den långa, i en hvit spets slutande näsan och de uppåt riktade brustna ögonen förökade ytterligare det oangenäma intrycket, och man kunde knapt betvifla, att man hade bilden af ett lik för sig. Och i sjelfva verket förhöll det sig så. Jourdan Ferron, som bebodde detta hus, hade låtit en lombardisk konstnär öfver sin husport måla sig och sin hustru Meline la Henrione, när hon såsom ett af honom beklagadt lik låg inför hans ögon. Skylten måtte väl i sanning icke hafva varit inbjudande till besök, ty skriftställare, som lefde flere hundra år senare, skildra ännu dessa bilder på ett afskräckande sätt; det oaktadt såg man ofta, i synnerhet den tid på dagen, då man efter ett gammalt fransyskt ordspråk icke mera kan skilja varg från hund, tätt insvepta gestalter med mask för ansigtet eller kapuschongen öfver hufvudet inträda hos mäster Jourdan Ferron, hvilken hos alla parisare, höge och låge, stod i rop för stor visdom och öfvernaturlig förmåga.

I högre grad, än det väl någonsin torde hafva varit fallet i någon skandinavisk stad, herskade då för tiden bland parisarne tron på trollkarlar, spåmän, spöken, djeflar och hexor. Genom de siste tempelriddarnes brännande på bål trodde sig folket i början hafva tillintetgjort svartkonsternas egentliga hufvudsäte. Men denna föreställning fortfor icke länge. Ordens båda

anklagare, tempelpriorn öfver provinsen Toulouse, Heribert af Montfaucon och florentinaren Noffo af Noffo-Dei, hade i allt lemnat ett verksamt biträde och åt domarenas profana händer förrådt de rika skatterna af tempelherrarnes djupa vetande, i hvilka efter folkets mening hemliga krafter just skulle ligga. Grefven af Longuville, Enguerrand de Marigny, som redan under Philip IV, med tillnamnet *den sköne*, hade regerat Frankrike och låtit döma riddarne genom sin fanatiske broder, erkebiskopen af Sens, frossade nu, drifven af ett omättligt begär efter det der vetandet, i ordens arkiv, hvilket densamma under loppet af två århundraden hade hopat i sitt präktiga hus, »Templets nya stad», vid öfre ändan af kyrkan St. Jean en Grève.

Genom denna af ministern gjorda fångst voro dörr och port öppnade för allsköns äfventyrlighet, och snart hade han icke blott namn om sig att vara en trollkarl och giftblandare, hvilken till och med på sin konung och herre utöfvade ett förderfligt inflytande, utan han var äfven verkligen, lik en urgammal egyptisk Pharao, omgifven af en skara astrologer, alkemister och andra hemlighetsfulla varelser.

Det var pingsten år 1314. Den af ålder svärtade kyrkan St. Jaques, som låg midt emot Jourdan Ferrons hus, hade också i likhet med den härliga årstiden, som lifvade och omgestaltade allt, samt den högst fröjdefulla fest, som stämde alla sinnen till glädje, anlagt en brokig och fägnesam skrud, som dock sannerligen föga passade ett kristet tempel. Rundtomkring voro nemligen tapeter upphängda, hvilka i bjerta färger, som bestucko råa ögon och sinnen, åt folket prisgåfvo romanen »Rosa, Kärleksguden och Ålderdomen», framställd i okyska skildringar. Derjemte hade man icke sparat på det bedöfvande doftet af starkt luktande rökverk och af en otalig mängd friska blommor, hvarpå årstiden icke led någon brist, och dessutom hade man efter messans slut låtit en mängd älskogslystna dufvor och andra brunstiga foglar genom en öppning i taket flyga in i den stängda kyrkan. Dessa flögo först ängsligt hit och dit, men sedan slogo de sig qvittrande ned på alla listverk, kapitäl, karniser och framspringande

brädfogningar samt gåfvo på altaren, målningar och allehanda skulpturer fritt lopp åt sitt koketta fjolleri och sina naturliga drifter till fröjd för den närvarande mängden, som med otålig längtan väntat derpå.

Vid samma tid befunno sig två personer af olika ålder i Jourdan Ferrons kammare; den äldre var ifrigt sysselsatt med ett arbete, medan den yngre genom de medels gröna förhängen till hälften ogenomskinliga fönstren kastade eldiga blickar åt den öppnade kyrkoporten, genom hvilken en menniskoström böljade fram. Ur denna dykte månget skönt flickhufvud på hvita skuldror och fin hals blomstrande upp och tycktes med underbar magt uppröra ynglingens sinnen. Den andre kastade från sitt arbete en skyggt plirande blick på honom, och dervid vred sig hans mun på sned, liksom han tänkte tala; likväl förnams icke ett enda ljud, ty en vaxbild, som var efterapad naturen så troget, som om den lefvat, stod framför honom och blef struken på ett ställe, tryckt på ett annat, för att än gifva en lem en mera svällande rundning, än förläna en annan större släthet och glatthet. Derjemte användes färger och andra medel, för att drifva villan till sin höjd. En timme hade redan förflutit på detta sätt, då mästaren tog några steg baklänges, för att med pröfvande kännareblick betrakta sitt konstverk.

— Drag förhänget åt höger från tre fjerdedelar af fönstret, Robert! — sade mäster Jourdan Ferron nu till sin lärling, — på det jag må kunna betrakta mitt verk i den rätta belysningen. Så der, icke mera! — tillade han och skelade dervid åter riktigt hemskt åt ynglingen, som hade gjort, hvad honom blifvit befaldt, och derpå, fördjupad i tankar, åter skådade ut genom fönstret rakt in i den öppna kyrkoporten. Plötsligt for han upp, ty en tung hand hade berört hans skuldra, och han såg sin mästares bruna, rödskäggiga ansigte tätt invid sitt samt de i grönt skiftande, stelt blickande ögonen på mindre än en halfspanns afstånd från sina egna, i hvilka lif, kärlek, hopp och längtan stodo målade med svärmisk glöd.

— Folten är färdig, — sade Jourdan med mildare tonfall, — och jag behöfver dig icke mera. Nu måste

den invigas med hemliga formler, och dertill behöfver jag en rundlig tid. Du kan nu gå din väg, men när väktaren ropar åtta, då släcker jag min lampa, det vet du, och då måste äfven du vara hemma. Undvik de ställen, der mina fiender bo! Drif icke omkring i misstänkta och osäkra vinklar och vrår, sådana som Grande-truanderie och Vallée-de-misère! Håll dig äfven på afstånd från porten till Philip Hamelin! Der är icke säkert. Om hofkavaljerer möta dig, så afstå åt dem trottoaren och spring hellre i en pöl, om det måste så vara! Har du lagt märke till allt, som jag sagt dig? — Ah, du är ju redan fullkomligt klädd. Det ser ut, som du alldeles icke kunde lägga band på din otålighet — mina farhågor synas dig väl obefogade — tänker ej aflägsna dig långt från mitt hus.

— Jag skall noga rätta mig efter allt, som ni sagt mig, mäster Jourdan, — sade ynglingen och tryckte en grå hatt, hvars breda brätte på ena sidan var något uppviket, en smula på sned på de bruna lockarne. — Var obekymrad — allt — allt —

Och med dessa ord hade han fattat i dörrklinkan. Men Jourdan lade betänksamt sin hand på hans.

— Vill väl bara ditöfver i kyrkan och förrätta din aftonandakt? Har jag nu gissat rätt? — frågade Jourdan med dold ilska.

Lärlingen blef eldröd.

— Nå, ser du! Och just kyrkan är ett ställe, der fara hotar dig, — fortfor Jourdan. — Och just under denna dags fest skall ett begär som du borde bekämpa, der uppväckas i ditt hjerta. Eller är det verkligen den sköna, hvita, kristna flickan, som den gamle juden Manassés af Vierzon föregifver sig hafva funnit, som upptänder din lusta och som du vill se på det der vanhelgade rummet, som af dårar eller hycklare ännu kallas *heligt?* O, skam drabbe dig, Robert, om du kunde till den grad förgäta mina läror! Hvad finner du så retande hos tärnan? Hennes ögon? He, he, he, — fnissade han, i det han öppnade ett skåp, hvari hundratals ögon lågo uppradade bredvid hvarandra, likasom om de med sällsynt konst alldeles oskadda hade blifvit slitna ur friska menniskors hufvuden — eller hennes näsa —

hennes hår — hennes mun — hennes tänder — hvilken del, kort sagdt, af hennes kropp är det, som mest tilltalar dig?

Vid dessa ord hade han hastigt öppnat det ena skåpet och skrinet efter det andra, och ynglingens flammande ögon öfverforo en skatt af döda skönheter, hvilka, om de varit harmoniskt förenade, skulle hafva utvecklat den högsta fägrings tjusningskraft samt kunnat upptända det eldigaste begär.

— Se, din tok! — sade nu mästaren, smilande rätt sjelfbelåtet, — alla dessa behag äro dina; du kan välja bland dem, vältra dig deri och åt dig sammansätta en käresta efter tycke och smak, och jag, din mästare, gifver henne sedan till din fägnad lif, derför att jag tycker om dig och gerna gör dig till viljes. — Han log, afbröt likväl strax ordflödet och tillade mycket allvarsamt: — Begif dig emellertid, hvart du vill! Får du se henne, som håller dina sinnen fångna, så skåda dig bara mätt och laga, att din fantasi blir hafvande med hennes bild! Det vill jag, men tala ej med henne — ty hon är judens och med *honom* skall du icke hafva någon gemenskap. Men gå nu, ty till glödtäckningstimmen är det nu bara en liten stund.

Härpå sköt han sin lärjunge ut genom dörren. När han fann sig allena, lagade han sig skyndsamt till att lyfta sin *folt,* såsom han benämde vaxfiguren, från dess plats och lägga den i en i beredskap stående korg, som domstolen »*det höga och herskande kejsardömet Galiläa*» för detta ändamål låtit ditföra. Med förfärdigandet af en sådan folt var en helt egendomlig vidskepelse förknippad; hade nämligen en förbrytare eller öfver hufvud taget en af myndigheterna förföljd person, hvilket då för tiden lika som ännu i dag icke var alldeles detsamma, lyckats undkomma, så läto domarena förfärdiga en denna person fullkomligt liknande vaxfigur, hvilken genom en i svartkonsten invigd underkastades den nödvändiga besvärjelsen och sedan i rymmarens ställe marterades, ja, till och med afrättades, enär man lefde i den fasta öfvertygelsen, att den förre kände alla plågorna och till och med lede döden, hvar helst han under akten måtte befinna sig. Korgen med denne folt,

på hvars riktiga invigning den sluge mäster Jourdan nu, då han var allena, icke mera tänkte utan på hvilken han nöjde sig med att skrifva några gåtfulla skrifttecken, sköts hastigt åt sidan, och ur en väl tillstängd kammare hemtades en qvinnobild af yppig skönhet, hvilken han lade på en i en alkow stående hvilobädd. Han hade knapt tid att draga till förhängena, innan det klappade på porten af »kejsarens af Galiläa» tjenare — med denna löjliga titel betecknades nämligen öfverpresidenten i den nämda rätten.

Jourdan öppnade, och med skrattretande högtidlighet inträdde en lång man, följd af fyra andra i svarta kåpor. Den främste bar deremot en kort röd yllekappa, på hvilken en liten hermelinskrage paraderade, och derunder ett bröstharnesk af blankpoleradt stål; hans stormhufva var af samma beskaffenhet. Stora handskar och ett fruktansvärdt slagsvärd fulländade det krigiska i hans utstyrsel.

— Har ni, mäster, invigt folten, såsom er svartkonst kräfver, i Belzebuths och Vauverts namn, — började han, — så gif hit den! Desse dugtige karlar skola belasta sina skuldror dermed, för att föra honom till ort och ställe.

— Här är verket, som jag på sju gånger sju nätter med mine tjensteandars tillhjelp fullbordat, och det står er, messire Adam de Hordain, fritt att låta föra det, hvart ni behagar. Men hvarken flugguden Belzebuth, hvilken i mörkret famlande judar tillbedja, eller den hedniske satan Vauvert, som drifver sitt ofog derute i den urgamla Tsis-grafvården, hafva dervid varit mig behjelplige utan endast och allenast —

— Redan nog, redan nog, mäster, — afbröt honom Adam de Hordain, hvilken kallade sig kapten för kejsarens af Galiläa lifvakt, men egentligen blott var den domstolens förste fiskal, om vi ville begagna oss af ett nutida uttryckssätt. Han hade trädt vaxfiguren närmare, och med ena handen stödjande sig på sitt breda svärd, strök han med den andra sitt yfviga skägg och lät en lång, pröfvande blick hvila på dockan.

— Hm! — brummade han derpå i skägget; — det är en ganska passabel mansbild; ni har noga hållit er

till det, som vi meddelat er rörande karlen. Dock hvem kan påstå, att den liknar den djefla menniskan? Har ej en sådan hexmästare förmåga till allt? Ser han i dag icke så ut — i morgon icke på annat sätt? Följaktligen kunna vi också trygt antaga, att denna bild liknar bemälde Buridan, som skaffar oss mycket besvär på halsen och i all evighet håller oss på benen, och dermed punkt.

— Var förvissad, — tog nu Jourdan till ordet, — messire Adam de Hordain, att hvarje skruf, som ni sätter till dessa lemmar, skall förorsaka den verklige Buridan olidlig smärta, hvarhelst han än må befinna sig. Ur en flickas armar, nästan qväfd af hennes glödande kyssar, skall han slita sig, förmenande, att huggormens fyrfaldt klufna tunga sårar honom.

— I flickans armar? — upprepade kaptenen betänksamt. — Har ni ej reda på, att tempelherrarne aflägga kyskhetslöfte?

— Aflägga väl, — svarade Jourdan, — men hålla de det? Ingalunda, messire Adam! Allt hvad synd heter, som kan locka oss på afvägar, häftar vid dessa satans barn. Men var Buridan då tempelriddare? Ni har ju fått säkert besked på att han blott som novis uppehöll sig inom templet och af det vekliga packet förfördes till snöd synd. Men jag vet ur tillförlitlig källa, som aldrig bedrager, att en svår skuld hvilade på Buridans samvete, och göra bot ville han eller hade han åtminstone i sinnet, när de höge domarenas arm gjorde slut på riddarnes jordiska äflan. Han lär nu efter den gamle Molays död hafva kommit på andra tankar och lär vandra vidare på den breda vägen.

— Nå, gerna för mig, — ropade kaptenen vildt, — men långt vandrar han icke, derpå ger jag er mitt ord, ty i morgon afton hänger den här folten i galgen.

Med dessa ord drog han fram ur fickan en pung, full med guldmynt, och den lät han glida i mästarens hand, som han likväl aktade sig att beröra. — Här är den betingade lönen, som kejsaren af Galiläa genom mig öfverlemnar i edra händer, — tillade han, — och lyften nu, mine vänner, denne Buridan *in effigie* riktigt varsamt i vädret, betäcken honom med denna röda

kappa och bären honom försigtigt bort! Det mörknar nämligen redan på de trånga gatorna, och nattbyket stryker omkring. Men jag skall beskyddande gå framför er och fordra fri väg i det höga och herskande kejsaredömets namn.

Derpå förde han till en knapphändig helsning hatten till sin stålhufvas rand och gick, åtföljd af sine tjenare, ut genom dörren; desse glömde icke att göra korstecknet, innan de lyfte upp och buro bort folten. Men messire Adam de Hordain svor vid *Belzebuth* och *Vauvert*, när han såg, hvad de togo sig till.

Knapt voro de borta, förr än mäster Jourdan trädde fram till alkoven, för att betrakta qvinnobilden, som han före deras inträde hade lagt på hvilobädden. Den var af yppig fullhet och skönhet, lik en qvinna af stadgad ålder, då allt hos henne inbjuder till fråssande njutning. Ur ögonen strålade icke den heliga jungfrulighetens eld, läpparne liknade icke det röda obrutna sigillet, som läser in en ljuf hemlighet, barmen syntes icke i fin hvälfning omsluta ett hjerta, som endast måttligt häfde sig, när ömma känslor foro fram derigenom. Här frambröt under de starkt utvecklade ögonbrynen segerblixten, vissheten om egandet; på denna halföppna mun sväfvade redan gudaflägten, som vid mansläppars närmande i samma ögonblick såsom kyss fattar eld, gör säll och dör; denna svällande barm hvälfde sig öfver ett kraftigt hjerta, fullt af kärlekens och hatets känslor i alla deras skiftningar samt befolkadt med en hel himmel och ett helt helvete af passion.

Han hade tändt en lampa, åter dragit till alkovförhängena och lyssnande trädt fram till fönstret. Kyrkan midt emot stängdes just nu, derför att alla menniskor begifvit sig derifrån, och rue des Ecrivains hade blifvit alldeles öde, och blott mörkret, som började på allvar utbreda sig öfver gatan, befolkade med fantasibilder de gammalmodiga byggnadernas vinklar och vrår.

— Han kommer ej hem, min gosse, — sade Jourdan illmarigt; — förbjud bara menniskan något och antag dervid en rätt hemlighetsfull min, så kunnen I vara öfvertygade om, att hon sträfvar derefter. — I morgon

håller konungen sitt intåg. Ingen tid är att förlora. Hans passion är i tillväxt, och jag vill skaffa den näring, på det den må blifva häftig — ytterligt häftig.

Under detta samtal med sig sjelf hade han stängt sin port, likasom han varit rädd för det pack, som nattetid gjorde Paris osäkert; men i sjelfva verket skedde det, för att få vara ostörd. Han öppnade ett litet fönster öfver porten just midt emellan de båda bilderna, till hvilket han klättrat upp på en stege, och såg sig länge omkring åt alla håll utan att få sigte på sin lärling. Ängslande bekymmer började då få insteg i hans hufvud, såsom man tydligen kunde läsa i hans ansigte.

Medan detta tilldrog sig i den gamle mästarens boning, var hans lärling Robert intagen af häftig oro, ehuru upptagen af helt andra tankar. Med en obestämd känsla af fröjd hade han stigit in i kyrkan. En halfskymning hade i det vida rummet utbredt sig öfver de aflägsnare föremålen, och följaktligen bemärkte man blott de mest lysande färgerna på tapeterna, som prydde kyrkans skepp och för de frommes ögon framställde händelserna i den slippriga romanen »Rosa och Kärleksguden». Likaledes varseblef man blott de skinnande pannorna, de upplyfta anletena, det hvita i de till andakt uppåt riktade ögonen och de glänsande tandraderna mellan de till högljudd bön öppnade läpparna, under det ofta allt annat försvann i en obestämd skugga, något som gjorde ett sällsamt intryck.

Ett kuttrande par dufvor, som smektes på korets gesims, hade åt det hållet dragit mångas blickar. Desse glömde sin andakt och ställets helighet, för att hängifva sig åt helt andra tankar. Robert lät sina blickar sväfva rundt omkring, ända tills de häftades på ett ögonpar, som visserligen var riktadt på de okyska foglarna men fullt af en så himmelsk tjusningskraft, att han icke kunde slita sig derifrån. Detta ögonpar tillhörde den sköna Peronne, en stackars kristen flicka, som lefde i juden Manassés af Vierzon hus. Denne hade först för kort tid sedan med henne kommit till Paris, när Ludvig X upphäfde den af fadern mot judarne utfärdade förvisningsdomen och, för att förbättra

sina finanser, mot en ansenlig summa kallade dem från Flandern tillbaka till sin hufvudstad.

— Om jag bara kunde komma i hennes närhet, — tänkte Robert inom sig, — för att tillhviska henne ett ord. Med henne törs jag väl våga tala, blott för juden, hennes herre, har mästaren varnat mig. Hennes herre? Skulle då väl så mycken magt öfver en kristen själ vara gifven den gamle otäcke djefvuln? Och det öfver en kristen själ, som bor i en sådan kropp? Han hennes herre! Omöjligt. Blott en enda gång vill jag tala med henne; hon måste för mig upptäcka hemligheten, huru hon kommit i judens händer, hvilka hennes föräldrar äro och hvar de bo. Om hon kanske liksom jag är fader- och moderlös? Jag måste veta allt, och sedan vill jag rädda henne, om jag än skall våga det yttersta.

Full af mod, blef han stående med blicken alltjemt riktad åt det ställe, der han sett den sköna Peronne; men hon hade, då han allt mera försjunkit i sina grubblerier, försvunnit ur hans åsyn, utan att han märkt det. Omsider väckte en kyrkotjenare med en nyckelknippa honom till besinning, och nu först såg han, att han och denne voro de enda menniskorna i det ödsliga templet. Han gnuggade sig i ögonen såsom efter en djup sömn, och liksom angripen af en svår svindel tumlade han utom den lilla porten, hvilken strax stängdes bakom honom.

— Det är icke möjligt, — sade han för sig sjelf; — hon är ännu i kyrkan; hvarför gick jag då ut? Någon förledande demon dref mig från hennes sida och förespeglade mig, att kyrkan var tom. Jag skulle väl annars hafva märkt, när menniskorna gingo sin väg.

Och han ruskade begge portarna, men de förblefvo fast tillslutna. Han kastade nu en blick öfver till sin mästares hus, men der brann icke längre något ljus; allt var tyst på gatan — blott de afskyvärda bilderna på mäster Jourdans hvita hus kunde ännu urskiljas i obestämda konturer. Först småningom kom han till besinning, och full sans återfick han först, när han hörde nattvaktens hesa stämma, som utlät sig på följande sätt: »Klockan är tio slagen! Månskenet bryter

fram genom tjocka moln; allt är lugnt i staden. Sofven, I gode parisare!»

— Klockan tio! — utropade han förskräckt, — och vid glödtäckningstimmen skulle jag vara hemma — alltså har jag drömt bort nästan tre hela timmar i denna kyrka. Välan, jag vill drömma vidare om henne, ty det gör mig ondt att väcka min gode mästare — han behöfver sömn vid sin framskridna ålder.

Han ilade genom mörka, ödsliga gator och hade snart uppnått Seine-stranden. Den präktiga infattningen af palats och fria luftiga kajer, som nu omgifva flodens bägge stränder, voro ännu på den tiden ingenstädes till finnandes. Backig och utan stensättning sänkte sig stranden än ned mot floden, än höjde den sig åter mot de dystra byggnaderna, som trotsigt speglade sina höga torn i vågorna och gåfvo staden Paris samma utseende, som medeltidens flesta betydande städer hade. Här låg Louvre's — i gamla krönikor benämndes det Luparas — väldiga torn, omgifvet af sexton smärre, och i detta befunno sig de franske konungarnes bostad och skattkammare; derjemte skulle det såsom fästning trygga Paris mot fiendtliga öfverfall. Intet fönster var upplyst i denna skog af torn, småtorn, utbyggnader och platformer, hvilka, tätt hopträngda och af olika höjd, hade slutit sig omkring den i midten stående *Kärnan* likasom en lifvakt omkring sin herskare. Vid byggnadens klippfot, som här inklämde stranden eller, rättare sagdt, tillika med den sköt långt ut i floden, gungade gondoler och större fartyg, smyckade med de kungliga färgerna och bestämda till att, vid bristen på bryggor i denna trakt, föra hofvet och dess följe öfver till andra stranden, vare sig till de kungliga byggnaderna som tedde sig för blicken på andra sidan, eller till det lika så omtyckta som beryktade Pré-aux-Clercs, en vidsträckt äng vester om abbotsdömet St. Germain, den ständiga skådeplatsen för tumult, kärleksäfventyr, dueller, kort sagdt, fältet för allsköns liderlighet och förförelse, för hvarje utsväfning och hvarje last, dag och natt. På himlen var en märklig strid att skåda, och många astrologer voro väl denna natt sysselsatta med att iakttaga och tyda densamma. Vår nattvan-

drare lade dock alls icke märke dertill, utan han fröjdade sig deråt, att månen i det ögonblicket fick just så mycken magt öfver de tjocka svarta molnmassorna, att den med sitt ljus kunde bestråla den vida vattenspegeln och börja en täflingskamp med den motliggande byggnadens upplysta fönster, hvilka kastade sitt återsken i vattnet och tycktes håna det dystra Louvre.

— Huru präktigt skina ej ljusen på hinsidan, — tänkte Robert, — och huru ödsligt och tyst är ej här! Konungarne, jordens beherskare, föra ett ensligt och sorgligt lif, under det deras tjenare roa sig och tillbringa sina dagar i lust och gamman. Ack, den som också finge lefva vid hofvet, rik, förnäm och ärad samt berättigad att sträcka ut handen efter allt, som fölle på läppen! Der midtemot sitta de väl, de unge, sköne och mägtige herrarne vid en glad bankett med sina älskarinnor i armarna, hvilka smeka och kyssa dem och för dem sjunga med sina älskliga stämmor. Dervid skratta och larma de, och derför måste de hålla sina gillen på den sidan, för att icke här i Louvre störa den förtrytsamme konungen och den vresiga drottningen i deras sömn. Och när de blifvit mätte på kyssar och skämt, då har utan tvifvel också natten försvunnit, och de kasta sig i de lätta gondolerna och låta sig föra öfver till sina våningar, medan morgonsolens första stråle, beledsagad af den upplifvande friska vinden, svalkar deras öppna bröst samt mildrar och dämpar den eld, som natten underblåst i deras hjertan. Ja, den som också vore så lycklig! Der på andra sidan —

— Ligger tornet Philip Hamelin, — föll en djup basröst honom i talet, ty hans tankar hade, såsom ganska ofta är händelsen, klädt sig i ord.

Robert vände sig om mot den talande, hvilken hade svept sig i en mörk kappa.

— Ja, ja, unge herre! — fortfor han. — Hvad tjenar det till att skåda öfver till den der byggnaden? Foten var icke så tillreds att föra mången åter ut, som den hade varit beredvillig att föra honom in. Fönstren äro grant upplysta, men derinne herskar mörker — guld är icke allt, som glimmar. Önska er aldrig att få beträda den marken! Jag vet, att ni bär en kysk

kärlek i hjertat, kärlek till en i er tanke fattig flicka — men en rik jungfru, om så är himlens vilja — också en ren jungfru, så sant mig Gud hjelpe.

Här teg den i mörka kappan svepta gestalten och betraktade med små svarta, gnistrande ögon Robert, hvilken var högligen öfverraskad af att se sitt hjertas djupaste hemlighet afslöjad. Mannens främmande uttal väckte plötsligt hos honom en förmodan. — Är ni? Vore det möjligt? — sade han med tvekan.

— Nå, nå, — svarade den andre sakta; — ni känner mig redan, märker jag. Hvarför skall jag väl, när jag nattetid går ut, för att utöfva goda verk, till uppvisning bära det röda hjulet på bröstet och derjemte sätta på mig hornmössan, för att för tusentals faror blottställa mig och min skyddsling? Jag är just den ni menar, om jag också som en af edra likar smyger omkring i mörkret.

— Juden Manassés af Vierzon? — utropade Robert.

— För Guds skull, hvarför skriker ni? — sade denne, i det han fattade hans hand och skygt blickade sig omkring. — Jag är den jag är. Jag har redan länge gifvit akt på er, och när jag i dag väntade på min Peronne i hörnet till den gatan, som leder till kyrkan, i hvars närmaste grannskap jag icke får visa mig, så kommer barnet i ett så märkbart upprördt själstillstånd från sin aftonandakt, att jag yrkar på att få veta hennes hemlighet; ty att något låg härunder, var jag fullt och fast öfvertygad om. Och då tillstår hon allt för mig. Men låt oss gå härifrån! Kasta nu bara en blick öfver till Nesle-tornet eller Philip Hamelin! Ljusen börja der röra på sig, och det förefaller mig, som om vinden förde ett högljudt skri genom nattens tystnad hit öfver till oss. Kom, kom! Här är ej godt att vara. Hvar enda natt falla så många menniskor i detta vatten, och de blifva städse uppfiskade nedanför denna plats. Hvem vet, om de icke bakifrån störtas deri af en stark näfve? Följ mig derför dit bort till de der mörka gränderna, som öppna sig för våra blickar! Der kan man språka mera förtroligt.

Robert följde sin följeslagare, åt hvars ledning han sorglöst öfverlemnade sig. Han kände en liflig åtrå att

gå jemte Peronnes fosterfar och språka med honom om henne; han glömde, att det var den hatade och ännu mera fruktade juden, för hvilken hans mästare så allvarligt varnat honom.

— Det kära barnet, — sade rabbinen Manassés vidare, då de fortsatte sin gång vid hvarandras sida mellan höga hus vid gränden *Bertrand-qui-dort* — har redan märkt, huru skarpt ni betraktar henne, och stor oro har med anledning deraf bemäktigat sig hela hennes varelse, så att jag börjat blifva rädd för hennes helsa. Redan blekna rosorna på hennes kinder, och de få nytt lif, endast när hon ser er eller talet bara faller på er. Hvad har jag då för mitt besvär, om flickan blir sjuk? Och hvad skall jag slutligen taga mig för med henne? Det är en helig lag att gifta sig och fortplanta sig på jorden. Skulle jag göra mig saker till synd och låta mitt söta barn Peronne vissna bort, hon, som tyckes skapad för alla lifvets fröjder? Ingen af vårt folk kan äkta henne, ty hon är kristen, och jag törs icke bringa henne till affall från sin tro, emedan jag derigenom skulle mot mig beväpna den verldsliga och gudomliga rättvisans arm. Derför vore det mig kärt, om den inre böjelsens späda blomma, som Herren, min och eder Gud, lät spira upp i ert hjerta, utvecklade sig till härlig frukt. Ja, med *hans* bistånd kan det väl låta sig göra. Tala med er mästare! Jag vågar ej nalkas honom — säg honom allt, och så vida han älskar er, kan han icke hafva något emot denna förbindelse, ty Peronne har icke blifvit sämre derför, att en stackars jude medlidsamt vårdat sig om henne, och en engel är hon, det må Gud veta.

Här fattade den gamle Manassés den öfver allt, hvad han hörde, högligen förvånade Roberts hand och fortfor i ännu förtroligare ton: — Se, här äro vi oförmodadt, liksom vore det himlens vilja, vid ingången till *Vallée de Misère* — eländets dal — ja, der nere är min boning. Vill ni träda in under en stackars judes låga tak? Gå med! Ni kan rädda en engel ur eländets dal; gör det då! Det är natt; stig oförskräckt på! Ingen ser er.

Så talande, ledde han ynglingen, som aldrig be-

trädt denna vanryktade stadsdel, på den backiga stigen mellan de små smutsiga husen. Roberts hjerta klappade hörbart; han visste icke sjelf, om det var af glädje öfver att snart stå inför Peronne eller derför att han öfverträdt sin mästares bud: han hade ju både nalkats tornet Philip Hamelin och talat med juden samt inträdde nu till och med i hans boning i Vallée de Misère.

I det låga rummet, fullt af gammalmodigt husgeråd, som på åtskilliga vägar vandrat ned till juden, ehuru konsterfarne mästare en gång förfärdigat det för vida bättre boningar, satt Peronne, det älskliga barnet, afvaktande fosterfaderns hemkomst. Nu sprang hon orolig upp, lyfte med darrande hand lampan högt i vädret och böjde derunder i det behagliga halfdunklet hufvudet fram mot de inträdande. Knapt hade hon igenkänt ynglingen vid Manassés sida, förr än hon snabbt ställde lampan på bordet, lät hufvud och arm sjunka ned och häftade ögonen på golfvet så missunsamt, att icke den ringaste stråle från dem fröjdade Roberts själ.

— Se, min dotter, — sade den gamle, — hvem jag har med mig! En af de dine, som jag under min sena utflykt fann vid flodstranden och kanske räddat ur de mördarehänder, hvilka der hvarje natt utföra sina dåd.

Jungfruns barm höjde sig högre, men ögonen höll hon i samma riktning. — Sätt er! — sade juden. — Och då nu en gång händelsen så fogade, att jag träffade er och ni inträdt i mitt hus, så var af den godheten att yppa för mig, hvad som förde er till Seine och föranledde er att stirra öfver till det hemska Nestle-tornet. De ord, som ni då talade för er sjelf och som jag af en händelse råkade uppsnappa, uttryckte er längtan efter den der illa beryktade byggnaden. Huru! Skulle väl derifrån en stämma hafva klingat er till mötes, visserligen förförisk och ljuf men förderflig, såsom den redan för mången blifvit?

— Jag förstår er icke, — svarade ynglingen, — lika litet som jag förstår mig sjelf. Jag sitter ju midt emot denna hulda jungfru utan att veta, hur jag har kommit hit. Jag skådade öfver till Nestle-tornet, det

erinrar jag mig väl ännu, men hvad jag dervid tänkte eller talade, det har fallit mig ur minnet, och nu får jag af er höra en tydning af mina ord, åtföljd af en varning. O, tala ni, älskliga qvinna, som jag icke känner, som jag aldrig tilltalat, som jag aldrig vågat hoppas att få se på så nära håll, huru hänger allt detta tillsammans, och är det en dröm, som jag drömmer? Denne gubbes ord göra mig nemligen mera förvirrad och jag fruktar att förlora förståndet.

Vid hans första ord hade jungfrun på honom fäst sina blickar, för att med större uppmärksamhet åhöra hans ord; nu, då han med någon häftighet fattade hennes hand, sänkte hon den åter blygsamt och framhviskade: — Ni vill af mig hafva lösningen — på en gåta. Huru skulle jag vara i stånd dertill? Mitt förstånd har ingen öfning i sådana lekar, men för mitt hjerta är det nog —

— Se bara, — tog juden åter till orda, — huru kär barnet har er! Och sannerligen är ni i mitt tycke värd denna kärlek. Peronne kan göra er lycklig, tro mig, och hon skall det också. Ty ni är kristen — och om hon blifver er hustru, så vet ni icke, hvem ni har tagit till äkta — det säger jag er, men mer vågar jag icke.

— Om ni genom dessa hemligheter tror er öka min böjelse för den hulda flickan, — genmälte Robert, — så bedrager ni er. Är det af nöden, att Peronne är mera, än hon verkligen är — mera än en engel? Och skall någonsin hennes egande lyckliggöra mig? Det är en tanke, som jag icke kan fatta, åtminstone icke i detta ögonblick. Tala du, Peronne! Är det då sant, att du älskar mig?

Peronne svarade icke.

— Märker ni väl, pratsjuke gubbe, — sade ynglingen med hetta, — hvilken olycka ni anstiftar? Jag säger olycka, och det med fullt skäl. Att i ett ungdomligt hjerta underblåsa en låga, som man icke kan släcka, är icke det grymt? Nej, Peronne, tänk icke, att jag är oädel och i stånd att i första ögonblicket, som jag får känna dig, snacka för dig om min kärlek samt begära, att du likaledes strax intages af en eldig kär-

lek till mig. Till mig — du! O, förlåt, om jag, hulda jungfru, skändade din oskyldiga närvaro genom så orent tal!

Han hade med på bröstet korslagda armar sjunkit ned för henne liksom till tillbedjan. Peronne stod orörlig; en mera öfvad blick än Roberts skulle af hennes uppförande lätt kommit under fund med flickans passionerande kärlek, men han var ännu lika så ung och oerfaren som lidelsefull och öfverraskad.

— Stå upp, res på er, dåraktige yngling! — ropade rabbinen Manassés, fattande honom i armen. — Har jag derför fört er in i mitt hus, att ni skulle vanhelga det genom afgudatjenst? Gå in i din kammare, Peronne! Det passar sig icke, att du tager emot en sådan dyrkan. En gång — ja, en gång — om allt reder sig så, som det borde reda sig — men ännu är du en fattig flicka, ett af juden, den förhatade, den förföljde, upptaget barn — och hvilket högmod skulle icke kunna få magt med dig, om du vande öra och öga vid dylika ting — gör derför fort, Peronne, hvad jag sade dig!

Hon lemnade genast rummet, men i samma ögonblick reste sig också ynglingen och vände sig förbittrad mot juden: — Hvad tager ni er till med mig, Manassés af Vierzon? På hvad sätt insnärjer ni mig så fullkomligt, att jag med hvar minut blir allt vanmägtigare. Mästaren hade i sanning rätt i att varna mig för er. Men jag aktade icke derpå, följde er och finner mig nu omsnärjd af en förtrollning, med hvilken ni fast omslutit mig och ur hvilken jag icke lär kunna slita mig — jag känner det — om det än skulle kosta min själs salighet.

— Är ni så svag, unge man? — sade juden leende. — Tvinar ni först bort under passionens glöd och smäktar och trängtar er till döds efter en njutning, som tyckes er förmenad, och när den föres till er mun och ni bara behöfver snappa derefter, för att ernå den, blir ni då svag, och illfänas, likasom det skulle kosta er mera än lifvet, ja, den eviga saligheten — i så fall står icke Peronnes skönhet att vinna med er ringa kraft — då måste hon väl vänta på en hjeltemodigare befriare.

— Förbannad vare er vishet, Manassés! — utropade Robert. — Dölj dock er ränkfulla lömskhet en smula slugare! Så oerfaret jag också bär mig åt vid en dylik handel, så inser jag dock allt för väl, att en judejänta icke torde vara för svår att vinna, helst om dertill ytterligare kommer, att juden sjelf inför älskaren och frivilligt erbjuder henne åt honom.

— Ve er, att ni kunde säga mig detta! — sade den gamle, häftigt upprörd. — Nu tege jag hellre helt och hållet, emedan jag icke vill hafva någon gemenskap med er, om det icke vore mig angeläget att lemna er upplysning rörande mitt beteende, då ni så fullkomligt missuppfattat detsamma. Nå väl, juden Manassés af Vierzon har sjelf fört er in i sin skattkammare och gjort er till herre öfver sin dyrbaraste klenod. Är han derför straffbar, är han det i edra ögon, då han ville göra er lycklig? Vore Peronne *mitt* barn, hvad hon nu ty värr icke är, och jag mot Jonathas af Maxence, den rikaste och mägtigaste bland oss, handlat så som mot er, skulle han hafva kysst mina händer för den lycka, som de beskärde honom. Men emedan Peronne är en af nazareerna, måste jag taga min tillflykt till er. Men hvarför just till er, torde ni fråga. Och jag sjelf frågar mig så och anklagar mig derför. Hvarför gaf jag efter för flickans dåraktiga böner och uppsökte er på förderfvets brant, der jag bort låta er vara! Bättre hade varit, att ni blifvit nedstörtad dit, än att ni trädde under detta tak, för att förvandla himmelsk lust, hopp och fröjd i tröstlöshet, elände och jemmer.

— Ni tänker nog göra mig vanvettig, jude! — skrek Robert utom sig. — Hvi följde jag icke din visa varning, mästare? Hur ser han icke ut, som han der står framför mig, med det gula, skrynkliga ansigtet, med de genomborrande ögonen och det darrande skägget, som af de mumlande läpparna sättes i sakta rörelse! Är det icke, som om osynliga, olycksbringande trådar derifrån ginge ut, för att omsnärja och fasthålla mig på detta ställe?

— Gå gerna er väg! Jag fasthåller er ej genom någon förtrollning — jag är ingen trollkarl som Jourdan Ferron, er mästare, — ropade Manassés med rö-

relse. — O, att jag vore det, för att hela Peronnes bristande hjerta! Hon lär nu blifva fullkomligt eländig, utan skydd, utan hjelp, om de komma och släpa bort mig till Montfaucons galge eller till det olyckliga huset vid gatan Coupe-Gueule, der Sorbonne sitter till doms och låter steka judar, liksom de kunde nära sig af deras kött.

— Och hvarför? Hvad har ni förbrutit? — frågade ynglingen, intagen af fasa.

— Ingenting — blott derför att jag är en jude och har uppfostrat ett kristet barn, — svarade Manassés; — derför att jag var en af de förste, som hörsammade den sluge ministerns bedrägliga inbjudning och vände tillbaka hit, hvarifrån Philip, konungens fader, i sin vishet drifvit oss bort. Hvad jag ångrar, att jag lemnade Flandern, der det gick mig väl! Men det var just flickan, som förmådde mig att skynda hit, och nu är det just flickan åter igen, som störtar mig i olycka. Tro dock icke att jag skall kasta henne er på halsen! Den som i samma ögonblick kunde knäböja för henne under afgudisk dyrkan och skälla henne för en judejänta, som vore lätt att vinna, den är icke passande för min stora plan. — Tala ej! Gör icke mer någon invändning! Ni skall icke mera se Peronne. — Dagen gryr, om också blott svagt, men här och hvar smyger en efter annan redan bort från sitt läger; lemna Vallée de Misère! Det är ej bra för er, om man ser er här. Gå hem till er mästare och tänk icke mera på mig och mitt hus, d. v. s. på hvad det innesluter! Ni lär icke säga honom, att ni varit här, och helt säkert förråder icke heller jag det för honom. Säg, att ni kommit nära Nesle-tornet och att ni der erhöll en varning af en obekant, med hvilken ni tillbragt natten på en spatsertur!

— Och får jag icke åter beträda er tröskel? — frågade Robert.

— Nej, — svarade Manassés allvarsamt. — Slå ur hågen en bild, som mägtade göra ett flyktigt intryck på ert hjerta! Peronne skall icke mera besöka kyrkan St. Jaques.

— Jag skall dock återse henne — återse henne i

hennes oskuld — få nalkas henne — tillstå allt för henne — allt — likväl i en annan omgifning — icke som er dotter — icke öfverlemnad i ert våld — ty från er, jude, kan ingen sällhet för oss blomstra upp. — Med dessa ord störtade Robert på dörren.

Andtruten uppnådde han sin mästares hus; denne öppnade porten för honom och frågade oroligt efter orsaken till hans långa uteblifvande.

— Jag har tvärtemot er varning, — sade Robert, ihågkommande det honom af juden gifna rådet, — besökt trakten omkring Philip Hamelins port, der Nesletornet speglar sina svarta murar i Seine.

— Nå, och hvad hände? — inföll mäster Jourdan forskande.

— Fönstren voro upplysta, gondoler vaggade på vattnet, ljufliga toner ljödo derifrån, och jag riktigt fröjdades deråt i mitt hjerta, — sade Robert, — då plötsligen en fryntlig man, som var mig fullkomligt obekant, trädde fram och sakta drog mig bort med sig.

— Hvad du skrämmer mig! — ropade mästaren med förställd min.

— Åh nej, — fortsatte lärlingen i lugnande ton, — icke in i tornet drog han mig utan bort, långt bort derifrån; vi promenerade i den milda nattluften ut på fältet åt Thermerpalatset till, och min ledsagare upprepade din varning och sade, att ett fasligt lif rörde sig nattetid inom tornets gamla murar.

Mäster Jourdan uttömde sig i frågor rörande den gåtlike okände men kunde icke erhålla något tillfredsställande svar.

— Lägg dig på ditt gröna öra och hvila några timmar! — sade Jourdan slutligen. — I morgon lär du vara bättre i stånd att ytterligare lemna mig upplysning om mycket. — Med dessa ord tog han lampan från bordet, för att begifva sig in i sin sofkammare. — Lampan der borta i alkoven skall skänka dig ljus nog; drag bara förhänget ifrån! — puttrade han vid bortgåendet, liksom han varit förargad.

Robert var ensam i rummet. Fönsterluckorna voro stängda, och ett matt obestämdt sken bröt in i den mörka kammaren och stal sig ut bakom alkovens

dunkla förhänge. Han kunde icke sofva, men för att skingra sina vilda tankar, ville han läsa i krönikan, ända tills det blefve full dag. Han trädde alltså fram till alkoven, öppnade förhänget, för att lösgöra lampan från den nedhängande kedjan, men med ett anskri tumlade han tillbaka. Der låg nemligen Peronne inför hans ögon men hundrafalt förskönad. Alla qvinnans behag, som naturen hos henne blott antydt, voro här utvecklade till den högsta fullkomlighet. Den skygga blyghet, som kunde förvandla glöd till is, var här ej märkbar, och öfver denna skönhet hade ett obekant något utgjutit sig, hvilket utöfvade en starkare dragningskraft än sjelfva skönheten.

— Min Gud, hvad är detta? — skrek han till; — lefver jag väl — är jag vaken — drömmer jag — har jag ögon, som verkligen se — eller bedraga de mig, ljuga de för mig? Är detta Peronne? O fy, hur kan jag fråga så! Det är den engel, hvars former den judiske trollkarlen stal, för att dermed fräckt bekläda sin jänta. O vakna, lef, var min! Hvad är detta? Vax — en folt. Hvem skapade denna bild — hvem — och till hvilket ändamål?

— Jag, — ljöd det bakom. — Du såg mot mitt förbud juden, men han kunde icke bedraga ditt bättre jag. Den, som han kallar Peronne, är en skenbild — ett intet — en docka af lera — ett judens verk — en *Golem*; men hvad du här ser framför dig, bildadt af min konsterfarna hand, liknar ett lefvande väsende. — och det är i all sin härlighet ditt, om du blifver mig hörsam och trogen.

Robert stirrade på mästaren, som stod vid hans sida, men sedan längre, mycket längre på bilden, som låg inför hans ögon. Slutligen öfvervåldigad af sinnesyrsel, störtade han sig öfver hvilobädden och tryckte i sinlig glöd en kyss på dockans läppar, hvilken tycktes uppvärmas deraf, och den ljufva villfarelsen genomfor honom, att kyssen besvarades under ett sakta andetag.

II.

Vandringsmannen.

Tidigt på morgonen rådde i de långa, låga husen, som omgåfvo kyrkan St. Julien-le-Pauvre, ett rörligt lif. Här togo resande in, hvilka icke voro rika nog att skaffa sig nattherberge i de då för tiden ännu sällsynta gästgifvaregårdarna och hvilka fortsatte sin resa, sedan de beredt sig någon hvila och styrkt sig med vin och bröd. Här hvarken hördes eller sågos packhästar, bärstolar och larmande pager och tjenare, men det oaktadt fattades icke buller, ehuru af annat slag, och om man ville uttrycka sig liknelsevis, skulle man kunnat anse den allmänt bekante lombarden Pietro Aliberghos stora hotell för ett kloster men de fattiges herberge vid St. Julien le-Pauvre åtminstone för en smedja; ty en hvar, som grep till sin vandringsstaf, för att härifrån begifva sig vidare, fastnaglade först, den helige Martin till ära, en hästsko på kyrkans dörrar, för att på detta sätt af honom utbedja sig en lycklig resa. Allt emellanåt uppstämdes visor, lika dem, som just nu sjöngos och som sannerligen icke kunna jemföras med nutidens slagdängor.

Det var en härlig morgon. Den just nu uppgående solen bestrålade med sin fryntligaste morgonbelysning, som ytterligare lånat färg af den älskligaste morgonrodnad, kyrkoportalens spiralvridna snäckverk, och till och med dessa barbariska figurer och plumpa sirater, som voro betäckta af århundradens smuts, togo sig prydligt ut, sedda i sådan dager. En undergörande brunns silfverglänsande vattenpelare stego muntert upp i den klara luften, de platsen omgifvande trädens gröna kronor susade i morgonvinden och bestänkte marken med fin dagg, och allt detta tillropade de uppbrytande en glad och lycklig resa. Under högljudda skrattsalfvor drog nu en skara kraftiga, lefnadsglada unge män derifrån under afsjungandet af en viss stump, som be-

gabbade det midt emot liggande »Barmhertiga-Systrarnas» kloster och lydde ungefär så här:

Barmhertiga systrar finnas här många,
Och dessa i sida rockar sig gånga,
Och under rockarna försiggår
Rätt mycket, jag icke berätta får.
Barmhertiga systrar och skrymtande gäckar
På seklet ha' satt outplånliga fläckar.

Så bar det åstad genom stadens gator ut i det fria. Tåget slöts med två personer af högst olika utseende, hvilka tysta gingo bredvid hvarandra och, begge fördjupade i tankar, icke togo någon del i den allmänna munterheten. Den ene kunde ungefär befinna sig på det trappsteg, som leder ynglingen in i mannaåldern, den andre stod nästan vid mannaålderns motsatta gräns, hvarifrån stegen, om också i början omärkligt, dock föra utför. Den yngre kunde man just icke kalla vacker, men jemte djerfhet och kraft låg ett drag af godmodighet i hans ansigte, hvilket kunde göra en betagen i honom, och en anstrykning af smärta och sorg förhöjde dessutom i betydande grad detta intryck. Den äldre deremot var typen för en verklig karl, och ehuru ansigtsfärgen var gul och pannan visade skrynklor, befann sig det svarta krusiga håret och det yfviga skägget i sin fulla ungdomskraft, och lemmarna voro likaledes ännu kraftiga och rörde sig med det ädla behaget hos en modig yngling, som just tänkte träda in i de kunglige befälhafvarnes led eller gjorde sitt första inträde vid hofvet.

— Hvart gäller resan? — sporde slutligen den yngre den äldre, för att förkorta vägens enformighet. Den tillsporde blickade plötsligt upp, likasom han blifvit väckt ur en fängslande dröm, och svarade leende, i det han betraktade ynglingen med en öppen blick: — Dit de andre gå, min vän!

— Åh, — återtog denne, — de lära slå in åtskilliga vägar, tänker jag, och det kommer nog att bli er svårt, om ni ämnar hålla jemna steg med alla.

— Nå väl, — svarade den andre, hvars menniskokännedom väl torde satt honom i tillfälle att vid första

ögonkastet i den unge mannen upptäcka en hederlig karl, — i så fall vill jag gå dit du går.

— Det är mig kärt, — tog den förre till orda; — min väg kan blifva lång nog, och då är en stallbroder sådan som ni icke att förakta; dock måste ni hafva pengar, ty de få parisiska sous, som jag har i denna läderpung, skulle icke räcka länge för oss båda.

— Var lugn! — skämtade den andre; — jag skall icke falla dig till last. Men var nu af den godheten och säg mig, åt hvad håll du tänker styra kosan, att jag också må veta, hvart jag egentligen reser hän!

— Hm, — brummade den yngre med komisk harm, — styra kosan! Har jag då ett mål för min resa? Det är ju mitt mål, jag just nu lemnar. — Och i riktigt jemmerlig ton tillade han: — Mitt mål är egentligen ingenting annat än den lilla älskvärda Jeanne Beaupertuis i Halmgatan, hvilken sticker alla derboende studenter och skrifvare i ögonen, och desse hafva slagit mig ur brädet, emedan jag är rakt ingenting och eger ingenting; derför måste jag bort från den stora vackra staden Paris, för att bli någonting och förvärfva någonting och derpå kunna infinna mig hos den gamle Beaupertuis, musikanten, och af honom begära den lilla Jeannes hand.

— Och tror du, att hon kommer att vänta så länge, — frågade den äldre.

— Ja, deri ligger det! — utropade den unge mannen åter i förtretad ton. — Men tror ni då, herre, att det behöfver dröja så synnerligen länge tills en ung behjertad karl i främmande land kan komma i en så pass lycklig ställning?

— Det beror mycket på omständigheterna, — svarade den andre. Det gifves åtskilliga vägar, på hvilka man kan komma till lycka. Den säkraste, om man förstår vandra den med klokhet är den, som börjar med qvinnogunst och slutar med ära och rikedom. Men den är verkligen icke praktikabel för en förälskad.

Ynglingen suckade och hörde uppmärksamt på.

— Den andra och lika mycket lofvande, — fortfor den äldre, — ehuru icke så angenäma, är vägen öfver slagfält och genom strider. Fältlifvet har också sina

behag, och att döma af hela er kroppsbyggnad tyckes ni mig vara skapad för krigareyrket. Dessutom yppar sig härtill det allra bästa tillfälle, alldenstund grefven af Valois, konungens farbror, i detta ögonblick rustar sig för ett tåg mot Flandern och af den anledningen värfvar folk.

— Hm, — inföll den andre brummande, — det kan bli en lång historia, och till på köpet lär jag då aldrig mera få återse min Jeanette, och jag kan verkligen icke lefva utan henne.

— Åh, det är bara en inbillning, — genmälte stallbrodern. — I fält glömmes ingenting lättare än en flicka, och om du verkligen icke skulle kunna lefva utan henne, så behöfver du alls icke vara bekymrad, ty döden har du der strax till hands.

— Och tänker ni då verkligen icke skiljas från mig? Jag menar — är det ert allvar, att ni ämnar slå in samma väg som jag? — frågade den unge mannen öppenhjertigt.

— Nå, nå, — sade den äldre, — vi skola först närmare lära känna hvarandra. Vi marschera väl ännu ett stycke väg tillsammans. Jag kan gerna tillstå för dig, att ditt kamratskap behagar mig. Och det hafva vi gemensamt, att våra önskningars mål egentligen befinna sig i Paris, från hvilket vi nu motvilligt aflägsna oss, för att på en annan väg och under andra förhållanden vända tillbaka dit.

Han fattade med dessa ord ynglingens hand, med kraft skakande den åtskilliga gånger, samt fäste derunder på honom en stadig blick.

Nu tillryggalade de vid hvarandras sida en ansenlig sträcka, hvilken den unge mannen, som hette Claude Chiquon, förkortade dermed, att han för sin nye stallbroder gjorde ett utkast till ett porträtt af sin Jeanette och i de lifligaste färger skildrade den lidelsefulla kärlek, som han för henne hyste. Den andre gick tyst sin väg och tycktes icke höra på, något som berättaren, lifvad af sitt ämne, sannolikt icke lade märke till. De trädde ändtligen ut ur ett skuggrikt löfhult och hade framför sig en täck sluttning, som förlorade sig i ett leende landskap. Tätt invid vägen låg en krog, hvarest

under ett tak, som liknade ett tält, några män i krigisk drägt sutto och vid bägaren gjorde sig glada stunder. Vandringsmännen, som om morgonen i god sämja dragit ut ur herberget S:t. Julien-le-Pauvre, hade redan slagit in på åtskilliga vägar, och blott en liten hop, som ännu höll tillsammans, gjorde här halt, likväl af aktning för krigsmännen på något afstånd från det tältformiga taket.

— Se bara, se, — tillropade vår unge vän sin äldre följeslagare, — hvilka ståtlige herrar, som der pokulera framför krogen! Vore det så galet, om vi sällade oss till dem? Kanske det är grefvens af Valois folk, som gifver oss handpengar på tåget mot Flandern.

Dessa ord väckte i högre grad än alla förut af den unge mannen uttalade den andres uppmärksamhet. Han kastade en skygg men forskande blick öfver till suplaget och sade sedan i lugn ton: — Det är kungens folk, som begifver sig till Paris, dit han sjelf i morgon lär bryta upp från sitt slott La Roche-Corbon, hvarest han tillbragt den senaste tiden. Han tänker taga regeringstömmarne från den vaksamme ministern Enguerrand de Marigny och hans läraktiga lärjunge i alla svart- och djefvulskonster, den sköna drottningen af Frankrike, Margareta af Burgund, för att dermed kanske hedra en af sina gunstlingar, en Savoisy, en Pierrefonds eller hvad de än må heta — om nämligen så är Guds vilja.

Öfverraskad betraktade ynglingen sin följeslagare, som på en gång hade talat flere ord än under den hittills tillryggalagda vägen.

— Det är *Ribaudernas* kung, i Ludvigs, vår rättmätige konungs och herres tjenst, — tillade vandringsmannen strax, — tillsammans med några af sina stallbröder. Vi vilja helsa på desse herrar. Det kan väl hända, att du på det viset kommer till Paris och i besittning af din Jeanne, om du också förlorar mig på kuppen. Men vi träffas väl åter en gång i lifvet, och skulle ej så vara, så var likväl öfvertygad, att jag skall tänka på dig, hvar helst jag än må befinna mig.

De hade uppnått det tältformiga taket, och den

äldre vandringsmannen närmade sig med den honom egendomliga raskheten de derunder sittande, i det han helsade dem på ett höfligt men likväl kamratlikt sätt. Hufvudpersonen vid bordet, i hvilken han hade igenkänt Ribaudernas kung, var på den tiden en af de vigtigaste männen vid de franske konungarnes hof för alla dem, som hade ansökningar att framställa och icke hörde till adelsmännens klass. Dessutom fruktades han af alla, som icke hade rent samvete, och ännu mera af sådana, som för något brott lemnades i hans våld. Med namnet *Ribauds* betecknades i forna tider allt slags liderligt pack, landstrykare, tjufvar och i akt förklarade personer, som redan på Ludvig den heliges tid hade stält sig under den beryktade äfventyraren Jakobs af Ungern fanor — hans vanliga namn var »mästaren af Ungern» — samt börjat en strid på lif och död mot munkar och presterskap samt bland folket hade stort anhang. Deras anförare Jakob kallades bland sina anhängare blott *Gudsmannen*, och han såg sig snart i spetsen för en fruktansvärd här på tjugo tusen man, hvilken han sjelf i biskopsskrud med korsets fana i händerna förde till strid. Deras antal växte dag från dag, de inföllo i städerna, plundrade, mördade och tillät sig alla slags skändligheter. Då trädde omsider drottning Blanca upp, för att göra slut på gräsligheterna. Hon talade sjelf till folket, och man väpnade sig allmänt. Mellan Mortemer och Villeneuve-sur-Cher kom det till en drabbning, i hvilken Jakob stannade på platsen och de andra sprängdes åtskils. De fångna ledo alla döden. Ingen benådades.

De nuvarande Ribauderna med sin kung voro visserligen hvarken rebeller eller så mägtige som föregångarne, efter hvilka de hade sitt namn; men de genom detsamma ursprungligen betecknade egenskaperna kunde ej frånkännas dem, ty de utgjordes af allt slags slödder, som ännu, under konungens af Frankrike ögon och kommenderadt af sin egen kung, hånade sedligheten och lagarna.

Det må för öfrigt icke förefalla besynnerligt att i dessa skildringar finna högre embetsmän beklädde med titeln *konung* och *kejsare;* det var då för tiden så bruk,

och man räknade till och med bland kungarne en för krämaregillet, en för bågskyttarne, en för narrarne, en för barberarne och en för birfilarne, och titeln hade i sjelfva verket ingenting mer att betyda än *föreståndare* för de der skråna eller för vissa sällskap.

— Stig på, godt folk! — ropade Ribaudernas kung de ankommande till mötes, i det han med nådig min räckte bägaren åt den äldre. — Hur ser det ut i vår goda stad Paris, hvilken i morgon den rättvisaste bland konungar, Ludvig, vår nådigste herre, tänker lyckliggöra med sin höga närvaro? Ty helt visst han I först i dag på morgonen lemnat den, och då mån I ju veta, hvad der passerar. Är det väl sant, hvad man berättat oss, att man nästan hvar dag uppfiskar ur Seine en mängd lik, hvilka hvar natt blifva ditkastade?

— Hvad det angår, — sade den äldre af de båda vandringsmännen, — äro visserligen stygga rykten i omlopp, hvilka, om de vunne tilltro, kunde försätta invånarne i ångest och skräck. Likväl vore det vanligen blott unge män från främmande trakter, som fallit offer; mot stadens egna barn förgrepe man sig sällan, hvarför också folket ända dittills icke så synnerligen mycket bekymrade sig derom. Så lydde den berättelse, som vi hörde derom i vårt herberge i —

— Vid alla helgon i Bethlehem, — ropade Ribaudernas kung, — vår ankomst skall genast göra ett slut på det helvetes oväsendet. Låt också kejsaren af Galiläa hänga folk, så att ingen galge — och af sådana gifves det ett ansenligt antal — står tom rundt omkring Paris, hvad fråga spetsbofvarne derefter? Så länge katten är borta, dansa råttorna på bordet — men nu är han snart åter hemma, och jag ansvarar för råttorna. Fröjden er, barn, — han vände sig till de andre ryttarne, som sutto och drucko vid hans sida — vi gå nu ett härligt lif till mötes. Ha länge nog måst ligga i det hålet La Roche-Corbon; nu bär det å stad till Paris. Der är aldrig brist på förbrytare och följaktligen icke heller på domar, och för det skola vi nog också sörja, ty hvar och en, som blifvit dömd till döden, ärfva vi enligt lagen tillsammans med vår raske kusin, prevoten i Paris. Hvem skulle väl eljes vilja vara Ribaudernas

kung för lumpna sex daler i lön, för hvilka jag dessutom sjelf skall hålla mig med dräng, och fyratio parisiska sous i beklädnadspengar, för hvilka jag hvarje år måste lägga mig till med nytt läderkyller och ny regnkappa? Men på så sätt afkastar tjensten något, och Maj kommer också en gång, och då bäddas åt oss af sköna händer. Alldenstund högsta uppsigten öfver flickorna af den heliga Magdalena-orden och deras föreståndarinna, *den kungliga skökan*, hvilka bo i Val-d'Amour och Champ-gaillard, tillkommer oss, så hör det till våra kungliga företrädesrättigheter, att under hela Maj månad, d. v. s. om konung Ludvig, vår herre, vistas i Paris, vår säng bäddas af en af dem, hvilken då också står till vår tjenst. Sägen nu sjelfve, om det icke är ett gudalif och om det icke är med fullt skäl, som vinet smakar oss dubbelt så bra som andra!

Dessa ord tycktes icke yttrade utan afsigt, alldenstund han på främlingarnes ansigten försökte läsa deras verkan. Äfven var det vinet, som gjorde den storordige drabantchefen, hvilken visserligen åtnjöt ganska egendomliga företrädesrättigheter, så talträngd. Ögonskenligen hyste han den önskan att för sin trupp värfva de båda främlingarna, hvilka han så här af en tillfällighet stötte på och hvilka syntes behaga honom, enär vistelsen i Paris städse gjorde en förstärkning af densamma nödvändig.

— Ni skildrar verkligen, — började slutligen vår unge man i anspråkslös ton, — ert hedervärda stånd med så leende färger, att en stackars gosse, som för sin färd genom lifvet icke af himlen erhållit något annat än friska och starka lemmar, skulle räkna för en stor lycka, om han finge tjena under er fana.

— Tror ni det? — frågade kungen långdraget, i det han tog sig en klunk ur bägaren och sneglade på honom; derpå reste han på sig, och pekande på en der bredvid i marken nedstött fana, på hvilken ett kors, ett lam och Jakobs dröm om himlastegen sågos afbildade, tillade han: — Hon är skön, denna fana, och den, som bär henne, är högt ärad.

— Och huru mycket önskvärdare vore ej denna lycka för oss, — sade den unge mannen med en om

nytt mod vittnande blick på sin följeslagare, — som hafva lemnat Paris, emedan der fattades oss allt, men nu med fröjd kunna få återvända dit, om —

— Om jag icke, för att uppfylla ett löfte, — föll den äldre honom i talet, — först måste företaga en vallfart till vår kära fru af berget Carmel. Löst från denna heliga pligt, uppsöker jag dig, värdige vän och kamrat, och sluter mig med glädje till din sida och träder under den frejdade kungs fana — hans, som kommenderar vår herre Ludvig X:s lifvakt. Men hvad nu dig angår, min vän, så kan ju intet gynsammare tillfälle erbjuda sig för dig att göra dig värdig din kärlek och tillkämpa dig dess pris. Grip fast i lyckan, ärlige Chiquon, innan den halkar dig ur händerna!

Med en sorgsen blick såg ynglingen på sin följeslagare. — Alltså vill ni öfvergifva mig, — sade han.

— Och behöfver du mig, när du i sådant följe vänder tillbaka till Paris? — genmälte denne. — Jag måste fullborda min vallfart, sedan återse vi hvarandra; jag uppsöker dig nämligen i det kungliga Louvre eller hvar helst du annars må befinna dig omkring din herres person, var förvissad derom!

Och derpå vändande sig till anföraren, sade han: — Ni har värfvat en dugtig pojke, herre! Jag tackar er för ert vin och vill gerna, om vi åter träffas, derför betala er med ett ordentligt dryckesgille. Himlen skänke er lycka och framgång på edra vägar!

Derpå drog han den unge mannen till sig, kysste honom på kinden och hviskade honom i örat: — Vi se hvarandra åter, Chiquon, och förblifva vänner. Man vet icke, när och hvar man kan behöfva sådana.

Derpå tog han afsked med höflighet och behag, kastade sin kappa öfver skuldrorna och steg utför sluttningen ned i det täcka landskap, som sträckte sig åt söder. Då vi strax derpå se älskaren till den lilla Jeanne, musikantens i Halmgatan dotter, i följe med franske konungens lifdrabanter ridande bakom en prydlig fana på en ståtlig klippare, som en af hans nye kamrater hade fört med såsom handhäst, kunna vi gerna öfverlemna honom åt den lyckliga slump, för hvilken han så hastigt och lätt råkade ut, för att egna

större uppmärksamhet åt den ensamme vandraren, hvilken tyckes vara förtjent deraf.

— Pojken kan skatta sig lycklig, — sade han för sig sjelf, — att det för honom gick så lätt att blifva värfvad, ty eljes gå de dervid försigtigare till väga. Ribaud-kungen hade emellertid något på hjertat, och det ser ut, som tåget mot Flandern gjorde manskapets komplettering till ett trängande behof. För mig var saken dessutom lika så oväntad som önskvärd; jag hade väl, vid alla helgon, icke kunnat vänta att genom en på öppna landsvägen vid uppbrottet från tiggarherberget gjord bekantskap förvärfva mig en trogen och tillgifven själ i Louvre eller på något annat vigtigt ställe — hvem kan så noga veta hvar? Till Paris måste jag tillbaka, men huru leda de spårhundar, som vädra efter mig, på villospår? Jag kan ej ge mitt spel förloradt, derför att *ett* försök misslyckades. Det slog bra ut, när jag lockade de dårarne på galen väg; må de bara på den söka mig, så skola de sannerligen få luffa sig trötta. De skola återse mig, när de minst förmoda det — grefve Lyonnet af Bournonville skall låta vindthundarne umgälla jagten på äfventyraren Buridan, tempelordens novis. Och vid Gud, grefven skall göra sina rättigheter gällande — den gynsamma stunden nalkas — det är konungens ankomst.

Han hade närmat sig en källa, för att släcka sin törst, och log bittert, när han såg sin bild deri. — Ockra och kol göra underverk, — sade han. — Jag hade nästan icke känt igen mig sjelf. Det var ett godt infall att öppet visa mig i Paris med så här förstäldt ansigte och att blanda mig med vandringsmännen från St. Julien-le-Pauvre, medan kejsaren af Galiläa, Sorbonne, La Basoche och provinsrätten öfver allt låta söka efter mig. Här utanför murarna finner jag väl vägarna fria, domstolarnas förbannade spårhundar hafva uppgifvit hoppet att finna mig och dragit sig tillbaka i sina kojor. Jag vill nu fördjupa mig i skogarna, som bekransa Loire; der uppehåller sig klokt folk, till hvilket jag till en början vill sälla mig, för att lefva någon tid bland detsamma och sätta mig in i dess vanor. Konung Ludvigs präktiga intåg i den goda staden Paris

kommer jag väl att gå miste om, men hvad gör det? Jag är icke nyfiken af naturen.

Han satte sig tankfull på en kulle, för att i skuggan sofva bort den qvalmiga middagsstunden, enär solen redan stod i zenit. Redan höll han på att falla i sömn, då ett högljudt samspråk mellan två personer, som blott af ett glest snår skildes från honom, kom honom att hastigt spärra upp begge ögonen samt öppna öronen till den spändaste uppmärksamhet.

— Har du sett honom — Buridan — hängd?

— Den erkeskälmen — tempelherren? Ja —

— Och marterad har han väl äfven blifvit?

— Hvad för något? En vaxbild, en docka — han skrattar deråt — är kanske redan i England.

— Hvad som vederfares dockan, allt det vederfares honom också — ja, ja, du kan tro mig på mina ord. — Der har du emellertid ett stycke ost till, Pierre.

— En folt! — brummade vår vandringsman, skrattande i skägget — må så vara! — Och dermed lade han sin kappa i ordning, hvilade sitt hufvud deremot och insomnade tungt.

III.

Konungens intåg.

Under det konung Ludvig X med tillnamnet *Hutin*, ett ord som torde kunna öfversättas med *grälmakaren* varit frånvarande, hade statsangelägenheterna varit anförtrodda åt hans gemål, drottning Margareta af Burgund. I dag skulle konungen vända tillbaka, och den sköna qvinnan, i hvars gunst hofmännen solade sig, upphörde denna dag att vara landets regentinna, ehuru hon icke upphörde att vara herskarinna i många känslofullt hjerta.

De dystra minerna och de tysta samspråk, som fördes, stodo i en sällsam motsägelse till förberedelserna

för konungens mottagande samt till de festligt glänsande drägterna, i hvilka de unge hofkavaljererna denna morgon uppträdde i Louvre. Annars genljödo de långa höghvälfda gångarna af deras knarrande steg och af det muntra skämt, som åtföljdes af skallande skratt. Ty herskarinnan älskade glädtighet och skämt, det visste de, och hvem ville icke gerna för henne visa sig i den fördelaktigaste dager? Men i dag kunde ingen blifva herre öfver sitt lynne. Med konungen drog allvaret in i Paris, och utsigten till ett fälttåg, som yppade sig för dem, var icke heller just synnerligen fägnesam; ty de ville hellre mäta sina klingor med sina likar på Pré-aux-Clercs, dåtidens Boulogner-skog, än inlåta sig i allvarsamma fäktningar med de lika så blodtörstige som tappre flamländarne, med hvilka Ludvig hade en gås oplockad.

Den som ville mäta de dåtida mäktige furstarnes boningar efter nutidens furstars, skulle göra sig skyldig till ett groft misstag. Att det icke på den tiden kunde vara fråga om Tuilerierna, lär hvarje läsare veta; men sjelfva Louvre och deraf till och med den del, som man nu för tiden kallar gamla Louvre, befann sig ingalunda i sitt närvarande skick, när den sköna Margareta af Burgund bebodde det. Det var först Katarina af Medici, som lät utvidga och pryda det, och hela raden af de följande konungarne gjorde alltjemt nya tillbyggnader dertill, såsom ännu tydligen kan ses af inskrifter på hvalf, portiker och trappor, om man med uppmärksamhet betraktar denna märkvärdiga skådeplats för vigtiga och fasansvärda tilldragelser. I det inre var en forntida fransysk konungs bostad ännu mera olik en nutida herskares. Der fans ingenting af acajou-trä, brons, kristall, elfenben och perlemor, hvarmed de vanligaste husgerådssaker äro utsirade eller hvaraf de till och med äro helt och hållet förfärdigade; blott de nödvändigaste ting, som beqvämligheten erfordrade, voro der till finnandes, och det största praktverket, som krönikeförfattarne icke kunna nog rosa, var ett ofantligt marmorbord af ett enda block. Detta stod i audienssalen i justitiepalatsets kungliga våning och begagnades omvexlande till dombord och vid banketter. Vid

vissa tider spelades till och med komedi på detta bord af Frankrikes äldste dramaturger och skådespelare, skrifvarne vid *La Basoche*, en gammal domstol.

Der man nu inom det jerngaller, som omgifver den s. k. »infantinnans trädgård», varseblir den gamla paviljongen, som stöter till Seine-kajen, reste sig då för tiden ett smalt, med spetsigt tak försedt torn bland de många andra, som omgåfvo slottets yttermur och tillsammans med hotell de Nesle's midt emot liggande torn bildade en fruktansvärd infattning till flodbädden, en infattning som å ömse sidor sträckte sig ända bortom stora och lilla Chatelet. Alla dessa torn voro mörka samt uppförda af stora huggna stenar; så också det, hvarom här är fråga och genom hvilket man inträdde i drottningens gemak. Det var till en viss höjd bestruket med ljus färg, och ett loft med ett bröstvärn af sirligt stenhuggare-arbete skänkte en fri utsigt öfver floden och begge stränderna. Öfver ingången, från hvilken en smal vindeltrappa snart förde in i drottningens rum, prålade Frankrikes, Navarras och Burgunds vapen i tre runda, starkt upphöjda sköldar, groft huggna i sten, och framför denna ingång, hvars trappsteg nästan berörde Seines brädd, höllo två armborst-skyttar vakt, för att förhindra icke blott allt ofog utan till och med högljudt samspråk, så länge drottningen sof och porten ännu var stängd.

Efter hand hade många kavaljerer församlats för att afvakta denna ports öppnande, hvilket var liktydigt med det, som man nu betecknar med ordet *lever*. Vi utpeka bland mängden de genom gestalt och drägtens rikedom i synnerhet framstående, hvilka också hade att glädja sig åt stor gunst hos drottningen. Desse voro herrarne de Montsoreau, de Bruyns och det ädla brödraparet Gautier och Philip de Daunoy. De spatserade på något afstånd från de öfrige och blickade än ned i floden än upp mot sin herskarinnas fönster, undrande, om ännu icke något öppnade sig, under det deras rikt klädda pager och tjenare höllo afsides med deras präktiga och smyckade hästar, hvilka stampade och skrapade i marken af lika otålighet att snart få gifva sig i väg.

Egentligen leddes de unge förnäme herrarne vid samtalsämnet, men eftersom ledsnad alltid alstrar ledsnad. så hade detsamma just framgått ur deras stämning. Det rörde nemligen tilldragelser, som sedan någon tid hade försatt hela den parisiska befolkningen i högsta oro men som naturligtvis icke kunnat taga dylika herrars uppmärksamhet synnerligen i anspråk. De yttrade sig derom med: »man säger» — »det heter» — och andra sådana uttryck af tvifvel. Detta tvifvel kunde likväl icke hänföra sig till fakta, ty det var bevisadt, att flere unge män, vanligen i lysande drägter, om morgnarna uppfiskats ur Seine, der de nattetid funnit döden. De lysande drägterna lugnade folket, som i de slagtoffer, hvilka hemföllo såsom byten åt en obekant och osynlig magt, icke igenkände någon ur sin krets utan såg detta gissel tukta blott de privilegierade, hvilka voro ett föremål för dess afund och hat. Adelsmännen åter funno sig lugnade deraf, att ända dittills blott fullkomligt obekante personer, rena främlingar, blifvit uppdragna ur vattnet, och deraf slöto de, att det gafs tillräckligt många unga obetänksamma män, som strax efter sin ankomst till Paris lättsinnigt lyssnade till en frestande sirénröst samt utan erforderlig försigtighet inläto sig i ett kärleksäfventyr och på så sätt blefvo ett byte för roflystnaden. Den mesta skulden vältrades på ministern Enguerrand de Marigny, hvilken det egentligen åläg att vaka öfver hufvudstadens säkerhet; ty om det finge så fortgå, skulle Paris — och detta var den galanta ungdomens största bekymmer — till slut förlora sitt anseende som belefvenhetens och kärlekens förnämsta hufvudort och unge älskogslystne kavaljerer från främmande land afstå från tanken att personligen öfvertyga sig om detta påståendes sanning.

De samtalande vände sig nu åter mot Louvre, framför hvars port en af de vakthållande armborstskyttarne med hög röst förkunnade, att drottningen toge emot, i det hon sjelf rosig och skön som sommarens gryende dag, framträdde på balkongen och med ett särdeles huldt leende visade sig för det väntande hofvet.

Från alla sidor kommo de vackre och ståtlige kavaljererna, och de, som stodo längst borta, påskyndade

starkt sina steg, liksom om nästföljande minut kunde beröfva dem drottningens åsyn. På frisk halm, som för värmens skull var strödd på de kungliga gemakens stengolf, alldenstund man på den tiden ännu icke kände till några *gobeliner*, framskredo de många männen ohörbart ända till det gemak, der Margareta trädde dem till mötes med det henne egna förföriska leendet.

— Den som ännu i dag vill utbedja sig en gunst af regentinnan, den skynde att göra det; ännu står det henne fritt att bifalla hans begäran — men om en timme icke mera. Vi rida då vår kunglige herre och gemål till mötes, för att i hans händer återlemna riks-sigillet, hvarmed vår vilja bekräftas. — Vi hoppas, att vi ej fläckat det genom någon våldshandling.

Dessa ord voro knappt uttalade, förr än det enstämmiga ropet skallade: — Länge lefve vår sköna drottning Margareta, perlornas perla! — Så plägade hon vanligen med anspelning på namnet kallas af sina smickrare. Den sköne sire de Montsoreau trädde strax fram ur adelsmännens led och yttrade, i det han knäböjde och med läpparne berörde drottningens hvita hand: — Hvad högre kunde vi önska än att ännu längre få egna oss åt din tjenst? Låt Ludvig, vår konung och herre, understödd af sine skäggige rådgifvare, regera Frankrike! Vi äro icke Frankrike, vi böja oss under din spira, som lyfter våra hjertan till andra regioner.

Talet, hvartill drottningen, med innerligt välbehag blickande på talaren, tycktes uppmärksamt lyssna, var ännu icke slut, då en högljudd röst, som en lugnare stämma förgäfves sökte förmå att tiga, hördes i försalen, som förde till detta gemak. Alla vände sig åt det hållet, när man såg den unge sire d'Annebaut med stor hetta träda in och i hans sällskap grefven af Longueville, Enguerrand Marigny, Frankrikes förste minister.

— Hämd, drottning, — ropade den förstnämnde vid inträdandet, alldeles utom sig, — sträng, blodig hämd på mördaren, som vågade att sänka stålet i min själs innersta och beröfva mig mera än mitt eget lif. Redan allt för länge föröfvades brottsliga dåd i din närhet, hvilka alla här närvarande skrattade åt, emedan de icke kände sig deraf berörde; de bragte dem icke

inför dina öron, emedan de blott ville smeka dem med älskogstoner och ömma ord. O, hade de hyst förtroende till din manliga kraft, ditt konungsliga sinne, o, hade de för dig uppdagat gräsligheterna, så skulle du för länge sedan hafva qväft det odjur, som hotar att sönderslita oss och — just nu beröfvat mig min broder!

Bleknande tog drottningen ett steg baklänges, och under det en snart öfvergående mattighet hämmade den unge d'Annebauts ordflöde, sade hon hastigt, vänd mot ministern: — Säg ni, grefve, hvad det är, som så djupt gripit den gode herren! I detta ögonblick synes han oss icke i stånd att omständligt berätta förloppet, hvilket vi önska höra.

— Honom frågar du, nådiga drottning, honom, — ropade ynglingen, hotfullt betraktande Marigny, — och af honom hoppas du få veta rena sanningen! Och är det icke just honom, som vi hafva att tacka för alla dessa gräsligheter? Icke den sorglöshet, hvarmed han sköter de offentliga ärendena, ville jag här orda om, och icke heller om hans dåraktiga lystnad efter de hemliga vetenskaperna, efter hvilka ingen minister hos vår konung borde sträfva — om det icke vore just denna lidelse, som bragte oss i förderfvet. Ty för att få denna lusta tillfredsställd, drog han alla desse äfventyrare, böhmare, judar och saracener in i landet. At tempelherrarne uppreste han bål, emedan de för djupt tittade honom i korten, för att ensam få herska i de mörka hvalfven under Thermer-palatset och Isisgrafvården, hvilka han till högt pris köpt af kommendören Johannes af Lateran, för att der anlägga sitt hexkök.

De unge hofherrarne betraktade hvarandra med till hälften ängsliga, till hälften hånande blickar, men i alla målade sig en längtan att få veta, hvad som egentligen kunde hafva förmått deras vän att anklaga Marigny, hvilken alla hatade. Denne stod emellertid orörlig midt ibland dem med den fasta, genomborrande blicken riktad på sin anklagare. Han var den ende i hela kretsen, hvars hår var grånadt, om i följd af ålder eller grubblande, bekymmer eller nattvak, förblef tvifvelaktigt för alla, som icke närmare kände hans vandel; ty hans skrynkliga ansigte bildade en skarp

motsats till hans öfriga kropp, som var reslig och kraftfull, likasom hans enkla, nästan torftiga drägt kontrasterade mot hans stånd och rikedom.

— Ännu i går var jag så rik, — fortfor sire d'Annebaut, sedan han hemtat sig, — att jag hade en broder. Efter många år, under hvilka vi icke sett hvarandra, inträffade han i går här i Paris, för att låta föreställa sig för hofvet. Det var den gladaste öfverraskning i mitt lif, när han kallade mig, som alls icke hade väntat honom, till ett möte i hotell des Pierre-Bourges vid gatan Trop-va-qui-dure. Jag ilade dit och återsåg honom. Hvilket återseende var det icke efter så lång tids förlopp! Med hvilken fröjd omfamnade vi icke hvarandra, då vi nu trodde, att vi skulle få som bröder och goda kamrater vandra ärans stråt tillsammans! Ack, och det skulle blifva det sorgligaste möte — ty det var sista gången, som jag fick trycka honom till mitt hjerta!

Förvåningen var allmän; man slöt sig tätt omkring berättaren, liksom ville man uppsnappa orden från hans läppar, och man glömde det skyldiga afstånd, som drottningens närvaro föreskref.

— Vi sutto förtroligt vid hvarandras sida i hans rum hos Pierre Bourges, samspråkande om det förflutna och om framtiden. Då sticker mig hans sirliga drägt i ögonen, derför att en ung ädling från provinsen icke plägar så klädd hoppa ur sadeln. Jag frågar efter orsaken, och han drager i stället för svar fram ett par myskdoftande handskar och fäster om lifvet en prydlig, med bjellror behängd gördel, i hvilken han sticker en liten dolk. — Du kläder ju dig liksom till en hoffest, — anmärkte jag skämtande. — Du har rätt, — genmälte han; bjellrorna förråda mig; dem lägger jag af. — Och nu tog han i stället för den för fester afsedda gördeln en annan af sammet och guld, enklare men icke mindre vacker än den förra. Derpå gick han mig in på lifvet, och betraktande mig med ögon, i hvilka kärleksglöd och fröjd afspeglade sig, sade han lättsinnigt: — Knappt anländ, får man sig redan ett äfventyr. Jag gör mitt inträde i Paris under gynsamma förebud. Tänk dig! När tiden blef mig för lång att afvakta det

buds återkomst, hvilket jag skickat, för att söka upp dig, dref jag omkring på gatorna och torgen, emedan jag ännu aldrig sett en så stor stad som Paris och min fantasi var alltför upptagen af dess härligheter. Så kom jag då också till Seine och märkte nu först, att en beskedlig gumma, djupt beslöjad, följde mig och sökte få obemärkt tala vid mig. Jag drog mig tillbaka i ett hörn, och strax närmade hon sig mig, tyst men dock mycket begripligt yttrande: — Om ert ståtliga utseende, unge riddare, icke bedrager och ni önskar försöka er lycka i fullkomligt värdiga galanta skämt, så väntar er en skön dam, som hyser de bästa förhoppningar om er. Se här, tag denna ring och infinn er vid glödtäckningstimmen under Louvre's andra torn till höger om hufvudingången! Der väntar er en person, åt hvilken ni skall öfverlemna denna ring, och åt densammes säkra ledning har ni att vidare anförtro er. Är ni så tapper som skön, så var ock lika tillitsfull som tapper! och dermed var hon försvunnen, sedan hon fått mitt ord. — Jag log åt äfventyret, ty ehuru vi alla vid hofvet redan hade hört omtalas, att unge främmande kavaljerer hade blifvit dränkta, voro vi vana att i oförlåtligt lättsinne städse bara raljera dermed. En dyster aning, som höll på att bemägtiga sig mig, skingrades strax af hans sorglösa humör, och under skämt och löje förflöt vår afton ända till glödtäckningstimmen, och skämtande och leende hängde jag dessutom på honom mitt hvita guldbroderade skärp och trodde mig dermed smycka honom. — I morgon ses vi åter, broder! — Med dessa ord skildes vi från hvarandra — och i dag såg jag hans stympade lik, hvilket jag blott kunde igenkänna på mitt nedblodade skärp, omgifvet af en folkhop, som högljudt förbannade gerningsmännen.

Ett omedvetet skri undföll åhörarne. Med fasa gjorde Margareta sig underrättad om de illdåd, hvilka han hade berört och om hvilka hon ännu icke förnummit någonting. Han afslöjade för henne den afgrund af brott, som i hennes närhet dagligen uppslukade nya offer.

— Nedanför tornet Philip Hamelin, som stöter till kungliga hotellet, hvilket kastellanen af Brügge, Johan de Nesle, en gång skänkte åt er stamfader, drottning,

blifva liken funna, — sade med betydelsefullt allvar Enguerrand de Marigny, och dessa voro de första ord, som han genmälte på sire d'Annebauts anklagelse, — och jag skall bemöda mig att utspionera gerningsmannen der, hvarest allt synes mig förråda hans smygvrår, — tillade han.

— Gör det, grefve de Longueville! — sade drottningen blek och med en ostadig blick, riktad på ministern.

I samma ögonblick ljödo trumpeter, och under folkets jubelrop drogo nedanför stora Chatelets officerare förbi, konungen till mötes.

— I sanning, om vi dröja ännu längre och skänka gehör åt dessa dystra klagovisor, så öfverraskar oss vår herre och husbonde i Louvre, och det i en sinnesstämning, i hvilken vi icke önska träda honom till mötes. Låt framföra min gångare, sire Gautier de Daunoy, och bjud ni, sire Renaud d'Annebaut, mig armen och var förvissad om, att mördaren icke skall undgå er hämd! Derom drager grefve de Longueville med all ifver försorg.

Och omgifven af de skönaste och mest högborne ynglingar i sitt rike, begaf sig drottningen till Louvre's inre borggård, hvarifrån hon var sinnad att i ett glänsande tåg genom de böljande och larmande folkmassorna rida konungen till mötes till hotell S:t Paul. Då vände Enguerrand de Marigny, hvilken, undanträngd af de unge herrarne, städse måste hålla sig på afstånd, sin oansenlige becksvarte häst mot drottningens stolte springare och sade halfhögt: — Vik af åt gatan till venster, nådiga fru, och undvik stranden! Menniskohopen dernere omgifver nemligen ännu alltjemt liket. — Och hela tåget vek af åt venster.

Folket trängdes och knuffades på gatorna, för att ändtligen en gång få återse en herskare, som det icke älskade, och applådera den, som det under hans bortovaro hade förbannat, enär fransoserna och i främsta rummet parisarne redan för århundraden sedan kunna betraktas som en bild af det föränderliga modet, i politik så väl som i konster och vetenskaper, kort sagdt, i alla allvarliga och skämtsamma, i vigtiga så väl som i obetydliga saker.

Äfven i mäster Jourdan Ferrons eljes så stilla hus var i dag en lifligare verksamhet märkbar. Robert, hvilken vi nu redan länge förlorat ur sigte, hade efter det nattliga äfventyret med juden och den undersköna, af mästaren för hans räkning förfärdigade vaxfiguren råkat i ett tillstånd af »längtan och trängtan i sväfvande pina», hvilket alldeles icke kan skildras annorlunda än med dessa skaldens betecknande ord, hvilka för älskande icke klinga gåtfullt. Det var längtan efter det älskade föremålet, hvars besittning den trovärdige mästaren hade lofvat honom, och denna längtan hade fått ytterligare näring af bilden, som han skådat. Han skulle klänga sig uppför sällhetens stege, derom var han förvissad, det sade honom en aning, som redan i och för sig var sällhet. Först var det Peronne, Peronne, den hulda flickan, klädd likasom markens lilja i en skrud af oskuld och omgifven af en atmosfer af jungfrulig helighet. Det var mycket skönt, detta älskliga ovala anlete, denna ädla och derjemte så smärta växt, men äfven andra hade dessa företräden, då deremot ingen med henne delade de ofvannämda, som äro utmärkande för den skäraste och ljufligaste blomman. Uttrycket i helahennes väsen var blygsamhet. Hon skydde hvarje beröring med andra, hvilka icke voro så som hon, och hvar skulle hon finna sådana? I Robert trodde hon sig slutligen hafva funnit, hvad hon sökte; icke som om hon hade sökt, pröfvat, förkastat — nej, en känsla, hvilken vi hos lägre varelser benämna instinkt, ledde henne. Hennes själs hemligaste känslotrådar, hvilka annars drogo sig tillbaka vid det ringaste närmande, hade förtroendefullt utsträckts emot honom, och en ljuf förhoppning hade genombäfvat henne. Roberts stämning hade ögonblickligen kommit i enklang med hennes, och en bidragande omständighet härtill hade varit, att det heliga rummet, i hvilket han städse fått se Peronne hänfört honom. Der i närheten af den af konstnärshand formade madonnabilden inom kretsen af sköna englar, hade han ansett henne för en af dem, ja, för madonnan sjelf utan att rysa tillbaka för den förgripliga tanken. Hon dröjde i kyrkan, ända tills han infann sig, hon bad till och med icke dessför-

innan, och när han ej långt från henne knäböjde, bad hon visserligen utan ord, men det föreföll henne såsom den fullkomligaste andakt. Allt detta hade mellan deras själar spunnit ett nät af osynliga trådar, hvilket den svagaste fläkt kunde intrassla, såsom just nyss blifvit fallet, när en butter, ängslig gestalt grep in deri. Detta var händelsen med den gamle juden Manassés af Vierzon.

Men hans käre mästares ljufliga trolleri, hvartill ett härligt löfte knöt sig, hade nu fulländat allt, som låg i beredskap till uppbyggandet af ett kärlekstempel i ynglingens hjerta.

— Nu är min kärleks gåta löst för mig, — utropade han med blickar, af tacksamhet lyfta mot himlen. — Hvad en dröm visade mig i bild, skall blifva sanning — jag skall se *henne*.

Med dessa tankar hade han vaknat, när storklockan i Notre-Dame-kyrkan rörde sin koppartunga och, i det den med sitt allvarliga språk försatte luften i dallring, tillropade parisarne: — Stigen upp från edra lägerställen! Gören er i ordning! Festdag är inne.

Hans mästare inträdde till honom med insvepta saker under armen. — Nå, Robert, min gosse, — började han, — konungen kommer, och hela verlden beger sig ut att möta honom. Äfven vi vilja stänga vårt hus och ställa oss i hans väg. Öppna detta paket och pryd dig med de vackra kläder, du deri finner! Under tiden skall också jag värdigt kläda mig till festen.

Robert öppnade efter mästarens bud paketet och förvånades, när han såg härligheterna. — Och detta skall jag hafva! — utropade han, förvirrad af glansen.

— Jag har anskaffat det från alla håll och kanter och har måst låta mången guldslant springa, — sade mäster Jourdan Ferron, — men hvad gör det? De komma nog tillbaka, — och vid dessa ord log han fryntligt. — Se bara, — sade han vidare, i det han lyfte det ena plagget efter det andra i vädret och med välbehag höll det mot solljuset, som inströmmade genom det öppna fönstret, — dessa siskgröna benkläder, som äro afpassade efter våren och din förhoppning,

dem köpte jag hos vår granne, som får dem från den idoga och konstnärliga staden Troyes; derpå följer den pösiga lifrocken af violett sammet, rikligen försedd med snören, snodder, häktor och knappar efter genuesiskt mod; detta plagg jemte västen af finaste skinn, hvilken är lika så rikt sirad, har den driftige lombarden lemnat mig till billigt pris, ty det är i sanning präktiga saker. Den fina skjortan med de många vecken och dyrbara spetsarna är värd så mycket som ett perlband eller ett diamantsmycke, ty den kommer direkte från Flandern och är förfärdigad i Brügge; ingen furste behöfde skämmas för densamma. De gula snabelskorna med bjellror och den korta kappan af rödt kläde med likadana prydnader äfvensom de myskdoftande handskarna och den svarta hatten med plymen af påfogelsfjädrar äro äkta pariser-fabrikat alldeles som de, som bäras af herrarne d'Annebaut, Montsoreau och Bruyns vid vår sköna drottnings hof. Ikläd dig nu dessa härligheter, och jag skall icke dröja att hemta dig.

Robert hade ännu så många frågor att framställa, men innan han i sin förvirring fann ord, var mästaren redan utom dörren. Det ovana sysslandet med att smycka sig gick för honom lättare, än man kunde vänta. Och ännu hade timglaset på hyllan icke till hälften utlöpt, när han, redan fullt klädd, som han skulle vara, såg sin sköna bild från den blankpolerade metallspegeln stråla emot sig. Innerligt glad och med kinderna genomströmmade af en flammande eld, gick han den åter inträdande mästaren tacksamt till mötes. Denne utgjorde en icke mindre värdig företeelse i den vida talaren af brunt siden samt med den låga, ned till nackgropen gående kalotten på hufvudet.

— Men hvarför, mästare, allt detta åt mig? — frågade Robert skyggt. — Skall jag blifva hållen för en af kavaljererna, hvilkas drägt jag nu bär? Är det icke ett otillåtligt falskt sken? Är jag icke er stackars lärling Robert, hvilken ingen mer än Gud och ni känner?

— Håll tyst dermed, min son, — sade den gamle, — och visa dig som en värdig lärjunge, hvilken lofvar hörsamma mig i allt! Jag för dig in på vägen till den högsta lycka; akta dig väl för att snafva!

Han fattade hans hand och förde honom ut på gatan, hvilken denna morgon visade spår af den stora rörelsen bland hela befolkningen. Under det mäster Jourdan sorgfälligt stängde porten till sitt hus, kastade Robert en blick in i den öppna kyrkan S:t Jacques, hvilken var alldeles tom så när som på en enda bedjande gestalt, som knäböjde vid högaltaret, och denna gestalt tycktes honom — då fattade mästaren hans arm och drog honom om hörnet in i det böljande vimlet.

Redan närmade sig tåget, som öppnades af vakt med härolder i spetsen. Derpå följde stora Chatelets officerare med storartad pomp. Under gäll musik buros framför dem de vederbörliga insignierna, hjelm, pansar, handske, kommandostaf och rättvisans hand, omgifna af ridande drabanter. Strax derpå följde hundratjugufyra sergeanter med sina trumpetare, pipare och andra hederstecken, hvarpå stora Chatelets tolf kommissarier i helt och hållet svart drägt af siden uppträdde, och till desse hade alla domare i långa, vida skarlakansdrägter slutit sig. Med larm och ståt drog äfven presidenten för »det höga och herskande kejsardömet Galiläa» fram, åtföljd af sitt garde. Vidare varseblef man bisittarne i domstolen Basoche, hvars president bar titeln konung öfver det regerande och segrande Basoche. — Likasom man kallade kejsarens af Galiläa följe för *procession*, så hette detta *Basoches revy*, och ordet Basoche härledes riktigt från *basilica*. Framför denne kung bars hans vapen, som var måladt på en ofantligt stor fana. Det bestod af en sköld, på hvilken tre bläckhorn med markiskrona öfver befunno sig och hvilken å ömse sidor hölls af en naken, långhårig flicka. Omskriften lydde på latin »Basoche-konungarnes stora sigill.» Strax efter Basoches konung kommo bortåt åttahundra skrifvare, hvilka samtligen titulerades *prinsar*, och af desse uppträdde de yngre som qvinnor i synnerligen yppiga drägter. De yngste bland dem, som kallades »gul-näbbar», kastade omkring sig småmynt, som Basoches konung hade rättighet att slå. Sedan kommo i oafbruten följd handtverksgillena med sina märken äfvensom åtskilliga gammaldags gestalter, t. ex. den så kallade »kungen öfver Björngatan» med sitt ba-

rocka följe. Icke heller fattades »den kungliga skökan», beledsagad af ett visst antal nymfer, tillhörande den heliga Magdalenas orden, hvilka åtföljde det kungliga hofvet öfverallt.

Bland detta brokiga och lifliga virrvarr ådrog sig plötsligt ett litet antal svartklädde män med allvarlig och sträf uppsyn den vördnadsfullaste uppmärksamhet; när de visade sig, tystnade det ursinniga larmet och de bedöfvande glädjeropen. Det var det, i skenbar ödmjukhet höljda, djerfva tribunal, som Ludvig den heliges kaplan Robert Sorbon hade grundat år 1253 och som, efter honom kalladt *Sorbonne*, under många århundraden blef frejdadt och fruktadt. Det var män, för hvilka påfve och konungar darrade och hvilka bortskänkte deras troner, ehuru de kallade sin anspråkslösa bostad vid gatan Coupe-Gueule midt emot Thermer-palatset *det arma huset*. Huru löjliga visade sig icke vid sidan af denna fruktansvärda magt i dess oansenliga omhölje en kejsares af Galiläa förmätna anspråk, huru afskyvärda de fräcka upptågen af en Basoche-konung!

Sedan uppträdde universitetet, presterskapet, prevoten af Paris till häst, abboten af S:t Denis — men hvem kunde uppräkna alla, som strömmat till, för att förhärliga konungens intåg, hvem ville försöka att återgifva denna taflas lif och rörlighet? Derjemte larmade folket så, att man kunde anse det för ursinnigt, i synnerhet när Ribaudernas kung med sitt manskap var kommen förbi. Detta, som bar stora klubbor, började nu närma sig den del af tåget, som bestod af hofvets förnämste adelsmän, hvilka i glans och skönhet redo på präktiga hästar och icke särdeles gåfvo akt på den gapande mängden, af hvilken rätt mången omildt berördes af en hästhof och sedan till på köpet genom ett slag på hufvudet af svärdfästet erinrades om att lemna plats. Det oaktadt tilltogo jubelropen allt mera. Tiggare pladdrade hela litanior, under det härolder allt emellanåt med fruktansvärd stämma utropade sina herrars titlar.

Omgifven af sine förtrognaste, sågs nu Ludvig X med sitt icke just fryntliga, i gult stötande ansigte samt klädd i en besynnerligt formad mössa, omkring

hvilken ett smalt guldband, som liknade ett diadem, smög sig. Vid hans sida befunno sig hans bröder, Philip den långe och Carl den sköne, hvilka begge såsom Philip V och Carl IV efter hvarandra blefvo hans efterträdare. Ingen blick dröjde likväl länge på denna grupp af kungliga bröder, så öfverraskande och tjusande var det skådespel, som en strax derpå framträdande grupp erbjöd. Det var Robert II:s, phalsgrefvens af Burgund, trenne döttrar, gemåler till de nämde furstarne: Margareta, drottningen, med sina systrar Johanna och Blanca. De voro härligt smyckade, men ännu mera prydde dem deras bländande skönhet och den vänlighet, med hvilken de från sina dansande gångare blickade ned på det jublande folket. Plötsligt blef drottningens blick, likasom när solen utvecklar sin fulla glans, riktad åt en bestämd punkt, men det varade blott ett enda ögonblick — derpå fördunklades den åter hastigt, och ett skri undslapp hennes läppar. Ett tumult uppstod. De förbiridande damerna sågo sig tillbaka, för att förnimma innehållet af det budskap, som en kavaljer meddelade rörande olyckshändelsen. En skön yngling, hvilken ingen kände, hade utropat orden: »Der! Hon!» och derpå plötsligt fallit till marken, likasom träffad af blixten; dock vore han åter kommen till lif under den berömde läkaren Jourdan Ferrons händer; denne hade nemligen varit till hands och lofvat att i sitt hus fullkomligt återställa honom.

Tåget fortsatte oafbrutet sin väg till den kungliga bostaden. Drottningens blick hade blifvit dyster.

IV.

Stora truanderie.

Oaktadt i vårt språk ordet *landstrykare* kan anses motsvara det franska ordet *truand*, befinner jag mig likväl i någon förlägenhet med hänsigt till ordet *truanderie*. Det var en af »under-gårdarna», af hvilka det

i Paris gafs flera och hvilka till en del ända till vår tid bibehållit denna präktiga benämning. Dock voro de under, som man fick skåda på de der orterna, helt olika dem, som madam d'Aulnoy, Perrault och andra hafva meddelat oss, och likväl var det under. Det var ett trolleri, som förvirrade sinnet; saker, som framkallade äckel och rysning, voro på så fantastiskt sätt kastade om hvarandra och derjemte omstrålade af ett så vildt behag, att man mot sin vilja kände sig fängslad; här slösades med det galnaste vansinne i förening med en viss yppighet; det såg ut, som afgrunden lemnat sina gräsligaste grimaser till låns, och dårskap och sinlighet firade en fest, omgifven af så tiggarlik stat och så brokigt allvar, att man med håret rest på ända måste skratta åt denna förskräckliga parodi. Alla, som dag och natt drefvo omkring i Paris utan annat skydd än sitt eget och genom list eller våld skaffade sig sitt uppehälle; alla, som lefde af synd och ansågo brott för ett yrke; de, som hvarje afton kunde säga till sig sjelfva: »vi stå under galgen», likasom andra menniskor säga: »vi stå under Guds beskydd»; alla dessa hade här sitt smyghål, hvilket ingen vågade beträda, som icke erkändes som *kringstrykare* af »hertigen af Egypten», hvilken här satt på sin tron och öppet skipade rätt, ty han var den lefvande lagen, för hvilken allt villigt böjde sig. Genom trånga, illa beryktade gränder, undvikna af den idoge borgaren, den handel drifvande lombarden och den ockrande juden, hvilka här skulle hafva drabbats af en säker död, anlände man till gården stora *truanderie*. Redan dessa gränders namn, såsom *kappstjälare-*, *halsknäckare-*, *truthuggare-*, *ficktömmare-*, *käppslängargränden*, antydde deras osäkerhet.

Om dagen var gården öde; blott små låga hus af mycket förfallet utseende omgåfvo densamma. Endast barn och här och der en gammal käring voro synliga, de öfriga inbyggarne tycktes utdöda. Genom gården flöto flere bäckar, hvilka lupo tillsammans till en pöl i dess midt; stora pålar såg man nedslagna, och på dem voro spår af lågor märkbara; eldstäder med kol och aska varseblef man öfverallt på marken; spridda rundt omkring lågo tunnor, upprifna halmknippen, högar af

lumpor, qvarlefvor af hållna måltider, blodiga skinn och ben efter slagtade djur, omkring hvilka barn och valpar nu betos och slogos i kapp.

Men hvem skulle vilja jemföra denna vidriga anblick i dess äcklande nykterhet med sjelfva rusets yrsel? Hvem ser på den med grått och grönt nedkluddade linneduken, att den i den rika teater-belysningen bildar en angenämt doftande skog? Hvem ville öfver hufvud taget betrakta en dekoration vid dagsljus?

En härlig natt hade rundt omkring utbredt sig öfver det vidsträckta Paris, och månen sam i det blå; när under genomträngande sång, ackompanjerad af några gälla instrument, björnars brummande och apors vilda skrän, ett långt tåg bruna menniskor, af fransmännen kallade *böhmare* eller *saracener,* hvilka kunna betraktas såsom förelöpare till de femtio år senare uppträdande verklige zigenarne, närmade sig porten till lilla Chatelet vid den lilla bryggans södra ända samt begärde att blifva insläppt i Paris.

Prevotens ställföreträdare trädde ut ur det ena af de båda starka tornen, som infattade porten och i hvilket vaktstugan var belägen, för att mönstra packet en smula. — Ett präktigt tåg galgfoder, — brummade han i skägget, — emellertid törs jag icke förbjuda dem inträde, ehuru vi bli uppätne af den ohyran.

I det han nu skådade sig omkring i kretsen, räknade han aporna och björnarne med ögonen och sade sedan barskt: — För hvarje djur skola fyra silfverdenarer erläggas, så lyder tullförordningen; annars bli de icke insläppta.

— Åh, herre, — vi föra tjugo apor och fyra björnar med oss, — sade en lång karl med hvitt skägg, i det han trädde fram, — och huru skulle vi, arma menniskor, som komma långväga ifrån och först här i det verldsberömda Paris hoppas göra vår lycka, förmå erlägga en så stor summa? Men beröfvar ni oss våra djur, så betager ni oss medlen att *ärligt* försörja oss; och vi hoppas, att friske och sunde åter draga hädan, utan att ha blifvit ledvridna och stympade af tortyr.

— I talen ju, som I voren menniskor, lika en af oss. Med er ärlighet lären I väl just icke ha något

allvar. Spån I icke? Besvärjen I icke? Förhexen I icke? Kunnen I icke göra er osynliga samt hårda mot hugg och stick? Och I skullen frukta för tortyr! Åh prat — betala tullen eller bort härifrån! Låten ej anträffa er på stadens område, det råder jag er!

Härmed vände han ryggen åt zigenartruppen, hvars gubbar hade trädt tillsammans till en ifrig rådplägning. Men hastigt gick en af skaran med raska steg fram till löjtnanten och yttrade med hög röst: — Hur kan ni dock, herre, gå så illa åt oss, stackars menniskor? Besinna bara, att om vi verkligen vore mästare i alla de konster, som ni nyss nämnde, så måste det ju vara lätt för oss att hålla vårt intåg i Paris osynliga för er vakt och utan att ni finge syn ens på svansen af en apa eller tassen af en björn. Tro dock gerna, att vi böhmare af trolldom förstå just så mycket, som behöfves, för att få boskapen att kasta sitt vatten, att återställa stulet gods, i det vi upptäcka tjufven, och att trolla maten från faten, något som er kung sannerligen också kan. För öfrigt nöja vi oss med att med sång och dans och våra lustiga djur förkorta tiden för godt folk samt att på ärligt sätt draga oss fram. Se och lyssna bara! Hela vakten har redan församlat sig omkring oss. Vi sjunga något för er och dansa derjemte; då behöfva vi icke erlägga tullen utan draga fritt in i Paris, *så* lyder Ludvig IX:s lag.

— Hör bara, hur den karlen har studerat lagarna! — Låt böhmarne sjunga, björnarne och aporna dansa! Fort bara, fort bara! — Så skreko vakterna om hvarandra och tände hastigt facklor, som de i en vidsträckt krets höllo högt i vädret.

Hvad skulle prevotens buttre ställföreträdare taga sig till? Han gaf omsider sitt samtycke och drog sig tillbaka i sitt vakttorn, under det att derute menniskor, björnar och apor under tjutande sång och vildt jubel visade sina konster och dansar i det i blått skiftande månskenet och rödaktiga fackelskenet. Derpå drogo de obehindradt öfver bryggan. I stora truanderie var till dylika gästers emottagande, äfven om de hade infunnit sig i ännu större antal, allt i ordning, ehuru det aldrig

för det ändamålet behöfdes några särskilda anstalter; åt det hållet vände sig också tåget.

På den rymliga gården brunno rundt omkring pålarna i beck doppade och en tjock rök utsändande vedpinnar, och öfverallt såg man glödhögar, vid hvilka grupper värmde sig och kokade mat, och omkring hvilka små svarta barn sprungo liksom svartalfer, hvilka dykte upp ur jorden. Men midt på gården satt den gamle *Trimonivestrum,* som titulerades hertig af Egypten och var denna fristats fruktade öfverhufvud. Han var af fornafrikansk härkomst, derom vittnade ansigtets form och färg, och dragen utvisade en rå vildhet, stegrad genom rus och uppväckt sinlighet. Beggedera verkade hans älskarinna *Gulreddin,* hvilken flitigt gaf honom att dricka.

Desse landstrykares natt sönderföll vanligen i fyra afdelningar. Början utgjorde Trimonivestrums domstol, inför hvilken alla tvister sletos och förbrytarne afstraffades. Om man än icke alltid kunde loforda hertigens af Egypten rättvisa, måste man dock beundra den snabbhet, med hvilken hans domar fäldes, och på stående fot verkställdes. Blott sällan gjorde sig godtycke gällande, ty de gamla stadgarna stodo fast och blefvo af honom upprätthållna. Två galgar af en mycket enkel konstruktion, som stodo uppresta vid gårdens öfre ända, tjenade till att gifva verkställighet åt hans utslag, och äfven denna natt dansade de bleka, slaknande kropparna högt deruppe i luften en faslig ringdans, under det att der nere på marken alla i sorglöshet hängåfvo sig åt glädjen utan att tänka på hvem som kanske i morgon kunde komma att på detta sätt dansa i luften.

Efter rättsskipningen följde fördelningen af den under dagens lopp förvärfvade egendomen, som bestod af lefvande och döda djur, alla slags matvaror, dryckesvaror och endast sällan af dyrbarheter. Äfven härvidlag gjorde sig Trimonivestrums utlåtande och insigt företrädesvis gällande, och när den allmänna delningen i enlighet med stadgarna blifvit verkställd, började den enskilda byteshandeln mellan männen, medan qvinnorna tillagade maten.

Ätande, drickande, sång och dans upptogo nattens

tredje afdelning. Då visade sig truanderie i sin högsta glans. Öfverallt på högar af fat och andra upphöjningar tronade landstrykarnes höfdingar med sina qvinfolk, bestrålade af en flammande eld, som blifvit uppgjord framför dem, medan de ringare, som lågo rundt deromkring och blott delvis belystes men delvis höljdes af en djup skugga, förtärde sin måltid alldeles som vilda djur och med tänder och naglar sleto halfrått kött från benen, för att med glupsk lystnad sluka det. Dessa grupper bildade lika många menniskopyramider, hvilka voro i ständig rörelse och erbjödo en lika sällsam som tilldragande anblick. Beherskande allt, höjde sig hertig Trimonivestrum midt på platsen på en groftimrad upphöjning, betäckt af ett smutsigt mörkrödt skynke, på hvilket ännu mörkare fläckar tydligt förrådde spår af blod, som redan allt för ofta hade bestänkt denne herskares tron. Vid hans sida låg den jättelika Gulreddin med flammande ögon, stora hvita tänder och en rik man af tjockt svart hår, som föll ned öfver bröst och nacke, hvilka voro gult och brunt tigrerade. Klädningen betäckte endast nödtorftigt hennes kropp, hvars långsträckta extremiteter förrådde en kraftig vildes vighet och äfven en sådans styrka, och i sjelfva verket uppstod vid den första flyktiga anblicken tvifvel, huruvida det verkligen var en qvinna, som man hade för sig. Hon hade först för kort tid sedan anländt och strax hos den fruktade hufvudmannen förvärfvat sig den högsta gunst, hvilken ingen vågade göra henne stridig. Man vördade henne såsom ledande sitt ursprung från den fornegyptiska stammen, något som bevisades af hennes utseende, och man fruktade lika mycket hennes jättestyrka som hennes djupa vetande. Hon tycktes nämligen ursinnigt svartsjuk, om någon af flickorna ådrog sig den utsväfvande hertigens lystnad, och hon hade redan snabt som blixten sträckt flere offer för sitt raseri till marken. De gamla gummorna lupo af och an mellan de jublande barnen och framsläpade förråd, för att tillfredsställa män och qvinnor, och öfverallt rådde nu en liflig verksamhet, som omslöts af de dystra, ödsliga husen och galgarna med deras tyste invånare, hvilka sväfvade högt i luften.

Nattens fjerde del ända till långt fram på ljusa dagen tillbragtes under sömn. Man hade kommit till tredje afdelningen, när plötsligt sträfva röster ljödo utanför. Det var den skara böhmare, som vi lemnade vid lilla Chatelet och som nu höll sitt intåg i stora truanderie. Dess anförare begärde att blifva förd inför den store hertigen af Egypten. En hop landstrykare, som strax nyfiket slutit sig omkring nykomlingarna, villfor hans begäran.

— Hvem är du? — ropade den druckne Trimonivestrum honom till mötes.

— Jag är fader för en familj, som redan lång tid dragit omkring på spanska halfön, — svarade gubben, som vi sågo leda underhandlingarna med prevotens ställföreträdare, — och som nu kommit till Paris, för att ansluta sig till din stora familj, mägtige hertig!

— Hur många hufvuden? — sporde Trimonivestrum.

— Sex och femtio, barn, björnar och apor oberäknade, — svarade den andre; — det lär väl vara plats nog till vårt mottagande, skulle jag tro.

— Plats nog! — ropade hertigen. — Paris är stort och föder oss alla. Sätten er och varen välkomna! Du, fader, och denna lilla dotter här vid min sida!

Ur Gulreddins öga sköt en ilsken blick på den gamle hertigen.

— Hvad heter du? — frågade denne den vackra flickan.

— Lillan här heter Atta, — svarade gubben.

Och nu bjödos främlingarna gästfritt på mat och dryck, och lika villigt undfägnade de sina värdar med de äfventyr, som de upplefvat. Den lilla Atta förde spanska dansar och sånger till Frankrike.

— Jag spår dig lycka, — skrek Trimonivestrum; — vi hafva ingen sådan flicka bland oss, och här kan rakt ingenting komma att fattas dig. I morgon skall du visa dina konster på de offentliga platserna, och ett guldregn skall belöna dig. Först gån I till S:t Germain des Prés; der hafva de en bild från forntiden, hvilken de dyrka som sin Guds moder, och inför den tända de vaxljus. Men den är svart och naken och föreställer Isis, som föder och uppehåller oss. För många, många

år sedan, då våra fäder grundade detta rike, kom den hit. Begån der er gudstjenst och upptänden också ett litet ljus! De skola då falla på den tanken, att I bedjen till deras gudar. Du, Atta, dansar derpå för Isis, den eviga modern.

— Våra fäder hafva alltså efter vår hertigs påstående grundat detta rike, — ropade en ung karl bland nykomlingarne, — och oss ville de icke släppa in genom portarna, utan att vi erlade tull till dem! Är detta icke *vårt* Paris, som de bebo?

— Vårt är det, — tillade en äldre invånare i truanderie, — såsom redan namnet *Par-Isis* lär äfvensom den lilla orten *Isis,* hvaraf de ha gjort *Issy.* Samothes, Japhets son och Noaks sonson, har uppbyggt det, och med honom drogo från österlandet solens söner hit, för att befolka denna landsträcka.

— Och hvarför lemna vi främlingarne, hvad som är vårt? — tog den yngre åter till orda. — Hvarför tåla vi en så skymflig förnedring? Hvarför inhysa vi oss i denna otäcka vrå, under det främlingarna i palats —

— Och afundas du dem det, unge dåre? — föll honom den äldre hastigt i talet. — Det är din lycka att vår hertig är idel öga och öra för den unga Atta, eljes hade din anmärkning bekommit dig illa. Denna vrå inrymmer i alla fall den sanna lyckan. Vi lefva här frie, blott underdånige *en enda,* och det är vår hertig, hvars vishet erkännes af oss alla. Ingen dödlig kan förhäfva sig gentemot oss. Vi äro alle lika. Den qvinna, som behagar oss, taga vi till äkta, våra barn tillhöra hela familjen, vår egendom tillhör alle, vår äregirighet består i att vara en af de våre. Så länge himlen icke störtar in, kan det icke gå oss illa; vi äro naturens barn. De der främlingarne må gerna inbilla sig, att de herska i verlden och att vi äro deras slafvar. Är det icke vårt vetande, som de vid hvarje tillfälle behöfva och måste anlita?

Under detta samspråk hade den täcka Atta genom en spansk dans hänryckt en krets åskådare och i främsta rummet den i henne alldeles betagne Trimonivestrum; också förstod hon att dansa den på ett mäster-

ligt sätt. Gulreddin fnös vildt som ett retadt djur, och det var blott med möda, som hon lade band på sitt raseri, hvilket dref henne att kasta sig öfver dansösen och strypa henne.

— Du har en klenod hos dig, — sade hertigen till den främmande gubben, i det han drog Atta till sig på sin tron och slog sin arm omkring hennes hals. — Din ankomst är mig först nu i dubbel måtto väl kommen.

— Herre, — sade denne, — äfven den mannen anbefaller jag åt din åtanka, hvars klokhet vid porten befriade oss ur tullnärens klor, hvilken icke ville släppa oss in med våra djur, om vi icke erlade en stor summa, som vi icke egde. Hans lagkunskap ha vi att tacka för —

— Är han en af de våre? — afbröt hertigen.

— Herre, — framstammade den gamle, — jag är skyldig att säga dig sanningen, och derför skall ingenting annat inför dig komma öfver mina läppar. Mannen slog sig i lag med oss i en skog ej långt från en stor flod och begärde att med vår skara få draga till Paris. Af sin historia har han icke förtrott mig något, dock tyckes hans hjerta vara tryckt af bekymmer. Vi gåfvo honom kläder af samma slag som våra, derför skänkte han oss sina, hvilka vi sålde. Det var vid porten, som han talade de första ord, som han yttrat efter sitt upptagande bland oss, och dessa hade så god klang, att de befriade oss från allt slags afgift. Nu har han sträckt ut sig derborta på stenen och låter månskenet bestråla sig utan att taga någon andel i det, som försiggår omkring honom. Se bara, han rör sig icke. Åh, han sofver, — tillade han, sedan han närmat sig stenen.

— Vet du, att du hade förtjent döden, — skrek den fruktansvärde Trimonivestrum, — om främlingen, som du införde, icke längre befunne sig i vårt våld? Men nu får han dö i ditt ställe. — Gån, I begge, — sade han i befallande ton till två, som tycktes vara hans adjutanter, — och stöten era knifvar i hjertat på den sofvande!

Desse begge lemnade hastigt kretsen, för att verkställa sin hertigs befallning, men Gulreddin reste sig och utsträckte sin arm efter dem.

— Halt! — skrek hon. — Främlingen är min. — De drogo sig skyggt tillbaka till sin plats.

— Väcken honom och fören honom till min sofkammare! I morgon mån I sedan färga edra knifvar med hans blod men icke förr. Det gäller edra hufvuden, och viljen I undgå min vrede, så lagen, att han icke heller dessförinnan rymmer! — Vid dessa ord drog hon en dolk.

Den sofvande främlingen väcktes och fördes till sin stora förvåning i fängsligt förvar. Han insåg strax, att han blifvit förrådd; han ville skaffa sig full visshet derom, men de hotande blickarna hos männen, som förde bort honom, och det vilda jubel, som uppstämdes af den honom omgifvande mängden, bjödo honom att med tålamod foga sig i det oundvikliga och trösta sig med hoppet, att den snart inbrytande morgonen skulle lemna fullständig upplysning i saken. Man förde honom in i ett litet rum, som belystes af månens strålar. Han skådade sig omkring. En bädd af hudar, en sällsamt grimaserande bild med hufvudet omgifvet af gyllene strålar, en tamburin, en cittra, qvinliga klädesplagg, detta var de föremål, som föllo honom i ögonen.

— Är jag verkligen i en qvinnas kammare, — mumlade han för sig sjelf, — och hvad tänker man göra med mig? Att också trötthet och sömn skulle falla på mig derute! Jag hade föresatt mig att taga i närmare ögonsigte de brokiga grupperna, som genast vid ankomsten högligen behagade mig, men just detta brokiga virrvar var det, som lullade mig i sömn. Nå välan, der qvinnor äro med i spelet, kan det väl icke bli just så förskräckligt —

Han hejdade sig, ty något tycktes röra sig vid hans sida och en förfärlig stämma frågade med bitande hån: — Icke? — Han ryste, såg sig omkring och varseblef ingen. — Det var en villa, — mumlade han doft i skägget, — och jag tänkte ju på *henne*.

Bullret från gården trängde in i rummet, som han icke ville kalla för fängelse, och detta så väl som hans

oroliga tankar hade jagat all trötthet ur hans kropp. Småningom aftog dock larmet derute. Han hörde steg närma sig och såg, under det eldarna slocknade, mörka gestalter tumla förbi fönstret. Hans dörr var stängd och fönstret försedt med galler, följaktligen måste han strax åter uppgifva tanken på flykt, hvilken nyss, då lifvet derute började upphöra, rört sig inom honom. I spänd väntan stod han ännu der. Då närmade sig tvärs öfver gården, som redan blifvit fullkomligt öde, en reslig gestalt; den trädde in i huset, hans dörr öppnades, och han såg en jättinna framför sig.

— Jag är Gulreddin, — sade hon, — som räddade ditt lif, främling, och som vill göra dig lycklig. Till den lyckligaste menniska — hör du? Följ mig och gör, hvad jag säger dig!

— Och hvad skall jag göra? — sporde främlingen.

— Hertig af Egypten skall du blifva, — sade Gulreddin, — om du öfverlemnar dig åt min ledning. Kom och fråga icke mera!

Han lade sin hand i hennes framräckta, och hon ledde honom öfver gården mellan glimmande askhögar, öfver stenar och genom pölar åt ingången till. — Jag är midt ibland de äfventyrare, hvilka sky alla, som icke födas ibland dem, — tänkte främlingen. — Detta är ju en »under-gård», och jag får följaktligen icke förundra mig öfver något.

— Här, — sade nu med sänkt röst hans ledsagerska, — skall du förtjena priset, som är jag sjelf.

Främlingens skarpa, på jättinnan hvilande blick tycktes icke misshaga henne; hon slog upp sina stora nattögon mot månen, på det att han måtte kunna skåda dess speglar, ty de långa ögonhåren och de buskiga ögonbrynen beskuggade dem för mycket; dervid log hon och visade sin muns elfenben, som knapt kunde skönjas till följd af de tjocka läpparna, och derpå skakade hon det rika, svarta, en man liknande håret med en stark knyck på nacken.

— Härinne sofver han berusad med en ung varelse i sina armar, — sade hon nu; — jag törs icke döda honom, derför att han varit min make, men du får utgjuta hans blod. Jag för dig till hans bädd; tag här

dolken af min hand! Sedan är jag din, och i morgon är du, som han tänkte hänga, i hans ställe hertig och kan befalla öfver alla.

— Aldrig! — ropade främlingen och vände sig bort, djupt skakad. Det såg ut, som ett förfärligt minne hos honom dykt upp. — *Du* leda mig? *Jag* mörda hertigen? Aldrig, aldrig!

Gulreddin yttrade i allvarligaste ton: — Du vill alltså icke?

— Nej, — sade främlingen, — skall jag hysa evig tacksamhet för dig, så låt mig undfly!

— Hvilken toka jag då vore! Du är min slaf, mig skänkt ända till din död, hvilken jag icke vill afvända, då du sätter dig upp emot min vilja. Vänd tillbaka till mitt rum! Jag befaller dig det.

— Du är en vansinnig toka — befalla mig! Här är jag i det fria, och aldrig skall du föra mig tillbaka till fängelset. Allt vill jag förråda för hertigen.

— Det skall du icke, — skrek hon och störtade sig som en ursinnig öfver honom. Men genom ett om smidighet vittnande grepp afväpnade han, som egde större öfning, den rasande qvinnan och kastade dolken långt bort. Nu kom det till en brottning, hvarunder motståndarskan utvecklade stor öfverlägsenhet i styrka. Med stor ansträngning höll han ännu i sig, och hon å sin sida kunde icke förhindra, att kampen redan drog sig åt en af de smala gränder, som förde till truanderie. Sålunda voro de redan ett stycke från gården, när dånande steg nalkades dem.

— Hvem ni också må vara, — ropade främlingen nu, — så befria en menniska, som annars skymfligt dukar under, ur ett nattligt vidunders, en varulfs klor!

Hastigt ilade den ankommande till, men innan han ännu hade hunnit fram till de kämpande, hade Gulreddin släppt sin motståndare och under vildt skrik flytt tillbaka till gården.

— Är ni en böhmare? — frågade den obekante, som var höljd i en kappa.

— Ja, herre, — svarade den andre, i det han noga betraktade sin man.

— Och hur kom ni ihop med den jettestora qvinnan? — sporde den obekante vidare; men den stackars kämpen var så utmattad, och såren, som jettinnan tillfogat honom, smärtade så, att han var ur stånd att svara. Slutligen föll den tanken honom in, att hexan väl kunde vända tillbaka med förstärkning, och derför fann han det tryggare att så hastigt som möjligt lemna denna farliga ort, obekymrad om framtiden, hvilken i Paris hotade honom, den för kort tid sedan flyktade, med icke obetydligare faror.

— Hvad för er hit vid denna tid? — frågade han hastigt den nyss anlände.

— Jag söker hjelp, — sade denne, — hjelp af er, emedan I förstån att afslöja hemligheter. Är äfven du hemma i denna konst?

— Säg, hvad ni vill! — sade den andre ifrigt, icke fri från sin fruktan och alltjemt vändande hufvudet tillbaka mot truanderie.

— Nå, så hör då! — återtog den obekante; — redan från längre tid tillbaka försvinna i Paris unge män på ett gåtlikt sätt, och sedermera uppfiskas deras lik ur Seine. Jag brydde ej synnerligen mitt hufvud med dessa tilldragelser, ända tills ett fall, som nära rörde mig sjelf, vände hela min uppmärksamhet deråt. Min egen broder föll offer för denne obekante demon, och mig, som är upptänd af begär efter hämd, flyr sömnen, och natten i ända stryker jag omkring som ett spöke, för att uppspåra upphofsmannen till dessa gräsligheter. Mina mått och steg hos drottningen sjelf hafva tjenat till intet, men desto ifrigare är hela min själ riktad på denna enda punkt. Denna natt så väl som mången af de förflutna såg mig ensam vandra genom gatorna; ändtligen tänkte jag på er och er hemliga konst och vetenskap samt styrde min kosa åt detta håll. Säg mig, om det skall lyckas dig att upptäcka min broders mördare! Jag lofvar dig i så fall riklig belöning, jag är chevalier Renaud d'Annebaut.

— Är ni från hofvet? — frågade främlingen, bibehållande sin egenskap af böhmare.

— Ja, jag är ej en af de ringaste i drottningens följe.

— Då kan ni väl med lätthet förskaffa mig inträde i tornet Philip Hamelin? — frågade den föregifne zigenaren.

— Ingenting är lättare än det, — genmälte chevalieren.

— Gör då det, och jag skall hjelpa er, — försäkrade den andre.

Nu hade de passerat den trånga gränden och anländt till en temligen fri plats, der några beväpnade tjenare med hästar inväntade sin herre. Sire d'Annebaut lät en af dem sitta af och böhmaren sitta upp, och så drog kavalkaden genom de tysta gatorna till den förstnämdes hotell.

V.

En natt i Louvre.

Ludvig X hade gifvit sitt hof audiens, under det hans goda folk derutanför skrek sig allt hesare. Ett fälttåg skulle börjas, en värfvad här stod i de norra provinserna, ingenting annat fattades, än att adeln bröte upp, för att fylla kaptens- och anförareplatserna. Men desse herrars börsar hade genom alla slags utsväfningar blifvit tomma; det var de sköna döttrarna till hedervärda men dåraktiga borgare, som hade att fägna sig åt leende högar af det blanka röda guld, som adelsmännen utpressat af sina undersåtar. Liderliga upptåg och lättsinniga vad, hvilka utgjorde den egentliga kryddan vid dåtidens banketter, uppslöko på några få timmar ett helt års inkomster. Man nöjde sig icke med att i mörkret hemligt smyga sig till sin älskarinna och att i små drag klunka i sig njutningen, utan pengarna måste slösas bort. Hopvis begaf man sig till en *galant dam* och drog dit allt, som det mest uppsluppna lynne

betecknade såsom användbart till drift. Än var det girigbukar och pultroner, än tvärviggar och fyllbultar, med hvilka det kommit derhän, att deras lust och böjelser blifvit allmänt bekanta. Desse ställdes på prof och sträcktes på pinbänken genom tusentals frestelser, och detta blef för de förnäme åskådarne en källa till fröjd och gamman. Ännu på den tiden rådde en kännbar brist på nöjen; lustspelsdiktaren hade ännu icke ansträngt sin fruktbärande poetiska förmåga att i en trogen spegel visa menniskornas dårskaper och att under skämtets form meddela undervisning; hvad annat blefve alltså öfrigt för de njutningslystne adelsmännen än att sjelfva ute i lifvet uppsöka dessa dårskaper och deraf draga så stor nytta, som de kunde? Vi vilja derför icke bryta stafven öfver all den urartning, som röjde sig i den tidens munterhet, emedan allt för få goda anstalter funnos, hvilka gjorde det möjligt att på anständigt vis kunna hängifva sig åt den naturliga böjelsen för glädje och uppsluppenhet.

För att nu förskaffa de unge herrarne medel att med erforderlig glans stöta till häfren och för att sätta deras fältekipering, hästar, tjenare och vapen i behörigt skick, pålade konungen sin goda stad Paris en ny skatt och uppdrog åt sin minister Enguerrand de Marigny att strax vidtaga anstalter för dess indrifvande; dock gjorde han det häfdvunna nådiga tillägget, att denna pålaga icke skulle stiga till högre belopp än den sist erlagda; han kände nemligen allt för väl ministerns girighet och hårdhet och tänkte på detta vis sätta skrankor för hvarje egenmägtighet. Härpå fingo hofmännen den nåden att kyssa hans hand, hvarefter de aflägsnade sig med en knäböjning; genom drabanternas, de vanligen så kallade »stora lansarnas», korsgevär hölls folket på hundra stegs afstånd från Louvre, för att icke vidare besvära herr konungen och fru drottningen, och sålunda tog denna bullersamma intågsdag och dess vidlyftiga ceremonier liksom allt i verlden en ända. Solen gick ned, och det blef lugnt öfver allt.

Ludvig X, ehuru en sträng och stundom häftig man, som, umgänget med qvinnor oberäknadt, hade föga kännedom om andra menniskors sätt att roa sig

och som tillbragte största delen af sin korta regeringstid under oro och strapatser, var likväl denna första afton, som han åter befann sig i sitt Louvre i ett behagligt lynne, som man nästan kunde kalla borgerligt. Han kom att tänka på och gjorde sig också klart reda för, att han dock var en riktigt rik och mägtig man; konung öfver ett härligt land; i detta land förnämare och rikare och mägtigare än någon derinom kunde inbilla sig vara. Han såg sig i sitt kungliga slott omgifven af vakter, tjenare och alla tecken till herravälde och magt, saker och ting som han annars icke plägade skänka någon synnerlig uppmärksamhet. Men ögonblick infinna sig också ibland, under hvilka man känner sig försatt i en rätt egendomlig stämning.

Så kände han sig också lifligt rörd af att ega en utomordentligt skön hustru, en hustru för hvars egande ensamt hvem som helst gerna skulle hafva varit konung af Frankrike. Denna hustru hade han nu icke sett på länge, och alla qvinnor, som under hans vistelse på La Roche-Corbon och annorstädes omgifvit honom, hade endast gjort saknaden af henne känbarare, ehuru de alla kunnat räknas till de angenämaste och en hvar af honom hedrats med titeln »väninna» eller »konungens käresta.»

Knapt var det derför tyst och stilla i slottet, förr än konungen, till hälften afklädd, reste sig och helt sakta, såsom en riktigt förälskad egnar och anstår, utan att vara företrädd af en tjenareskara, såsom en konung plägar gå till väga, begaf sig bort till sin gemåls gemak, för att ändtligen åter en gång riktigt fröjda sig åt hennes höga behag. Men i hvad tillstånd fann han den sköna Margareta?

Hon satt i halfliggande ställning på en hvilobädd i en så retande belysning, som om en målare, för att studera clair-obscurens tjusningskraft, med stor konstskicklighet hade anordnat den. Allt, hvad naturen redan härligt afrundat, fick der ännu större rundning; med hvilken glans höjde sig icke den skära hvitheten, som försmälte i det genomskinliga blåaktiga töcknet, från den bruna grunden! — En mästare i denna genre var den tjusande Corregio, och blott en enda gång var det

honom förunnadt att härutinnan uppnå det högsta, och det var i »den botfärdiga Magdalena».

Hvad under således, att hos den gode konungen alla sköna tankar, som han nyss i sin ensamhet tänkt, i rask följd och i väldigt svall återvände inför denna bild! Han satte sig utan vidare omständigheter hos sin drottning, lät handen lätt glida öfver hennes älskliga hufvud och blickade in i hennes stora ögon. Men hon låg der stum och orörlig och tycktes icke märka, att hennes herre och konung med henne ville göra sig så ömt besvär. Hennes tankar voro långt borta, hennes vidöppna ögon skådade — så måste man tro — långt bortom detta rums gränser, och tankar och blickar sväfvade i fjerran rymder, der andra föremål, älskligare än de, som omgifningen hade att bjuda på, visste att fängsla dem.

En god stund nöjde Ludvig sig alltså med åskådningen, ja, denna förhöjde till och med den egendomliga retning, som var förherskande i hans närvarande stämning, och det tillstånd af fullkomlig mattighet, hvari drottningen befann sig och som medgaf honom hvarje ömhetsbetygelse, riktigt fröjdade honom, oaktadt hans smek blef obesvaradt. Men på en gång var det, som en hemsk känsla fått magt med konungen vid den sköna qvinnans sida.

— Hvad, — ropade han, — är det möjligt, att en maka ligger så känslolös och kall, när efter lång tids förlopp maken nalkas henne? Är denna skönhet af marmor, flyter icke blod i hennes ådror? Rör sig ingen känsla i hennes bröst? Margareta, hör du mig icke, ser du mig icke? Margareta!

Och hastigt, liksom när en månadsrasande genom att oförmodadt ropas vid namn far upp, kommer till sans och signar till marken samt först småningom vaknar till lif, så reste sig drottningen med en krampaktig rörelse, med tillbakaböjd kropp och rullande ögon. Hennes rika flätor, som voro upplösta, föllo ned öfver det himmelska ansigtet, och man kunde derför icke tydligt se, huru munnen förvreds.

— Hvad går åt Margareta, min drottning? — frågade Ludvig bestört.

Då suckade hon djupt flere gånger å rad, derpå strök hon håret tillbaka med sin hvita hand, slöt en kort stund ögonen, öppnade dem åter, såg länge på konungen, lade sig riktigt ned, stödjande den täckaste armbåge på jordklotet mot det svällande bolstret, lät hufvudet sjunka ned deremot och sade sakta: — Du, Loys? Hvarför väcker du mig så häftigt?

Konungen försäkrade, att han icke funnit henne sofvande, att hon legat med öppna ögon, att hon andats lugnt; men hon bestred allt och påstod, att hon icke märkt hans inträde.

— Om så är, — sade konungen med allvarsam min, — så låg din kropp der, under det din själ fjerran derifrån sväfvade omkring, hvem vet, i hvilka regioner.

— Min själ — ja, — upprepade hon under en lindrig rysning.

Och konungen, hvilken förts till henne af så eldig åtrå, öfverfölls nu af en hemsk fasa gentemot den härligaste qvinna. Det föreföll honom, som hade en annan magt än den goda deruppe i himlen välde öfver henne. Också gåfvo de talrika astrologerna och trollkarlarne tillräcklig anledning till en sådan tro, i det de förstodo att tillaga mycket kraftiga kärleksdrycker. Han såg på henne med en verkligen vemodig blick, hemtade djupt andan och utstötte den genast med kraft ur lungan, emedan luften i detta gemak föreföll honom allt för tryckande och genompyrd med olycksbringande beståndsdelar. Derpå drog han sig tillbaka, för att roa sig på annat håll, och hans drottnings blick, som likväl icke förrådde någon saknad, följde honom.

Knapt var han borta, förr än väggen öppnade sig på ett ställe, hvarest intet spår till dörr kunde bemärkas, och ett gammalt gulblekt ansigte, kantadt af ett rödt skägg, visade sig i öppningen, försigtigt skådande sig omkring i drottningens rum. Då det befans tomt, dröjde den af ålder temligen böjda kroppen icke att inträda och att närma sig drottningens bädd. Han drog fram ur sin talar en liten flaska och lät några upplifvande droppar derur drypa på den höga fruns läppar.

— Är det du, min gode mäster Jourdan? — frågade hon, i det hon strax kom till full besinning och igenkände sin läkare, den vise mästaren.

— Ja, det är jag, fru drottning! Jag väntade länge i det mörka kabinettet emedan jag måste afbida, att den vedervärdige gästen, som befann sig i din närhet, begaf sig härifrån. Sent omsider blef det förhållandet, och jag är nu här, för att sysselsätta mig med dig.

— O, vill du det, vise man, så bibringa mig den kunskap, som min själ trånar efter! Jag låg och drömde vaken, och min själ hade lemnat min kropp och omsväfvade honom, som jag i dag såg och som är ett med mig. Säg mig, hvad du vet om honom, ty han är hos dig, det hörde jag —

— Du menar ynglingen, hvilken olyckshändelsen i dag —

— Ja, ja, hvilken annan väl? Är han sjuk? — frågade den glödande qvinnan, åt hvilken svartkonstnärens närvaro eller läkemedel hade återskänkt lifvet.

— Han tillfrisknade, tack vare mina lifgifvande konster, han, hvilken du nära på hade gifvit döden.

— Jag — döden! — utropade Margareta.

— Ja, har du aldrig hört, — återtog Jourdan Ferron i allvarlig ton, — att kärlek kan döda — genom längtan, öfverraskning, plötslig lycka? Detta var nära att blifva fallet med ynglingen, som i dag vid kungens intåg i min närhet sjönk till marken ej långt från hotell S:t Paul, när du red förbi och edra blickar möttes. Jag tog mig an honom och lät föra honom till det lilla hus, som jag bebor vid rue des Ecrivains. När han der genom mina bemödanden åter kommit till sans, tillstod han för mig, att han lång tid har följt dig, liksom månen följer jorden, att han lefver, rör sig och hafver sin varelse i din strålglans och att det blott ytterst sällan faller på hans lott att på afstånd få beundra din skönhet, emedan han är en främling och icke vågar uppträda bland kavaljererna, som pryda ditt hof. Således hade han i dag gått ut, icke för att beundra processionens glans eller fröjda sig åt det högljudda larmet utan blott för att än en gång få se sin drottning och sola sig i hennes strålande blick. Då

uppträder du, öfverstrålande allt, som omgaf dig, och din blick hvilade länge på den främmande ynglingen, och ditt öga sökte sig väg till hans hjertas innersta djup; då kände han sig dö — dö för ögats stråle. Hans död var vällust. O, hur förfärligt hårda voro icke hans förebråelser, för det jag väckt honom till lif —

— Dö — för min blick! — suckade drottningen, försjunken i ett kärleksglödande eftersinnande; — det är en vek tanke —

— Endast min försäkran att jag såsom en skicklig läkare känner till medel mot allt ondt, — fortfor mäster Jourdan, — försonade mig åter med den stormande, som blott önskade död af dig, icke lif af någon annan; jag tillstod nämligen för honom, att jag var din läkare. Han härstammar för öfrigt från ett gammalt italienskt hus, och *Versoris* äro allmänt kända i Genua. Han är yngste sonen och heter Luigi. —

— Hvem bryr sig om allt det der? — utropade drottningen orolig. — Alltså har han åter vaknat till lif — och för mig skall han lefva. Jag vill se honom — för honom in till mig!

— Der? — frågade mästaren med synnerligen stark tonvigt på ordet.

— Nej, icke der, nej! — skrek drottningen, liksom fattad af afsky. — Här vill jag se honom, dagligen, hvarje timme — icke vid de der hemlighetsfulla, nattliga mötena. Jag hoppas, att *hans* kärlek skall bevara mig för dessa fruktansvärda utsväfningar, för hvilka jag i lugnare ögonblick bäfvar. Ja, *hans* kärlek skall lyckliggöra mig — *måste* lyckliggöra mig. Af dig, förskräcklige, fordrar jag det, af dig, som efter din vilja kan föra menniskors hjertan i ledband. För honom till mig och utplåna så din gräsliga skuld!

— Du känner kärlekens magt, — sade läkaren; — skall icke han liksom de andra dö, när du —

Drottningen föll honom i talet: — Nej, åt honom vill jag förtro mig; han skall icke förråda mig; han må vara medveten derom, att han älskas af drottningen. Gif mig icke mera dina förvildande kärleksdrycker, som fylla mina ådror med eld! Jag behöfver dem icke mera, för att förjaga nattens fasor; vid hans sida

skola mina nätter förflyta i lust och glädje. Och intet offer får mera falla, för att bevara hemligheten af mina qval. För till mig Versoris, som älskar mig! Jag skall hysa menskliga känslor.

En paus uppstod. Derpå började mäster Jourdan Ferron: — Du vill så, och jag skall lyda dig. Den unge Versoris från Genua skall i morgon uppträda vid hofvet —

— I morgon? — afbröt drottningen honom; — först i morgon?

— Margareta! Du omnämnde *min* skuld, och är det icke *du*, som är *min* gäldenär? Bortslösar jag icke mitt djupa vetande för att tjena dina lustar? Är jag icke din slaf? Lik den väldige djefvulsbesvärjaren beherskar du mina andar, och jag sjelf måste darra inför dig. Margareta, tala! Skall du en gång blifva led äfven vid Luigi? Skall också han —

— Ej ett ord mera! — skrek drottningen med fasa. — Att här nu säga ut dina tankar vore ett brott. Luigi vill jag älska så, som mitt hjerta åtrår, med en kärlek — jag känner det — som jag ännu aldrig hyst. Denne yngling var mina drömmars hemliga förtjusning, redan förr än jag någonsin skådat honom med mina ögon.

— Den unge Versoris skall alltså lefva aktad vid ditt hof, vara din gunstling, helt och hållet beherska dig? — frågade den gamle listigt.

— Helt och hållet — helt och hållet. Han skall befalla öfver mig som öfver en piga, — utropade Margareta. — Blott honom vill jag lyda — honom ensam.

— Välan då! Jag har ditt löfte, som du aldrig skall bryta, när det gäller *mig:* skulle det en gång inträffa —

— Aldrig, — sade Margareta med kraft, och ett luftdrag, som just i detta ögonblick strök genom gemaket, vållade, att de små, i bly löst infattade fönsterrutorna på ett sällsamt sätt klingade mot hvarandra. Hon for till sammans.

— I så fall skall du se honom, tala med honom redan i natt, i detta ögonblick. Margareta började att darra, hennes frågande blick hvilade flammande på den

gamle läkaren, som fortfarande stod inför henne stum och orörlig.

— Jag skall se honom, säger du, — yttrade hon omsider, — och hvar är han?

Den gamle smög nu bort till lönndörren, genom hvilken han inträdt, öppnade den och ledde vid handen en blek, skön yngling in i drottningens gemak, hvilken emellertid i pinsam väntan hade satt sig på hvilobädden.

— Du ser, Luigi Versoris, att jag har hållit ord, — sade betänksamt mäster Jourdan, i det han med ett slags ängslig omsorg släpte den unge mannens hand liksom en sköterska, som låter det barn, hon vårdar, försöka de första stegen. Tänk på mina ord! Der är dörren till det rum, der jag väntar dig.

Med dessa ord lemnade han honom.

Ynglingen befann sig på höjdpunkten af jordisk sällhet, ty han stod nu midt emot den bild, som hade uppfylt hans själ under vaka och sömn, och det var icke mera någon bild utan en kärleksvarm skön qvinna, som mot honom sträckte sina hvita armar. Hans blyghet vek snart under den eldiga omfamningen, och den fattige lärlingen Robert, hvilken ännu för en kort stund sedan förtärdes af längtan, hvars tankar obestämdt sväfvade omkring efter ett visst något, som ännu var honom gåtlikt, se vi nu i Luigi Versoris person såsom den mest afundade man i konungariket, om någon hade kunnat ana hans lycka.

Men Margareta, intagen af en öm böjelse för den sköne ynglingen, iakttog gent emot honom en kysk återhållsamhet, som befrämjades af hans blyghet. Hon var en gåta för sig sjelf, och ännu aldrig blefvo en omfamning och en kyss mera oskuldsfullt gifna och emottagna än vid detta förtroligaste möte. Redan grydde dagen, då den vaksamme mästaren sakta klappade på lönndörren och tänkte att störa ett älskande par i deras sinnesrus. Men de känslor, af hvilka båda voro intagna, voro af en annan art. Ynglingen drog mildt sin hand ur drottningens, som fasthöll den, och med löftet »i morgon» försvann han.

VI.

Enguerrand de Marigny.

Djupt bekymrad, satt Ludvigs förste minister ruf-vande på många saker i sitt hus *La Tombe-Isoire*, hvil-ket hos folket stod i elakt rykte för svårt spökeri. Det låg utanför tullporten S:t Jaques i byn Mange-Souris, som nu för tiden kallas Mont-Souris, i trakten af Pantheon. Uppförandet af detta hus förlades till ro-maretiden, och i långt senare dagar hade en beryktad röfvaranförare här drifvit sitt ofog. La Tombe-Isoire så väl som slottet Vauvert, som beboddes af chartusian-munkar och nu benämnes med det stympade namnet *Diable-au-Vert,* voro de egentliga hemvisten för Vauvert, lokaldjefvuln i Paris, hvars skalkaktiga elakhet icke lät någon resande lugnt färdas fram på den gamla romare-vägen, som ledde till Issy. Också var han i lika grad fruktad af alla parisare.

Enguerrand de Marigny, den af alla hatade svart-konstnären, kunde väl bo under detta trolls beskydd, enär han sjelf icke var mycket bättre än det; men i sjelfva verket var La Tombe-Isoire, detta beryktade spöknäste, ett slags landtlig vistelseort för ministern, när han ville draga sig tillbaka från stadsbullret, eller när han var uttröttad af sina ifriga efterforskningar i det gamla Pet-au-Diable, såsom folket plägade benämna det af de afrättade tempelherrarne bebodda tornet, för att här tillbringa några timmar i tysta funderingar. Här hade han omgifvit sig med allt, som var honom af nöden vid idkandet af de hemliga vetenskaperna.

Vi se honom sittande i ett höghvälfdt rum med af ålder och dam mörknade lädertapeter samt med långa, smala fönster, hvilkas små, runda, i svart bly infattade rutor i midten inneslöto ett brokigt vapen. På väggarna varseblifva vi, teckande på taflor, de der gåtlika skrif-tecknen, som den tidens mest gängse svartkonstböcker åt oss bevarat och med hvilkas hjelp det skall hafva varit vise män möjligt att bryta upp anderikets portar

och mana fram dess inbyggare, för att låta dem inför sig afslöja framtiden. Till hvilken grad de menniskor, som hängåfvo sig åt sådana vetenskaper, voro bedragare eller bedragna, vilja vi icke här undersöka. Sant är emellertid, och en hel trolldomslitteratur bekräftar det, att dylika formler och tecken voro till finnandes och användes. Att betjena sig af dem, lika godt med hvilken framgång, förskaffade en person genast namnet trollkarl och svartkonstnär.

Ministern satt der med bleka läppar och drägten i fullkomlig oordning, oaflåtligt fästande den stela blicken på en framför honom befintlig ofantlig jordspegel, hvilken i konstiga slingor omgafs af det kraftigaste trolldomsmedlet, som var bekant under namnet de »sjunio inseglen.» Den härligaste sommarsol lekte derute på de brokiga blomsterkalkarna, af hvilka den byggnaden omgifvande ängen doftade — han lade alls icke något märke dertill. Ingen stråle, intet doft trängde in i den multna mörja, som omgaf honom.

Jordspegeln var hans verld. I den ville han se sin egen och konungens — drottningens — rikets — sina fienders framtid. Alla medel voro dock fruktlösa. Oraklet förblef stumt. Den svarta ytan blef tom, och den dystra spådom, som han deraf hemtade, uppfylde honom med bäfvan, skärpte hans eftertanke och fördubblade hans bekymmer. Så torde han redan hafva suttit flere timmar, då utan omständigheter och med en blick och hållning, som vittnade om tillförsigten att framkalla ett angenämt afbrott, den högt fräjdade läkaren och astrologen, mäster Jourdan Ferron oanmäld trädde in till ministern. Denne såg upp och fäste en allvarlig blick på den inträdande.

— Ni kommer, — utropade han, — just i en läglig stund. Ni skall bistå mig med ert djupare vetande. Min framtid grumlas, mitt slut nalkas, jag ser mina fienders triumf, och min konst är för svag att beherska den mägtiga föreningen af verkande krafter.

— Hvad oroar er så? — frågade mäster Jourdan i förvånad ton. — Hafva icke alla edra företag krönts med den mest glänsande framgång? Var någonsin en minister här i landet så mägtig som ni? Hvem skulle

våga att bjuda er spetsen? Konungens, drottningens, alla menniskors lif äro lagda i er hand. Beherskar ni icke äfven mig? Tjenar jag er icke beredvilligare, än andarne Astaroth, Asmodi och Lucifer tjena mig? Dödade ni icke Philip, er herre, i bild på detta ställe, och gaf han icke strax derpå upp andan? Och var det icke jag, som till det ändamålet åt er förfärdigade en trollbild, benämd *Folt?*

— Ville jag på det viset döda alla mina fiender, — sade Enguerrand med ett djupt andetag, — så måste jag fylla dessa salar med trollbilder, och det skulle icke blifva något slut på mördandet; ty hvem är icke min fiende?

— Har ni icke brutit deras magt, i det ni tillintetgjorde Bernhard de Molay och tempelherre-ligan? — genmälte mästaren. — Må också de af dem hopade skatterna hafva fallit i andras händer, hvad frågar ni derefter? Fikar ni kanske efter slikt? Föllo icke andra på er lott, ovärderliga, oförgängliga?

— På min? — frågade ministern med genomborrande blick — på min? — upprepade han med större eftertryck — nej, på er!

— Och genom mig på er, — sade mästaren stött.

— Jag vill ej tvista med er, — sade Enguerrand, — men om allt förhåller sig så, som ni säger, så hjelp mig! Jag är er lärjunge — hvad har jag haft för nytta deraf? Folket hatar mig och önskar min död, Paris öfversvämmas af gräsligheter, och jag mägtar ej sätta någon dam deremot. Hofmännen håna mig, och hela verlden såge gerna ett bål tändt att bränna mig på. Allt högljuddare bli anklagelserna, att jag förgiftat konung Philip, allt mera hotande höjas mot mig röster, att det är på min befallning, som de nattliga offren kastas i Seine. På hvad sätt skyddar jag mig häremot? Och kallar ni mig ännu allsmägtig, ännu vis, ännu innehafvare af undergörande krafter? Jag står omgjordad med all egyptiernas och rabbinernas vishet och är dock bara en vanmägtig, löjlig magier.

— Jag trodde mig icke skola påträffa er i denna dystra förtviflan, — sade mästaren och vände sig bort, för att gå sin väg.

— Ni vill öfvergifva mig, — skrek Enguerrand; — ni hånar mig alltså, Jourdan! Hör åtminstone, hvad som försatt mig i denna stämning!

— Nå, låt höra! — sade den andre lugnt.

— Jag drömde, nej det var ingen dröm, — började Enguerrand efter en kort paus. — Jag såg — från detta fönster — en man mot mig höja sin blick, och dess faslighet var outhärdlig. I den låg hela helvetet. Lågorna från alla bål, som jag lät antända, för att förbränna de eländige tempelherrarne, flammade derur, smärtorna, som tortyren förorsakade dem, uttalade sig deri under så vilda rullningar, att jag bäfvade tillbaka för odjuret, och slutligen var det stormästaren de Molays stränga allvar, som lyste derur och som helt och hållet tillintetgjorde mig. Hvad äro vanliga förebråelser, hvad är ett sargadt samvete mot en sådan blick, som ett spöke riktar på oss — ett spöke, som man icke manar fram, som helvetet sänder oss opåkalladt — ett spöke, sade jag; ett spöke, sade jag så?

— Ni benämde det så, — sade mästaren med lugnt allvar.

— Om det ändå hade varit ett spöke, — utropade Enguerrand i jemmerlig ton, — så skulle du lätt ha besvurit det, om det icke hade velat vika för min besvärjelse, men det var en menniska — en menniska med lif och anda, af kött och ben — o, du har bedragit mig, Jourdan Ferron, och dina konster ljuga — och då lefver också Philip, som jag i *folt* har dödat, och skall en gång vända tillbaka, för att affordra mig räkenskap; ty den, som jag såg, var Buridan, tempelherrarnes novis, Molays lärjunge, hvars *folt* marterades, hvars *folt* sen i går hänger i Montfaucons galge — och sjelf går han i dag omkring i Paris samt hånar och anklagar mig.

Han tystnade af mattighet och slöt till ögonen, liksom såge han en fruktansvärd bild, som han ville blifva qvitt. Jourdan Ferron bet sig i läppen och mumlade: — Till stora dater fordras styrka och uthållighet.

Enguerrand fortfor med tillslutna ögon: — Och äfven mig sjelf såg jag — i det fria — omgifven af

luft — och likväl var bröstet beklämdt och jag nära att qväfvas. Jag kände mig upplyft mot himlen, och helvetesbrand var i hjertat. Nejden rundt omkring förflyktigades för min blick, som var omhöljd liksom af en blodig slöja, ty till mina ögon trängde mitt hjerteblod — och svarta jättestora foglar omfladdrade mig under vildt skri — och deras spetsiga vingar piskade mitt domnade anlete — och jag kunde icke lefva, icke dö. O, det var det fruktansvärdaste qval, som djeflar kunna bereda — det var förskräckligare än döden i lågorna.

— Öppna åter edra ögon, grefve de Longueville, — sade mäster Jourdan, — och öfverlemna er icke åt så stygga drömmerier! Hvad är det, som ängslar eder? Buridan, den resande lärjungen, som flydde härifrån, ingen vet hvarthän, och som nåddes af döden långt härifrån, redan i samma ögonblick, som hans *folt* hängdes? Han skadar er icke mera, och till och med hans ande skall icke våga att tränga inom *detta* område, för att oroa er. Här skydda er andra magter. Jag vet, hvad det är, som i så hög grad ängslar er och vill nu yppa det. Det är liken, hvilka floden icke vill behålla och hvilka visserligen sättas på er räkning, men också detta brott är jag på spåren —

— O, min Gud, — skrek den ängslade Enguerrand, — hvad behöfs det? Har det för mig blifvit en hemlighet? Och gränsar det icke till det underbara, att i innevarande stund icke hela hofvet, hela staden har kännedom derom?

— Hvad är det för en inbillning ni hyser? — ropade mästaren med en ton af förundran.

Men Enguerrand reste sig från sin länstol, gick med säkra steg fram till mäster Jourdan, fattade hans hand, drog honom tätt intill sig och hviskade honom i örat: — Det är drottningen, som slagtar offren.

— Hvad säger ni? Hvilket brottsligt ord befläckade era läppar? — sade Jourdan Ferron leende. — Denna engel af skönhet och saktmod —

— är en liderlig djefvul, en hexa, som inom sig bär fröet till ett helt menniskoslägtes tillintetgörelse, — fortfor Enguerrand. — Hennes andedrägt dödar —

hennes blick — allt hos henne har afgrunden öfvergjutit med det, som retar till kärlek, för att göra det desto förderfligare. Jag sjelf såg henne nattetid lemna Louvre och i den täckta gondolen sätta öfver till Nesletornet — der firar hon sina yppiga fester — dit lockar hon unga sköna äfventyrare, som med en skymflig död få betala den korta njutningen i hennes förföriska famn, för att icke förråda hennes lycka. *Hvem*, som der mördar i hennes sold, är mig obekant, men att det så förhåller sig, som jag säger, derom är jag förvissad. Och huru skall jag nu afslöja detta brott? Skall icke hämden, som man åkallar till dess störtande, också förderfva den oskyldige angifvaren? Redan många nätter har jag stått vid de svarta murarna, hvilka med sina upplysta fönster blicka ned i strömmen liksom en drake med eldögon, och jag dristar icke begära inträde, ty porten skulle icke åter öppna sig, för att medgifva mig att vända tillbaka.

— Jag har icke velat afbryta er, — tog nu mäster Jourdan med köld till orda; — jag ville höra er vanvettiga anklagelse till punkt, för att se, i hvilken grad den mörkaste villfarelse kan utbreda sig öfver ett sinne, som är fullt af tvifvel. Margareta — en djefvul! Huru kunde en menniska, som någonsin sett henne, komma på denna tanke? Och skulle det kanske icke vara jag, som befläckar händerna med mord och befriar drottningen från de älskare, vid hvilka hon blifvit led? Ve er vishet, Enguerrand! Ni behöfver i sanning mitt bistånd, ty annars vore ni för längesedan förlorad. Hör derför nu, hur jag tänker hjelpa er! Sire Renaud d'Annebaut förlorade för icke längesedan på det der gåtlika sättet sin broder, som jemt och nätt anländt till Paris, och er ålades med stränghet att upptäcka gerningsmannen — är det icke så?

— Liksom för att håna mig, sade drottningen så till mig.

— Tig, eller ni retar mig till vrede! — skrek mästaren förbittrad. — För att befria er från denna ansvarighet, har jag företagit allvarliga efterforskningar med användande af alla de medel, som stå mig till buds. Äfven för mig blef det snart tydligt, att offren

störtades i floden från Nesle-tornet, äfven mig föllo de nattetid upplysta fönsterna i ögonen. Jag såg liksom ni den täckta gondolen föras öfver af en gammal man, jag varseblef liksom ni i densamma en *qvinna*, som liknade drottningen. Men jag såg tillika med hjelp af min hemlighetsfulla spegel drottningen af Frankrike lugnt slumrande i sitt gemak i Louvre, ingalunda anande det nattliga verk, som ondskan under hennes englabild utförde. Jag igenkände i den gamle roddaren en jude — en af dem, som konungens nåd åter dragit in i landet — hvilken befattar sig med trolldom och hemliga vetenskaper och hvilken jag såg vid den stora sabbaten, som firas i Thermer-palatset. Han behöfver menniskoblod, för att besvärja sina djeflar, och derför mördar han de unga menniskorna, hvilka han lockar till sig med det ljufvaste, som kan förleda dem — löftet om en skön qvinnas glödande omfamning. Men qvinnan, som han för öfver, är ett väsen, som han sjelf danat af lera och åt hvilket ett på hjessan skrifvet trollord förlänar lif. Detta väsen gaf han drottningens gestalt och anlete, och så rufvar det gräsliga brottet i hennes egen närhet, utan att hon har en aning derom. Men för er är det nu afslöjadt. Låt strax gripa den gamle juden Manassés de Vierzon hvars hus ligger i Vallée- de Misère, och hexbilden derjemte. Uppträd derpå med fast min vid hofvet och säg sire d'Annebaut, att det lyckats er att upptäcka hans broders mördare, hvilken redan så länge hållit stadens befolkning i ångest och skräck! Upp, Enguerrand de Marigny! Antag er lugna uppsyn, som förskaffat er namnet den vise! Upplyft ert hufvud och fortsätt vandringen på er bana under mitt beskydd! Gif mig emellertid häktningsordern mot juden!

Enguerrands blick lifvades, han höjde stolt sin nacke, ur dyster natt såg han sig genom mästarens vetande framhafd i det mest strålande solljus, han såg sin triumf öfver sina afundsmän och hoppades att snart åter få verkställa en blodsdom.

VII.

I Judens hus.

— Jonathas, Jonathas de S:t Maxence säger ni! Oerhördt! — skrek den gamle juden Manassés de Vierzon. — Han, den redligaste bland oss, hur skulle *han* kunna begå en orättrådig handling? Han, den frommaste bland oss, huru skulle *han* kunna låna sig till lekboll för de onda andarne? Och hvad skulle han väl hafva för gagn af att i sin spis koka ett stycke deg, knådadt af mjöl och vatten, i hvilket nazarenerna dyrka sin Gud? Det är bara prat — det kan ej vara förhållandet.

— Och likväl, rabbi Manassés, förhåller det sig så, som jag sagt, — yttrade en annan jude, Elias af Metz; — just nu bortfördes han af rättstjenarne, de s. k. Ribauderna; hans hus skall rifvas ned och på den plats, der det stått, ett bönehus uppföras, och dess inskrift skall för everldliga tider vara: — Här var det, som juden kokade Gud. — Detta hörde jag af de kringstående. Jag var klädd som en nazaren, och derigenom lyckades jag komma genom trängseln, ehuru jag vågade mitt lif; ty de hade slagit ihjäl mig, om jag hade blifvit igenkänd. Ingen jude syntes på vida vägar. Med klappande hjertan höllo de sig inomhus, med fönsterlämmarna och dörrarna väl tillstängda, samt bådo till Abrahams Gud.

— Abrahams Gud är stor, ropade Manassés, — jag tillbeder honom i stoftet. Hvad annat vilja väl Gojim hafva af oss än våra pengar, våra redligt förvärfvade, med mycken möda och nöd hopsparda, ur vår mun utbrutna penningar? Ha de icke nupit och naggat oss, allt för de ömkliga pengarnas skull? De hopa beskyllningar mot oss — och äro icke de mera lystna efter penningar än vi? Ha vi icke betalt konung Ludvig, som nu sitter på tronen och regerar öfver Frankrike, tolftusen femhundra fullvigtiga mark för tillåtelsen att vända tillbaka till detta land? O, hvilka dårar vi voro, när vi gjorde det! Efterskänkte vi icke två tredjedelar af våra fordringar, som vi vid vårt fördrifvande under

hans faders regering hade utestående i landet? De kallade honom Philip den sköne; det må Gud veta, att han icke handlat skönt mot oss. Och skulle vi icke hafva fem procents ränta i veckan? God ränta, om den betalas — men man inspärrar de fordringsegare, som hafva mest att fordra, man bränner dem å bål. Då är ju kapitalet med upplupen ränta strax betaldt. O, att jag kom tillbaka! I Flandern satt jag varmt och godt och födde mig på ärligt sätt. O, att jag icke betänkte, att en Enguerrand de Marigny aldrig kan hålla ord — att hund och katt snarare kunna lefva i endrägt och sämja än Enguerrand och en hebré! Han har ju icke en gång återlemnat oss vår *Talmud,* utan begagnar denna heliga bok på sitt sätt till mörkrets förkastliga gerningar. O, att jag skulle vända tillbaka! Arme, arme Jonathas! O, att jag öfvertalade dig att göra mig sällskap! Ve mig!

Så jemrade sig den gamle utan afbrott.

— En kristen flicka hade han tillegnat sig, — berättade Elias vidare, — samt genom stora löften om penningar och om tillfredsställandet af alla hennes önskningar förmått henne att taga den invigda *hostian*, såsom de kalla oblaten, från altaret och öfverlemna den åt honom.

— En dåre var aldrig min gode vän Jonathas, — skrek Manassés; — aldrig skulle han så dyrt betalt ett stycke osyrad deg.

— Sen skall han med en knif ha stuckit deri, — fortfor Elias, — så att rent, klart blod flutit derur, hvarpå han kastat den i en kittel med sjudande vatten, der den börjat att fara upp och ned och sedan lupit omkring i hela huset, så att grannarne hört larmet och kommit springande dit — och då har den kristna flickan dödsblek och darrande tillstått allt.

— Den kristna flickan! — utropade Manassés, intagen af fasa — men berätta bara vidare — till slutet!

— Det är redan ett svårt brott, — återtog Elias, — om en af de våra behåller en kristen flicka hos sig, så sade alla. Man tänkte hos alla våra landsmän anställa sträng husundersökning —

— Anställa husundersökning! Ve mig! — afbröt honom Manassés; — då skall också jag med mina hvita hår blifva släpad till bålet eller bli hängd — naken — inför hela verldens ögon — till spott och hån — i Montfaucons galge, som vår fiende Enguerrand låtit uppbygga.

— Hvarför jemrar ni er så? — frågade med bestörtning Elias, hvilken först för några dagar sedan hade anländt från Metz till Paris.

— Jag har en kristen qvinna i mitt hus — ett kärt, godt barn, som jag funnit, utsatt i förgården till ett tempel. Skrikande och gråtande låg det der, höljdt i eländiga lumpor. Det var bittida på morgonen, mina göromål förde mig åt det hållet, en gammal bonde gick också förbi och ville taga det. Jag gaf honom två guldmynt, för att han skulle lemna det åt mig. Barnets lilla arm blödde, jag aftorkade blodet och såg tre kors inristade med ett skarpt instrument; deraf drog jag den slutsatsen, att det var af nazarenernas stam, och likväl upplyfte jag det och bar det till mitt hus samt lät det uppväxa i sin tro och höll det kärt, som det varit mitt eget barn. På en lapp stod skrifvet, att det hette Peronne. O, förbannadt vare mitt medlidande, förbannad vare min dårskap!

— Deri gjorde ni ej rätt, rabbi, — sade Elias, mildt förebrående.

— Äro vi i hvarje ögonblick af vårt lif herrar öfver vår vilja? Jag riskerade då ingenting, ty det var andra tider. Kunde jag tänka, att det någonsin åter skulle bli på detta sätt? Peronne har varit mig en god dotter — rörande tron ha vi aldrig talat med hvarandra — jag vågade icke omvända henne till vår — och hon har aldrig försökt att göra mig till kristen. Snart märkte jag, att hon i hjertat hyste en liflig böjelse för en skön kristen yngling, som många gånger hade mött henne. Hon tillstod allt för mig, och jag anställde efterforskningar och visste snart, att han var lärling hos min värste fiende, den elake mästaren Jourdan Ferron. Det var en stygg sak. Arma Peronne, tänkte jag för mig sjelf, dina önskningar skola aldrig bli uppfylda. Men min önskan att komma ifrån henne, att bli qvitt

henne, från hvilkens sida stor olycka hotade mig, förmådde mig att våga ett försök. Jag smög mig efter ynglingen, jag bemärkte, att äfven han med välbehag betraktade Peronne, och en gång lyckades det min oskyldiga list att föra honom in under mitt tak. Men Peronne, det oskyldiga barnet i sin blyga enfald, var icke i stånd att med kärlekens vansinne omsnärja den eldige ynglingens sinnen. Detta möte fick icke någon lycklig utgång. Jag hoppades då, att ynglingen skulle göra allt, för att få sin älskade mö från judens hus, och lät honom veta min förmodan rörande Peronnes härkomst —

— Hennes härkomst, — föll Elias honom öfverraskad i talet — och sade ni icke helt nyss, att ni funnit barnet utsatt?

En liten gyllene kapsel låg väl gömd ibland dess lumpor, och derpå var ett furstligt vapen ingraveradt. På allt detta räknade jag, när jag förde ynglingen in i mitt hus. Men hans mästares list har nu gjort allt om intet. Han har skaffat honom en annan skönhet — o, hvilken skönhet, Elias! Det medför förderf att namngifva henne.

— Hvad menar ni? — sporde Elias häpen.

— Ni har ännu varit här för kort tid, — sade Manassés med dyster min, — och till er, en stackars jude med lurfvigt skägg och smutsig kaftan, kommer icke ordningen; men om ni vore som de putsade och glänsande nazarenerna, om er kroppsbyggnad förrådde kraft, ert hår svallade ned i långa sköna lockar, er näsa icke sänkte sig ned ända till hakan och i en ofantlig båge sprunge fram mellan era ögon, utan från pannan höjde sig rak och välformad, då kunde ni få erfarenhet på bekostnad af ert lif och blifva ett offer för draken i Nesletornet.

— Ni blir allt gåtfullare, — sade Elias. — Säg mig allt, på det att jag må kunna taga mig i akt!

— Ni hotas icke af någon fara. Ursäkta derför, att jag icke för er fullständigt afslöjar det förskräckliga, som jag vet! Stanna här bara några dagar till, och ni skall väl få reda derpå, mig förutan. Mina försänkningar i Paris sträcka sig långt. Jag står i för-

bindelse med många hofherrar och kommer också ofta tillsammans med de rike lombarderna, och då får man veta så mycket. Och der hörde jag också talas om en ung kavaljer från Genua, vid namn Luigi Versoris, hvilken står högt i drottningens gunst, ehuru han först för några dagar sedan uppträdt vid hofvet. Och denne unge genues är ingen annan än Jourdan Ferrons lärling, hvilken jag såg hos mig här i mitt hus, liksom jag här ser er för mina ögon.

— Obegripligt!

— Jag känner dock ännu obegripligare saker, men mitt hjerta är för beklämdt, för att jag nu skulle kunna säga er allt. När jag i dag i en affär passerade rue des Ecrivains — i den gatan bor Jourdan Ferron — då såg jag honom utanför hans port, och han betraktade mig med ett ilsket grin — och nu erfar jag Jonathas olycka, den ädle Jonathas! Det är säkert, att också mig förestår en stor olycka, som snart kommer att drabba mig. Och det är Peronne, det goda barnet, som bringar mig i förderfvet, jag vet det — men stöta bort henne kan jag i alla fall icke.

Elias stannade ännu en stund hos sin vän och sökte trösta honom samt skingra hans farhågor. Ovädret, som hotade på himlen, tycktes icke ens lemna rådrum till flykt. Det var en mörkrets och qvalets verld. De omständigheter, som försatte juden i denna dystra och ängsliga stämning, voro i likaså oroväckande grad för handen för de kristne. Ingen var trygg för att falla offer för en osynlig magt, som omslöt allt med orediga trådar, hvilka allt mer intrasslades och ur hvilka ingen räddning var möjlig. En dyster tidsanda befordrade, uppbar och ökade tron härpå.

Emellertid hade den stund inträffat, som kallade till bön. De begge judarne gingo till synagogan, för att inför Gud lätta sina hjertan. Knapt voro de borta, förr än den älskliga Peronne, lik en ljusets engel, beträdde den skådeplats, som hebreerna just nyss hade lemnat. Hon hade lyssnat och med förskräckelse förnummit, hvad hennes fosterfar hade meddelat sin vän. Men mera än allt annat var det hennes Roberts öde, som uppfylde henne med ångest.

— Han har en käresta — detta upprepade hon för sig sjelf gång efter annan — en käresta, som störtar honom i faror. Han blir bedragen af sin elake, listige mästare — han är förlorad, om icke jag räddar honom.

Detta hade hon klart för sig; ännu hade hon icke tänkt på, huru det skulle gå till. I Nesle-tornet hotades hon af fara, äfven det antog hon som säkert. Dit ville hon. Men på hvad sätt komma dit? Af henne såsom qvinna skulle försöket hafva varit dåraktigt, alltså måste hon framför allt förneka sitt kön. Hon trädde in i den kammare, der hennes fosterfar hade ett ansenligt förråd kläder hopadt; dessa hade han antingen genom köp eller på annat sätt kommit öfver. Hon valde en ung pages drägt, hvilken låg här såsom pant för ett en gång af Manassés lemnadt penninglån. Snart var förvandlingen verkställd; hon slog in sitt långa hår i ett silkenät, såsom bruket är hos spaniorerna, hon svärtade sina ögonbryn, och sedan hon äfven tagit på sig en barett med svajande fjäderbuske och helt och hållet höljt sig i en vid kappa, bad hon innerligt under fromma suckar, lemnade judens hus, stängde det sorgfälligt, väl vetande, att Manassés hade sin nyckel på sig, och skred med klappande hjerta genom det smutsiga Val-de Misère, der huset var beläget.

— Du skall skänka mig din förlåtelse härför, gamle gode man, — sade hon för sig sjelf vid tanken på sin fosterfar, — men jag kunde ej göra annorlunda. Himlen skall skydda mig och icke låta dig förtvifla.

Så styrde hon sina steg, i början tvekande men sedan allt mera behjertadt, åt Seine till, hvarest bryggan förde henne öfver till den motliggande stranden. Här låg Nesle-tornets fruktansvärda murar, hvilket hennes fantasi befolkade med alla slags fasor; det oaktadt var hon fast besluten att försöka, om dess portar skulle öppna sig för henne, för att derur befria honom, som hon älskade, ehuru han hade föraktat henne.

Redan för en god stund sedan hade hon lemnat huset, då Manassés öppnade dörren och fann det tomt. Han sökte henne öfver allt, derpå ilade han, drifven af en förfärlig ångest, som han sjelf icke kunde förklara, åt Nesle-tornet till. Men icke heller här var nå-

got spår att anträffa. När han sent på natten vändt tillbaka till sitt hus och sorgsen satt vid lampan, afbidande hennes återkomst, klappade det på hans fönster, och det föreföll honom, som om han förnumme sin fiendes hånande röst: — Akta dig väl, jude, för att lemna lån på våta och blodiga panter! Det kostar hufvudet. I natt skulle sådana kunna föras till dig.

VIII.

I tornet.

Peronne hade i en ung pages skepnad redan flere gånger vandrat upp och ned för Seine-stranden och än på långt afstånd, än i närheten kastat ovanligt begärliga blickar på Nesle-tornet, mätande med ögonen de väl tillstängda portarna, räknande vakten der framman-för och besinnande omöjligheten att tränga in i denna fasansvärda hemlighet. I hennes ungdomliga upphetsade fantasi hade den vidunderligaste bild deraf gestaltat sig, och färgerna dertill hade hon fått från alla de gräsligheter, som hon hört derom; denna bild fann hon behag i att med en egendomlig skapareförmåga utstyra.

— Här försmäktar han, som jag såg och hvars anblick förtjuste mig så, att jag icke kan tänka på något annat än honom, hvilken en elak trollkarl aflägsnade från mig, — tänkte hon. — Han försmäktar i detta torn och längtar väl nu till döds efter den gamle judens flicka, som icke vet något om egen trollkraft utan sjelf är helt och hållet förtrollad af hans anblick. O, hur glad skall han icke bli öfver att återse mig!

Men derpå svunno åter plötsligt dessa tankar, och hon erinrade sig Manassés ord, hvilka hon tydligt hört. — O, min toka, hvarför är jag bekymrad för hans skull? Tänker han väl mera på mig. Han står i hög gunst hos drottningen, som lär vara mycket skön, och han prålar vid hofvet med ett lånadt namn.

Ack, godt nog var för honom ingenting, som han med sådan lätthet erhöll af himlens nåd. Han försmådde sitt namn och sitt stånd, sin honom anvisade boningsort och — mig. Till mig lyssnade han icke, han hånade mig, kallade mig ju judens nymf — ja, ja nu älskar han en drottning.

Sådana tankar genomkorsade hennes sköna hufvud, som led af svåra smärtor; hon visste icke, om det var till följd af dessa tankar eller af den ovanliga prydnaden, fjäderbaretten, som visserligen något tryckte hennes yppiga lockar. Hon hade åter gått uppför flodstranden, och i det hon derunder skådade ned i vågorna, togo hennes tankar samma riktning som nyss. — Hvad vill jag nu här? Afundas jag väl honom hans lycka? Fy! Och vore det också fallet, hvad gagn hade jag väl af att se honom frossa deri? Men — det blir mig svårt att tillstå det för mig sjelf — *henne*, drottningen, vill jag se, jag vill stå inför *henne*, beundra *hennes* behag, som så bländade honom, så upptände och lyckliggjorde honom. Ack, och menniskor — de judar nemligen, som ofta komma hem till oss — säga, att jag skall vara lik henne.

Det hade redan blifvit mörkt på det en bred vallgata liknande område, som den gamla byggnadens yttermur bildade mot det hörntorn, som af folket kallades vigg-tornet. Här stod nu Peronne, stödd mot väggen, och stirrade på det andra sidan muren belägna egentliga Nesle-tornet, *La Tournelle de Philippe Hamelin*, hvars tinnar ännu förråddes af en strimma af solens guld. Detta gulröda sken återstrålade från Peronnes upplyfta öga och förhöjde dess glänsande blåhvita emalj. Tyst hade ett djupt beslöjadt fruntimmer med ett besynnerligt utseende närmat sig henne och yttrade under nigningar: — Sköne page! De färger, som ni bär, nätet, som döljer ert hår, och det främmande snittet på er drägt sätta utom allt tvifvel, att ni egnar er tjenst åt ett hus, hvars stam icke har sin rot i fransysk jord. Ert qvarstannande på denna plats, ert gående af och an vid Seines strand och er monolog, som jag till en del uppsnappade, ådagalägga emellertid allt för tydligt, att ni önskar lära känna pa-

risiska skönheter och att ni icke är sinnad att visa från er ett äfventyr, som erbjuder sig för er.

Peronne svepte sig ängsligt i sin kappa och var icke i stånd att få fram ett ord. Den beslöjade väntade icke heller derpå utan fortsatte genast: — Är ni likaså galant och tystlåten som ni är välbildad, sköne page, så anförtro er åt min ledning! Jag för er till en behaglig stridsplats, der redan mången lans till skönhetens ära blifvit bruten i kärleksspel och der den öfvervunne med vällustig känsla kysser sin besegrares hand.

Ännu var icke Peronne i stånd att få fram ett enda ord. Hon förstod icke, hvad den hemska skepnaden, som i det inbrytande mörkret och sin svarta slöja tog sig ut som ett frestande spöke, menade med sin inbjudning, och hon fruktade att be om förklaring.

— Jag tager er stumhet för ungdomlig blyghet, ty ni lär väl icke för alltid hafva tappat målföret, — fortfor hastigt den främmande qvinnan. — Vänta alltså här ännu en liten stund! Jag hemtar er vid glödtäckningstimmen, som snart är inne. Låt då binda för edra ögon, och när ni öppnar dem, är ni i paradiset.

Hon klappade den förmente pagen med ett fryntligt grin på axeln och tänkte aflägsna sig; men Peronne kände i sitt hjertas ångest, att det var ett afgörande ögonblick, som hon icke fick låta glida sig ur händerna, och så besynnerlig än inbjudningen föreföll henne, så hemsk den företeelse hon hade för sina ögon också var, så fick den dock icke försvinna, utan att hon gjorde ett försök, som kunde tillfredsställa hennes längtan.

— Madam, — sade hon med all den behjertenhet, hvaraf hon för tillfället var mägtig, och i det hon något stämde ned den naturliga tonen i sin röst, — jag är ej lysten efter äfventyr, som på ett så gåtlikt sätt tränga sig på mig. Mina tankar äro riktade på ett enda mål, för hvars uppnående jag villigt skulle åt den dystra döden offra mitt unga lif. Funnes någon, som kunde föra mig till det målet, så skulle jag med glädje åt densamma öfverlåta att leda mig dit. Men att med förbundna ögon låta rycka mig,

hvarthän ni vill, att jag skall gå, det är en gunst, för hvilken jag i förväg måste betacka mig.

— Så, — sade qvinnan, låtsande sig vara helt förvånad. — Alltså är ni redan förälskad, unge herre?

En djup suck i stället för svar uppsteg ur Peronnes bröst.

— Nå välan, så nämn mig då föremålet för er ömma låga! På mig kan ni säkert lita.

— Det är, — svarade vår page skygt, tveksamt, stammande, kort sagdt, förrådande sig, så framt icke den beslöjade hade skrifvit allt på hans kärleks och hans ungdomliga blyghets räkning — det är den sköna qvinnan, som Nesle-tornet innesluter — det är drottningen — öfver mitt hjerta, — tillade Peronne hastigare och ängsligare.

Qvinnan kastade slöjan tillbaka, och det kunde hon trygt göra, då hennes ansigte var fullkomligt obekant för Peronne, och fäste på henne en skarp blick.

— Fruntimret i Nesle-tornet — drottningen öfver ert hjerta, — upprepade hon betänksamt. — Och hvem sade er det? Hvem förrådde för er —

— Jag har sett henne, — föll Peronne hastigt i talet, och i ögonblicket uppdiktande en osanning eller, rättare sagdt, klädande sin fantasi i ord, tillade hon: — deruppe i högan lofts bur, som skådar ned i Seine — der — vid en skön ynglings sida — arm i arm — i månskenet. O, hvad jag afundades honom hans lycka!

Qvinnan betänkte sig några ögonblick.

— Du skall se henne, — sade hon, i det hon drog fram en liten nyckel, och uppmärksamt blickande sig omkring, fortfor hon: — på vida vägar är ingen, som kan se oss; det är beckmörkt. Följ mig! — Hon fattade Peronnes hand.

— Du darrar, — sade hon, vändande sig om, i det hon skyndade utmed muren.

— Af gränslös — stammade den sansen fullkomligt beröfvade pagen och lät genom en liten port leda sig till en stentrappa, som spiralformig förde upp till en svindlande höjd. Peronnes bröst var beklämdt, och ordet »längtan» dog på hennes läppar.

När de kommit uppför hälften af trappan, veko de af åt sidan, och begge inträdde i ett högt gemak

— Vänta tyst och stilla på min återkomst! — sade ledsagerskan och försvann.

Peronne darrade häftigt. Midtemot ingången var ett stort fönster. Hon gick dit bort. Det var det loftrum, om hvilket hon hade talat; nedanför låg Seine med två gondoler, ofvanför det dystra Louvre med sina sexton torn, och — det var otvifvelaktigt — stället, der hon befann sig, var det fruktade tornet Philip Hamelin, beläget mellan Nesle-tornet och hotell de Nesle. Hon stod vid målet för sina önskningar liksom för sina farhågor, lika mycket intagen af längtan som fruktan, lika mycket fattad af glädje som ångest. Hon skulle se *henne*, som han älskade, derom var hon förvissad; allt annat, som kunde vänta henne, försvann för denna enda tanke.

Af osynlig hand öppnades en dörr, som var smal och icke hög, såsom vanligen förhållandet är i dessa gamla götiska byggnader, men en ljusstråle trängde derigenom in i det rum, der Peronne befann sig, och Indiens vällukter strömmade efter ljusstrålen, nyfiket välkomnande den försagde främlingen, som med långsamma steg begagnade sig af inbjudningen och trädde in genom öppningen. Ett haf af vällustig glans böljade omkring honom, och det behöfdes icke Peronnes stämning, för att känna blodet häftigare strömma genom hjertat och förnimma dess brusande i öronen.

Huru varmt och doftande var det icke här i det gamla tornet, huru strålande var icke belysningen och huru glänste icke de deri befintliga sakerna rundt omkring. Stegen på golfvet hördes icke, och den mjuka mattan svälde ännu under det sakta tryck, som foten vågade derpå. Persien sjelft hade tillsläpt densamma, och denna då för tiden så sällsynta lyxartikel prålade här i den förfinade sinlighetens innersta helgedom. Var det ångorna, som stego upp ur en gyllene skål, hvilken uppbars af en hvit, glänsande gudagestalt, som verkade så berusande, eller var det det der bäckenet, i hvilket aloe — och sandelträ med mörkröd flamma långsamt slocknade och utbredde en nästan dödande vällukt?

Efter de första stegen, som Peronne tagit i detta rum, blef hon stående såsom tillintetgjord; blott en

tanke hyste hon: att se *henne* — om också icke mera någon möjlighet fans att komma härifrån. Ändtligen skrämdes hon upp ur sina drömmerier af ett lätt buller. Hon såg åt det håll, hvarifrån det tycktes komma.

Tunga sidenförhängen af blodröd färg drogos långsamt åtskils, och en qvinlig gestalt, till hälften afklädd, låg der på en hvilobädd. Hastigt ilade Peronne dit. — Se henne och sedan dö, — tänkte hon. Men likasom berörd af himlens blixt, tumlade hon baklänges. — O Gud, en orm! — skrek hon, betäckande sitt ansigte med händerna. Ty den sköna qvinnan, smyckad med allt, som efter våra begrepp fordras af en fullkomlig skönhet, låg der yppigt vridande sig som en orm på en blomsteräng i den välgörande middagssolen; men liksom äfven hos en sådan hufvudet med de stela, kalla, framstående ögonen och det vida tandbeväpnade gapet, i hvilket tungans dubbelpilar spela, vanpryder den sköna kroppen, så var ock förhållandet här; ty från den täcka halsen uppsteg en otäck svart mask, ur hvars djupa ögonhålor en spöklik eld flammade.

— Icke så ängslig, min vackre page! — ljöd det doft från masken. — Hvad du ser är sammet, af en konsterfaren hand förfärdigadt i Genua; du har väl redan sett dylika på andra damer.

Ordet Genua elektriserade på nytt Peronne; hon tänkte på *honom*, som nu under en ung genuesisk adelsmans namn lefde vid drottningens hof, och hon kände lif och kraft att bestå slutet på äfventyret vända tillbaka. Hon närmade sig hvilobädden, den maskerade damen drog henne ned till sig och betraktade henne uppmärksamt.

— Hur ung! — sade hon, — och i sjelfva verket besynnerligt — en i ögon fallande likhet — hvad heter du, vackre page?

— Robert, — sade Peronne suckande. Namnet hade omedvetet undfallit henne — icke såsom svar på den gjorda frågan.

— Robert — upprepade damen likgiltigt; — min tjenarinna sade mig, att du tjenar ett spanskt hus — hvad är denna slägts namn?

Peronne måste fundera ett ögonblick; intet annat namn föll henne in än en gammal spansk judes, som hon hade hört nämnas i sin fosterfars hus. — Jakob Perez de Abensur, — sade hon sakta.

Damen upptog med samma likgiltighet det henne fullkomligt obekanta namnet. — Ett barn, — sade hon, liksom intagen af medlidande. — Hvem förde man i dag till mig? — Vidare efter en paus: — är du spanior?

— Här från landet, — svarade Peronne raskt, enär hon icke förstod spanska och i följd deraf frúktade att förråda sig.

— Och du stod timtals derute och blickade upp till detta torn, — fortfor damen, och detta torns herskarinna är ditt hjertas drottning, sade du till min tjenarinna, och du har sett henne vid en skön ynglings sida — du har aldrig sett henne, och om du såg henne, så var intrycket så flyktigt — du kan icke längre för dig sjelf göra ett utkast till en bild af henne, du skulle icke igenkänna henne, om hon mötte dig.

— Jag har — bländad af hennes skönhet — förvirrad — stammade Peronne.

— Min lille förälskade skalk, — sade damen, — du har ljugit, för att bana dig väg till ett kärleksäfventyr. — Hon reste sig, lade sin hvita arm omkring pagens hvita hals, ty hans sällsynta skönhet begynte sätta hennes blod i svallning, och drog honom till sig.

Men plötsligt vände hon sig bort från honom och ropade med ett uttryck af blandad skräck och lusta: — denna likhet räddar hans lif. Ingen kyss af mina läppar får inviga denne åt den säkra döden.

— Och dödar en kyss af dina läppar? — sade Peronne, bemannande sig.

— Man ser Nesle-tornets dam endast, när man tager afsked af detta lifvet, — sade masken.

— Lefver då icke han, som du älskade — kysste —

— Hvem sände dig? — skrek masken, farande upp.

— Bryr sig kärlek till en qvinna, sådan som du är, om fara — qval — död? Brydde jag mig, — sade Peronne helt okonstladt, — om min faders —

Men med gält skri: — ha, min fader! Lyonnet! Du — hans barn! — sprang damen upp och störtade

ut ur rummet genom den dörr, som hade öppnat sig vid Peronnes inträde.

Hon blef allena. Allt var tyst och stilla. Doftet i rummet, men till en del också de farhågor, som hon hyste, drefvo henne ändtligen att följa damen. Se henne måste hon, ty annars var hennes lif, så föreföll det henne, förgäfves offradt.

Hon gick in i det gemak, som hon vid sin ankomst hade beträdt; det var nu upplyst genom en fackla, fäst i en ring i väggen. Masken stod midt i rummet, och qvinnan, som fört henne in och hvars slöja var dragen öfver hufvudet, försvann genom en lönndörr vid hennes inträde.

— Du har lemnat mig i vredesmod, — sade Peronne behjertadt, — och likväl vet jag icke, hvarigenom jag framkallat det.

— Blott *en* lefver, som ostraffadt — ropade tornets dam, — och denne ende han sände dig — han lärde dig dessa ord — han — Lyonnet!

— Jag känner icke Lyonnet, sköna dam, — sade Peronne, som genom detta missförstånd blifvit allt dristigare, — men Luigi känner jag, den sköne genuesen.

— Ha, hvad är det nu igen? sade tornets dam uppfarande, ty Peronne, som ända dittills skickligt iakttagit nedstämning i sin ton, hade låtit dessa ord undfalla sig, uttalade med naturlig röst.

— O, vredgas icke på mig! — utropade nu Peronne med mera ifver, ty det föreföll henne, som om hon blott hade några få minuter qvar att lefva och i dessa minuter värdet af hennes tillvaro låge sammanträngdt; nu gälde det att tillkämpa sig priset; annars hade hon lefvat förgäfves. — Hvad ni beviljade Luigi, min hjertevän, måste ni ock bevilja mig — han såg er utan denna afundsjuka mask, han fick beröra edra läppar —

— Hvad — du vet, hvem jag är!

— Jag vet det icke, men jag anar det.

— Ve dig! — skrek tornets dam, men strax derpå åter lugn, tillade hon: — nej, du kan icke heller ana det — du vet icke, hvem du liknar; så liknar i hela Guds skapelse blott barnet modern — och för denna likhets skull får du lefva. Fort härifrån!

Hon ämnade fatta i en klocksträng, men Peronne gick i vägen för henne.

— Så vill jag då se dig, min mor, äfven om det skall kosta mig lifvet.

Damen hade blifvit stående, men Peronne hade med blixtens snabbhet dragit en lång nål ur barmen, och hastigt stötande den genom masken, så att de klara, varma dropparna porlade ned för den hvita halsen, ropade hon: — nu igenkänner jag dig väl, när jag i morgon får se dig, om ja nu måste lemna dig.

Och härmed ville hon nå dörren, som ledde till trappan. Men damen grep hennes arm och ryckte henne tillbaka.

— En qvinna alltså — en svartsjuk qvinna, som missunnar mig den yngling, som jag älskar så, som jag ännu aldrig älskat. Tag då till det dystra obekanta landet hinsidan grafven äfven detta med dig, att han är *min* för evigt, att *jag* eger honom! Och nu måste *du* dö. Den likhet, som kunnat rädda dig, förderfvar dig nu — betrakta mig — och bered dig till döden!

Och hastigt ryckande masken från ansigtet, stirrade ett Medusahufvud, öfverjordiskt skönt men på samma gång tillintetgörande, på Peronne. Det var hennes eget ansigte, och det var likväl å andra sidan icke hennes. Äfven damen öfverfölls af en rysning. — En trollbild är du — icke det barn, som jag en gång bar under detta hjerta — låt se, om du kan dö!

Med dessa ord var hon försvunnen och hade tagit facklan med sig.

Peronne hyste icke något tvifvel derom, att hon gått, att hemta hennes mördare.

Plötsligen hör hon steg i mörkret. — Hvem är här? — skrek hon med fasa.

— Stilla — tyst! — sade en hviskande stämma. — Det gäller lifvet. Jag är här, för att rädda dig. Himlen ensam vet, om det skall lyckas mig.

— Är du en invånare i detta torn?

— Nej, genom ett under har jag kommit hit. Men skrif nu utan att förlora någon tid på denna bit pergament följande: »Drottningen har mördat mig i Nesle-

tornet — jag är hennes barn. — Sätt sedan ditt namn derunder!

— Säg, hur skall jag —

Du har ännu nålen i din hand; denna din arm visar uppsvälda ådror; stick hål på en och skrif! Månen lyser tillräckligt klart.

Hon skref darrande, i flygande fläng, i det hon närmade sig fönstret.

— Och skulle du än dö, så hämnas jag dig i alla fall, — sade främlingen, — och kommer du undan, så skola vi åter träffas, jag ansvarar derför. Jag heter — men det gör ingenting till saken.

Han gömde pergamentet i sitt kyller och hade knapt tid öfrig att veckla sitt skärp om den sårade armen, förr än en beväpnad karl inträdde med en fackla.

Främlingen störtade sig emot honom.

— Två! — utropade den beväpnade — jag skulle finna en qvinna här —

— Och mörda henne, — ropade den andre raskt. — Men hvad ser jag — du, Chiquon? Påminner du dig den der morgonen, då vi drogo ut från St. Julien-le-Pauvre? Du känner mig ju? Nu en tjenst, som du icke skall neka vännen. Befläcka dig icke med mordet på denna qvinna — låt henne fly!

— Men den gamle djefvuln, som sände mig och i hvars tjenst jag är —

— Den lura vi, Chiquon. Kläd hastigt af dig! — sade han derpå, vänd till Peronne, och ehuru han sjelf måste lägga hand vid afklädandet, medgaf dock icke detta ögonblick att beundra de behag, som utvecklade sig för hans blick.

Derpå drog han snabt en dolk, sårade sig sjelf, färgade hennes kläder med sitt blod och sade till sin vän: — Dessa blodiga kläder visar du för din herre; liket har du kastat i Seine. Förstår du?

Chiquon betänkte sig ännu, då en sidodörr öppnades och en reslig man trädde in och ropade: — Nå, hvarför dröjer du här längre? Vi vilja bort; jag vet nu, att det är drottningen.

— Hvem säger det? — fnös främlingen som en

vild tiger och kastade sig med sin dolk öfver honom, så att han strax rosslande föll till golfvet.

— Den plumpe karlen! — yttrade han derpå lugnt; — förråda en sådan dyrbar hemlighet! Det är sire d'Annebaut, som tog mig med, för att taga reda på broderns mördare.

Med dessa ord ryckte han upp det stora fönstret, som förde till altanen.

— Framåt, min dotter! — ropade han till Peronne med dämpad röst. Jag är en god simmare, derför friskt mod! Kasta ut efter mig den tyste brodern men icke på mitt hufvud, det säger jag dig, Chiquon!

Och med kraftig arm omfamnande Peronne, störtade han sig med henne i Seines vågor.

Chiquon släpade sire Renaud d'Annebaut, en af de förnämste kavaljererna vid Ludvig X:s hof, hvilken här så oförmodadt ljutit döden, med mycken möda till fönstret, ty siren var stor och tung. Då såg han, huru de båda andra, simmande mot den motliggande stranden, redan hade uppnått flodbäddens midt. — I Belzebuths namn, — utropade Chiquon, lyfte liket upp på altanens bröstvärn och lät det med ett tungt plumpsande falla ned.

Då inträdde bakom hans rygg den beslöjade qvinnan, som icke var någon annan än den vise mästaren Jourdan Ferron sjelf och frågade i allvarlig ton: — Är du färdig?

— Han simmar redan, — svarade den unge karlen blek men likväl flinande.

— Han? — frågade trollkarlen.

— Eller hon — det är detsamma, — genmälte den andre, menande begge. — Här äro kläderna.

Mäster Jourdan upplyfte och betraktade dem ännu, när tornets dam, blek och med grämelse i hvarje drag, trädde in och i dof ton frågade: — Hvar är min dotter, förfärlige?

— Bort med dessa tankar! Det var ett trolleri — intet lif fans i den varelsen — skapad af juden till att förvirra sinnena — förstörd genom min magt.

Damen stirrade på honom. — Min dotter, min dotter! — jemrade hon sig liksom i vansinne.

— Kom — solen lär snart vara här — bestig gondolen! Följ oss, Chiquon!

Sålunda lemnade alla tre tornet, och deras gondol skar samma vågor, som nyss förut hade burit den hjeltemodige simmaren. Afgrunden slumrade derunder, och det gräsligt hemska brottet for utan fara deröfver. De blommande buskarna på Louvres lilla gård skälfde i morgonvinden, som dref molnen tillsammans, och regnet började droppa ned, och på långt håll ljöd väktarens i St. Paul rop: — Klockan är tu slagen. Det begynner regna. Allt är lugnt i staden. Sofven, I gode parisare!

IX.

Årsmarknaden.

De sofvande gode parisarne vaknade till en glad morgon; ty äfven i de sorgligaste tider har det gifvits glada morgnar. Till och med en del år senare, när *svarta döden* förhärjande drog genom Europa och luften, genompyrd med giftiga dunster, bortryckte miliontals menniskor och bildade öknar af blomstrande städer, gick solen upp liksom i de goda dagarna bebådad af sina rosiga moln, välkomnad af lärkor och sändande sina gyllene strålar åt alla håll. Den luft, som i sig bar dödens frö, hade icke urartat till en tjutande orkan eller till de afrikanska öknarnas glödande dunster; det var luften sådan, som vi andas den i helsosamma tider, det var än den värmande sunnan, än den svalkande vestan, det var ändtligen den evigt blåa himlen, den härligt blomstrande naturen derunder; blott döden trädde förunderligt snabbare, mera oväntadt och oftare fram till menniskorna och berörde dem med sitt isiga finger. Snart förlorade också han sina fasor, menniskan vande sig vid honom, och den dystra societeten inbjöd honom till lustiga lag, för att icke förråda sin

ängslan för den fruktade gästen och för att tillförsäkra sig besittningen af lifvets fröjder, innan han genom sin raska mellankomst omintetgjorde deras njutande.

Aldrig firades folkfester med mera larm och prål, aldrig under ett allmännare deltagande, än just då ett gissel hängde öfver menskligheten hufvud; och icke djurisk råhet är det, som hos den lifdömde uppväcker lystnad efter goda, annars med mycken aptit spisade rätter och som för honom kryddar det s. k. *bödelsmålet*; med svärdet på ett hår hängande öfver hufvudet växer aptiten, och förunnade man en sådan olycklig i stället för bödelsmålet en bödelsbal, skulle han icke kunna dansa sig mätt på den mest ursinniga vals, kanske endast, för att valsa sig till döds och på så sätt undgå bilan. Icke med orätt torde man kunna kalla detta förtviflans lustighet, och hvem vet, om icke den vackra morgon, om hvilken vi tala, en stor del af den goda staden Paris invånare var fattad deraf.

Ännu kände man icke det älskliga Meudon mellan sina kullar med vänliga löfdungar, det majestätiska Versailles med sina under var ännu icke framkalladt genom ett kungligt »varde», och det romantiska Montmorency inbjöd ännu icke till att slå sig ned i bergsskrefvornas skuggor eller till att framför de täcka husen dansa landtliga dansar vid skalmejors och baskiska trummors ljud.

Då för tiden var det årsmarknaderna, som voro de egentliga folkfesterna, och från dem leda senare tiders nöjen och lustbarheter, så glänsande och storartade de än framdeles blefvo, ja, sjelfva vådevillerna och operorna sitt ursprung.

Mellan byn Lachapelle och det gamla abbotsdömet St. Denis ligger ett stort, då för tiden ouppodladt och obebodt fält, genomstruket af några få obetydliga kullar och längst borta i horisonten begränsadt af en mörk skog. Den vackra morgon, om hvilken vi tala, hade himlens blåa täcke utan skrynklor eller fläckar spänts deröfver; en stad af lätta tält och hyddor hade liksom genom ett trollslag derstädes uppväxt, och mellan dem

dref en oräknelig menniskomassa dels verksam, dels jublande omkring.

Det var årsmarknaden, den s. k. *lendit*, som hölls, då för tiden den betydligaste i hela trakten icke så mycket för de affärer, som der gjordes och efter hvilka man nu vanligen plägar bestämma marknaders och messors vigt, som för den stått, den hade i sitt följe, och den glans och den munterhet, der voro att anträffa.

På ängen mellan Lachapelle och St. Denis fans intet Nesle-torn intet Chateau-Vauvert, intet Thermerpalats, och hvad allt de utskrikna och illa beryktade ställena hette, som med ångest och skräck fylde de förbigående. Här fans icke någon Seine, åt hvars vågor menniskooffer hvarje natt hemburos, och om äfven här varseblefvos trollkarlar och spåmän, hvilka visserligen ingenstädes fingo felas, så voro de nedlåtande nog att under öppen himmel ställa horoskopet för det beskedliga folket, som rådfrågade dem, samt att till billigt pris utan alla mystiska konster sälja sina arkana eller också att roa mängden genom öfverraskande förvandlingar och konststycken, såsom vi i våra upplysta tider se taskspelare göra. Solen stod redan högt på himlen, när de gamla klockorna i St. Denis torn började med sitt dofva ljud, och tjocka dammoln närmade sig ängen från den till Paris förande vägen. Menniskovimlet tycktes vilja ordna sig, ty man märkte ett löpande hit och dit, för att hvar och en skulle få en fast plats, alla höjder när och fjerran blefvo upptagna, till och med de stadiga taken på några bodar fyldes med åskådare, under det att den öfriga mängden hade bildat en gata, som med beundransvärd snabbhet framstod i virrvarret.

Hvad som föranledde denna raska verksamhet, var abboten af S:t Denis, hvilken i egenskap af marknadsdomare hade dragit biskopen af Paris till mötes. Denne nalkades nämligen från andra sidan i högtidlig procession, för att öppna den egentliga folkfesten och härför ur abbotens händer emottaga sina tio parisiska mark. Han uppträdde i kyrkans högsta glans, omgifven af hela sitt presterskap. Framför honom buros de heligaste och mest undergörande relikerna, och han utdelade sin välsignelse åt köpmännen. Alla trängde sig

fram ur bodar och tält, för att bli delaktiga deraf, och blott de der menniskorna, som man benämde saracener eller böhmare, höllo sig på afstånd; de begärde icke kyrkans välsignelse, ty de tjenade andra magter, det visste man allmänt.

Ibland årsmarknadens lätta, vanprydliga hyddor reste sig två ansenliga byggnader, hvilka, ehuru blott af trä, voro bestämda till att mottaga höga gäster. Den mindre, som var försedd med alla en väl inredd vånings beqvämligheter, var inrymd åt marknadsdomaren, den fete abboten af S:t Denis; den rymligare, som var smyckad med större prakt, innehöll blott några salar och mindre rum och var bestämd till att erbjuda den sköna drottning Margareta en lämplig plats, om det skulle falla henne in att med sin närvaro förhärliga den lifliga festen.

Efter en drottningens älsklingsort hade denna glada, luftiga byggnad erhållit namnet *Chateau-Gaillard* — rustibuss-slottet — och i sjelfva verket var denna enligt våra begrepp något frivola benämning icke illa vald, så otvunget, ja, till och med uppsluppet herskade lust och gamman i dessa salar, i hvilka den tidens muntraste hofmän gerna ville öfverbjuda hvarandra, för att behaga kristenhetens skönaste drottning.

Margareta, visserligen något blek men icke mindre skön för det, sprängde i riddrägt af grön sammet, åtföljd af sina systrar Johanna och Blanca samt omgifven af allt, hvad i Frankrike genom namn, dater och lyckans gåfvor kunde kallas ädelt och berömdt, efter biskopens högtidliga procession på sin skummande springare med sitt muntra följe in på ängen, helsad af folkets jubel. Vid ankomsten till Chateau-Gaillard hoppade en skön yngling i ljusgul drägt, med guld och himmelsblåa fjädrar, drottningens färger, i baretten, ned från sin häst och trängde sig flinkt genom den öfriga svärmen, som betraktade honom med afund, för att hålla stigbygeln åt sin herskarinna. Men hon hoppade med behag till marken, lutade sig med ett huldt leende mot sin sköne tjenare och räckte honom nådigt handen, för att af honom låta sig föras in i det lilla slottet.

Denne yngling var Luigi Versoris, den sköne genuesen, och vid hela hofvet bekant som drottningens förste liftjenare. Margareta gick, för att hemta sig efter ridten, in i ett af sidorummen, under det furstinnorna och följet strax togo stora salens fönster i besittning, för att roa sig åt marknadsvimlet. Versoris trädde blygt in i drottningens gemak.

— Min drottning är icke så munter som dagen och festen, — sade han med sorgsen min; — det är blott och bart min oro, som kommer mig att glömma, att jag hör dit, der de andra —

— O nej, nej, Luigi, — sade Margareta, som af mattighet kastat sig i en soffa, — din plats är alltid hos mig. Endast när jag ser dig, försvinna de smärtor, som plåga mig. Luigi, låt mig läsa i dina ögon, att du verkligen älskar mig, min sköne yngling — verkligt älskar — o, det tröstar mig att vara verkligt älskad.

Hon hade fattat Luigis hand, och dragande honom tätt intill sig, blickat in i hans ögon, hvilka han nu icke längre af blyghet slog ned, såsom han i början gjort, utan han fäste dem riktigt eldigt på sin herskarinnas och sitt hjertas drottnings sköna anlete.

Ett tätt åtliggande guldnät, som Margareta enligt dåtidens sed bar under sammetsbaretten och som fasthölls af ett bredt band, hvilket till en del betäckte hennes kinder, hade kommit något på sned, och Luigi, hvars eldiga blick slök detta anlete, ropade plötsligt, betagen af förskräckelse: — Er kind blöder!

Hon skiftade färg och sade med låg röst: — Verkligen? Sedan förde hon hastigt handen till kinden, för att åter draga bandet öfver det obetydliga såret, och sade: — Jag drömde förliden natt, att jag hade sårat mig, och nu, — tillade hon fundersamt, — skulle drömmen vara sanning.

— Sannolikt har en nål, med hvilken ni plägar fästa upp ädra rika flätor, begått detta brott; o, tag bort, jag beder eder derom, dessa mordvapen! Om också skråman denna gång är en ren obetydlighet och smärtan snart lär vara öfver, kunde den dock en annan gång tränga djupare in. Betänk, om den hade sårat

ögat! Detta himmelska öga, som i hela Guds skapelse i sådan glans blott under er panna strålar så saliggörande.

— Och, smickrare, — sade drottningen hastigt med ett förläget leende, — såg ni verkligen aldrig förr ett öga, likt mitt? — Och efter en paus fortsatte hon: — Detta sköna ögonpar, som nu oaflåtligt var fäst på er, har ertappat er på en osanning. Det har tvillingsystrar, detta ögonpar —

Hemtande sig, svarade ynglingen, i det han knäböjde: — Intet dödligt väsen kan berömma sig af sådana ögon, men väl kan afgrunden skapa sådana skenbilder, för att förvirra arma menniskors sinnen. I mitt fädernesland berättas fasliga sagor derom, och äfven på mig — hvarför skulle jag förneka det? — skickades af en elak trollkarl en bild, som liknade dig, för att väcka till lif de kärleksgnistor, som slumra i hvarje menniskohjerta; men jag slet mig med uppbjudande af alla mina krafter lös, skyddad, som jag var, af mägtigare krafter, och nu ser jag mig ju räddad, beskärmad af din huldhet. Hur skulle jag ännu i denna stund kunna tänka på den der bedrägliga glansen, då din gunsts varma strålar tindra mot mig ur dessa ögon?

Drottningen upplyfte hastigt honom, som knäböjde inför henne, ty snabba steg närmade sig gemaket.

Det var de höga fruarna Johanna och Blanca, som inträdde med förskräckelsen målad i sina ansigten. De anmälde, att den gamle konnetabeln af Armagnac just nyss hade anländt och utbredt en allmän bestörtning. Hans andre brorson, en broder till den först för kort tid sedan till Paris anlände och i Seine omkomne sire d'Annebaut, vid namn Renaud, hvilken sedan dess rastlöst varit sysselsatt med att uppspåra mördarne, hade denna morgon såsom lik blifvit uppdragen ur samma vågor, som hade beredt hans broder en för tidig graf.

— Sire Renaud d'Annebaut? — sporde Margareta med synbar förvåning, men derpå tillade hon genast: — Är det underligt? Hans otyglade hämdlystnad har fört honom, en ensam person, i mördarepackets händer, och derför måste han plikta med sitt lif. Hans häftighet besvärade oss. Gå, Versoris, och anmäl för hofvet,

att jag skall visa mig för detsamma, oaktadt jag ännu är i hög grad angripen af en ängslande dröm! Detta skall, hoppas jag, förmå den gamle konnetabeln att gifva luft åt sin råa, vilda klagan inom ett annat område än det, der vi andas.

Versoris gick, och damerna dröjde några ögonblick att följa honom. När de kort derpå inträdde i samlingssalen, hade den sörjande gubben verkligen dragit sig tillbaka, och hofmännen visade de muntraste miner i verlden.

De höllo just på med att under bitande qvickheter ställa horoskopet för sire Enguerrand de Marigny, för att, såsom de sade, visa honom, att äfven de icke utan gagn sysselsatte sig med de hemliga vetenskaperna; men den allvarlige statsmannen tycktes högst ringa böjd att inlåta sig i skämt med dem och svarade helt tort, att de sköto långt från målet, men att han lätt och tydligt såge allas öden, ehuru de icke skulle ha den glädjen att få höra dem ur hans mun.

I detta ögonblick infunno sig damerna, och den unge sire de Montsoreau, som stod fönstret närmast, ropade leende: — Detta yrke anstår icke adelsmän, ännu mindre er, Frankrikes kansler. Men ville vi till tidsfördrif befatta oss med dylikt, så tycker jag, att man, med vår sköna fru drottnings och herskarinnas tillåtelse, kunde låta en af de der förbannade saracenerna, som dernere drifva omkring bland folket, komma upp, för att också roa oss en stund. Gifver ni, fru Margareta af Burgund, er gunstiga tillåtelse dertill, så skall min page här kalla upp den der groflemmade karlen, som håller sin lågande blick riktad på vårt Chateau-Gaillard, liksom ville han sticka det i brand. Han får då för oss aflägga ett litet prof på sin konst och torde bättre tillfredsställa den värdige kansleren de Marigny, än det förut lyckades oss med vårt skämt.

Nästan i samma ögonblick, som drottningen gaf sitt samtycke, och innan pagen aflägsnat sig, utropade några af herrarne, hvilka stannat qvar vid fönstret och hvilkas vinkar saracenen måtte hafva förstått, högt och i en ton af förvåning: — Se, huru trollkarlen förstår att gissa till tankar! Innan ert bud, sire de Montsoreau,

hinner fram till honom, aflägger han hos oss sitt efterlängtade besök. Der är han redan. — Han går genom väggen, — ropade andra.

Och sannerligen såg det icke så ut, ty i samma ögonblick stod saracenen, hvilken man helt nyss sett dernere i folkträngseln, midt ibland de lysande hofkavaljererna inför drottningen af Frankrike och hennes systrar och damer, hvilka alla — till och med drottningen — vid hans åsyn gjorde korstecknet. En paus af öfverraskning följde på hans inträde.

— Hvad viljen I mig? — frågade han i sträf ton och med en saracens främmande accent.

Nu syntes turen att skämta hafva kommit till Enguerrand, ty under det alla kände sig förlägna i svartkonstnärens närvaro, tog han till orda, sägande: — Närma dig utan fruktan! Du skall här spå inför en drottning; det torde väl sällan i hela ditt lif ha vederfarits dig.

— Och framför allt, — fortsatte den unge Pierrefonds, hvilken först återfått talförmågan, — skall du, förbannade saracen, förutsäga den framför dig stående grefven af Longueville, Enguerrand de Marigny, konungens förste minister och Frankrikes kansler, huru långt han har igen att lefva och hvilket dödssätt som väntar honom.

— Vill du verkligen erfara det genom mig, Enguerrand? — sporde saracenen.

— Utan betänkande, brune man, — sade denne leende, — och kunde du af mina lifsdagar taga bort så många, att blott en återstode, och förvandla alla dessa dagar i dödssätt, som jag hade att vänta, så skulle du derigenom bereda desse unge och vackre adelsmän ett ännu större nöje.

— Blott tre dagar och ett dödssätt, — sade saracenen hastigt med dof röst, — men ett förskräckligt.

Och utan att vidare bekymra sig om Enguerrand, som i sin förstämning försökte att le, vände han sig till de andra, hvilka vid spåmannens ton och det afskräckande i hans profetia fullkomligt förlorat all lust att skämta.

— Nå, mina herrar, — yttrade han nu i munter ton, — finnes ingen ibland er, som af mig vill ha en förutsägelse om sitt öde?

Alla voro förstummade. Slutligen bemannade sig den unge Bruyns och sade: — Fördömde afrikan, hvem vill af dig veta, hvad du just nyss uppenbarat för grefven af Longueville?

— Icke alltid äro mina utlåtanden så dystra; för dig, Bruyns, grönskar lycka, och din konung skall ära dig.

De unga herrarne andades åter lätt och voro redan mera benägna att fråga den hemlighetsfulle saracenen om sina öden, men denne hade vändt sig ifrån dem och trädt fram till drottningen, som satt för sig sjelf på en något upphöjd stol och lät sin allvarsamma blick hvila på scenen. Versoris höll sig vid hennes sida.

— Nå, fru drottning, — sade den råe saracenen, — skall jag gå min väg utan att inför dig ha visat min konstskicklighet? Önskar du icke att öppna munnen på framtiden?

— Drottningen är sjuk, — sade Versoris, trängande honom tillbaka; — vill du förvärfva dig en ytterligare belöning, så må göra! Här är jag, väntande på ditt orakel.

— Du vill det icke på allvar, — genmälte saracenen.

— I alla fall — säg mig mitt öde! — återtog Versoris.

— Ditt förflutna ligger i går, ditt tillkommande i morgon, — svarade den andre undvikande; — rörande det närvarande låt mig tiga!

Det torde väl icke just hafva varit ynglingens allvar att ställa saracenens konst på prof, han trädde derför med en blick på drottningen afsides, afvaktande, hvad hon skulle säga.

Men saracenen trädde tätt intill hennes säte, och med ena foten på pallsteget sade han tyst: — Margareta, vill du icke, att jag för dig afslöjar något, som ännu är dig en gåta?

— Jag har ej kallat dig, — svarade drottningen med ovilja.

— Sökte du icke en ung page i Seines vatten och förvånades öfver att der finna sire Renaud d'Annebaut? — fortfor spåmannen.

— Hvem hitkallade denna menniska? — sade drottningen, resande sig.

Men saracenen sade hastigt, i det han under sin drägt drog fram en lång nål, sådan som fruntimren sedan kort tid buro för anständighetens skull, för att ha barmen betäckt: — Dölj din kind än så väl —

— Hvad vill du mig, förskräcklige? — frågade Margareta bäfvande, utan att låta honom tala till punkt.

Men Versoris, som blifvit uppmärksam till följd af häftigheten i hennes rörelser, hade trädt fram, skarpt betraktande saracenen.

— Hvad vill du, yngling? — frågade denne.

— Jag är drottningens liftjenare.

— Vill Margareta, att jag i denne ynglings närvaro för henne afslöjar framtiden?

Drottningen var icke i stånd att svara.

— Aflägsna dig då? — sade saracenen strängt.

— Jag mottager blott befallningar af min herskarinnas mun, — sade Versoris trotsigt.

— Drag er tillbaka! — flämtade Margareta svagt, och sedan tillika med Versoris alla aflägsnat sig långt från hennes plats, yttrade hon tyst och skälfvande till den fruktansvärda gåta, som stod inför henne: — Ingen spådom nu ur din mun — men hvem är du sjelf?

— Allt skall du erfara, drottning, som du önskar veta, eller tror du icke, att jag förmår afslöja det för dig?

Från djupet af saracenens bröst ljödo strax derpå dessa dofva ord: — Nätterna äro mörka, Margareta, utan kärleksdrycker — och tusen vaxljus, som du tände, göra dem icke behagligare — och alla magter, som du besvure fram, äro icke i stånd att förmå *en* magt att tiga.

— Dina ord, — sade Margareta ängsligt, — på detta ställe —

— Välan, så skänk mig gehör på ett annat redan denna natt!

— Denna natt?

— Ja, icke långt härifrån. I Lachapelles skog vid berget, som af folket kallas *den gråtande klippan* — der vägarna korsa hvarandra —

— Der tänker du träffa mig?

— Ja, vid midnatt.

— Och de onda andarne, som der fira sin sabbat?

— De kunna icke få någon bugt med oss båda.

— Jag tänker aldrig anförtro mig åt sådana magter.

— Och de, som skydda dig i Nesle-tornet, äro de af annat slag?

Här höjde saracenen hotande sin röst, men Margareta sade hastigt, ännu tystare och ängsligare än förut: — Huru kan du begära, att en drottning af Frankrike —

— Vid midnatt vågar sig ut på en promenad i fria luften? Damen i Nesle-tornet vågar mera. Tornet ligger längre från Louvre än klippan från detta hus —

— Du vill alltså, att jag icke vänder tillbaka till Paris?

— Du skall förebära ett plötsligt illamående och stanna qvar här.

Då öfverfor liksom en glädjeblixt Margaretas vanställda drag, en förhoppning log emot henne, men den förskräcklige tillintetgjorde äfven denna för henne.

— Stäng dig in i ditt rum! Tala med ingen! Med ingen, hör du? Framför allt akta dig för Jourdan Ferron!

— Hvad! — föll Margareta honom i talet, — min läkare och trognaste tjenare —

— Håll honom på afstånd! Annars skall du aldrig lösa det trolleri, i hvilket du är insnärjd.

— Han skall komma, när han hör talas om mitt illamående —

— Du ställer vakt för dina rum, och ingången till dem lär han, hoppas jag, icke storma.

Margareta teg eftersinnande. Den hemlighetsfulle hade saker och ting att uppenbara för henne, hvilka, så tycktes det, ännu voro obekanta för sjelfva mäster Ferron. Och tvekade hon att gå in på hans fordringar, så stod han ju i hela sin fruktansvärdhet midt

emot henne, som var nära att sjunka i vanmagt liksom en förbryterska, som väntar sin dom.

Man hörde trumpeter i fjerran. — kungen, kungen — ljöd det från alla håll, och man trängde sig till fönstren, under det många blickar föllo tillbaka på drottningen, hvilken i sin tankfullhet icke tycktes lägga märke till något, i så hög grad förstod den brune trollkarlen att fängsla hennes uppmärksamhet.

Men hon hade blott allt för väl hört trumpeterna, hvilka ljödo i hennes öron som domsbasunen och skrämde henne till det i hast gifna löftet: — Jag skall göra, hvad du fordrar.

— Du kommer ensam?

— Jag skall komma, fasansvärde; bara lemna mig nu!

— Tag statssigillet med! För det öfriga sörjer jag.

Margareta lyssnade uppmärksamt.

— Det skall ej bli fråga om något pactum rörande din salighet, — sade saracenen med djefvulskt hån.

Margareta teg.

— Hör du, Margareta? Statssigillet —

— Jag hör —

— Du skall träffa mig på platsen.

Folket ropade hurra, trumpeterna ljödo på närmare håll; alla vände sig åt Margareta, som synbart blek och med stapplande steg raglade fram mot fönstret men midt i salen föll till golfvet.

Trollkarlen var icke mera synlig.

Tystnad rådde rundt omkring på marknadsplatsen. Hyddor och bodar voro för längesedan stängda, konungen och hofvet hade återvändt till Paris, och *lendits* fete domare, abboten af St. Denis, smorde efter dagens mödor kråset vid faten och flaskorna i sin luftiga upptimrade bostad. Blott fjerran i horisonten, der den mörka skogen bildade en dunkel ram omkring ängen, såg man här och der röda lågor flamma tätt vid marken; der hade det der folket, hvilket morgondagen i god tid åter ville vara på marknaden och för hvilket vägen till stora truanderie var för lång, gått till hvila.

Der satt på den mossbelupna stenen under den baldakin, som en eks tätlöfvade, tusenåriga grenar hvälfde öfver densamma, i all sin barocka härlighet, omgifven af sina stormän, den mägtige Trimonivestrum jemte den täcka Atta och den jättestora Gulreddin. I sin vilda frihet inandades de den kalla nattluften och sjöngo sina entoniga sånger med sin gamla blodiga lag och de evigt vandrande stjernorna öfver sig och de öfriga menniskobarnen djupt under sig. Midt på det ödsliga fältet reste sig Chateau-Gaillard, mörkt och öde. Blott några få af de långa fönstren voro svagt upplysta, och det var här, som den sjuka drottningen låg suckande i ängslig väntan och i feberaktig oro.

Framför dörren till hennes gemak höllo två armborstskyttar vakt, såsom hon sjelf hade befalt, och en pålitlig tjenarinna, hennes förtrognaste, satt i ett tillstötande kabinett, afvaktande hennes befallningar.

Drottningens ögon voro oaflåtligt fästa på ett timglas, som stod framför henne, och hon tycktes nu endast hafva sinne för sandens nedrinnande, då en bekant röst väckte henne ur hennes drömmerier. Det var ett samtal, som hölls tätt under hennes fönster.

— Jag är drottningens liftjenare —

— Ingen släppes in, så lyder befallningen —

— Jag måste tala med henne —

— Besvära er icke, ädle Versoris, — sade nu en annan, icke mindre bekant röst, ehuru Margareta blott en gång i sitt lif hade hört den; — drottningen talar icke i dag med någon.

— Är det ni, kapten? — frågade Versoris.

— Ännu är jag det, min vän! Jag sökte er just nyss. Haf den godheten att åt mig förvara detta blad! Det innehåller det för mig vigtigaste i verlden. Man kan nu för tiden icke veta, hur snart man blir kallad hädan. Hör derför väl på mig, Versoris! Om jag i morgon omkring klockan tio icke i egen person, förstå mig rätt, återfordrar detta blad af er, så får ni öppna det. Jag räknar på er vänskap. Nu farväl! tervänd till Paris! Här är icke godt att vara — och er hulda herskarinna får ni i alla fall icke mera se i dag — lycklige page!

Margareta reste sig hastigt och ilade till fönstret, men hennes vidöppna öga stirrade i den ödsliga natten, som nedanför henne hade öppnat sitt svarta svalg. Den hade redan höljt de talande i det töcken, hvilket liksom andedrägt steg upp ur densamma, hvilket den insöp och derpå åter lät, genompyrdt med trolldom, strömma ut.

En högst obetydlig sandhög var ännu qvar i öfre delen af timglaset. Drottningens öga följde girigt hvart enda korn, som gled ned, och allt oroligare klappade hennes hjerta, allt mörkare glödde hennes kind. Nu var stunden inne — den fruktansvärda spöktimman, hvars annalkande hon annars glömde i njutningens rus — nu ensam i det öde rummet, som föreföll henne som en graf, i hvilken hon sjelf var en invånare, som lagade sig att stiga upp, för att, sjelf intagen af skräck, såsom en ännu mera fruktad skräck vandra omkring i menniskornas boningar. I flygande fläng kastade hon en värmande slöja omkring sina af frossa skakade lemmar, och så smög hon sig tyst, nästan ohörbart i mörkret längs korridorerna ut genom porten, och armborstskyttarne gjorde korstecknet samt blickade åt annat håll, när den spöklika qvinnan drog förbi dem. Hon undvek gatorna, som bildades af köpmännens bodar, och skred tvärs öfver fältet till det af saracenen betecknade stället. Hon stapplade öfver jordhögar och stenar, som liksom grafvar och grafvårdar befunno sig i hennes väg; ett djupt mörker låg lägradt rundt omkring, de svarta molnen hängde så långt ned, att det såg ut, som om hon kunde nå dem med sina händer, och under dem flögo ugglor och fladermöss, flämtande och lysande med ögonen liksom dansande eldgnistor, under det irrbloss hoppade på marken. Zigenarnes lägereldar hade slocknat, och blott den stinkande röken från dem vältrade fram utmed jorden på en ansenlig sträcka, emedan den tjocka luften förhindrade deras uppstigande.

Efter oräkneliga besvärligheter hade den nattliga pilgrimen uppnått skogsbrynet, hvilket ännu dolde målet för hennes vandring. Här ensam, omgifven af fasor, marterad af inre qval, lyfte Frankrikes drottning sitt sköna ögonpar mot himlen, hvilken icke af någon

stjerna förråddes. Natten hade blifvit utomordentligt mörk och skräckinjagande.

— Jag var en toka, att jag så ensam — tänkte hon — om jag bara åtminstone hade Luigi bakom mig — men hastigt hämmande denna tankeflod, tillade hon: — nej — blottställa *honom* för en fara — *mig* kan ingen här hota.

Nu stod hon der, hvarest vägarna korsade hvarandra och den sällsamma klippgestalt, som efter en saga kallades *den gråtande klippan* med anledning af en källa, som sprang upp på dess mossbeklädda hjessa, höjde sig som en mörk jette mot himlen endast några steg från henne. Ännu var hon obeslutsam, om hon skulle närma sig densamma, men då reste sig från en låg mossbädd en menniska, som var klädd som en riddare i mörka färger och tillropade henne följande ord: — Du har låtit mig vänta, Margareta; men der är du ju, och jag vill icke lägga dig din försumlighet synnerligen till last. Sätt dig här vid min sida! Du är väl trött, kan jag tro. Himlen hade kunnat vara artigare och gerna kunnat tända några lyktor.

Hon satte sig darrande, och hennes förvirrade blick igenkände med bestörtning saracenen i riddaredrägten. Han tycktes märka det.

— Min drägt förvånar dig. Jag är emellertid densamme, som du såg i dag på morgonen; tvifla icke derpå! Men jag fann det lämpligare att bortlägga min saracenmask vid detta äfventyr. Du maskerar ju dig också allt emellanåt; är det icke så? Lugna dig derför, mitt barn! Vi begge äro derför ingenting mer och ingenting mindre än det, hvartill himlen har skapat oss. Icke är du här drottning — ty hvar äro dina damer, din vakt, din glans? Är detta en drottnings gemak, tron, omgifning? Du är en qvinna, en stackars darrande qvinna — der har du min kappa; så der ja — och emedan qvinnan darrar och mannen är lugn och trygg, så torde väl här något företräde tillkomma mannen.

Drottningen hade svept sig i kappan, som den förskräcklige mannens medlidande hade kastat öfver hennes sköna skuldror. Hon hackade hörbart tänderna,

och blott med möda kunde hon få fram följande: — Säg mig nu, hvarför jag måste komma hit, och befria mig sedan från denna förskräckliga fångenskap!

— Du vill hafva lösning på den gåtan, hur det kom till, att i stället för en flicka, som du lät mörda, sire d'Annebaut påträffades i Seine. Du är orolig öfver hvart flickan tagit vägen, då hennes lik ännu icke blifvit funnet. Du skulle kanske ändtligen vilja hafva reda på flickans härkomst. Alla frågor i dessa ämnen kan jag besvara. Har du statssigillet med dig?

— Jag har det — här —

— Nå välan, jag var i går natt närvarande vid scenen i Nesletornet; jag har med denna dolk mördat sire d'Annebaut, som förde mig dit in, för att begagna sig af min trolldomsförmåga vid upptäckten af sin broders mördare — derför att han understod sig att vilja förråda mörderskan, som han der hade lärt känna. Tro mig! Jag är din vän, och så länge du står på min sida, vill jag beskydda dig mot allt, som kan hota dig, blefve du än tusenfaldigt mörderska och äktenskapsbryterska.

Drottningen stirrade på honom, glödande af vrede.

— Flickan, ehuru din dotter, ehuru din svåra anklagerska, skall icke skada dig; hon är hos mig i bästa förvar —

— Hon? Min — i ditt förvar?

— Den ena af de olyckliga tvillingarne, för hvilka du har att tacka Lyonnets af Bournonville omfamningar, den sköne pagens, som mördade din far. Minnes du honom ännu?

Här grep främlingens hand drottningens arm, och hans vilda blick riktades skarpt på hennes drag; derpå fortfor han: — Din trogne vän och läkare Jourdan Ferron hade icke på den tiden i sinnet att vara dig trogen; i stället för att döda barnen, såsom du befalde honom göra, utsatte han denna flicka i portalen till Notre-Dame; hvad han gjorde med gossen är ännu i denna stund obekant —

O, fasligt, fasligt! — ljöd drottningens klagoskri i natten.

— En hjeltinna sådan som du måste visa mera fattning. Du märker, att jag känner allt och att jag kan träda upp och anklaga dig. Var öfvertygad om, att jag äfven är försedd med bevis, för att lyckas! Dock vare detta fjerran från mig! Jag är ju din vän, om du framdeles vill öfverlemna dig åt mig. Betänk detta!

— Du anklaga mig — eller jag öfverlemna mig åt dig! Vara din slafvinna — dig, som *jag* kan tillintetgöra!

— Tillintetgör mig! — sade främlingen med kallt hån; — kalla på din Versoris eller en annan af dina gunstlingar och låt döda mig här på stället! Godt — jag skall falla. Men i morgon klockan tio, om jag icke visar mig vid hofvet, öppnar Versoris en lapp, som jag lemnade honom, skrifven med din dotters, hans älskarinnas, blod — hör du det? — af denna lydelse: — Drottningen har mördat mig i Nesle-tornet; jag, Peronne, är hennes barn.

Betäckande sitt ansigte med begge händerna, sjönk Margareta, sakta qvidande, tillbaka mot den hårda stenen, som tjenade henne till säte.

— Vill du ännu låta mörda mig, hemligen bringa mig till tystnad? Tro mig, dåraktiga qvinna! Min hämd är så långt utspunnen, att din brottslighet komme i dagen, om också Jourdan Ferron deromkring virkade ett trollnät med sina bästa konster. Vill du låta mig försvinna, eller vill du göra, hvad jag af dig fordrar?

— Nå, säg då slutligen ut, hvad du af mig fordrar!

— Icke din sköna kropp begär jag, icke dina glödande kyssar och ljufva omfamningar. Såge du mig i min verkliga gestalt och under mitt rätta namn, skulle du gerna förlåta mig denna känslolöshet utan att förebrå mig derför.

— Jag ryser vid dina ord; då vill du kanske hafva skatter — säg ut — och dina rofgiriga händer skola gräfva i konungens schatull, i Frankrikes skattkammare, för att stilla din törst —

— Jag tackar dig; det skulle jag verkligen vilja, — sade främlingen tort, — men det är icke nog dermed;

jag vill herska i detta land — jag vill vara dess förste minister.

— Denna post bekläder grefven af Longueville.

— Jag vill vara grefve af Longueville —

— Hur är det möjligt?

— Ännu i förgår var du regentinna — här är en order att häkta Marigny, underteckna den! Den är utfärdad i förgår — och här är min utnämning till hans plats.

Han öfverlemnade till henne pergament och skrifstift.

— Men hvem är du?

— Gör det något till saken? — genmälte främlingen med sitt bittra hån; — men välan, du måste ju känna din nye minister. Jag heter Buridan.

— Buridan! — utropade Margareta förskräckt.

— Djefvulsbesvärjaren, tempelmästarens lärjunge, den förföljde, den åt döden hemfallne, den såsom *folt* hängde, hvilken är mätt på att gömma sig i sitt härliga fädernesland eller att lik en förbrytare fly det, — sade nu främlingen med eld. — Jag vill se den der Marigny hängande i en galge, som han tillämnat mig och i hvilken han emellertid lät upphänga en eländig vaxbild. Jag begär i stället för dödsfruktan i smälek åtminstone dödsfruktan i glans. Men du går i borgen för mina dagar vid hofvet eller hvad, Margareta?

— Hur är det möjligt? Är du icke förklarad i akt som en tempelordens anhängare?

— Hvad gör det? Aktförklaringen blir genom vår nådigaste och högligen fruktade konungs bemedling med tiden tagen från mitt hufvud, och att Ludvig så gör, det öfverlemnar jag åt dig att ombesörja. För närvarande är jag kapten Buridan, den i akt förklarades broder, och såsom sådan redan bekant. Nå, hur går det? Har du skrifvit under?

— Se här!

— Och sigillet?

— Denna kapsel innesluter det i vax.

— Godt!

— Och jag har nu ingenting att frukta af dig?

— Jag är din slaf. Buridan, den fattige lärjungen, skall aldrig förgäta, hvad han har din nåd att tacka för. Jag skall låta mura igen Louvres fönster, som vetta ut åt Seine, och omgifva Nesle-tornet med en tredubbel mur, på det att af dess yppiga fester hvarken glans eller klang må förrådas. Hvarje natt skall du finna din väl tillslutna gondol vid stranden, och kansléren sjelf skall sätta dig öfver. Men derför skall du också fortfarande skänka mig din gunst — icke kärleksgunst — en annan — förstå mig rätt! Konungen drager ut i fält, och vi skola beherska hans rike; oss tillhör då detta härliga Frankrike med dess skatter, dess viner och dess skönheter — ve, den, som skulle våga att sätta sig upp mot vår allmagt!

Margareta hade återvunnit sin fattning. — Listige bedragare, — yttrade hon, — du tvang mig alltså att med dig dela en magt, som jag allena egde!

— Allena, — hånade Buridan, — och Jourdan Ferron.

— Den vise läkaren, min vän —

— Lägg bort hycklaremasken, Margareta! Vi stå här midt emot hvarandra så ärliga, som vi väl ännu aldrig i hela vårt lif ha visat oss för någon menniska. Du skall sättas i stånd att umbära den gamle svartkonstnären Ferron, ty jag blir vid din sida såsom rådgifvare, och Versoris kärlek —

— Versoris, — suckade Margareta.

— Frukta icke att förlora honom! I morgon klockan tio uppträder jag vid hofvet, för att låta häkta Marigny och fordra min breflapp tillbaka af den andre. Då kan du andas fritt. Sörj emellertid derför, att min skymfliga bild, som i stället för mig sjelf hänger i Montfaucons galge, blir nedtagen! Dock, vår affär är afslutad; hvarför då längre blottställa din ömtåliga helsa för den bistra nattluften? Gif mig min kappa tillbaka! Så der — och vänd nu åter till Chateau-Gaillard!

— Margareta får således nu aflägsna sig? — frågade med smärta, bemängd med hån, drottningen, hvilken väl aldrig stått gent emot en man under ett så beskaffadt nattligt äfventyr.

— Vi se hvarandra åter, min drottning! — sade Buridan i en ton af den högtidligaste hyllning, böjande knä för henne.

Då rörde sig under fnysningar något i det höga gräset, och under brumningar reste sig ett jettehufvud, som med stora gnistrande ögon stirrade på begge.

— Ah, — sade Buridan leende, — der återser jag en gammal bekant; i dag vilja vi icke pröfva våra krafter i brottning, mitt vackra barn!

— Ville af fruktan icke bli hertig af Egypten, dåre! — dånade det från det höga gräset, — och är dock nu min.

Drottningen aflägsnade sig hastigt, stum af fasa, när hon hörde denna så starka och oväntade röst och när den fruktansvärda menniskan, som hon trodde vara i förbund med hemlighetsfulla magter, visade sig stå på så förtrolig fot med dess egare.

Men Buridan förskräcktes hvarken af rösten eller af det olycksbådande orakel, som förkunnades, utan i ett anfall af förmätet öfvermod, alstradt deraf, att hans djerfvaste önskningar blifvit krönta med framgång, satte sig Frankrikes nye kansler, med pergamentet, som innehöll hans upphöjelse och hans företrädares förintelse, omsorgsfullt gömdt i barmen, i det fuktiga gräset vid jettinnan Gulreddins sida, för att blidka hennes gamla groll.

X.

I Chateau-Gaillard.

Öfver den mörka ängen på obanade stigar smög drottningen, skälfvande under den inre glöden, tillbaka till den dystra, ödsliga boningen, hvars namn betecknade uppsluppen munterhet. Ännu var det natt. Armborst-skyttarne framför portarna hade sorglöst inslumrat.

Häftigt uppskakad, skyndade Margareta uppför trappan och öppnade det förmak, der hennes förtrogna tjenarinna under synbar ångest väntade henne.

— Förlåtelse, fru drottning! — sade hon med brådska; — jag är icke skuld till, att han trängde in — vakten har fallit i sömn, och hvad skulle jag —

— Hvem, hvem? — frågade drottningen med fasa.

— Hvem annan än han, som omgifver er liksom en skugga — Versoris, — svarade den förtrogna.

— Versoris, — upprepade Margareta med en blick, som fick lif på nytt, och hennes barm gick i högre vågor. — Rätt bra — jag ville tala med honom.

Hon gaf tjenarinnan en vink att aflägsna sig, sökte ett ögonblick att hemta sig från sin öfverraskning och trädde derpå in i sitt gemak, hvarest den sköne ynglingen, med en mild förebråelse i sin blick, stod midt emot henne.

— Versoris, du här? — sporde drottningen med låtsad bestörtning.

Han svarade: — Jag kunde vara nästan lika så förundrad öfver att redan finna dig här. Du var sjuk, Margareta; vakten hade befallning att icke släppa någon in till dig, på det att du ostörd måtte kunna fullborda dina nattvandringar.

Utan att svara satte sig Margareta med blicken riktad mot golfvet och syntes icke bemärka, att han, väntande på svar, stod framför henne.

— Du talar icke med mig, Margareta, — började åter ynglingen efter en paus, — du har icke ögon för din Luigi. Hvad, är det kanske icke Margareta, som jag här skådar? Är det judens bedrägliga bild, det der trollväsendet, som, efter hvad jag hört berättas, i Nesletornet hvarje natt slagtar menniskor? Är jag hemfallen åt dess olycksaliga välde? — tillade han med en inre rysning. — Tala — svara — säg mig, Margareta, att det är du, min drottning!

Hon förblef stum och blickade oaflåtligt mot golfvet.

— Nå väl, — skrek han, — då är det, såsom jag fruktade. Hvarje gemenskap med dig, som jag här ser framför mig, kunde bringa mig i förderf. Min snabbaste häst skall föra mig till Louvre, på det att jag må blifva öfvertygad, att min herskarinna sofver der, försänkt i den ljufvaste slummer.

Hon suckade högt. Han vände sig åter mot henne.

— Sätt er hos mig, Versoris, — sade hon med matt stämma, — och hör mig! Den list, som ni använder, att för mig bortsnappa förebråelsernas gadd och att mot mig sjelf vända det, som skulle träffa *er*, anstår icke en man, som jag skänkt min högsta gunst.

— Hvad jag är glad öfver, att ni återfick talförmågan, ehuru jag icke förstår att tyda edra dunkla ord! Ni är således icke judens hexbild, som i så hög grad liknar er och redan en gång i mitt lif varit nära att störta mig i förderfvet — verkligen min drottning — Margareta — den huldaste, den härligaste af tre systrar — herskarinnan!

— Förrädare, — ropade Margareta med genomträngande röst, i det hon sprang upp från sin plats, — nu har jag dig fast. Derför fick du icke i dag företräde, derför hette det, att jag var sjuk, derför lemnade jag ensam gemaket nattetid —

— Hvad menar ni? — frågade Versoris bestört.

— Hvad jag menar, bedragare! O, den hycklaren! — ropade hon med mildrad röst. — Liksom han icke visste det! Nog, jag afskedar dig. Hvem kallade dig hit? Hvad vill du mig? Konungen är i Paris, och den ynnest, af hvilken du i hans frånvaro, hade att fägna dig, tager jag tillbaka. Du är hädanefter tjenare — jag din drottning.

— Och hvarigenom har jag åsamkat mig din vrede? — sporde med häpenhet Versoris, hvilken det nu tycktes helt och hållet hafva undfallit, att det egentligen var han, som hade skäl att vredgas.

— Jag är ingalunda vred på dig, — genmälte Margareta kallt; — också mina systrar äro sköna, skönare än jag, och förstå att vinna ett känslosamt hjerta.

— Du kunde tro —

— Att Johanna af Poitiers och Blanca af La Marche visserligen äro damer, som förtjena kärlek — föll drottningen honom i talet — visserligen icke drottningar, men — tages det vid kärlek i betraktande? Lef väl, sköne page — lemna mig!

— Du kan göra mig vansinnig; jag kommer hit i mitt hjertas ångest tvärt emot ditt förbud, för att

öfvertyga mig om ditt tillstånd, och finner dig icke. Du är ute — nattetid — ingen vet hvar — och då jag stannar qvar, då jag väntar förklaring af dig, öfverhopar du mig med obegripliga förebråelser, befaller mig gå min väg, oaktadt mitt lif hänger derpå, att jag får stanna qvar.

— Ja, visserligen hänger ditt lif derpå, — sade Margareta med sträng min, — ty konungen har redan fattat misstanke, och jag inser icke, hvarför jag skall uppoffra mig för en trolös, som hycklar kärlek till mig, under det han i sin barm gömmer en breflapp, som talar om en yngre, mera lyckliggörande kärlek.

— En breflapp?

— Ja, en breflapp, som lemnades dig här under mitt fönster och som du stoppade i ditt kyller med en ifver — med verklig andakt ville jag säga. Du kunde visserligen icke tro, att jag skulle vara åsyna vittne dertill, men jag hörde din röst, och du ville kanske säga mig några ord, tänkte jag — då gick jag, så svag jag var, till fönstret och såg, huru brefvet —

— Margareta, hvilken misstanke! Och om jag nu säger dig, att det var en för mig nästan obekant man, som anförtrodde mig det der brefvet — att jag sjelf icke vet, hur det kom sig, att han gjorde det! Jag har blott sett honom en enda gång — i en italienares värdshus — i går, tror jag. Han talade mycket om sina äfventyr, och då han ådrog sig min uppmärksamhet, inlät jag mig med honom i ett samtal, på hvilket följde ett vänskapsförbund, så beskaffadt som man nu för tiden plägar ingå på sådant sätt och på dylika ställen samt under så beskaffade omständigheter —

— Och detta vänskapsförbund, — sade Margareta spefullt, — och det der brefvet, som du tog emot och omsorgsfullt gömde — hvilket sinnrikt sammanhang!

— Kan du verkligen misstro mina ord?

— Ja, emedan din undanflykt är ett mycket dåligt påhitt. Du skulle ha bättre förberedt dig. Din älskarinna måtte besitta föga skarpsinne, eller också har du icke frågat henne till råds. Qvinnor uppfinna annars dylika listiga anslag med större talang. Det enda, som jag dervidlag skulle kunna beundra, är din fräckhet

att i natt uppsöka mig med din segertrofé; men du har, kan tänka, lurat ut min promenad och ville spela den svartsjukes rol, för att kunna ställa mig till räkenskap.

Hon vände sig föraktligt från honom.

— Margareta, du dödar mig, — ropade ynglingen förtviflad, — hör mig då! Du skall i morgon se, att jag i din närvaro återlemnar breflappen åt främlingen.

— Och hvarför skulle han väl ha anförtrott den åt dig?

— Sannolikt innehåller lappen någon vigtig hemlighet, — sade Versoris med i någon mån återvunnen fattning, — som han i det ögonblick, då han stod i begrepp att inlåta sig i något farligt äfventyr, ville ha anförtrodd åt tillförlitliga händer.

— Du tyckes nu bättre besinna dig, men likväl omvänder du mig icke. Gif mig denna breflapp, — jag vill icke bryta den — men af mina händer skall din äfventyrlige vän återfordra den.

— Allt, hvad du af mig begär, Margareta, blott icke detta; kunde du begära, att jag skulle kränka en väns förtroende?

— Och du vågar säga mig det, — utropade Margareta med smärta, — mig, som för din skull har slitit helt andra band! Hvilket offer bragte jag icke dig! — Men jag vill tiga — ty en otacksam synes det obetydligt — och verklig kärlek till mig har du aldrig hyst.

— Margareta! — sade Versoris i bönfallande ton.

— Om han så stode inför mig som jag nu inför honom, — sade drottningen, försjunken i sig sjelf; om han både, om han af mig fordrade själens lugn, om jag måste gifva allt, för att göra slut på hans inre qval, skulle jag då besinna mig att köpa hans lycka med min? Han talar om trohetsbrott i en så obetydlig sak — trohetsbrott är icke rätta ordet derför. Men hvad gjorde jag? Hvad vågade jag icke? Hvilket offer jag bragte honom — jag — drottningen! Dock lika mycket — äfven drottningen är blott en qvinna.

— Och du hade verkligen lemnat detta gemak, sjuk som du var, denna mörka natt, för att söka mig, som du ansåg straffvärd?

— Hvilken jag ännu anser straffvärd. Ack, Luigi, om icke de der raderna voro dig tillskrifna af en qvinna, om du vore oskyldig, om du stode ren inför mig och begärde allt — så skulle det blifva ditt. Jag skulle med vällust nedkalla himlens förbannelse öfver mig. Hvad frågade jag efter konungens vrede, hvad efter mitt rykte, min ära, mitt stånd? Och stötte de mig än ned i skammens pöl och jag blefve förvissad om din kärlek, så trotsade jag dem alla — och skulle i dina armar synas mig vara en ren engel.

— Det skulle du kunna?

— Fråga mig icke mera, utan lemna mig! — sade Margareta med stegrad smärta; — ty jag är ju endast en qvinna — en föraktad varelse, som står långt nedanom begreppen ära och mannaord. En svag älskande qvinna, som man ostraffadt vågar sträcka på pinbänken, som man med ett enda ord kan rädda och som man låter omkomma af svartsjuka.

— Men om någon finge veta det, — inföll Luigi med ängslan målad i sin uppsyn.

— Hvem ser oss här? Äro vi icke utan alla vittnen?

— Men du återlemnar mig breflappen obruten i morgon före klockan tio för att sjelf lemna den åt främlingen, dock så, att intet tvifvel rörande densamma blir dig öfrigt; det lofvar du mig väl?

— Det lofvar jag dig, — svarade hon högtidligt med den mest strålande blick.

— Nå välan, jag tror dig på ditt ord, — sade Luigi, och med darrande hand drog han en breflapp ur sitt kyller och lade den i drottningens hand.

Hans fasta blick ville hvila i hennes, men sänkte sig åter hastigt, och med smärta utropade han: — Hvad gör du mig till?

Drottningen gömde lappen, sägande: — Orörd får du den tillbaka af mig, för att återlemna den åt din vän. — Nu, min Luigi, är jag helt och hållet din; ingen annan bestrider mig ditt egande. Du är mig trogen, — min älskare — mitt allt.

Och hennes hvita armar omslöto honom, och hennes kalla läppar uppvärmdes snart af hans glödande kyssar.

Morgonen spred sitt sken öfver ängen och väckte begge ur deras ljufva omfamningar.

— Vi skiljas, men blott för en kort stund, — sade hon. — En timme före den af din vän bestämda tiden kan du hemta breflappen i mitt gemak, och jag vill då återlemna din hemlighet okränkt; men jag har åt dig ytterligare ett uppdrag, hvars uträttande du omedelbart derefter skall meddela mig.

Hon reste sig upp och gick till bordet, för att skrifva, hvarpå hon åter vände sig till honom, räckande honom skriften. — Du uppsöker strax kapten Buridan, för att i mitt namn häkta honom och i fängsligt förvar insätta honom i Chatelet.

— Buridan, den i akt förklarade flyktingen? Hvar skall jag finna honom?

— Hans broder, kaptenen, — svarade drottningen. — Jag har fått bestämd vetskap om, att han är i högsta grad invecklad i de nattliga morden. Äfven den gamle judiske trollkarlen är redan häktad. Det är ändtligen på tiden att hämma dessa gräsligheter, och konungen skulle eljes förebrå oss vår milda regering. Jag vill derför icke försumma att låta strängheten taga ut sin rätt. Jag räknar på din ifver att tjena mig.

Den lycklige Versoris eller Robert, såsom han egentligen hette, skyndade bort, lågande af begär att med största ifver verkställa sin älskade drottnings befallning, och han var långt ifrån att ana, att han var skickad att häkta den person, mot hvilken han helt nyss hade begått det föraktligaste trohetsbrott.

Lika litet visste Buridan, hvilket öde han gick till mötes, när han vid Gulreddins sida reste sig från mossbädden i skogsbrynet, för att begifva sig till Paris, i afsigt att störta sin fiende Enguerrand de Marigny.

Andra afdelningen.

I.

Den verldsliga rättvisan.

På sitt upphöjda säte satt, omgifven af sitt råd och sin vakt, presidenten i »det höga och herskande kejsardömet Galiläa», för att med värdighet och glans diktera de skarpsinniga frågor, som ställdes på en stackars inför honom stående jude.

Stumma och liksom försjunkna i det djupaste begrundande, sutto rådsherrarne på sina platser; vakten stod lik en skara lurande hundar, som vid första tecken äro färdiga att hugga tänderna i sitt rof; och blek och darrande, med förvirrad blick och skägget i oordning, ur stånd att få fram ett enda ord utom den korta bönesucken: »Hör Israel! Vår Gud är en evig Gud», hvilken under djupa andedrag nästan ohörbar trängde fram ur hans tungt flämtande bröst, se vi den gamle Manassés de Vierzon midt emot sina domare.

Domstolens president, den s. k. kejsaren af Galiläa, sade nu högt och tydligt följande ord: — Upphör, förbannade jude, att mumla dina sataniska besvärjelser, för att för oss grumla den klara insigt, som skall fälla utslag i detta invecklade mål. Tacka oss på dina bara knän för vår nåd, som har förunnat dig, att du här får uppträda inför oss och icke genast mister ditt gudlösa lif! Bålet är i ordning, hvilket din broder, hostiemördaren Jonathas, i detta ögonblick bestiger; icke nå-

got bättre är dig bestämdt, så vida du icke sanningsenligt bekänner det, för hvilket du är anklagad.

— Hvad skall jag bekänna? — skrek juden förtviflad. — Har jag begått något brott?

— Hvilken envishet! — utropade kejsaren, — har du icke haft i ditt hus blodiga panter, ännu våta af det nyss begångna mordet? Vet du kanske icke, att det vid dödsstraff är er förbjudet att emottaga dylika?

— Nådigaste herre? — sade juden med ödmjuk uppsyn, i det han sökte samla sina tankar; — äro blodiga kläder, som en elak menniska kastar in i mitt hus, panter, på hvilka jag lånat ut penningar? De der kläderna voro min egendom. Redan för lång tid sedan har ett främmande herrskap sålt dem till mig, och de hängde i mitt skräprum jemte så mycket annat, hvari en af oss har sin smula surt förvärfvade penningar nedlagd. Jag brydde mig föga om dem, ända tills de i dag i detta tillstånd under ilsket hån bragtes in i mitt hus af min värste fiende, mäster Jourdan Ferron. Han visste nog, att han derigenom störtade mig i olycka.

— Hur ha då de der kläderna, om de verkligen voro din egendom, kommit ur ditt hus? — frågade kejsaren.

— Min nådigaste herre, — svarade juden, i hvars ansigte nu åter uttrycket af en faslig ångest blef märkbart, — det kan ty värr icke vara någon gåta för mig. Den unga flicka, som jag har uppfostrat och som jag så godt som köpt af en bonde för två guldmynt, har afhändt mig dessa kläder, för att, iklädd dem, blanda sig bland nazarenerna. Hon var förälskad, eller var det någon annan orsak. Hur skall jag kunna gissa till en ung flickas tankar? O, hon har bragt mig i stor fara, och jag har icke gjort henne annat än godt hela hennes lif igenom.

— Alltså har du köpt den kristna flickan, jude! — ropade kejsaren med höjd röst; — denna skändlighet tillstår du. Godt — och till hvad ändamål köpte du henne? Måste du icke till din sabbat anskaffa kristet blod, för att bibehålla din djefvuls bevågenhet? Sårade du icke den arma flickan i sidan, för att aftappa hennes blod, och slagtade du henne icke sedan, du vid-

under, du barbar, efter många långa år åt din Molok? Hörde icke dina grannar det arma barnets jemmer och qvidande, öfverröstadt af ditt vilda skrik och fasansvärda kolorum?

— Om allt detta redan antages såsom säkert, — sade Manassés, — om min nådigaste herre redan vet det, hvad återstår väl då för mig att erkänna eller att förneka? Jag är ett svagt rör vid det brusande hafvet; hvartill gagnar mina bugningar och vridningar? Stormen knäcker mig i alla fall.

— Nej, icke så, förbannade jude! — skrek kejsaren; — bekänn rent ut, hvad du har på samvetet! Desto lättare skall det bli dig att uthärda den stränga frågan?

— Å hå, den stränga frågan, — sade Manassés i den för hans folk egendomliga tonen, — hvad vill den stränga frågan säga? Fråga på det strängaste, nådigaste herre! Jag kan icke säga någonting om aftappandet af kristet blod, om jag icke skall ljuga. Aldrig hafva vi, vår Gud till ära, utgjutit en droppe menniskoblod.

— Med hvilken hårdnackenhet han ljuger, — utför kejsaren i vredesmod; — lägg honom på pinbänken!

Och strax derefter greps han af två jettestarka karlar af kejsarens vakt, under hvilkas näfvar den bleke, darrande gubben krökte och vred sig liksom masken i storkens näbb.

— Nåd, nåd, — utropade han under bortförandet; — jag känner ej till något, som kunde rädda mig. — Lefde min arma Peronne ännu, så skulle hon intyga min oskuld. O, att hon sprang ifrån mig och störtade sig i den fara, som nu uppslukar mig också!

Hans skrik förlorade sig i ett vidsträckt hvalf, som stötte till domsalen och hvars tunga jerndörr slöt sig bakom den olycklige. Drabanterna, som hade infört honom, öfverlemnade honom här åt betjeningen vid de sinnrika maskiner, som mensklig rättvisa hade uppfunnit, för att förmå förbrytare till bekännelse, för att upptäcka hemliga driffjedrar till blodiga dåd, för att afslöja tankar, som oskadliga slumrade i hufvudet, och locka fram ord, som, en gång hörda, öfverlemnade den talande utan räddning åt döden. Manlig styrka

och stolt mod blefvo här ofta brutna, sanning dödad och lögn alstrad, så våldsamt öfverändakastade den odrägliga smärtan alla föresatser. Här väcktes en liflig önskan att genom den snabbaste död göra en ände på alla lidanden, och ganska sällan återkallades, hvad tortyren aftvingat, på det att man icke å nyo måtte hemfalla åt densamma.

Hvad kunde man då här vänta af en så svag och rädd varelse, som Manassés af Vierzon var? Han ransakade i sin hjerna, för att få fatt i en tanke, som kunde rädda honom, men förgäfves. Det var blott en enda, som beherskade honom, den på den förestående förintelsen. Blott en enda sak hade han att uppenbara, men hvilka nya marter kunde deraf framgå för honom? Han sökte hemta sig, för att öfverväga, hvilka följder hans upptäckt kunde medföra.

Han hade en morgon funnit Peronne i försalen till Notre-Damekyrkan. De tre korsen på hennes arm, kapseln med vapnet, som var inlagdt i de lumpor, i hvilka barnet var svept, och slutligen likheten med konungens gemål, hvilken vid den tiden, när han fann barnet, helt nyligen var kommen till Paris, allt detta var omständigheter, som ledde judens tankar mot en bestämd punkt. Men huru kläda dessa tankar i ord? Huru beröfva dessa ord den dödande gadden? Under det han sålunda funderade hit och dit, med obeskriflig brådska valde och förkastade, i sin ångest snappade än efter ett än efter annat, som tycktes utlofva ett svagt sken till räddning, hade tiden, som var nödvändig till några förberedelser, förflutit, utan att juden lagt märke dertill och ännu mindre fattat något beslut.

Nu trädde bödelsdrängarne raskt fram och grepo honom med dugtiga näfvar i armarna, för att göra honom qvitt kläderna. Nästan sanslös lät han dem göra, som de ville. Den långa gula talaren med det röda hjulet, som alla judar måste bära, var på ögonblicket rifven af, den tätt åtsittande underklädnaden aftagen, och så befann sig Manassés lefvande svartbruna skelett, krökt och darrande, mellan bödlarnes klor, hvilka nu utsträcktes efter lifstycket med de fyra spetsarna,

vid hvilka böntrådarna voro knutna. Detta bar juden inpå bara kroppen.

— Håll, — skrek han, — skänden icke denna helgedom med edra händer! Lemnen mig, hvad I än haf-ven bestämt rörande mig, den trösten att styrka mig dervid under bön till Israels ende Gud!

— Narr till jude, — hånlog en af bödlarne, — hur vill du, att vi skola drypa det der sjudande becket i veka lifvet på dig utan att nedsmutsa denna din sabbatströja? Du finner väl, att det icke går för sig.

Manassés hörde icke, hvad bödeln — såsom sådan mycket artigt och förståndigt — yttrade, utan alla hans sinnen voro upptagna af en mörkröd glödhög, som glimmade i en vrå af det dystra hvalfvet och på hvilken en svart panna med rykande beck befann sig.

— För Guds skull, — ropade han med uttryck af den högsta ångest i alla miner och åtbörder, — fören mig tillbaka inför rätten! Jag vill säga allt — allt, som jag vet.

Den gamle bödeln, som förut talat så fryntligt, kastade hastigt kaftanen öfver hans hufvud och brummade dervid: — Hade du ej kunnat säga det förr, jude? Göra ärligt folk så mycket besvär förgäfves!

Men en ung vacker karl, hvilken först för kort tid sedan af verklig böjelse, såsom det tycktes, omfattat detta yrke, gaf upp ett skallande gapskratt: — Nå, nå, alldeles förgäfves skall han väl icke ha vållat oss besvär; måste ju smaka en smula på gröten.

Och med dessa ord ryckte han en rödglödgad tång ur elden och nöp med den juden i armen, så att kaftanens ärm började brinna och Manassés uppgaf ett förfärligt tjut. Lågan var snart släckt, men icke så fort upphörde den gräsliga smärtan hos juden, hvilken nu åter stod inför sina domare.

Här hade likväl scenen förändrat sig.

Med fasa varseblef den olycklige Manassés sin utomordentligt fruktade fiende, mäster Jourdan Ferron, med största ifver utvecklande sin talaretalang inför kejsaren af Galiläa: — Icke är det de blodiga panterna, ej heller köpandet af ett kristet barn, som gör juden mo-

gen för tortyr och bål. Mycket svårare är den anklagelse, som jag mot honom framställer. Säga skall han, hvart den varelse tog vägen, som han kallade Peronne och som var formad efter vår nådigaste frus och drottnings beläte, på det att jag i kraft af min hemliga magt må kunna tillintetgöra vidundret och derifrån befria staden, som redan allt för länge suckar under detta hemska gissel. Ty I mån veta, höge domare, att judar ibland flere förbannade djefvulskonster, som de hafva upptecknade i sina skändliga trolldomsböcker, äfven ega förmågan att af lera bilda figurer, som de gifva lif och hvilka sedan, så länge de lefva, måste tjena alla deras gudlösa lustar, bland hvilka mord och rof intaga främsta rummet. Betänken, ädle och vise domare, hvilken fara som hotar kristenheten genom denna judarnes dystra och fasansvärda magt! Dessa varelser kalla de på sitt hedniska språk *Golem*, och genom ordet *Emeth*, hvilket de skrifva högst uppe på deras panna, just der, hvarest hårväxten tager sin början, *begynner* odjuret att lefva och att handla som en vanlig menniska, dock väl förståendes i sin djefvulska skapares anda.

Domarne betraktade hvarandra med förvånade blickar; några riktade skygt sina ögon på juden och gjorde korstecknet. Juden hörde endast obetydligt af det, som Jourdan Ferron sade, ty för det första var han lomhörd, för det andra hade smärtan af brännandet i hans arm blifvit alldeles olidlig.

Men mästaren fortfor: — I sådana konster är denne gamle hund, hvilken himlen fördöme och hvilken här fräckt inför eder visar sitt anstötliga ansigte, i hög grad hemmastadd. Han dref sin ondska så långt, att han gaf den af honom formade Golem Margaretas af Burgund sköna gestalt, och hvarje natt förde han denna afgrundsbild till de ödsliga trakter, der *Schedim*, tjenarne hos flugguden, hvilken är föremål för de skumme judarnes dyrkan, på det fasligaste husera, såsom till exempel Thermer-palatset och tornet Philip Hamelin. Dit blefvo sköna ynglingar under mångahanda förevändningar lockade, för att med sitt blod hålla Golem vid friska krafter. Den kastade sig med glupskhet öf-

ver dessa olyckliga slagtoffer, bet sig med sina spetsiga tänder fast i halsådrorna och sög sig full, dödande de kristne ynglingar, som kommit att finna sinlig njutning och kärleksfröjd i armarna på den demon, hvars yttre var så tjusande och förföriskt. Nu, då jag har fullkomlig visshet om dessa af Manassés af Vierzon begångna afgrundsbrott och är rustad att utplåna ordet Emeth från Golems panna och att slå den i kras genom den kraft, som hos mig är inneboende — nu är vidundret ingenstädes till finnandes. Han håller det gömdt för alla efterforskningar, och hans djefvulska hämdlystnad fägnar sig deråt. Må nu gerna domarena bränna honom, så mördar dock hans Golem allt framgent, så tänker han inom sig. Utpressen derför af den förstockade bofven, höge och vise domare, genom alla upptänkliga tvångsmedel och qval den bekännelse, som han aldrig godvilligt skall aflägga! Golem må han öfverantvarda åt mig, på det att jag må kunna tillintetgöra och för evig tid göra den oskadlig.

Här slutade mäster Jourdan Ferron sin anklagelse och den efter tidens föreställningssätt med stor vishet utsmyckade förklaringen af Golem, hvilken vissa rabbiner — enligt de kabbalistiska böckernas intyg — kunde just på angifna sätt förfärdiga. Hans i brunt stötande anlete lade sig i helt besynnerliga veck, hvilka på en gång uttryckte försmädlig rörlighet och belåten ro, under det att de röda håren i pipskägget, hvilket såsom tunn ull i aftagande styrka sträckte sig ända till öronen, sällsamt reste sig och gåfvo den lärde mannen ett i sanning djefvulskt utseende.

— Hvad skall jag bekänna? — yttrade derpå med svag röst Manassés, hvilken allt för väl insåg, att ingenting här förmådde rädda honom. — Vore jag så hemmastadd i våra lärares hemliga vishet, skulle jag icke i dödsångest stå här inför mina rättvise domare; jag skulle icke heller ha låtit min arm nypas med den glödgade tången af den råe bödelsdrängen, utan att önska en legion *Horammammes* i alla hans ådror —

— Hör ni det, kejsare af Galiläa, hören I, vise domare, — ropade Jourdan Ferron vildt, — huru hämdgirig den eländige juden är?

Alla betraktade med afsky den stackars, af ångest skälfvande gubben; men drängen, som bränt armen på honom och som han af den orsaken nyss benämt »rå bödelsdräng», fnös och visade tänderna, liksom väntade han på en vink att störta sig öfver och sönderslita honom.

Manassés gjorde ett djupt andedrag, såg sig derpå lugnt omkring i kretsen och fortfor med fullkomlig undergifvenhet: — Jag märker, att ingenting annat än ett under kan rädda mig ur denna fara. Herren Zebaoth är stor. Han kan tillintetgöra fienderna, vore de också talrikare än hafvets sand; han kan beskärma den rättfärdige, när och hvar han vill. Hvad I viljen veta af mig, kan jag icke säga er. Den kristna flickan har aflägsnat sig från mitt hus; hur skall jag kunna gissa hvarthän hon begifvit sig? Sannolikt är hon död, såsom dessa blodiga kläder antyda. Står det i min magt att göra henne lefvande? Hvad jag här ytterligare kunde hafva att säga, skulle kosta mig lifvet lika visst, som om jag alldeles tiger. Derför vill jag icke yttra ett enda ändamålslöst ord till utan under stilla bön upplyfta mitt hjerta till Herrens himmelska tält. Hör, Israel! Vår Gud är ett evigt, enda väsende.

Och nu rörde sig hans läppar nästan omärkligt, han slöt fötterna tätt tillsammans, lade ena handen på hufvudet, emedan han med bart hufvud måste stå inför domarena, men blott med betäckt hufvud fick närma sig sin skapare, och vändande ansigtet mot öster, uttalade han i denna ställning profeten Esras heliga bön.

Hans anklagare Ferron uppmanade domarena att framhärda i sin stränghet. — Judens ord tillkännagåfve tydligt, att han gömde på ännu en hemlighet, men att han icke vågade hoppas att dermed köpa sitt lif och derför ville förtiga densamma. Vi kunna likväl icke gifva oss tillfreds, förr än han för oss afslöjat, hvad han vet, derför —

— Till pinbänken! — ropade alla.

På en nästan omärklig vink af kejsaren af Galiläa ryckte de ursinnige bödelsdrängarne den gamle hebreen ur hans tysta andakt för andra gången in i pinorummet. Denna gången gingo de raskare till väga med

afklädandet, intet ord vexlades derunder, och Manassés lät med hårdt tillslutna ögon allt öfvergå sig, som menniskor bestämde, väl vetande, att himlen sänder sina dufvor, för att med sakta vingslag svalka martyrerna i lågorna, äfvensom att en tio timmars tortyr väl kan uttrötta bödlarne men skänker de rättfärdige i stället för smärtor den renaste åskådning af den himmelska glädjen.

De hade bundit den lille gubben, som redan var nästan medvetslös, på sträckbänken och sålunda nästan en half gång förlängt hans genom ålderdom, bekymmer och alla slags umbäranden hopkrumpna kropp. De murkna knotorna knakade i ledgångarna, och den torra huden öfver armhålorna, ljumskarna och knävecken liknade en simblåsa — af bödlarne valdes nemligen företrädesvis nämda ställen, för att på dem rikta eldens förstörande kraft. Den marterade uppgaf endast ett sakta qvidande.

Bödelsdrängarne voro i sin vilda grymhet till och med så glömska, att de icke iakttogo de föreskrifna uppehållen, under hvilka det unnades den lidande ro, på det att han måtte kunna samla sina tankar och skrika fram en bekännelse och först när första gradens yttersta gräns var uppnådd och juden förblef alldeles stilla, insågo de fruktlösheten i sina sataniska bemödanden och skredo till andra graden.

Man löste Manassés bojor, satte honom på en hvilobädd, höljde honom i en grof kappa, som för detta ändamål var till hands och redan betäckt många olyckliga offer jemte deras brännmärken, och satte i hans hand en liten flaska med en starkt luktande vätska, på det att han måtte uppfriska sina lifsandar, som hotade att öfvergifva honom. Emellertid voro drängarne sysselsatta med att undanskaffa glödpanna, tänger, sträckbänk och rep samt att i stället framsläpa de fasansvärda verktyg, som användes vid tortyrens andra grad.

Det var två trästycken, starkt jernbeslagna och försedda med skrufvar. En medelmåttig inskärning i midten tjenade till att deri intvinga en menniskas vad, och till och med den kraftigast utvecklade måste finna plats der. Skrufvarna sattes sedan i rörelse, och helve-

tespinan begynte. Men när denna andra grad var uppnådd och de eftersläppande skrufvarna ändtligen befriade benet från dess fångenskap — kunde det då ännu kallas ett ben? Kunde det kallas en del af den beundransvärda byggnad, som en god Gud skall hafva skapat efter sitt beläte? — Det var ett rått köttstycke, fullt af hoppande muskler, med de blottade nerverna genombökade af smärta, och aldrig mera kunde det af den olycklige begagnas till det ändamål, för hvilket det af naturen ursprungligen var bestämdt.

Vi rysa vid denna beskrifning, och likväl är den bokstafligen sann. Men äro väl icke också vår tids straff grymma? Äro förorsakade själslidanden lättare att bära än kroppslidanden? Och gifves det icke ännu i dag fängelse vid vatten och bröd, gifthyttor och tvångsarbetshus?

Bödelsknektarne närmade sig den vanmägtige juden, för att fortsätta sina försök att väcka honom till lif och derigenom åter göra honom känslig för de förnyade qvalen.

— Den illmarige trollkarlen, — började den ene af dem, — kan hexa sig känslolös, och det är den farligaste sorten. All vår möda är fåfäng. Vi kunna anstränga oss så, att vi tappa andan, och han anropar sin djefvul, som tager smärtorna från honom.

— Det har också händt, — sade en annan, — att de förstått hexa alla smärtorna i benen på de stackars rättstjenarne, hvilka då, intagna af fasa och högt tjutande, släppt verktygen ifrån sig, utan att någon vidare tilltrott sig att röra hexmästaren.

— Bah, — sade den tredje, hvilken vi redan känna af försöket att bränna Manassès arm, — jag skall nog klämma honom så, att han skall känna det.

Och dermed smorde han skrufmuttern med olja, på det att den villigare skulle foga sig efter hans kraftansträngning och kunna i sig upptaga skrufven ända till yttersta gängan.

Medan dessa ord vexlades, hade de andre verkligen, såsom de förestälde sig, hos Manassès åter uppväckt så mycken lifskraft, att han syntes fullkomligt i stånd att med framgång emottaga de åt honom i beredskap hållna

marterna. Gubben hade ögonen vidöppna och lät dem vildt rulla omkring; derpå öppnade han de krampaktigt knutna händerna och kände på de ställen på sin kropp, som i synnerhet smärtade, andades djupt och tungt, upplyfte dem och tackade på hebreiska sin herre Zebaoth, att han hade låtit honom uthärda lidandet, i det han förmenade, att tortyren hade nått sitt slut.

Ett ansenligt larm, som nu förspordes från gatan, väckte bödelsdrängarnes uppmärksamhet. Det var bullret af en förbiströmmande menniskomassa, afbrutet af rasande skrik, som ljödo såsom förbannelser. Man hörde tydligt namnet »Enguerrand de Marigny», beledsagadt af förskräckliga hotelser och eder. Med jubel störtade sig den torterade judens fasliga omgifning till fönsterna, hvilka, försedda med täta galler, sutto ofvantill i hvalfvet och voro i jemnhöjd med gatuläggningen. De klättrade på framskjutande stenar upp till dem och hängde nu liksom helvetiska vidunder framför öppningarna, i det de med sina grofva, blodiga händer hakade sig fast vid de frammanför varande jernstängerna.

— Ha, ha, — skrek en af dem med ett gält skratt, — nu skall det bli lugnt, tro de, när de hänga erketrollkarlen. Till slut skulle vi kunna befara, att vi komme att sakna bröd. Men varen ej rädde, bröder! Saken är icke slut med denne ene. Hexbyket växer som svampar utan något utsäde.

— Jag skulle bra gerna sjelf bevisa den hunden Marigny den sista tjensten, — inföll en annan med hes röst; — jag har aldrig kunnat tåla honom. Genom sina konster trodde han sig kunna göra sina fiender sig fullkomligt qvitt och icke behöfva oss. Nu ser han! Ändtligen skall han komma under fund med, hur vigtigt vårt yrke är, när Nicolaus Poitevin, som går der så stolt vid hans högra sida, kring hans feta hals lägger den af god hampa spunna snaran, som han håller i handen.

— Men hur kunde det väl gå så fort med honom? — sporde den yngste af drängarne.

— På drottningens befallning blef han häktad, och det behöfdes nästan icke mera, för att strax föra honom till galgen, för hvilken han längesedan var mogen,

— genmälte den förste. — Han har öfvat anstötligt trolleri, han var en värre hexmästare än Molay och hans eldsprutande rote, och vår konung Philip den sköne har han också tagit lifvet af genom en skamligt formad *folt*. Ja, ja — den han har tio gånger förtjenat döden. Se bara, Labalue, hur vår vän Nicolaus Poitevin betraktar oss! Han skickar oss ett leende — här visar jag honom tången — vi ha alla händer fulla af arbete — kunna ej komma med, så gerna vi ville.

Bödlarne underhöllo sig på detta uppbyggliga sätt vid tortyrkammarens galler, och derute drogo stadstjenarne långsamt förbi, förande midt emellan sig kansleren Enguerrand de Marigny till afrättsplatsen. Buridan, försedd med drottningens egenhändiga häktningsorder, hade lurat ut honom på öppen gata, derför att hans hus och Louvre betraktades såsom asyler, och der gjort honom till fånge. Anklagelserna mot Marigny lydde på trolleri och konungamord, hans fiender rörde på sig, och framför alla uppstod grefven af Valois, den aflidne konungens broder, med högljudda anklagelser och påskyndade derigenom hans förderf. Efter en kort process fäldes dödsdomen, hvilken utan dröjsmål blef verkställd.

Under det Buridan nu frestade sin lycka och vågade de *första* stegen inom den krets, der Marigny dittills på ett i ögonfallande sätt fylt en plats, vandrade denne de *sista* till afrättsplatsen, för hvilken han ansåg Buridan för längesedan bestämd. Så vexla rolerna i lifvet, och menniskorna inbilla sig ändock hålla ödets trådar i sina händer.

Oböjd, ehuru i den beklagligaste drägt i verlden, framskred den förre kansleren, hvilken eldades af den råa massans hån. Han gick barfota, blott klädd i en kort skjorta men fjättrad med centnertunga bojor om hals, armar och ben och på hufvudet bärande en krona, på hvilken i röda bokstäfver lästes orden: »Enguerrand de Marigny, f. d. grefve af Longueville och Frankrikes kansler, trollkarl och tjuf, lider döden såsom sin konungs mördare.»

Mellan tortyrkammarens fönstergaller såg man Montfaucons högt belägna galge, hvilken Enguerrand

sjelf låtit uppbygga af så solid beskaffenhet, som om den skulle trotsa evigheten, och verkligen stod dess fasta murverk i flere hundra år, bestänkt med förbrytares och oskyldiges blod och städse krönt med slagtoffrens ruttnande qvarlefvor, sjelf en gräslig qvarlefva från en rå tid; ja, den stod ännu, då redan Paris bröstade sig öfver att vara den civiliserade verldens främsta hufvudstad. Med fast mod steg Enguerrand uppför trappstegen; utan att yttra ett ord lät han bevisa sig den sista tjensten, och ett ögonblick derefter sväfvade ett mörkt något högt i luften på den blåa grunden.

Det högljudda bifallsskränet, som skulle gälla så väl den utöfvade handlingen af rättvisa som också bödelns skicklighet, torde väl hafva förnummits af den mörka kroppen högt deruppe i luften, ty ryckningar märktes ännu i de slaknande lemmarna, när bödeln ett ögonblick derefter löste dem från snaran, kastade dem öfver skuldrorna liksom huden af ett slagtadt djur och steg nedför trapporna, för att betäcka dem med ett tunt jordlager vid foten af den runda byggnaden.

Under det allt detta i hög grad hade tilldragit sig bödelsknektarnes uppmärksamhet, hade Manassés af Vierzon fullkomligt återkommit till sans. Minnet af hans utståndna lidanden liksom utsigten till en långvarig pina stod klart för honom; omöjligheten att afväpna sin anklagares raseri och att tillfredsställande besvara sina domares frågor, allt detta visade honom den bottenlösa afgrund, vid hvars rand han stod; tortyr, fängelse, afrättning tedde sig för hans blick. Men likväl häfde sig hans bröst af en oförklarlig rörelse. Hans gamla öga sväfvade omkring i det mörka rummet, och en liten jerndörr, långt derborta i gången, hade det uppspårat, och det var denna, som hos honom tände en stråle af hopp. Han kastade en blick åt sina plågoandar, hvilka hängde deruppe vid gallret, intagna af rå skådelystnad, och lemnade honom utan uppmärksamhet. Han reste sig hastigt upp, försökte stå och gå, och sakta smög han sig sedan, höljd i den kappa, som bödlarne hade kastat om honom, utmed väggarna genom det mörka rummet bort till den lilla jerndörren; han öppnade den med brådska — en hisklig stank af

förruttnelse och ett vildt brusande vattens dån strömmade mot honom — men hvad hade väl kunnat afskräcka honom i detta ögonblick? Borta var han, och dörren slöt sig efter honom. Det ställe, som han råkat ut för, förde till de urgamla grafhvalfven under Paris, de s. k. *Katakomberna*; en underjordisk kanal till Bièvre flöt härigenom, för att upptaga deras lik, som uppgåfvo andan under tortyren.

II.

Katakombernas invånare.

Länge famlade den gamle Manassés i djupt mörker framför den branta afgrund, som vid hans sida sträckte sig, såsom det tycktes, in i det oändliga, icke vägledd af något annat än den underjordiska kanalens brusande. Ofta nådde han med sin utsträckta arm gångens nakna stenväggar och hade sålunda ett säkert rättesnöre, men oftare veko de undan och läto honom på måfå fortsätta sin vandring. Hans plågor i förening med hans ålder och den svåra vägen hindrade honom att såsom en flykting, den der söker undkomma en hotande fara, sträfva framåt; det kunde snarare kallas ett af utmattning ofta afbrutet ängsligt krypande framåt än en flykt. Allt emellanåt förekom det honom, som om han öfver sig hörde larm och skrik; det föreföll väl också honom, som om i fjerran en tung dörr stängdes; ofta tyckte han sig äfven tydligt varseblifva facklor, och då for han tillsammans; ängsligare arbetade han sig fram mellan stenarna, som hämmade hans steg, och runda, lösa föremål rullade under hans fötter och plaskade ned i vattnet, så att det derigenom uppkomna ekot ljöd liksom en svag, på långt afstånd dundrande åska. Men hans fruktan var grundlös. Att här förfölja honom, derpå tänkte ingen; ty härifrån var ingen räddning möjlig, det visste bödelsdrängarne. Om en

våghals hade dristat sig till att nedstiga i katakomberna, så hade hungersdöden blifvit hans oundvikliga öde. Men juden, — sade de sins emellan, — lär icke vara en sådan narr; honom har hans vän djefvulen hemtat. — Och dervid läto de saken bero.

Småningom utvidgades pupillen på vår gamle ensamme vandrare, hvilken ännu icke visste, hvar han befann sig. Hans synkrets blef vidsträcktare. Först dagades det på en tio stegs omkrets, under det att der bortom den mörkröda, hålögda natten låg lägrad; derpå blef det ljusare omkring honom, och dagningen undanryckte den formlösa natten en bit af dess område, och så fortgick det, till dess allt brunare kretsar följde på gråa, bakom hvilka sistnämda det alltjemt åter var den formlösa oändligheten, som sminkade sig med en bedräglig rodnad, hvilken allt mera vek, när man närmade sig densamma. Oregelmessiga urhålkningar visade sig, här och der uppburna af starka pelare; dessa hade emellertid på sina ställen instörtat och betäckt marken med kolossala ruiner. Öfverallt herskade en dödstystnad, som endast afbröts af det till Bièvre brusande vattnet. Manassés kände sig nära att qväfvas och satte sig derför på en sten vid stranden af detta vatten, som visserligen liknade en helvetesflod men likväl syntes tröstande såsom det enda lefvande i detta liflöshetens vidsträckta rike.

Han sträckte ut armen och upphemtade ur djupet med darrande hand vattnet, hvarmed han fuktade ögon och bröst, och i det han läste välsignelsen, förde han något deraf till sina förtorkade läppar. Men ingen vederqvickelse skänkte denna dryck: gytjig och salt, uppväckte den blott äckel, och Manassés gret tyst öfver sitt elände och tänkte resa sig upp, för att fortsätta sin väg i samma riktning och på det viset nå utgångsgången. Men plötsligt sjönk han liksom förintad tillbaka mot sitt stensäte. Vare sig, att den längre vistelsen i mörkret hade gjort hans synnerver emottagligare, eller det var ögonens fuktande med det underjordiska vattnet, nog af, han såg nu föremålen rundt omkring tydligare, och det var detta, som på en gång hade förlamat hans kraft.

Här var det i kors lagda ben, der en hop dödskallar, hvilka lågo liksom uppstapplade kanonkulor i ett tyghus i en skräckinjagande ordning; i den der nischlika fördjupningen voro väl bibehållna skelett, men icke var det feg fruktan för längesedan hädangångnas qvarlefvor, som bemägtigade sig juden, icke var det dessa knotor, som förskräckte honom, ty de hade ju, om han såg sig tillbaka, under hela vandringen varit hans stumma sällskap — utan den tanken grep honom med all den oundvikliga undergångens förskräcklighet: — Det är katakomberna, i hvilka du befinner dig.

Och nu började det skimra och röra sig för hans ögon, det susade för hans öron liksom vid klockringning, alla dödskallarna nickade och vaggade hit och dit, alla läggar reste sig ovigt, i alla armpipor märktes krampaktiga ryckningar, och i allt trängre kretsar brusade den fasliga dödsdansen omkring honom. — Ingen räddning härifrån — hungersdöd! — skrek han liksom en vansinnig. En förfärlig åska rullade genom hålorna från det aflägsna fjerran, och han störtade medvetslös till marken.

Men under åskan hörde han ännu oräkneliga gånger orden: — Ingen räddning härifrån — hungersdöd! — ty det starka utropet hade skrämt detta Orcus hemska eko upp ur dess hundraåriga sömn.

Det skenlif, som hade omgifvit honom, när vanmagten slog hans sinnen i bojor, ledde honom öfver i drömverldens riken och bekransade honom med sådana blomsterkransar, att han till och med aldrig i sina lyckligaste dagar sett deras like. Det var hvilodag, men icke grafvens stela eviga ro utmärkte densamma utan den stilla sabbatsron. Det var sjelfva högtidsdagen, som, smyckad liksom en brud med saffran och slummerdoftande Saronsliljor, i goda englars följe huld och älsklig sväfvade emot den rättrogne hebreen. Skapelsen var fullbordad, allt stod trygt och lugnt i sin kraft, ett evigt minnesmärke öfver den höge byggmästaren, och denne sjelf försmådde icke menniskobröstets mest lyckliggörande känsla, den himmelska ron — icke hvilan efter utmattning utan det stilla frossandet i fridsam njutning, som skaparen erfar tillika med det ska-

pade, som fadern känner i barnakretsen, konstnären vid åskådandet, vid genomlefvandet af sitt verk. En tyst bön hviskade Manassés den bröllopssmyckade sabbaten till mötes, han öppnade för den förhänget till sitt tält, hvilket beskuggades af blomstrande palmer och betäcktes af balsampoppelns doftande grenar och orientaliska pilar. Bordet var prydt med invigda kärl, på hvilka högtidsrätter voro upplagda, och den heliga lampan doftade af kostlig nafta. Med högt klappande hjerta emottog han såsom fri man sin helige, himmelske gäst i öknen, som han fyratio år måste draga igenom, men som förekom honom såsom en gammal trogen vän, ty han kände dess sublima fasor, och han förstod dess röster om dagen och om natten, och han var midt ibland de sina, ledd och skyddad af den visaste bland menniskor, och de bevarade midt ibland sig den i Horebs lågor emottagna lagen, som aldrig föråldras, och den lyckobringande hemlighetsfulla förbundsarken. Mera än glansen vid det urartade och grymma hofvet i Jerusalem, mera än de blodiga eröfringskrigen hänryckte sabbaten i öknen den gamle juden, och derför sände himlens nåd honom denna syn. Men den försvann.

När Manassés åter öppnade ögonen, uppvaknade han från lif till död. Den vilda dans, som den flyktande sansen vid vanmagtens början hade gycklat fram för hans ögon, var slutad, det åt hufvudet strömmande blodets surrande, som ljöd som klara klocktoner, var förstummadt, de hoppande flammorna och ljusen voro släckta; den obevekliga döden, den hemska natten omgåfvo honom, och blott Bièvre rusade förbi vid sidan af honom. Men sömnen och den angenäma drömmen hade emellertid upplifvat hans sinnen, och ehuru brännsåren i de kranka lemmarna gjorde ondt, var han dock i stånd att tänka redigt och klart. Han visste nu med bestämdhet, hvar han befann sig, och han var icke längre beherskad af någon villfarelse rörande sin ställning. Till höger och venster sträckte sig vilseledande gångar, hvilkas slut han trodde sig kunna skönja, under det att det i hans närhet brusande vattnet tycktes komma från en ödslig vildmark. Likväl ansåg han för rådligt

att icke fördjupa sig i den underjordiska stadens tvärgator, ur hvilkas labyrint räddning väl aldrig varit möjlig. Ty liksom gatorna ofvan jord voro oredigt slingrade in i hvarandra, än utvidgade till rymliga torg, än hopkrumpna till trånga gränder, på samma sätt genomkorsade äfven katakomberna hvarandra, utvidgade sig och krympte tillsammans. Efter utseendet att döma, hade de blifvit urhålkade till följd af behofvet att skaffa byggnadssten till husen och kyrkorna, enär inga berg i närheten lemnade den dertill erforderliga stenen.

— Vattnet, — tänkte Manassés, — måste ju komma någonstädes ifrån; går jag nu alltjemt i riktning mot det, vägleder det mig nog så väl, att jag åter får skåda dagsljuset, så framt icke hungersdöden dessförinnan träffat mig. — Ehuru det beständigt lika djupa mörkret lemnade honom i tvifvel rörande dag och natt och detta tvifvel ytterligare stegrades genom hans vanmagt, hvars obestämbara fortvaro fullkomligt beröfvade honom måttstocken för tidens mätande, så trodde han sig dock kunna antaga, att han ännu icke varit öfver en dag i katakomberna, emedan hungern, som dessutom endast sällan plägade infinna sig hos den gamle vid fastor vane mannen, alls icke låtit höra af sig. Det var snarare trängtan efter några droppar friskt vatten, som plågade honom. Men hans mod lifvades af den tanken, att han väl redan hade hunnit allt för långt från tortyrkammaren, för att behöfva frukta för några förföljare.

Sålunda framskred han allt längre, klättrande, snafvande, trefvande, ända tills — enligt hans åsigt hade väl åter flere timmar förflutit — ett doft brus nådde hans öron. Förskräckt hejdade han sin gång, emedan han förmenade, att en ny vanmagt skulle komma öfver honom — en sådan slår nemligen alltid först ögon och öron med sällsamma bländverk — men hans sinnen förblefvo vakna, och han stod der fast och utan svindel. Men bruset ljöd alltjemt, liksom när en fördämning befinner sig i närheten eller när man öppnar en sluss, som länge hållit vattnets svallning tillbaka. — Störtar måhända taket in öfver mig, — tänkte han, — och banar Seine sig en annan väg in i denna fruktansvärda graf?

Han blickade uppåt; ett vänligt sken trängde ned till honom. Det var ingen villa, intet sinnena förvirrande eldhaf, alstradt af den brännheta hjernan, ingen hoppande låga, uppstigen ur den på hemlighetsfulla ting rufvande nattens dunster; det var en ljus punkt, liknande en stjerna, omstrålad af ett klart sken, det var en vänlig lampas ljus, som genom en dörrspringa stal sig ned till honom. Han ansträngde sina ögon, för att se, hvad som var framför honom; något hindrade honom att skrida vidare framåt, och han såg, att han befann sig vid foten af en trappa.

På den första glädjen, som åter slocknat redan i samma ögonblick, som hans fot beträdt det första trappsteget, följde en allvarlig tanke: — Hvad är det, som lefver vid denna lampas sken? Är det ett mot mig vänligt eller fiendtligt väsende? Hvad lefver bakom denna dörr, som leder till detta afskyvärda rum? Någon vidunderlig varelse måtte det vara, som bor så afskild från alla menniskor, närande sig af brott och idkande det hemska mördarehandtverket, hvars blodiga bevis den tysta grafven här nedanför uppslukar.

Han skärpte sin hörselförmåga. Det brusande ljudet utströmmade icke från det rum, till hvilket dörren utgjorde stängsel. Ofvanifrån kom det liksom från ett långt aflägset fjerran; men trappa och dörr kunde väl leda till det ställe, der det bullersamma lifvet rörde sig; ty att det var menniskor, hvilkas röster och steg förorsakade det genljudande bruset, och icke uppdämdt vatten, såsom han i början trott, derom var han nu förvissad. Ängslig och fundersam blef han stående. O, hade detta varit en utgång till fria luften, skulle den första solstrålen, den första friska vindfläkten hafva skänkt honom nytt lif. Men han var så djupt under marken, att ingen utgång härifrån förde till luft och ljus. Först uppför en hög trappa, och ändå befann han sig i ett rum djupt under stadens djupaste källare. Intet annat val blef honom öfrigt än att stiga upp emot lampskenet. Skulle han åter tillryggalägga den fasansfulla vägen i nattligt mörker och bland benrangel för vissheten att komma till tortyrkammaren? Skulle han anförtro sig åt de farliga sidovägarna, der

hungern lurade på honom, för att under långvariga qval mörda honom? Eller skulle han göra ett slut på alla lidanden och söka sin död i Bièvres böljor? Han, en lefvande varelse, sälla sig till de ruttnande liken, som den sköljde ned i denna afgrund! En iskall rysning skakade honom, och han steg uppför alla trappstegen.

Nu hade han uppnått den hemlighetsfulla dörren; högt derofvanför det hvirflande larmet, djupt derunder det brusande vattnet och rundt omkring mörker. Hans fot berörde blott yttersta kanten af ett murket trappsteg. Hans själ törstade efter tröst men fann ingen. Utstött, dömd till pinsam död, alldeles förlorad — det gafs ej något annat val; den darrande handen stötte upp dörren, som blott var tillförd, och han stod i ett trångt gemak midt emot lampan och en mensklig varelse.

Röken, som utvecklades af lampans starkt flammande låga, utbredde en dimlik slöja rundt omkring, och judens i följd af det långvariga mörkret nu bländade ögon slöto sig ofrivilligt. Men flickan — ty en sådan var det, som bebodde detta hvalf — i början förskräckt öfver hans uppträdande, reste sig snart från sin plats med tecken till en godmodig nyfikenhet, närmade sig sin gäst, betraktade honom derpå uppmärksammare och utropade, slående ihop händerna af förvåning: — Är det möjligt, ni, rabbi Manassés? Hvem gaf er underrättelse om min förborgade vistelseort och på hvilken väg lyckades det er att komma hit?

Då lyfte den gamle upp hufvudet, spärrade upp de blinkande ögonen på vid gafvel och stirrade på flickan; derpå seende sig tillbaka, för att öfvertyga sig, att dörren, genom hvilken han just nyss inträdt, verkligen var på sin plats, sade han i allvarlig och högtidlig ton: — Prisad vare du, Israel, att du har ledt mig till min räddning och befriat mig ur bojor och räddat mig från marternas och smälekens rysliga död, som en rättfärdig aldrig borde lida!

Härpå vände han sig med mildt allvar till flickan: — Men är det då verkligen du, Peronne? — Derpå vidrörande henne, fortfor han: — Ja, det är du — ditt hår — dina händer — så varm och len — en lefvande,

skön flicka — ingen skenbild — ingen Golem — och icke heller ett lik. — Jag borde vredgas på dig, min dotter, du har störtat mig i stor fara, men nu, då du är vid lif, kan jag ju framlägga det giltigaste bevis och tillintetgöra mina fienders onda anslag.

Peronne hade framtagit en flaska styrkande vin och ett stycke bröd, som Manassés med glupskhet slök. Derunder hade kappan fallit från hans skuldror, och nu varseblef hon med fasa, i hvilket tillstånd hennes fosterfader befann sig. Den nakna kroppen visade de mordiska brännmärkena, såriga, variga, fulla af blåsor, och de krampaktigt sammandragna musklerna ännu skälfvande af den gräsliga smärtan.

— För Guds skull, rabbi, hvar har ni varit? — skrek Peronne bestört.

Men gubben kunde icke gifva något svar, ty han tuggade just med den starkaste aptit på en dugtig brödbit; han betraktade henne derunder och tycktes besinna sig; ty hvad äro öfverståndna faror, när man känner hunger och är i tillfälle att tillfredsställa den, annat än känslan af den ljufvaste vällust.

— Hvarifrån kommer ni, rabbi? — frågade åter Peronne efter en paus. Manassés tog sig ännu en dugtig klunk ur flaskan, strök sig sedan om skägget och sade: — Torterat mig ha de — torterat för din skull, Peronne!

Hon ryste.

— Först skulle jag ha dödat dig, sedan hette det rätt och slätt, att du var en Golem, som jag skapat åt mig till slemma trollerier, för att skada de kristne.

— En Golem! — utropade flickan förundrad, ty hon hörde sannolikt detta ord i dag för första gången.

— Men nu är allt godt och väl. Sanningen skall stråla klar. Nu kunna de öfvertyga sig om, huruvida du är en Golem, huruvida jag öppnat din sida, för att aftappa dig ditt röda hjerteblod — nu skall du säga dem, om jag är en vild, blodtörstig trollkarl, omgifven af djeflar — och om jag gjort dig något ondt under hela ditt lif. Nu är allt godt och väl, nu då jag har dig åter. Kom, följ mig!

— Jag kan icke följa er, — sade flickan hastigt.

— Du skall icke såsom dotter återvända till mitt hus, — sade Manassés sorgset; — de vilja icke, att man öfvar barmhertighet mot edra likar — men du skall vittna för mig, befria mig från smälek och död.

— Jag får icke lemna detta ställe, — sade Peronne ängsligt, lösgörande sin hand ur hans.

— Icke gå med mig! — utropade Manassés; — och hvem skulle ha förbjudit dig det? Kanske den bolande otuktsdjefvul, som du har att tacka för din tillkomst? Säg, Peronne, såvida *Schedim* ännu icke hafva någon del i dig, hvem är det, som förde dig hit och som du gaf ditt löfte att icke vika härifrån?

— Jag känner honom icke, — svarade flickan med öppen blick, — men på underbart sätt har han räddat mig ur dödens gap. Han sam med mig öfver den brusande strömmen, och hans arm höll mig uppe öfver det fruktansvärda djupet.

— Äfven *Chobabiels* arm är kraftig, — sade Manassés doft för sig sjelf, — ty han var en engel lik de andra och utgick från kraftens källa — men huru kom du i dödsfara och huru i hans våld?

— Jag var i Nesle-tornet — jag såg der en maskerad qvinna — Roberts älskarinna — hon ville icke visa mig sitt ansigte — då sårade jag henne genom masken, för att igenkänna henne, när jag en gång finge se henne. Och nu beslöt hon min död; hvad som från det ögonblicket tilldrog sig, förefaller mig som en dröm. Mord och dödsrosslingar omgåfvo mig, derunder talades hastigt några ord i tysthet, sedan grep min ädelmodige beskyddare fatt i mig, störtade sig med mig i sina armar ned från den höga altanen och förde mig, sedan han summit öfver strömmen, hit i säkerhet. För att icke utsätta mig för nya faror, håller han mig förborgad; emellertid har han lofvat att snart föra mig upp i dagens ljus, för att gå ära och lycka till mötes.

— O, min aning! — utropade i jemrande ton Manassés, som med växande ångest hade lyssnat till henne. Knapt har hon trädt ut ur barnaåldern, förr än den, som gifvit henne lifvet, utöfvar sin fruktansvärda magt öfver sin afföda. Finge jag för dig yppa,

hvad våra visa skrifter, våra Talmudim, lära oss rörande Rephaim och Nephilim, födda af den förste mördarens barn, så skulle du lära känna den mägtige Semiazas inflytande, hvilken är furste öfver Schedim och den illasinnade Azael, som kommer ridande på den eldige dromedaren. Du tillhör dem, och den rättfärdige vänder sig med rysning bort från dig, och ingen bön förmår rädda dig.

— Ve mig! Hvad är det ni säger, rabbi? — skrek flickan utom sig. — Hvilka gräsliga förbannelser! Jag tillhöra helvetets magt! — Men jo — det förhåller sig nog så — ty tänkte jag icke på verldslig fröjd, när jag var i kyrkan? Bad jag icke till honom, om också orden voro ställda till den heliga jungfrun? Trädde han icke mig till mötes framför altaret i älsklig gestalt, för att locka mig från rätta vägen? Var det icke ändtligen honom, som jag sökte derborta i det förskräckliga tornet, och förde han mig icke i händerna på min nuvarande beskyddare samt hit till detta ställe?

Hon teg plötsligt och stirrade, pinad af en förfärlig ångest, på golfvet.

— Ja, han är en förförisk ande, som Jourdan Ferron, trollkarlen, sände i min väg; för att tillkämpa mig honom, har jag, min toka, offrat min själs salighet. Dö vill jag, dö måste jag — om jag blott kan rädda mitt eviga väl, — qved hon sakta.

— Tyst, tyst, för Guds skull! Om de hörde det, skulle bålet bli din lott. — Men kommer icke någon? — frågade han hastigt, i det han uppmärksamt lyssnade.

— Det är ingenting, — sade Peronne, gående till en dörr, som låg midt emot ingången till katakomberna.

— Hvarthän leder denna dörr?

— Sannolikt ut i fria luften, ty genom den kom jag hit in; det var midt i natten, och jag kunde icke urskilja, hvar jag befann mig.

— Hvad är det för ett larm, som allt emellanåt höres ofvanifrån? — sporde Manassés vidare, ty just nu hade rösterna blifvit högljuddare och stegen mera hörbara, och esomoftast hördes liksom vilda skratt.

— Mannen, som förde mig hit har på det strängaste förbjudit mig att forska efter orsaken till detta larm. Det är djefvulssabbaten, som firas i det gamla romerska kejsarpalatset, — tillade hon sakta, — det sade han mig i alla fall.

Då flög liksom en blixt förbi Manassés ögon. Redan ofta hade han hört, att de romerska kejsarnes forna vinterboning, efter sina varma bad ända till vår tid benämd *Thermer-palatset,* medels ett källarhvalf sammanhängde med katakomberna. Om hexsabbaten, som egde rum i denna illa beryktade byggnad, gick sagan allmänt i Paris, och det var just detta rykte, som gjorde stället synnerligen lämpligt till att bevara djupa hemligheter, emedan fruktan aflägsnade nyfikenheten derifrån.

— Nå godt, — sade juden efter kort betänkande, — från Thermerpalatset kan jag väl hitta rätt. Det är sent på natten, såsom larmet antyder; vi skola nog förstå att undvika det och att utan fara hinna till utgången. Kom, Peronne, tag den der kappan och följ mig strax! Vid min sida vandrar du under den rättfärdige Gudens beskydd.

Peronne gjorde, såsom han sade, men när hon vid hans sida höll på att lemna rummet, darrade hon och vacklade, liksom hon blefve vanmägtig.

— Hvad går åt barnet? — ropade Manassés bestört, understödjande henne.

— Och skulle det då vara sant, — frågade hon ängsligt, — att jag är hemfallen åt mörkrets magter?

— Försök att bedja, — sade gubben i lugnande ton, — och om dina tankar äro riktade på Gud och orden i denna anda flyta från dina läppar, så var lugn! Hvilket ditt ursprung än må vara och hvilka anfäktelser du än må hafva haft, förskjuter han dig icke, och du kan bygga på hans nåd.

Så talade den gamle juden, och Peronne lemnade under tysta böner vid hans arm den underjordiska bostaden.

Uppför förfallna trappor, genom långa gångar och rymliga salar skredo våra nattliga vandrare, alltjemt ledsagade af det vilda buller, som de sorgfälligt sökte

undvika. Thermerpalatset var en så jettestor och präktig byggnad, att en diktare, Jean de Hauteville, ännu i tolfte århundradet besjungit det. Men nattetid och i beständig ångest att blifva gripen, för att antingen få en blodsdom af elaka menniskor uttalad öfver sig eller för att helt och hållet hemfalla åt afgrundens mörka magter, torde väl ingen anse det gamla romareverket synnerligen rosvärdt.

Hvad nu egentligen angår *hexsabbaten*, trodde man, att satan sjelf tidtals föranstaltade sådana fester, för att skaffa sina älskade trogne anhängare en föreningspunkt, styrka dem i sina — efter hans mening — goda föresatser och förmå dem att gifva honom den skyldiga hyllningen. Mycket tidigare än i Tyskland och Skandinavien sagorna om *Blåkullafärderna* lefde dessa »sabbatsfester» i södra Frankrike, hvarifrån de också snart kommo till Paris. Män och qvinnor fördes under dem från sina bäddar genom luften till det ställe, der djefvulen anordnat sitt gille, vid hvilket han ofta intog hedersplatsen såsom bock men också ofta i lifs lefvande gestalt, fastän han i så fall alltid vände ryggen åt sällskapet, för att kunna emottaga den erforderliga hyllningen. Derunder serverades stinkande rätter, aldrig drycker, men det dansades med ursinnig häftighet. Deserten utgjordes af pulver och mixturer, som satan utdelade för utförandet af trolldom och hexeri, hvarpå han nådigt affärdade alla, då desse lika så snabbt, som de kommit, genom luften fördes tillbaka till de sina. Det var en sådan sabbat, som innevarande natt fylde det ödsliga Thermer-palatset med vildt larm och inom hvars trollkrets våra vandrare sorgfälligt aktade sig för att råka.

— Hvart ha vi råkat hän? — frågade Peronne ängsligt; men Manassés tryckte sin hand på hennes mun och hviskade sakta, att hon icke skulle yttra ett enda ord. Genom en öppning, som var ett godt stycke från golfvet och till hvilket man måste klättra upp på samma sätt, som man på Egyptens pyramider plägar komma från den ena afsatsen till den andra, glänste ett rödaktigt sken, och juden, uppskörtande sin kappa och med den omgjordande de nakna höfterna lagade

sig till att uppnå denna öppning såsom enda medlet att komma härifrån. Peronne följde honom, och snart kröpo de derigenom in i ett liksom af en aflägsen dugtig brasa upplyst rum, i hvilket de kunde stå i upprätt ställning. Framför dem var en vägg, som skilde dem från en stor sal, upplyst af många vaxljus och lampor. Der kunde de med fasa öfverskåda det ställe, der djefvulssabbaten firades. Allt befann sig just i den galnaste uppsluppenhet.

Halfnakna qvinnor i otuktiga ställningar skådades öfverallt vid fulla fat af glänsande metall, vid bägare och flaskor. Här sång och spel, der kyssar och smekningar, öfverallt skratt, larm och bacchanalisk fröjd. Men satan och hans följe sökte våra vandrares förvånade blickar förgäfves; i dess ställe varsnade de Ludvig X:s välbekanta gula ansigte. Han satt der med flammande ögon och bart bröst, omgifven af sina hof- och statsmän, med glädtighet och skämt firande en yppig nattlig fest. Men de närvarande qvinnorna voro den allmänt bekanta Marchandeau, hedrad med titeln *den kungliga skökan* eller *meretrix regia,* såsom krönikeskrifvarne på latin kalla henne, samt den botfärdiga Magdalenas systrar, hvilka voro anbefalda åt hennes beskydd.

III.

Hexsabbaten.

Dylika fester nattetid, firade på hemliga, otillgängliga ställen, ha väl närmast styrkt folket i den tron, att det var satan sjelf, som gaf dem. Många af qvinnorna, hvilka vid dem måste figurera på högre befallning, torde väl gerna hafva sett en nimbus af trolleri utbredd öfver sitt försvinnande ur den husliga kretsen, för att på det viset afvända hvarje misstanke. Men längre fram hade det i början af nödvändigheten, sedan till och med af sjelfsvåldet alstrade utspridandet af denna tro de beklagansvärdaste följder, när hämdlyst-

nad och förföljelseraseri, parade med fanatism, satte folkandan i rörelse och beväpnade de mägtiges arm, för att med döden såsom hexeri och stygg trolldom straffa dessa skändligheter, hvilka visserligen i och för sig voro straffvärda. Denna företeelse växte till ett jettelikt vidunder, som med berättigad ångest uppfylde de oskyldigaste och fridsammaste menniskor.

Ett eget fruktansvärdt tribunal var för det ändamålet upprättadt i nästan alla länder, och detta fälde i Tyskland sina domar efter en lagbok, som vansinne och blodtörst i otäckt äcklig förening hade dikterat och som benämdes *hexkammaren*. I Frankrike drog Sorbonne lika så väl som de andra domstolarna misstänkte och icke misstänkte, så snart de drabbades af en anklagelse, inför sitt skrank. Emellertid frossade de mägtige desto ostördare i detta druidträds djupaste skugga, och under det de rykande bålen förmörkade dagens klara sken derute och de pinades tjut öfverröstade skapelsens glada toner, förstodo de att med skenet af tusentals vaxljus upplysa sina brotts mörkaste natt och att med en vild glädjes toner lifva till och med grifternas ensamma eko. Dåtidens tyggellösa seder, som fordrade, att »den kungliga skökan» med sina flickor öfverallt följde det kungliga hofvet, dessa seder, som prisgåfvo allt slags egendom utan åtskilnad åt detta hofs godtycke, som tillåto allt, hvaröfver man nu för tiden plägar rodna, kunna väl blott af dem, som icke varit i tillfälle att lära känna dem, prisas och sättas öfver nutidens. Desse instämma derför med nöje i de der fordom omtyckte romanförfattarnes tonart, hvilka befolka Frankrikes medeltid med riddare, fulla af galanteri och kärlek, och med damer, som äro mönster af dygd och ärbarhet. De förre förkunna inför Gud och hela verlden i sånger och genom dater sin skönas lof; de senare låta från höga altaner och troner såsom dyrkansvärda afgudar sina tillbedjares dyrkan sig huldt behaga och pläga till lön derför skänka dem stickade skärp, ett mellan-fyra-ögon i all tukt och ära och till slut hand och hjerta.

Sådana dikter sakna icke sitt behag, de leda oss in i fantasiens trollverld, som aldrig blir gammal efter

den store skaldens yttrande: — Hvad ingenstädes och aldrig hafver timat, det ensamt blifver heller aldrig gammalt; — och ehuru vi icke våga göra anspråk på detta företräde, hysa vi dock åtminstone den förhoppningen, att vi för det närvarande ega någon friskhet, i det att vi besvärja fram ur det förflutnas afgrund, der de under århundraden slumrat, forna dagar med deras gamla seder och med de gammaldags menniskor som under dem lefvat och verkat. Man ursäktar väl då gerna det, som med dem stiger upp i vår förfinade verld, om det hörde till dessa dagars egentliga lif. Obetydande drag för historieskrifvaren, hvars storartade spegel blott återstrålar verldshändelser och deras följder, äro ofta af vigt för skildraren af tidslynnet, hvilken håller sin camer obscura till reds för uppfångandet af enskildheter. Man må derför icke förakta dessa bilder, de göra icke anspråk på att pråla i museer och gallerier samt att hafva en evig varaktighet — de vilja blott betraktas från sin tids synpunkt och för densamma troget framställa den gamla.

Festen, som hade visat sig för Manassés och Peronnes blickar, var ingen af de utomordentligaste, som plägade firas på detta ställe. Ehuru vinet redan hade upphetsat de fleste gästerna, ville dock icke qvickheterna flöda, skämtet icke skumma och munterheten icke utgjuta sig i allt öfversvämmande strömmar. Till och med konungens älskling Savoisy med sin hastigt uppflammande lystenhet och med det blonda, förslappade utseendet, hvilken städse var färdig att stöta sin långa klinga i lifvet på sin bäste vän, om en blick från honom icke föll honom i smaken, och lika så lätt öfvergick från blodiga strider till kärleksgalanteri, gapade, vred på de späda hvita mustascherna och stirrade framför sig med matta ögon. Äfven kardinal de Leans, ett motstycke till Savoisy, röd och tjock samt en efter dåtida begrepp präktig sällskapsbroder, hvilken med lika så stor sirlighet röstade för tempelordens stormästares brännande å bål, som han utdelade befallningen om öppnandet af ett gladt lag, satt blinkande och åhörde blott med half uppmärksamhet det dåraktiga prat, som en liten Phryne pladdrade för honom.

Blott sire de Sully, — Frankrikes storflaskmästare — grand bouteiller de France — såsom han kallades, hvilken beklädde det vigtiga embetet, att föra uppsigt öfver värdshusvärdarne och af dem hade sina stora inkomster, skämtade på det uppsluppnaste sätt med några flickor, och häri deltog den öfriga liderliga hopen af det ringare hofslöddret samt till och med tjenarne. Konungen hade bemärkt, att hans älskling Savoisy och kardinalen icke med lif och lust deltogo i festen och att äfven Marchandeau blott med vedervilja på afstånd betraktade Sullys tokerier; han försökte derför att genom ett klipskt infall, sådant som endast han kunde hafva, utbreda nytt lif och större munterhet samt bidraga till uppsluppenheten. Han hade skickat den unge grefven af Beaune, en sextonårig yngling, hvilken af sitt lysande namn tycktes vara bestämd till att en gång uppnå höga hofvärdigheter och hvilken redan nu åtnjöt konungens synnerliga bevågenhet, med det muntliga uppdraget till skattmästaren i Louvre, att han genast skulle sända sex tusen daler i guld, under det att riddaren Matthieu de Houssaie utskickades åt annat håll, för att på hemliga vägar hemta tre de mest beryktade girigbukar i den goda staden Paris. De skulle nemligen icke hafva reda på, hvarest de vid framkomsten befunno sig.

— Nå, Robert d'Artois! — ropade Ludvig till den af den långa vägen upphettade unge grefven af Beaune, — har ni summan?

— Till er tjenst, herr konung, — svarade denne, och två liftjenare, som voro riktigt invigda i dessa mysterier, insläpade en liten låda och utskakade, sedan de dertill erhållit befallning, det leende, blänkande innehållet på ett stort marmorbord midt i salen. Rundtomkring ställdes nu en mängd ljus, för att ännu mera förhöja anblicken af guldet, och redan dessa förberedelser väckte allmän uppmärksamhet och drogo den åt ett föremål af så högt värde, ty dessa sextusen guldaler torde väl efter nutidens penningvärde gälla så mycket som trehundra tusen francs, då man tager guldets ofantligt höga värde den tiden i betraktande. Till och med den bleke Savoisys matta ögon började lysa,

ty bland annat var det en betydlig förlust på terningsspel, som hade tömt hans börs och förvärrade hans dåliga lynne. — Guds död och pina, — utropade han, — hvem skall ha det myckna guldet? Säg honom, att han skall få med mig att göra, ty trakten häromkring är icke säker och en sådan börda nattetid farlig.

Ehuru dessa ord af sire de Savoisy icke innehöllo ett tomt hot, enär desse herrar ofta spelade stråtröfvare och det för dem icke var så noga med några stötar af den långa, spetsiga värjan, aktade man dock icke särdeles derpå, emedan allas uppmärksamhet var fäst på tre gäster, som just nu trädde in i salen, ledsagade af det efter dem sända budet, riddaren Matthieu de Houssaie, samt införde af tjenarne.

Alla tre hade ögonen ordentligt förbundna, men på en vink af konungen togos bindlarna bort. Den allmännaste munterhet inträdde strax, så snart man varseblef de tre gamla apornas förlägenhet och löjeväckande ansigten, hvilka de nu lade helt och hållet blottade i dagen. Men Ludvig närmade sig dem med fryntlig min och sade: — Låten ej förvirra er af mitt hofs hån och löjen! I ären här i Louvre och gästar hos ingen ringare person än er konung. I hafven rykte om er att vara flitige borgare, som ärligen sen på förtjensten och ert uppehälle. Dylikt hör jag med nöje, och jag vill vid sanct Denis och alla Bethlehems helgon visa er, huru jag belönar slikt. Sen här det sköna, blanka, röda guldet! Det är sextusen franska daler, de kommo nyss från min skattkammare, och denna summa tillhörer er; för att emottaga den, ären I hitkallade.

Hvem skulle väl utan att ha sett det kunna föreställa sig de glänsande blickarna ur de gnistrande ögonen på de tre gamle girigbukarne, nemligen holländaren Cornelius, lärftskramhandlare, guldsmeden Peccard och snörmakaren Sauvan, när de stodo der med vidöppen mun, med sin hjertans glädje märkbar på tusen rynkor och skrynklor vid ögonvrårna och på kinderna?

De öfrige sågo häpne än på kungen än på de gamle och visste icke huru de skulle förklara saken. Tystnad

herskade, all munterhet var försvunnen. Sjelfva Marchandeau gäspade och tittade på ett präktigt smycke, som hon först denna afton fått af kungen, dock icke utan afund deröfver, att den stora summan på så ovärdigt sätt skulle slösas bort på sådana otäcka apor. Den bleke Savoisy gnisslade ursinnigt med tänderna och tänkte inom sig: — Alla tre för guldet liksom lärkor på ett spett. — Det harmade äfven kardinal de Leans, att aftonen nu hotade att blifva ännu tråkigare, ty en hvar visade sig synbarligen förstämd af detta skämt. Men Ludvig satte sig beqvämt i sin stol, tog Marchandeau på sitt knä och ropade: — Hören nu, hur I kunnen komma i besittning af skatten! En hvar af eder träder i tur och ordning fram till detta bord, tager af guldet en näfve full, lyfter den upp i vädret och säger till de begge andra: — Kyssen mig i r..... —, likväl allvarsamt, såsom denna församlings värdighet kräfver. Men drager sig hans min derunder det allra ringaste till ett leende, så icke blott förlorar han skatten utan måste också erlägga tio daler i guld till Marchandeau. Emellertid får han tre gånger våga försöket, ty så är vårt behag. Och nu begynner spelet!

Det larm och det löje, hvari hela församlingen nu bröt ut, var så stormande, att icke blott hvalfvet genljöd deraf utan att det djupt ned i jordens inre dånade vida vägar, hvilket tydligt bevisade, att denna sal befann sig öfver djupa urhålkningar. Till och med de tre gamle girigbukarne deltogo i någon mån i munterheten; blott hos holländaren var det en helt och hållet inre glädje, endast märkbar på en ryckning i fingerspetsarna.

På våra begge lyssnare gjorde den skildrade scenen ett sällsamt intryck. Peronne, som hvarken kände kungen eller någon af de närvarande och för det stora larmets skull till och med förstått endast föga af det om hvartannat vexlande talet, var ännu alltjemt af den meningen, att det, som hon här såg, var djefvulsverk och hexsabbat, dit juden hade fört henne, och allt emellanåt riktade hon åt sidan en skygg blick på honom och uppsände fromma böner med brinnande andakt. Hon styrktes ännu ytterligare i denna sin villfarelse af

det framlagda glänsande guldet, och när ögonbindlarna hade blifvit tagna af de tre gubbarne och de stodo, med girigheten utpreglad i hela sitt väsen, inför den leende skatten, då var det för henne alldeles klart, att satan ville locka tre själar till sig, och hon bad ännu ifrigare än förut.

Så var icke förhållandet med Manassés af Vierzon, hos hvilken allt detta uppväckte helt andra känslor. Smärta och ångest öfvergåfvo honom, när han såg de förberedande anstalterna, och han önskade att med slutet visir få träda inom skrankorna, för att bestå dusten. Huru lätt syntes det honom icke att genast första gången komma i besittning af guldet utan att ens behöfva lemna Marchandeau tio daler deraf! Skälfvande och darrande skulle han hafva uttalat den förelagda formeln utan att ens rikta en förmäten tanke på sin lycka, med hela sin uppmärksamhet fäst blott på konungen af den mägtiga församlingen, och så hade han varit säker på att icke skratta. Han kunde icke låta bli att, liksom passionerade kortspelare ofta spela med sig sjelfva om ingenting, endast för att utmana turen, tre gånger helt sakta säga orden för sig sjelf, och så ofta, ja, så otaliga gånger, som han upprepade försöket, alltid vann han.

I salen hade emellertid täflingen tagit sin början. Den förste, som trädde fram till bordet, var holländaren, mäster Cornelius, en liten trind gestalt, klädd i ofantligt vida bussaronger af fint blått kläde, hvilka räckte ned till knäna, samt i en ståtlig skarlakansjacka med sprund öfver den tjocka magen, ur hvilket en särdeles fin skjorta pöste fram. Hans hy bestod af en blandning af färgerna på hans kostym, och om kindernas vidsträckta yta tycktes täfla med hans jacka, så återstrålade från näsan bussarongernas färg; det oaktadt var det onekligt, att på några ställen af detta saftiga anlete begge färgerna sammansmälte till en och vid vaxljusens sken älskligt glimmade med skiftande glans. Man kan för öfrigt icke på mäster Cornelius använda älsklingsuttrycket: »stort allvar hvilade öfver hans drag», ty på tal om hans ständigt oföränderliga fysionomi kunde ordet »drag» rakt icke användas. Man skulle snarare kunna välja bilden: en vindstilla på oceanen, ett stillastående

träsk eller smält ister. I synnerhet är den sist nämda att rekommendera, både derför att den är mest betecknande och derför att den förefaller att ännu icke vara synnerligen utsliten.

Med tätt tillslutna läppar och med ögonen, som bildade en smal dal mellan pannans och kindernas berg, omstrålade af ett nästan omärkligt glädjesken, tog den hederlige holländaren ett stort antal af guldmynten i sin dugtiga köttiga näfve, hvilken var van vid sådant arbete, och med ett djupt andetag föredrog han de betydelsefulla ord, som konungen hade fordrat. Men knapt berörde de hans båda medtäflares öronhinnor, förr än desse liksom instinktmessigt, alldenstund de icke kunde ha träffat aftal derom, och liksom anständighetens och det passandes lagar så bjödo, på samma gång med samma allvar och under en djup bugning för honom sade liksom i kör: — Till eder tjenst.

Vid detta roliga impromtu måste församlingen utbryta i ett så muntert skratt, att holländaren, öfverraskad och förvirrad, icke mera förmådde beherska sitt ansigte. Allt tvång var upphäfdt inom denna lätt till flytande tillstånd öfvergående massa, det började att röra sig och att hvirfla, liksom en oräknelig mängd små lefvande insekter efter en lång fångenskap nu ändtligen ville kräla sig till framsidan af denna hud. Tusentals rundlar och skrynklor, veck och ringlar hoppade och slingrade sig omkring ögon, näsa och mun. Han såg ut, som om han ville nysa utan att kunna göra det riktigt. Alla sågo på honom och skrattade blott desto mera. Han märkte, att hans mun snart skulle öppna sig och han således blifva tvungen att släppa tio daler i Marchandeaus sköte; han ansträngde sig derför, allt hvad han kunde, men det halp icke. Han önskade sig bara för ett ögonblick en jemte honom stående, högt skrattande slynas präktiga tänder, för att kunna bita ihop läpparna för att icke skratta, ty ännu en sekund — så spärrades han tandlösa käkar vidt åtskils, och ett tjutande skratt strömmade fram ur det gamla gapet, och ångestsvett och tårar porlade, blandade med hvarandra, ned från panna och ögon.

Alla gapskrattade, alla omringade holländaren, jublande och lyckönskande honom på skoj. Marchandeau sprang på sitt tokroliga sätt upp från kungens knä, och helt täckt lyftande upp sitt förkläde, utbad hon sig af mäster Cornelius de tio gulddaler, som tillkommo henne enligt hennes herres utlåtande. Han drog fram ur gördeln en liten pung och kastade med bortvändt ansigte guldmynten till den vackra qvinnan, hvilken leende aflägsnade sig med dem, för att intaga sitt förra hederssäte, under det den andre täflaren trädde inom skrankorna.

Det var mäster Peccard, guldsmeden, en allvarsam man och en af de rikaste och bästa borgarena i Paris, hvilken i sig skulle hafva förenat alla goda egenskaper, om icke den smutsigaste girighet till god del fördunklat dem. Man kände om honom, att han för en penningsumma afträdt sin sköna hustru till kungen och att han följaktligen stod på god fot med denne herre så väl som med de förnämste vid hofvet. Han var i hög grad torr och skranglig, hans långa magra ansigte, bygdt af starka knotor, utvisade, hvad man hos kroppen plägar kalla fast hållning men hos gången betecknar med uttrycket tungroddhet. Här var det icke såsom hos mäster Cornelius frågan om ett stelnande af en flytande massa, som hotade att lätt återtaga sin förra form och beskaffenhet, utan hos denne mäster var allt dugtigt och brukbart, allt slöt till och passade, och icke att förakta voro till och med två rader långa tänder, hvilka, ehuru de icke just utmärkte sig genom hvithet och prydlighet, dock passade så väl ihop, att det icke skulle hafva varit möjligt för den kraftigaste ansträngning att utan deras samtycke tvinga in emellan dem något af ett vallmoblads tjocklek. Fast bitande ihop dessa och sålunda väpnad mot hvarje anfäktelse till löje, skred han nu med högt uppdragna ögonbryn och med tillbakakastadt hufvud fram till bordet, för att bestå vågstycket.

Skulle någon vinna priset, så tycktes denne man mera än någon annan vara dertill utsedd. Men från en sida sedd, hade hans jernfasta karakter en Achilles-häl. En oöfvervinnelig vänlighet mot det täcka könet var

honom medfödd, och denna ensam kunde blifva honom farlig.

Redan lagade han sig till att öppna en liten bresch i sin säkerhetsmur, för att, såsom man plägar säga, mellan tänderna stöta fram de erforderliga orden, då den listiga Marchandeau, skramlande med sina såsom byte vunna holländska guldmynt, begagnade sig af det farliga ögonblicket och med all henne till buds stående älskvärdhet och liksom häntydande på ett tidigare förhållande, lyckönskande eller uppmuntrande och dervid vänligt blinkande med ögonen, nickade åt guldsmeden, hvilken en sekund senare deraf alldeles icke skulle hafva blifvit bragt ur fattning. Men just nu, då porten öppnades, måste en sådan öfverrumpling bli dubbelt farlig, och i sjelfva verket drogo sig hans af naturen något för korta läppar tillbaka, och begge tandraderna blefvo synliga, grinande liksom på en väl bibehållen dödskalle. Utan att församlingen deraf hemtat samma nöje som af holländarens misslyckade försök, blef dock under flerstämmiga skrattsalfvor guldsmeden dömd till de fastställda böterna, hvilka han, fullkomligt återkommen till sitt förra allvar, erlade till Marchandeau, som med stor vänlighet emottog dem liksom de af holländaren erlagda i sitt upplyfta förkläde.

Från sitt gömställe harmades Manassés innerligt öfver nazarenernas dårskap att icke kunna öfvervinna en sådan passion som skrattlusten. Han visste, snart sagdt, icke längre, när han sista gången hade skrattat, och verkligen tro vi för vår del, att just den från pinbänken uppstigne åldrige vandraren i katakomberna måste hafva vunnit priset, om han fått deltaga i täflingen.

Nu kom turen till mäster Sauvan, snörmakaren. Denne var den värst utskrikne girigbuk, som väl jorden någonsin burit; känslolös ända till grymhet icke blott mot andra utan äfven mot sig sjelf. Han var en liten hopkrumpen gubbe med hvitt hår, hvaremot de buskiga ögonbrynen ännu voro så glänsande svarta, som om han hade färgat dem. Hans strupe tycktes genom det långa väntandet och den otålighet, som han känt vid guldets åsyn, hafva blifvit fullkomligt torr, hvilket

tydligen gaf sig tillkänna genom en stark hicka, under hvilken en på utansidan synlig kula af ett äggs storlek vid hvarje anfall tycktes rulla ned för strupen och derpå åter tog plats i dess midt, hvarest en gles buske borstlikt hår stack fram. Han vände de ljusgråa ögonen, hvilka i sin matthet icke tycktes se någonting vid vaxljusens sken, från guldet och dess behagliga omgifning samt tog en handfull mynt mellan sina knotiga fingrar, hvilka voro beväxta med långa hår liksom benen på en under solmikroskopet betraktad loppa. Hans läppar tycktes vara hårdare åtsnörpta än halsen på en strypt person, och så rustad, samlade han sig en stund, och man såg tydligen på honom, att han sökte hos sig frammana särdeles oangenäma erinringar, hvilka liksom moln lägrade sig på hans dessutom buttra panna. Nu kom det afgörande ögonblicket, han öppnade läpparne åt sidan liksom en buktalare, och den ofvan nämda inbjudningen trängde fram med doft ljud och lemnade alla i tvifvel om, genom hvilken öppning den väl egentligen kunde hafva kommit.

— Är det tillåtet att se den? — frågade holländaren med stort allvar, i den förhoppning, att detta inpass skulle bringa den gode mäster Sauvan ur fattning. Men denne förblef sig fullkomligt lik och svarade likaså ‚gravitetiskt: — Den skall strax stå till tjenst.

Oaktadt detta efter dåtidens seder och begrepp ingalunda anstötliga skämt i hög grad behagade alla närvarande, rynkade dock Savoisy, medan hans mun log, ögonbrynen på ett hotande sätt, i det hans näsa drog sig uppåt och näsborrarna blåstes upp af vrede. Ludvig närmade sig honom och talade så tyst, att de tre kandidaterna icke kunde höra honom: — Handtverkaren har djefvulen i kroppen — förstår han emellertid icke skämt och tänker han att stoppa penningarna i sin ficka, då det likväl bara var meningen att bereda oss en förlustelse, så laga, Charles, att vi få ett artigt slut på spektaklet och drif honom till att afstå bytet!

Emellertid hade Sauvan lyckligt bestått profvet, och det högljudda jublet hade lagt sig, ty alla från och med konungen till och med den ringaste tjenaren

kastade blickar, fulla af afund och galla, på den allvarsamme borgaren, som redan lagade sig till att med myntet fylla de i beredskap liggande påsarna. Några af flickorna ville hjelpa honom, på det att han förr måtte blifva färdig dermed, men med en strängt förebrående min afböjde han all hjelp.

— Hur har det lyckats dig, — tillspordes mästaren af kardinal de Leans, hvilken i följd af sin stora förmögenhet var minst benägen att afundas honom och dessutom var fullkomligt belåten med den på nämda sätt framkallade munterheten, — hur har det lyckats dig att trots all frestelse bibehålla allvar och lugn?

— Herr kardinal, — svarade mäster Sauvan på sitt vanliga sätt, — jag tänkte på mitt hus, som nu nattetid är öfverlemnadt åt min lättfärdiga hustrus godtycke, och på denna tanke bragte mig åsynen af er, som fordom slagit era slag för henne.

Trots detta genmäle var han icke sysslolös; han lyfte icke ögat upp till kardinalen utan rafsade bara alltjemt ihop penningarna och stoppade dem i påsarna. Då vinkade konungen åt Savoisy, hvilken han i hemlighet lofvat en del af summan, och denne trädde då å sin sida med barskhet och stolthet fram till mäster Sauvan. — Hvarför sysslar du väl så ifrigt med guldet, hund till handtverkare? — skrek han i hans öra.

— Vi borgarefolk, — sade denne utan att låta störa sig, — ha för vana att icke lemna qvar vår förtjenst för andras räkning, herr grefve!

— Det kallar du förtjenst, tiggare! — fortfor Savoisy med inre groll, under det hans öga betraktade, huru guldet kastades hit och dit af de hårbeklädda fingrarna, och dervid blef hans ansigte allt blekare.

— Och tror ni, — genmälte borgaren, alltjemt ifrigt fortfarande, — att vi icke låta betala oss en natt, på sådant sätt genomvakad? Och tänker ni, att vi skulle bereda er lustighet för intet? Att vi äro apor till er ögonfägnad?

— Handen från konungens penningar! — skrek nu Savoisy, i det han drog sin långa värja ur skidan och lade den på bordet bredvid påsarna.

— Pengarna äro mina och ingen annans, — sade mäster Sauvan lugnt, och till all lycka lyfte han i det samma upp hufvudet en smula, för att betrakta sin vilde, blodtörstige motståndare — i annat fall hade hans lif i samma ögonblick varit förloradt. Men tids nog varseblef han, huru den andre grep sin blottade värja och dermed syftade åt hans lif. Seende detta och af de öfrige närvarande väntande, att de skulle lägga sig i saken och taga hans rätt i försvar, lemnade han tillsvidare, vikande för faran, sina påsar och flydde till en vrå af salen, med höga rop vädjande till konungens rättvisa. Han såg sig dervid rundt omkring, för att upptäcka, om icke sällskapets leende miner skulle för honom förråda, att detta åter igen icke var någonting annat än ett skämt, men alla herrarne, som väl kände till Savoisys sinnelag, åsågo med allvar och otålighet, huru detta — som också för dem bara var ett skådespel att reta nyfikenheten liksom det föregående — skulle sluta. Qvinnorna hade räddat sig i alla vrår och vinklar, och ångest målade sig i deras ansigten. Att lägga märke till allt detta var för vår snörmakaremästare ett ögonblicks verk, ja, till och med den skadeglädje, som lyste i lärftskrämarens och guldsmedens ögon undgick honom icke. Men knapt var han ense med sig sjelf derom, att här icke var fråga om något skämt, förr än Savoisys långa värja var honom in på lifvet, och då i det hörn, der han stuckit sig undan, en oundviklig död lurade på honom, så störtade han sig i förtviflan mot en hop ängsliga flickor, hvilka af fruktan att få se sina granna kläder nedstänkta af den gamla apans svarta blod, enär Savoisy i blindt raseri rände efter honom, under högljudda skrik flydde bakom den vägg, der juden Manasses och Peronne med stor bäfvan afvaktade utgången.

Men liksom träffade af en elektrisk stöt, störtade de under gält skri åter fram, för att i den rymliga salen söka skydd mot det förskräckliga, som de hade sett. Allas ögon riktades åt det hållet; till och med Savoisy afstod från att förfölja sitt offer och rusade fram till den mörka afskrankningen, för att släpa fram den lille darrande juden, hvilken Peronne gråtande följde.

Konungen, öfverraskad af den plötsliga vändning, som skämtet tagit, men ännu mera af de objudna vittnena, som hade vågat bevista hans fest, hade trädt närmare, för att öfvertyga sig om, till hvad slags varelser de voro att hänföra. Hvem förmår likväl skildra hans fasa, när den unge Robert d'Artois, grefve af Beaune, hvilken funnit behag i den smärta flickans gestalt, ryckte från hennes tårdränkta ögon händerna, som skylde dem, och derpå sjelf häftigt ryggade tillbaka med utropet: — Drottningen!

— Margareta! — gentog Ludvig med dof röst, och den der natten i Louvre, då han trodde sig hafva funnit, att hennes själ hade aflägsnat sig från hennes kropp, stod för honom i friskt minne.

Men juden, hvilken både hastigt och klart insåg, att Peronnes fatala likhet med drottningen här kunde kosta honom lifvet, och likaledes beräknade, att intet så gynsamt ögonblick i hans lif som det närvarande åter skulle ställa honom inför konungens ögon, ropade behjertadt: — Min konung, hör mig! Stora ting har jag att uppenbara för dig. Jag, ett oansenligt bräckligt käril, innehåller en besk men helsosam dryck till dina dagars förlängande, o herre!

Och Ludvig, nu jemförande flickans ungdom med drottningens ålder, hvarvid begges gestalter gåfvo honom en säker ledning, erfor en känsla, som liknade svartsjuka — det var liksom en påminnelse om förbjuden kärlekshandel, om barn födda utom äktenskapet — och ännu vacklade han utan att kunna fatta ett beslut, då från alla kanter det vilda skriket uppgafs: — Det är den gamle juden, trollkarlen, bort med honom! hvarpå liftjenarne strax aflägsnade juden och flickan från konungens synkrets.

På de tre girigbukarne tänkte man icke mera, och de trefvade sig fram i fjäten på skaran, som larmande aflägsnade sig, och de visste nu med säkerhet, att de hade varit i Thermerpalatset. Qvarstannande tjenare släckte ljusen, och en stund derefter låg skådeplatsen för ett så besatt och brokigt oväsen ödsligt och dystert, en fasansfull gåta för hela trakten.

Men på en annan sida prasslade och rörde sig något mellan nedfallna stenar, hvilka betäckte en af de många ingångarna till byggnadens inre. Det var ett otydligt något, som med stor uppmärksamhet tycktes vänta på någon, men likväl kunde man af denna varelses hållning märka, att den icke lurade på att öfverfalla någon. För öfrigt tog den sig mot murens svarta bakgrund ut som en af de jettestora Isisbilderna, hvilka ännu äro oss bevarade från forntiden. Men mina läsare lära väl gissa, att det var Gulreddin, som här väntade på Buridan.

IV.

En återblick.

Denne Ludvig, grälmakaren, såsom krönikeskrifvarne benämna honom, var för öfrigt ingen af de värste och sämste regenter, som Frankrike haft; han var hvarken så blodtörstig eller känslolöst elak som Carl IX ej heller så qvinlig och urartad som Henrik III; en senare Ludvig vågade i sin »Hjortpark» till och med i en vida mer upplyst tid begå oerhördt större styggelser, i jemförelse med hvilka denna nattliga orgie i Thermerpalatset förtjenar kallas blott och bart en tokrolighet.

Det är dock på tiden, att vi åter tänka på den sköna qvinnan, som, försjunken i sinlighet och i mord, lik en fruktansvärd demon rycker allt, som nalkas henne, ned i förderfvet, som bedöfvar med sin älskliga andedrägt, som förgiftar med sin själfulla blick, som snabbt som blixten dödar med sin eldiga kyss; på henne, som borde utbreda omkring sig en dunst af blodlukt och likförruttnelse och som tronar i evig huldhet, på henne, från hvilken en inre rysning borde skrämma tillbaka och som oemotståndligt drager alla till sig, på henne, som med sin hand blott utdelar förintelse och efter hvilkens gunst likväl fikas — en helvetisk hexbild, utrustad med det fruktansvärdaste bland vapen, nämligen förförelsens magt. Redan hade tredjedelen af ett århundrade öfver

henne rullat in i tidens ström, hon befann sig på mennisko-lifvets middagshöjd, och först nu stodo alla de behag, med hvilka naturen smyckat henne, i sin fullaste blomning. En underbar gåta skulle hon hafva varit för sina samtida, om icke tron på högre krafter och på beskyddet af en hemlighetsfull magt, som i Jourdan Ferrons person i synlig gestalt omgaf henne, hade lemnat dem lösningen dertill.

Vi lemnade Margareta i Chateau-Gaillard på Lendits äng i det ögonblick, då hon öfverlemnade åt Versoris ordern att häkta Buridan, sedan hon först gifvit denne en af alldeles samma kraft och verkan, gällande Enguerrand. Begge voro daterade sista dagen, som hon varit regentinna öfver det härliga land, öfver hvilket »Guds nåd» hade insatt hennes frånvarande gemål till herskare.

Att Buridan förstod att fånga sin man, hafva vi redan erfarit, ty dagen efter orderns inhändigande sågo vi Enguerrand släpas till afrättsplatsen, hvarvid det skådespel, som hans död erbjöd, räddade den stackars Manassés från tortyrens qvalfulla död. Det är likväl nödvändigt, att vi nu med hjelp af den magt, som hastigt förflyttar oss från det ena stället till det andra och som ensam gör det möjligt att omkring oss draga ett sådant nät af händelser, äfven göra tiden oss underdånig och likaledes försöka, liksom vi skrida år framåt under loppet af en sekund, att också tvärtom skrida dagar tillbaka.

Enguerrand de Marigny var häktad och hans process hänskjuten till det fruktansvärda Sorbonne. Anklagelsen lydde på trolldom och konungamord. Ehuru han ännu andades, var han, enligt våra läkares älsklingsuttryck, dock redan ett blifvande lik, något som, strängt taget, allt lefvande ju är. Buridan andades lätt. Hans hersklystna, vilda karakter kände för första gången tillfredsställelse.

— Jag är en varelse med fri vilja, en menniska. Jag hungrar icke ihjäl mellan en bundt hö och en ho vatten, om också hunger och törst i lika grad beherska mig. Jag är den högst uppsatte här i landet. Förliden natt hvilade jag vid den fläckiga jettinnans sida, och i

morgon kysser jag kristenhetens skönaste drottning. Allt är mig underdånigt. Jag tillintetgör den inbillningen, som vidskepliga veklingar hysa, att vi måste lyda en evig lag. Menniskan är fri och det är hon, som råder.

Under dessa tankar, som icke urladdade sig i ord och bara så här oordentligt och utan egentlig följdriktighet liksom ett stilla jubel flögo genom hans hufvud, hade han redan kommit Louvre så nära, att han såg dess torn höja sig öfver de kringliggande låga husen. Han påskyndade sina steg, för att i det församlade hofvets åsyn försöka den första knäböjningen för Margareta och för att visa sig i sin nya värdighet såsom Enguerrands efterträdare. Han tänkte sig adelsmännens öfverraskning, afunden i deras blickar; i sitt hufvud förfärdigade han det allvarliga tal, som han skulle hålla till Ludvig, om hvilken han förutsatte, att han genom drottningen redan hade blifvit underrättad om allt; han funderade till och med allaredan på att genom gift rödja den elake Jourdan Ferron ur vägen, och den tanken föresväfvade honom, ehuru ännu oredigt, att den unge Versoris dervid måste vara honom behjelplig. Derpå tänkte han äfven befria sig från denne drottningens älskling, hvars inflytande en gång skulle kunna bringa honom sjelf i fara. Alla dessa ting öfvertänkte han gående, och dervid kom han äfven att tänka på flickan, som han hade räddat ur Nesle-tornet och som ännu fjerran från dagens ljus tillbragte sorgliga stunder i smygvrån vid yttersta ändan af katakomberna, der dessa stöta till Thermer-palatsets hvalf. Denna tillflyktsort var honom bekant genom tempelherrarne, hvilka der ofta höllo hemliga sammankomster, innan de ännu egde sina stora hus i Paris. Denna flickas iögonfallande likhet med drottningen hade hos honom framkallat en rörelse, som hörde till de sällspordaste, som han någonsin erfarit. Och ehuru denna likhet kunde bringa fara, var det dock den, som afhöll honom ifrån att göra sig den besvärliga gästen qvitt, något som han annars säkerligen icke skulle dragit i betänkande. Han ärnade föra den fångna, som på så märkvärdigt sätt fallit i hans händer, till sitt hus, så snart han finge ett sådant och der tänkte han dölja henne för allas blickar.

Allt var öfvertänkt och anordnadt så, som det endast låter tänka sig af en man lik Buridan vid en slik stormande lyckas vexling samt i afvaktan på det, som komma kunde. Hans inre blick sväfvade till och med till Montfaucons galge, der hvarje sakta luftdrag, som vederqvickte den trötte och tillförde älskogskranka suckar och kyssar, förändrade sin ljufliga natur och dref ett rysligt skämt med de mellan stolparna upphängda liken samt kom dem att skallrande slå emot hvarandra, så att ett ihållande doft ljud skallade omkring detta förruttnelsens gräsliga tempel. En gång hade han sett sin vaxbild hänga der; nu var den tagen ned, och detta kom också hans bröst att häfva sig. Men när Enguerrand vid häktningen frågat honom: — Hvarthän för man mig? — och han gifvit till svar: — Till Montfaucon, er minnesvård, som ni låtit bygga, — samt detta framkallat genmälet: — För förbrytare, enligt min tanke, icke för martyrer, — då hade hans blick omedvetet sänkt sig inför den gamle giftblandaren och trollkarlen, som han lät föra dit, och han hade i det ögonblicket känt sin viljekraft bruten.

Der blänkte redan guldet på de kungliga armborstskyttarnes jackor, hvilka höllo vakt framför Louvre. Det var ännu tidigt på dagen, han kunde följaktligen hoppas att ännu före den högtidliga audiensen få tala med drottningen i enrum. Han kom från kyrkan St. Germain l'Auxerrois till och hade, försjunken i tankar, förirrat sig till Seine-stranden, då några man af det med långa lansar beväpnade kompaniet hämmade hans steg, och knapt hade han hunnit samla sig tillräckligt, för att framställa en fråga, då redan Luigi Versoris trädde fram till honom med häktningsordern, yttrande: — Gör er icke så brådt om att uppnå asylen.

Men plötsligt fastnade orden i hans hals, och låtande handen med den dragna klingan sjunka, ändrade han den anslagna tonen och skrek med uttryck af den högsta öfverraskning: — Huru — är det er, kapten, som jag skall häkta?

— Mig? Omöjligt? — inföll den andre häftigt. — Ett misstag helt säkert.

— Intet misstag, så vida ni heter Buridan — sade Versoris.

— Ja, Buridan, och dock ett misstag, — ropade den andre å nyo; — icke den, som ni söker, utan hans bror, kaptenen, nu minister i stället för Enguerrand.

— Se här drottningens order! — sade ynglingen sorgset; — den lyder just på er. Ni är invecklad i de der gräsliga mordhistorierna, som just nu äro föremål för våra domstolars sorgfälligaste undersökning. Jag beklagar er, ehuru min bekantskap med er var obetydlig och vårt första sammanträffande helt tillfälligt egde rum vid bägaren. Följ mig nu, kapten Buridan! Jag skall föra er till stora Chatelet.

Den så kallade kaptenen hade knappast kastat en blick på häktningsordern, som med brådskande fart var skrifven af drottningens egen hand, förr än han, utstötande ett förfärligt skri, med knuten näfve slog sig för pannan, liksom hade han velat öppna den, för att låta sin rasande hjerna springa ut, och derjemte stampade i marken som ett vildt djur.

— Gif mig min förseglade breflapp, Versoris! — skrek han liksom en ursinnig menniska.

— Jag måste föra er till Chatelet, — sade ynglingen fogligt; — följ mig tåligt!

— Ni har icke mera min breflapp, — skrek han med förtviflan utan att bry sig om, hvad Versoris sade.

— Sätt er icke till motvärn, kapten Buridan! Hvad kan jag och ni hafva för gagn af lappen?

— O, dåraktige, vanvettige pojke, som är fången i sinlighetens fjettrar! Min breflapp, som jag lemnade dig, har du icke mera; den har Margareta — tillstå det! Dock, hvi behöfves ditt erkännande? Ser jag icke allt för väl, att hon har den?

Versoris slog ned ögonen af blygsel. — Och hvad innehåller den der lappen? — frågade han sakta.

— Min dödsdom, — sade Buridan doft, — och din och ännu många hundras, som det vidundret skall offra åt sina djefvulska lustar. Jag faller genom dig, lättsinnige, och mitt blod komme öfver ditt hufvud!

Versoris frågade ännu en gång, hvad breflappen innehöll, men fick ej sitt spörsmål af Buridan besvaradt.

Sjelf berättade han då, att han, för att lugna drottningens ängslande oro, gifvit efter för hennes enträgna böner och öfverlemnat breflappen åt henne, för att i dag före tio, alltså på den af Buridan sjelf bestämda tiden, få den tillbaka och återlemna den i hans händer. Han kunde då icke veta, hvilken det var, som han på drottningens befallning skulle häkta, men allt detta finge icke åstadkomma någon ändring i saken. Han ville strax föra sin fånge till Louvre, begära af Margareta den skickelsedigra breflappen samt återlemna den till kaptenen, såsom han hade lofvat. Ingen oförrätt hade å hans sida blifvit tillfogad, enär drottningen helt säkert icke hade läst lappen.

Buridan svarade härpå ingenting annat än orden: — Till Chatelet då! — i det han räckte honom sin värja. Versoris teg och de gingo vidare vid hvarandras sida.

När de hunnit till Louvre, blickade ynglingen upp till drottningens fönster. Det såg ut, som om en gardin hade blifvit dragen åt sidan, och älskarens goda öga sväfvade icke längre i tvifvel om, hvem som låg på lur bakom densamma. Han öfverlemnade fången åt de honom åtföljande drabanterna, och räckande honom handen, hvilken likväl med förakt stöttes bort, sade han: — Redan i natt uppsöker jag er och återställer till er den mig anförtrodda lappen oöppnad.

Då klang fönstret deruppe, och drottningen sjelf visade sig deri, full af otålighet, såsom man tydligen kunde märka, samt väntande på ynglingen, liksom hon fruktade någon fara för honom i Buridans närhet. Denne knöt näfven och höjde den hotfullt mot fönstret samt yttrade derunder så högt, att vakten hörde det: — Det första spelet har du vunnit, Margareta; nu ger jag korten. Vi få nu se, hvem som kommer att förlora. — Han vek med drabanterna om hörnet; Versoris hade gått in i Louvre.

V.

Tre fängelser.

Chatelets fruktansvärda torn voro vid denna tid mera befolkade än någonsin. Och likväl förblef det en otreflig vistelseort utan lif och rörelse, ty menniskorna lefde der i särskilda, afsöndrade celler, som antingen hängde i ett torn liksom fogelbon vid en jettestam eller vid förgreningarna till den stora trappan, hvilken genomskar detsamma i höjden, eller också voro försänkta i byggnadens grundval mellan salamandrar, dyfiskar och polypartade växter, hvilka frodades på den fuktiga marken alldeles som det ensamma skaldjuret i sin tillslutna boning utan luft och ljus.

Skild från sin faderlige försörjare, satt Peronne der vid vatten och hårdt bröd, försänkt i natt och sorg. Ensamheten och tystnaden rundt omkring, hvilken icke, såsom hon i början fruktat, störes genom något skräckinjagande, stämde henne till lugna betraktelser, och en bild framstod för henne på den dunkla grunden, och den fylde helt och hållet hennes själ. Det var Robert, som åter hade nalkats henne, Robert, hvilken var den ende, som hon kunde älska — det kände hon. Och äfven han hade en gång älskat henne, innan den andra lockat honom i sina nät, den, hvars kind hon hade märkt och hvilken hennes öga aldrig skulle återse.

— Och var det också en förledande ande, som den gamle trollkarlens hat sände mig till mötes —, sade hon tyst för sig sjelf, — så bekom hans hat mig bättre än Manassés kärlek. Den senare skilde mig för evigt från honom, det förra förde honom i min väg. Och skall jag då aldrig återse honom? Hvarthän skola de föra mig från detta fängelse? Till bålet? Ack, må göra! Om mitt öga får hvila på honom, skall jag icke hafva någon känning af lågorna, ty de i hjertat bränna ju häftigare. Ack, det var en riktigt ljuf synd att se honom jemte mig i kyrkan och att endast bedja, när jag tänkte på honom. När såg jag honom sist? Vänta, var

det icke St. Quirini dag? Nej, det var icke då — ännu senare; ja riktigt, den heliga pingstfesten, då romanen Rosa och Amor föreställdes — huru vackert var det icke då i kyrkan! Den var helt och hållet förgyld af aftonsolens sken — sådan lycka har jag aldrig känt — och hvad jag såg på honom! Och huru han blickade på mig! Nej, så lycklig har jag aldrig varit. Och der Amor stod på bilden, der såg jag honom, och der Rosa var, der var jag. Och å andra sidan var han icke Amor, ty han liknade mycket mera den sköne, stolte ynglingen i rosenfärgade kläder med kronan på hufvudet, hvilken befann sig bland Rosas följe, än den barnslige Amor, hvilken riktigt löjligt sträckte ut sin lilla knubbiga hand efter Rosa, liksom fruktade han för törnena — men i stället för bönen kom jag alltid att tänka på orden i en gammal visa, hvilken en ung man, som försmådde en drottning, en gång skall hafva sjungit för en fröken.

Huru rörande är icke en sådan lycka under ett så djupt elände! Hågkomsten blef nemligen för henne en källa till den renaste sällhet. Och sedan satt hon åter stilla och stirrade med vidöppna ögon i mörkret, och han tycktes henne då stå inför och mildt betrakta henne, och hon vågade blott att leende sträcka emot honom den lilla fina handen och yttrade ingenting, men orden i den der visan måste hon sakta sjunga för sig sjelf.

O Rosa, du hvita, du ljufva,
Bland blommor dig ensam jag ser,
O Rosa, du hvita, du ljufva,
Stor smärta mitt hjerta du ger.

Och det föreföll henne, som sjönge han visan för henne, och hon suckade, liksom om hon ville med mild förebråelse fråga honom: — Hur så?

Då öppnades plötsligt hennes fängelsedörr, och en gestalt med djupt neddragen kapuschong inträdde, hållande en lampa framför sig. Hon darrade, och hennes rika svarta hår, som liksom en mantel fladdrade omkring henne, fick tjena som slöja för att dölja hennes ansigte.

— För att hålla mitt ord, kommer jag med er breflapp, kapten! — sade gestalten, dragande kapuschon-

gen tillbaka; men Peronne utstötte, då hon förnam denna röst, ett högt skri likasom bergufven, när han, förföljd i fria luften, ändtligen åter uppnår det säkert skyddande nästet i klyftan. Det var ett smattrande, merg och ben genomträngande skri, men det var också en smattrande, en trumpetstöt liknande fröjdekänsla, som genombäfvade hennes nerver.

— Hvart har jag råkat hän? — frågade främlingen, trädande närmare med lampan.

— Säger dig icke ditt hjerta det? — sade hon, springande upp och strykande håret från ansigtet men derpå blygt sänkande händer och ögon mot marken.

— Hon sjelf eller judens flicka — yttrade främlingen, som var Robert eller Versoris, såsom han kallades vid hofvet, hvilken tänkte återställa till Buridan den breflapp, som han fått tillbaka af drottningen, och genom det, som man vanligen kallar slump, hade råkat in i Peronnes fängelse.

— Du känner således igen mig. Ja, jag är den olyckliga flickan, judens fosterbarn, som blott för dig lefver — för dig lider — för dig dör.

— Och huru kom du hit?

— Vet jag det? Jag är en lekboll i en osynlig magts hand. Född till elände, fastkedjad vid en hatad och förföljd jude, väntar mig tortyr och död. Men det qvittar mig lika nu, då jag ser dig, — tillade hon efter en paus, under det att han stum betraktade henne och sökte jemföra hennes bild med en bild i sitt hufvud. — Jag skulle dock icke vilja ur detta fängelse gå ut i lifvet, om det icke kunde ske hand i hand med dig, — sade hon sedan icke utan skygg blyghet; men hastigt bemannande sig, fortfor hon med ovanlig hänförelse: — förde du mig också till —

Här stockades hennes röst.

— Till? — frågade han hastigt, också gripen af Peronnes stämning.

— Till honom, som sände mig dig, — återtog hon, — som har omgjordat dig med den namnlösa, glädjefulla tjuskraft, som förtär mig, icke såsom flamman, veken i din lampa, ty den har olja till näring, utan såsom öknen utan källa den törstande; öfverallt ville

jag följa dig — dina lockelser äro ljufva — blott icke dit, der *hon* spänner ut sina garn och lurar på min död.

Hon hade lutat det sköna hufvudet mot sin arm och blickade så älskligt upp till honom, och oafsigtligt, som hon gjorde det, utöfvade skönhetens magt ett starkare inflytande på ynglingens sinnen, och de frassade bland dessa okonstladt framträdande behag. Men plötsligt öfverfölls han liksom af en gammal hågkomst, liksom af en saga, som faller oss i minnet, liksom af en kall rysning, som far oss öfver ryggen och som folk plägar beteckna med: — Någon gick öfver min graf.

Han grep med stark hand Peronnes lilla hufvud, strök håret ur ansigtet och sökte med brådskande ifver der, hvarest dess rötter kringslöto pannans hvita yta, det ödesdigra ordet, den trollformel, genom hvilken Manassés förmått gifva sin lerdocka lif, det upphöjda *Emeth* — ljus, sanning, kraft — för att utplåna det och återgifva lerklossen åt jorden samt med vällust krossa detta förföriska krukmakarearbete.

— Du gör mig illa, Robert! — sade hon sakta.

Och han lät armen sjunka och betraktade henne.

— Kom, sätt dig här hos mig, Peronne! — yttrade han med en anstrykning af vänlighet; — jag kan icke länge stanna hos dig, och jag vill dock, förr än jag lemnar dig, förtroligt samspråka med dig. Berätta mig omständligt, huru du kommit hit och hvad som händt dig, sedan jag sist såg dig!

Utan att säga ett ord rodnade hon högst älskligt och kastade sitt långa hår liksom en tät mantel kring skuldror och bröst, ty hon var i en mycket lätt drägt. Derpå satte hon sig vid hans sida på den hårda bädd, som fängelset bjuder fången på.

— Du talar så deltagande, så menskligt med mig; nej, det kan icke vara sant, hvad juden inbillade mig, att du är en förförisk demon, till att förvirra mina sinnen sänd af den elake trollkarlen Ferron, — sade hon, betraktande honom med stadig blick.

— Lika så litet som du är en af juden förfärdigad *Golem!* — utropade han, fattande hennes hand. — Men berätta, mitt barn! Jag skulle vilja höra mera af dig;

natten förgår emellertid, och jag måste, för att infria mitt ord, bort till ännu en fånge.

Hvad hennes lilla hand darrade. Hur genomströmmades icke hvarje fingerspets af den heliga elden! Hvarje förhoppning, som himlen låter uppspira i mennisko-hjertat, var nu gången i fullbordan; måtte nu också allt, hvad förskräckligt heter, tillintetgörande urladda sig öfver hennes hufvud, så hade hon dock lefvat, lefvat lycklig. Arma flicka! I fängelsets natt — vid den obekantes sida — med den vakande afgrunden på lur!

Hon försökte att samla sina tankar och att affatta dem i ord, och berättelsen om hennes varma kärlek till ynglingen, som satt vid hennes sida och höll hennes hand i sin, flödade ur hennes hjerta, och deremellan radade sig hennes förskräckliga möten i Nesle-tornet såsom vanliga tillfälligheter, hvilka försvunno för hufvudsaken — hennes lifs kärna — hennes kärlek.

Robert åhörde henne med allt större spänning. Sårandet af den maskerade qvinnan afpressade honom ändtligen ett sådant skri af smärta, som vederfores det honom sjelf i detta ögonblick. Alla förskräckliga gissningar besannades nu, alla töckniga skräckbilder erhöllo nu bestämda konturer och lif, alla gräsliga fantomer fingo kroppslig tillvaro, och allt krälade fram för hans förvirrade blickar liksom giftigt och vederstyggligt ormyngel och snodde sig in i hvartannat och vältrade sig i tjockare klumpar och stegrade sig till jettelika vidunder med gnisslande tänder och eldsprutande ögon, törstande efter blod, och denna fasans bild — denna Gorgona — detta Medusahufvud med den dödande blixten i ögat bländade likväl sinnena, bedårade, hänryckte och var — Margareta.

— Ja, ja, — sade han med svag röst, — jag såg märket på hennes kind.

Och Peronne fortsatte sin berättelse. Snart kom hon till sedeln, som den obekante hade befalt henne att skrifva med det från hennes egna ådror hemtade blodet: — Drottningen har dödat mig i Nesle-tornet; jag är hennes barn.

Då sprang han upp och höll breflappen högt i vädret: — Sedeln har jag här. Nu strax bort till den gåt-

fulle obekante; han skall öppna den i min närvaro. Jag måste skaffa mig en bestämd öfvertygelse.

Peronne fattade hans arm och drog den ned till sig: — Detta är icke den sedel, som jag skrifvit i Nesletornet. Jag hade den ännu dagen efter i min hand, innan min räddare lemnade mig. Det var en bit gammalt pergament och en blodfläck synlig derutanpå.

— Då har hon förbytt den, den hexan, — utropade Robert; — hon känner dess innehåll, och jag har lemnat den underbare mannen till pris åt hennes magt, honom, som, för att öppna ögonen på mig, kastade sig i faran. Dock, visshet vill jag hafva, — och härmed bröt han hastigt sedeln och fann följande ord skrifna med drottningens hand: »Framlemnaren häraf är ett säkert och tystlåtet bud. Han tror sig lemna dig den der sedeln, hvars innehåll är mig bekant. Hvartill skulle väl densamma ännu i denna stund kunna gagna dig? Men lemna honom i den inbillningen, som han hyser, och aflägsna honom så snart som möjligt, ty midnatten ser mig hos dig. Jag har något att tala med dig om. Margareta.»

Hvilken afgrund, hvilka gåtor! Ett ögonblick stod Robert liksom tillintetgjord.

— Bedragen, gräsligt bedragen! — utropade han derpå, så att det genljöd i fängelset. — I hvilka händer var jag? Hvem är denne Jourdan Ferron? Till hvilka ändamål begagnades jag af honom? Är jag icke Luigi Versoris, så är jag icke heller Robert. Hvem, hvem är jag? Jag blir rädd för mig sjelf; jag måste bort — dit der *hon* är — jag måste veta allt.

— På det att hennes dolk eller gift i evig natt må begrafva dig här i dessa hvalf, — skrek Peronne ängsligt, hållande honom tillbaka. — Och skulle jag derför så länge hafva väntat på detta ögonblick och derunder hafva lidit så mycket, för att se detsamma så hastigt försvinna? Nej, nu släpper jag dig icke, då jag förvisso vet, att äfven du är olycklig och i denna vida verld blott eger mig, som älskar dig. Ja, Robert, jag älskar dig och — jag dör, om du åter lemnar mig.

Der låg hon framför honom, utsträckt på den kalla, fuktiga marken i stället för på en rosenbädd, såsom

det hade egnat och anstått denna fina gestalt, samt på de svampiga växter, som sköto fram ur den gytjiga orenligheten, och hennes händer, hennes ögon, hennes ord bådo och sökte qvarhålla honom. Här var lycka och kärlek — der förräderi, hat och förderf. I vrårna rörde sig väl slöa kräldjur, uppväckta genom så högljudda röster, och bland dem funnos äfven åtskilliga giftiga, men de krälade nyfiket blott några steg närmare och sårade icke den engel, som låg bedjande på marken.

Robert upplyfte och lade henne på fängelsebädden med all den ömma omsorg, som amman egnar dibarnet. Han bredde sin kappa under henne och satte lampan afsides bakom sin hatt, på det att skenet icke måtte blända henne. Han lutade sitt sköna ansigte mot hennes, kysste henne och sade henne under kyssandet: — Peronne, hvad det nu blir mig allt klarare och klarare, att min kärlek blott var egnad dig! Det var endast helvetets skändliga konster, som kunde göra mig affällig från denna kärlek.

Hon sade intet, hennes sällhet beröfvade henne talförmågan. Var detta kyffe, i hvilket dessa båda menniskor andades, ännu ett fängelse?

— Se, Peronne, min flicka, trots all förförelse blef jag oanfäktad, och kysk slet jag mig ur hennes armar, men här. — Han betraktade henne länge och fortsatte sedan: — Liksom med inre rysning kände jag mig mången gång ryckt ur mitt sinnesrus, jag kunde icke förklara det; jag var förtrollad och omsnärjd af de behag, som öppet framträdde för mina ögon, och jag kunde icke i dem finna någon glädje. Jag satte bort bägaren, så snart mina läppar berört dess rand. Något slet mig från de der frossande festerna med starkare magt, än förtrollningen förmådde utöfva; det var min goda genius — det var du, Peronne!

Hon gaf honom ett ljuft leende och framhviskade: — Det var jag.

Redan brann lampan dystert och var nära att slockna; då först kommo åter båda till besinning. De visste, att de hade varit fullkomligt lyckliga och kastade nu en blick öfver tornets murar ut i verlden, och i sanning, fängelset i all sin ryslighet tycktes dem vara ett paradis

i jemförelse med de förskräckliga vederstyggligheter, hvilka solen derutanför belyste med sina strålar.

Peronne hemtade sig först. — Om lampan fullkomligt slocknar, huru skall du då, älskade vän, hitta vägen tillbaka, och i morgon behöfver du ju den åter till att lysa dig, när du vänder tillbaka till mig.

Hon utsträckte sin hvita, fullkomligt blottade arm, för att draga upp den småningom slocknande veken, på det att den måtte lysa klarare, och Robert, som allt fortfarande icke blef mätt på att öfverskåda hennes behag, följde med druckna blickar rörelserna af denna härliga arm, hvilken den uppfladdrande lågan just nu starkt belyste, då han plötsligt utropade: — Hvad är det, Peronne? Du har tre röda kors på armen — liksom jag.

Och hastigt strök han upp ärmen, och röda som blod stodo de tre korsen jemte hvarandra, och begge blickade oaflåtligt på dessa tecken af en djupt allvarlig betydelse, till dess Peronne under ljudliga snyftningar lät hufvudet sjunka ned på det hårda lägret.

I det trånga fängelset vältrade sig Buridan, fjettrad med en lång slamrande kedja, på det hårda stengolfvet. Ilska, hämdlystnad, känslan af vanmagt, strandade förhoppningar, all detta sargade hans inre med glödande tänger. Ännu en hemlighet gömde han i sitt bröst, och denna hemlighet, i ett gynsamt ögonblick yppad för konungen, kunde ännu föra honom till målet för hans önskningar; men alla medel till ett sådant meddelande voro honom emellertid betagna.

Han hade, så länge han legat i detta fängelse, icke talat med någon. Ett afskräckande fult hufvud hade för ett ögonblick visat sig vid ett galler, som belystes och öppnades, så länge detta hufvud var synligt dervid, och derpå åter försjönk i desto djupare natt. Men hufvudet tillhörde fångvaktaren, som tillförde honom vatten och bröd. Han hade icke haft någon lust att smaka

derpå, och han hörde — ty se det kunde han icke — hurusom några gnagare försökte sina tänder på den hårda brödskorpan och ormar eller grodor togo sig ett uppfriskande bad i hans vattenkruka. Mången gång trodde han sig förnimma röster omkring sig, öfver sig; han hoppades, att man skulle komma in till honom, och han skulle icke hafva blifvit blekare, hade det också varit bödeln. Men det var stämmor, liknande dem, som mången gång höras i öknen — oförstådda, gåtfulla — likasom stelfrusna toner, som efter årtusenden töa upp och obegripna förklinga, emedan ett nytt slägte bebor jorden.

Detta uppstående och försvinnande af ljud rundt omkring upptog helt och hållet hans uppmärksamhet. Ofta föreföll det honom, liksom om under honom en folkhop under vildt knorr sorlade; han lyssnade, men snart blef det honom klart, att det blott var en villa, ty en folkhop under honom var en otänkbarhet, enär han låg så djupt nere, att han hade måst lyssna på antipodernas samspråk. Den som med uppmärksamhet genomforskat gamla hvalf eller till och med längre tid bebott sådana, lär ofta hafva gjort bekantskap med denna företeelse. I många utföras för hvarje besökare akustiska konststycken, som bero på dylika villor. I det gamla slottstornet och i synnerhet i den grop, i hvilken Buridan låg, torde väl blotta slumpen hafva framkallat ett sådant flerstämmigt genljud. Nu skred det tätt förbi honom, han urskilde tydligen orden: — Herr konung; — han hörde namn, han hörde frågas: — Huru många fångar äro nu här? — Är juden hos den kristna flickan? — Han hörde en annan stämma framföra svaren, likväl i mera gubbaktig, lägre, mera vördnadsfull ton, och följaktligen svårare att uppfatta.

Han var öfvertygad derom, att det var konungen, som besökte fängelserna, och han började att skrika högt, att beklaga sitt elände; men när han icke hördes, utan samma genljud såsom en efterapare återkastade blott hans egna ord, så röt han och tjöt och sargade sitt ansigte med naglarna. Utmattning följde på utbrottet af denna fruktlösa ansträngning, och vilda fantasier beherskade honom, under det att hans kropp låg

lugnt och stilla, invecklad i den långa kedjan liksom i en varm kappa.

Allt var tyst och stilla. Natten var så långt framskriden, att det förskräckliga lifvet i denna fruktansvärda ödemark hade upphört; till och med ormarna lågo ringlade likasom döda i vrårna, och grodorna hukade sig stelfrusna ned i sina hålor. Nu nalkades ett sakta ljud af dubbelsteg. Det kom närmare. Gallret öppnades. Tre hufvuden blefvo synliga. Fångvaktarens afskyvärdt fula, ett ännu afskyvärdare än något, som här ännu blifvit skådadt, och en sammetsmask, allt belyst af facklans röda sken.

Buridan tänkte, att det endast var en dröm. Han blängde med ögonen bortåt gallret; han trodde sig verkligen se det och störtade sig, slamrande med kedjan, mot den fasta väggen, der ingen bedräglig öppning kunde gäcka honom. Men han såg facklans röda sken belysa dropparna på den gamla stenmuren äfvensom den jernring, vid hvilken hans kedja var fastsmidd, och dessutom öfver sig ett rep vid ett hissblock liksom vid en brunn, ur hvilken man upphemtar vatten medels hink. Han sträckte ut handen och ryckte en drypande ormbunke ur en spricka på muren.

— Är han säkert bunden? — frågades deruppe vid gallret.

— Den här stenen kan han, bunden vid sin kedja, icke nå, och I ären i fullkomlig säkerhet, — lydde svaret.

— Och ingen har ännu varit här? — spordes vidare.

— Ingen.

— Besynnerligt! Lemnen mig nu, men stannen i närheten och varen vid minsta skrik till hands!

Fången reste sig upp och stirrade ditåt. — Det är ej en dröm, — skrek han, — det är —

— Margareta, — ljöd det från stenen.

Han skrattade högt, lyfte armen med den långa kedjan och skakade den triumferande; derpå for han som ett lejon upp från sitt läger, gned sig i ögonen, stirrade med skärpt syn bort mot uppenbarelsen och ropade: — Hit med en dolk, att jag må såra mig och

af den deraf framkallade smärtan erfara, att jag verkligen är vaken!

— Du är verkligen vaken, dåre, — svarades honom, och i det skepnaden tog masken af sig, sade den hånfullt: — Trodde du icke, att jag skulle komma att fägna mig åt ditt elände, att se, huru kedjorna pryda dig, de hederskedjor, som du inbillade dig vinna?

— Jo, jag trodde det, — genmälte fången, och facklans sken belyste en djefvulsk glädje i hans blick.

— Hur skulle jag hafva kunnat öfverantvarda dig åt döden utan att först säga dig, att det var jag, som dödade dig, att det var jag, som i din person tillintetgjorde ett käril med svarta hemligheter? Är Margareta ännu mörderska och äktenskapsbryterska, när du icke längre andas?

— Och tänker du döda mig, Margareta, tänker du öfverlemna mig åt domstolarna? — frågade Buridan med fast röst.

— Är det senare nödvändigt, om jag vill det förra? — sade hon, fortsättande i sin hånfulla ton. — Hvartill en domstol, när brottslingen är här? Stackars dåre! Du är här i godt förvar — tjocka murar — evig natt. Hvem ser dina qval? Hvem hör din röst? Du ligger i en djup brunn, och är jag också icke så grym, att jag låter dig här hungra ihjäl, så träder på en vink af mig en man in till dig, och det der repet öfver ditt hufvud förvandlas till en rännsnara, och det lefvande lik, som jag nu ser för mig i dyn, sväfvar i luften. Den stackare, som kanske efter åratal här åter stötes ned, finner då med fasa dina skallrande ben.

— Nå välan, Margareta, — sade fången med undertryckt raseri, — jag inser, att du är min mästarinna; min vanmägtiga list bröts mot din i blom stående magt. Jag unnar dig triumfen; den må förfölja dig med städse nya fasor, ända tills du hinner det hemska vansinnet, som skall kröna dina dagars ända. Skicka mig mannen, som lägger rännsnaran om min hals! Deri må ditt förbarmande bestå!

— Ännu en fråga först. Var Versoris här, för att åt dig öfverlemna en breflapp?

— Hånar du fortfarande? Lemnade förrädaren icke breflappen i dina händer?

Ordet förrädare uppskakade Margareta. — Skulle han också hafva blifvit förrädare mot mig? — tänkte hon. Hade hon icke skickat honom till Buridan med en af henne egenhändigt skrifven lapp, och hvart hade han tagit vägen? Den oro, som hon med anledning af hans uraktlåtenhet kände, röjde sig tydligen i den fråga, som hon här upprepade, ehuru den redan förut hade blifvit besvarad af fångvaktaren. Hon ville likväl icke ett enda ögonblick lemna sin förödmjukade motståndare i den tron, att något hade inträffat, som låg utom hennes kloka beräkning, och hon inföll derför hastigt, i det hon drog fram ur barmen Peronnes blodiga pergamentslapp och visade den för fången. — Menar du denna sedel? Den gaf han mig visserligen.

— Och nu, då du känner dess innehåll, då du vet, att det var din dotter, som du mördade —

— Ha, — skrek drottningen, — jag vet, att du räddade henne. Hvar är hon?

— På det att du, förskräckliga, skulle låta uppsöka henne för att mörda henne, — yttrade fången med köld. Nej, ingenting skall för dig förråda hennes vistelseort, men — jag vill för dig berätta en annan historia, som måste glädja dig lika så mycket, som om du finge veta, hvar ditt barn befinner sig; jag kan för dig berätta om detta barns fader. Jag ser, huru ditt öga söker genomtränga mig, huru dina läppar skälfva; är det ej så? Min kunskap om saker och ting eger värde för dig. Nå välan, jag meddelar dig gerna, hvad jag en gång af en tillfällighet fått reda på. Öfver tjugo år hafva förflutit, sedan Lyonnet af Bournonville var page vid Robert den andres, pfalzgrefvens af Burgund, hof och sedan prinsessan Margaretas öga med välbehag hvilade på honom. Margaretas öga var på den tiden det skönaste i hela vida verlden, men hennes hjerta var det grymmaste, som någonsin klappade i ett menniskobröst. Lyonnet visste det, men han lågade för Margareta, emedan han kände hennes sinlighet. De träffade hvarandra på jagten, allena i ensliga skogsparker, i trädgården, vid källan, när månen sken; deras

omfamningar blefvo sorgfälligt hemlighållna, men de kunde icke i längden förblifva det. Margareta kände sig nära att blifva moder.

Han betraktade drottningen med ett leende och fortfor sedan: — Nå, träd då bara närmare, Margareta! Jag behöfver i så fall icke anstränga mig så mycket, och berättelsen tilltalar dig säkerligen i så hög grad, att du icke skulle vilja gå miste om en bokstaf deraf. — Margareta kände sig alltså nära att bli moder. För hela verlden hade det blifvit doldt men icke för fadern. Han hade två döttrar till. Han skulle följaktligen icke ha blifvit barnlös, äfven om han hade förlorat Margareta. Han ville likväl icke låta döda henne, dertill var han för godsint. Hon skulle sättas in i ett kloster, i ett stilla botgöringskloster, hvars dystra cell först åter skulle ha öppnat sig för hennes lik. Men hon hade eldigt sjudande blod i sina ådror, och hennes hand höll en bred, skarp dolk. Sent på aftonen satt hon försänkt i hemska tankar, och pagen, fadern till den varelse, som hon bar under sitt hjerta, trädde in till henne. Följande morgon skulle klosterportarna för evigt stängas bakom henne, men hon ville tillbringa ännu flere nätter under fråssande njutning i pagens armar, och den egensinnige gubben, som sof så djupt bakom förhänget hade ju i alla fall blott några få månader qvar att lefva.

— Nå, nu har du ju kommit hit till mig. Rätt så! Jag kommer sannerligen icke att göra dig något ondt, och historien är väl värd att höra på.

Med skälfvande läppar och vidöppna ögon hade hon gått ända fram till fången, lutat sig öfver honom och lyft på kedjan, som hon icke förmådde lösgöra honom från, på det att dess tyngd icke för mycket måtte besvära honom.

— Alldeles som du, Margareta, nu berör min hand, berördes då pagens af prinsessans, hvilken var kallare än det skarpa stål, som hon dervid tryckte i hans hand. Och hon fattade i honom och förde honom sakta, mycket sakta bakom förhänget. Der låg en sofvande gubbe med silfverhvitt skägg, och prinsessan förde pagens arm, och nu blefvo plötsligt begges händer glödande, och när hon snabt hade dragit honom bort till sin kam-

marlampa, voro de begge färgade af det blod, som hade frustat öfver dem från den gamle pfalzgrefvens halssår. Kort derpå lär hon hafva födt tvillingar till verlden, men pagen hade begifvit sig långt bort, för att undgå straffet för det blodiga dådet; ty han, så hette det, hade mördat den gamle pfalzgrefven. Prinsessan blef längre fram drottning af Frankrike, och skulle någonsin pagen komma inför hennes ögon, så skulle hon säkerligen efter tjugo års tid icke mera känna igen honom, så mycket har tiden förändrat honom. — Nå, Margareta, hvad tycker du om den historien?

Margareta sade darrande: — Om han vågade uppträda inför henne och om hon i alla fall skulle igenkänna honom, så räcker hennes magt till att för evigt begrafva honom och hennes hemlighet.

— Han är icke längre den foglige pagen, som åt hennes ledning skygt anförtrodde sin hand till ett mord; Lyonnet de Bournonville har tillika med utseendet förändrat namn, stånd och karakter. Han har blifvit mästare i den konst, i hvilken han då blott gjorde ett svagt försök. Men innan han hann derhän, var det ännu en gång prinsessan, som hugnade honom med sin gunst. O, hon var honom städse mycket bevågen! Genom en svartkonstnär, vid namn Jourdan Ferron, som uppehöll sig vid hennes faders hof, erhöll han guld och en egenhändig skrifvelse från henne, hvari hon yttrade, att de efter detta brott måste skiljas åt samt att hon ville draga försorg för barnen. Derjemte hade det uppskakade samvetet ingifvit hennes penna ord, som träffade som eldpilar. Hon skildrade dådet, hon utmålade det förskräckligt så väl som dess följder för dem begge; hon gjorde det, för att sporra honom till flykt, hvilken hon önskade. Och detta bref, som pagen alltid på det omsorgsfullaste bevarat, utgör för honom ett kraftigt skydd, om det någonsin skulle falla honom in att träda den fruktansvärda under ögonen.

— Brefvet — pagen! — utropade Margareta med ett skräckinjagande uttryck. — Dessa murar äro ogenomskinliga; intet öga läser ett bref, som här öppnas; intet öra förnimmer de ord, som här talas.

— Men Buridan häktades på öppen gata, och hans tillhörigheter blifva öfverlemnade till domstolarna, och brefvet skall bland de andra sakerna blifva funnet och läst — och nu, Margareta af Burgund, bort med förställningens slöja! Jag är Lyonnet de Bournonville, din anklagare, din faders och våra barns hämnare; du födde nämligen tvillingar, och endast min dotter har jag helt nyligen ryckt ur dina klor — hvar har du min son?

— Och hvar är min dotter? — sporde drottningen.

— På ett ställe, der hon måste hungra ihjäl, om jag icke vänder tillbaka till henne, på ett ställe, blott bekant för mig, djupt under Paris. Gif mig derför min son åter och låt mig sedan med mina barn draga hädan!

— Fasansvärde, — sade drottningen, försökande att beherska sin förskräckelse, — hys medlidande! Jag kan icke —

— Ser jag dig så inför mig? — inföll nu fången hånskrattande, i det att han som ända dittills alltjemt hade blifvit liggande i den ställningen, reste sig upp, så att kedjan med gält dån föll ned vid hans sida. — Hvar har du min son?

Hon kastade sig på knä för honom och sade i jämrande ton: — Tala icke så högt! Fångvaktaren —

— Äro då icke dessa murar så ogenomträngliga för hvarje menskligt öga, äro de då icke så tjocka, att intet öra förnimmer, hvad här talas? — skrek han. — Men det gifves brott, som icke höljas af någon natt, som med ett starkt helvetiskt sken spränga hvarje betäckning och forsa fram som kraterns lava. Död väntar mördaren, men vet du, hvad som väntar fadermördaren? Känner du äktenskapsbryterskans öde, Margareta? Ett hett jern afsveder detta sköna silkeslena hår från din hjessa; ett kallt jern skiljer denna hand, som kunde bortskänka en krona, från den arm, som förde älskaren till mord. Nu, Margareta, dör jag lugnt. Sänd mig bödeln, att han må göra en rännsnara om min hals af det der repet öfver mitt hufvud och med en enda ryckning qväfva min röst! Och du, lemna mig nu! Jag har ingenting vidare att säga dig.

— Lyonnet! — sade Margareta med ett doft qvidande och med den sköna munnen tryckt mot fängelsegolfvets dy.

— Lemna mig och afbida ditt öde! Din dotter hungrar ihjäl; din son lär du för längesedan hafva dödat.

— Jag öfverlemnade begge barnen strax efter deras födelse åt den förtrogne läkaren, som kände till allt och som bistod mig i min nöd.

— Jourdan Ferron? — skrek fången vid dessa ord, så att det starkt genljöd i hvalfvet.

Och på ögonblicket rörde sig något deruppe vid gallret, och spöklikt tittade mästarens rödskäggiga ansigte ned.

— Hvad gjorde du med barnen, som Margareta af Burgund lemnade dig att döda? — ropade fången till honom.

— Lyonnet, jag har — inföll hon.

— Tyst, — ropade fången i befallande ton, — och låt den vise mannen besvara min fråga!

— Jag öfverlemnade dem, ädle herr grefve, — sade mästaren, som emellertid hade närmat sig helt okonstladt, — åt den gamle mäster Beaupertuis, min trogne slaf, hvilken lär kunna gifva er besked derom. Hans svärson Chiquon, som är i min tjenst, skall strax, om I så behagen, kalla honom hit eller också till ett annat ställe, om I så hellre viljen.

— Kalla honom till Louvre! — sade fången i allvarlig ton, — ty dit följer jag eder nu. Mäster Ferron är vår förtrogne och skall icke för verlden basuna ut, hvarifrån ni hemtat er minister — ty er minister är och blir jag. Lös bojorna!

Jourdan Ferron grep med underbar skicklighet verket an, och fjettrarna tycktes vid hans blotta vidrörande falla af fången.

— Så der, ja! — ropade Buridan, sträckande på sig; — jag uppträder vid hofvet som grefve Lyonnet de Bournonville. Gif mig armen, fru drottning! Lys oss, mästare!

Alla tre lemnade det afskyvärda fängelset, i hvilket ormar och grodor stannade qvar äfvensom de tårar, med hvilka en skön qvinna hade fuktat marken.

Ytterligare ett fängelse i tornet måste denna natt af oss besökas. Äfven det var dystert och fuktigt och kallt, men den, som der var inhyst, hade ganska ringa känning af alla dessa obehag, ty hans kropp var icke van vid att sträcka sig på yppiga bolstrar, han åt sig aldrig mer än jemt och nätt mätt, men han fastade i stället temligen ofta, såsom hans lag föreskref, och ganska ofta tillbragte han hela dagar i tyst och enslig bön, och det gjorde han också här ostörd. Den gamle Manassés af Vierzon är det, som vi hafva framför oss.

Blott en enda omständighet oroade honom, och det var tanken på hans i Val-de-Misère belägna koja, hvilken nu var lemnad till pris åt afunden och roflystnaden. Han var icke rik, men likväl hängde hans själ med stor seghet fast vid den egendom, som han med ansenlig möda och under arbetets och ångstens svettdroppar hade förvärfvat. Tanken på bålet ängslade honom mindre. Bönen hade underbart styrkt honom, och det föreföll honom, som skulle han med ära utgå ur detta fängelses natt. Den gamle judens förhoppning är en mägtig gudinna; ingen menniska på jorden blir genom henne i så hög grad lyckliggjord. Han fördrager undergifvet smälek, nöd, bekymmer och elände, och hoppet tillhviskar honom, att hans Messias skall komma, för att föra honom, främlingen i landet, till hans hemland, till glans och ljus och glädje. Och aldrig gäckar detta hopp — Messias kommer.

Men nu skramlade nyckelknippan, och fångvaktaren inträdde med en lampa.

— Skall lösa dig, gamle jude, ur bojorna, — sade denne.

— Fri! — utropade Manassés öfverraskad.

— Åh nej, men du skall uppträda inför någon, som vill se dig utan kedjor, emedan han afskyr den jemmer, som han vållar andra. Nå, Gud skänke honom långt lif! Jag har mitt bröd genom honom. — Så talade fångvaktaren, i det han lösgjorde gubben.

De lemnade begge hvalfvet och skredo genom en lång, tyst gång, som sparsamt belystes af den utaf vägvisaren burna lampan. Manassés erfor en känsla af

beklämning, ty han tänkte på hemliga afrättningar, hvilka väl månde verkställas på sådant sätt. Den oerfarne dåren! Liksom det behöfdes en sådan omständlighet, för att göra en stackars gammal jude stum; liksom det icke vore lätt att finna en bödel, som hastigt tryckte in hjernan på honom!

Snarare skulle han hafva kunnat tänka på tortyr; ty hemligheter ville städse de mägtige gerna komma på spåren, och Peronne var en vigtig hemlighet, och Manassés kände till densamma. Men Abrahams Gud var denna gång nådig mot sin trogne bekännare; han skulle slippa ifrån saken med ångsten.

Fångvaktaren öppnade dörren till ett väl uppvärmdt och upplyst litet gemak, sköt sitt inhyseshjon derin och drog sig sedan tillbaka icke utan tecken till den djupaste vördnad. Manassés stod inför två personer. I den ene, som hade ett gult och magert ansigte samt en oformlig hatt nedtryckt på hufvudet, igenkände han konungen; den andre, blond och smärt men af stoltare utseende, var honom obekant. Det var sire de Savoisy, konungens förtrognaste vän.

— Vi komma hit i nattens mörker för att sjelf spörja dig rörande den der flickan, som fängslades på samma gång som du, — sade Ludvig till gubben, som helt dristigt betraktade honom. — Gif oss sanning till tack för den mildhet, som vi låta komma dig till del, då det annars är tortyren, som frampressar dylika bekännelser!

— Höga majestät, — genmälte juden, — väl vet jag, att tortyren är en stygg sak, och dock är den domarenas enda vishet. De ha icke kunskap om någonting annat än om tortyren, och, vid den evige Guden, om de torterade mig på stället och jag måste säga, hvad jag vet, så komme öfver er och detta land så mycken olycka, att den vore större än mitt elände under bödelsdrängarnes händer. Derför prisar jag konungens vishet, att han har infunnit sig i smärtans boning, för att sjelf ställa frågor på sin trognaste tjenare, hvilken för honom skall tala den renaste sanning.

— Utan omsvep alltså, jude! Vi taga dig på orden, — sade Ludvig raskt och bestämdt.

— Dock, — fortfor Manassés med en blick på konungens följeslagare, — hur vågar jag för främmande öron berätta, hvad blott min konung skall höra?

— För Savoisy? — inföll Ludvig.

— Savoisy! Jag känner icke den herren; det vore under alla omständigheter bättre —

— Nå, lemna oss då, Charles! — sade Ludvig, på hvars anlete man kunde läsa den otålighet, hvarmed han afvaktade gubbens meddelanden.

— Och dig, min konung, skall jag lemna ensam i denne förbannade svartkonstnärs händer! — utropade Savoisy med häftighet.

— Du får stanna här i närheten, — sade konungen, tryckande hans hand.

— Vore jag en svartkonstnär, så kunde mitt öga, ett ord från min mun skada konungen och er, min ädle herre, och intet vapen, ingen stark arm vore kraftig nog att afvärja en elak trolldoms verkan. Varen emellertid lugne! Jag är en stackars svag gubbe och icke någon trollkarl, och hvad jag har att berätta, skall lända till konungens väl.

Savoisy aflägsnade sig härpå, för att hålla vakt i gången utanför gemaket.

Juden berättade nu till att börja med, huru han funnit flickan i Notre-Dames förgård och hurusom han gifvit en landtman, som han samtidigt träffat derstädes, två guldmynt, för att han ostörd skulle få taga flickan med sig. Han bedyrade vidare, att blott medlidande och ingen annan bevekelsegrund förmått honom härtill och att det var en illfundig dikt, att judar mördade kristna barn, för att bedrifva vederstygglig trolldom. Vid denna handling anklagade han sig visserligen för oförsigtighet och öfverilning, då en from och rättroende menniska aldrig utan i yttersta nödfall skulle, såsom han gjort, blottställa sitt lif för någon fara. Barnet skulle utan hans mellankomst hafva blifvit upptaget och uppfostradt af bonden, och denne skulle genom en sådan handling aldrig hafva råkat i dödsångest. Men huru outransakliga försynens vägar städse äro, det vore också i detta fall skönjbart. Vid den tiden, under den sist aflidne konungens regering, då han hade funnit

Peronne, var det visserligen, enär Enguerrand de Marigny ännu icke hade satt sig i sinnet att utrota judarne, goda dagar för honom och hans trosförvandter, och han kunde icke då hysa någon farhåga för det, som längre fram så hårdt träffat honom. Men då olyckan hade infunnit sig, först landsförvisningen och sedan återkallelsen, som förde till ännu hårdare pröfningar, ända till detta vigtiga ögonblick, då han stode inför sin herre och konung, hade den hand, som ledde honom, blifvit allt synbarare. Han vore anklagad för att hafva förfärdigat en lefvande docka af lera, en Golem, om hvilken det heter i Talmudim, att de vise rabbinerna kunna förfärdiga en sådan. Men ett dylikt vetande vore honom främmande: han vore en man, som befattade sig med allt slags affärsverksamhet, men en ogenomtränglig slöja höljde för honom Gomoras och Kabbalas visdom. Derigenom förfölle af sig sjelf den andra delen af den framstälda anklagelsen, att han i brottsligt öfverdåd gifvit denna Golem likhet med drottningen. Denna likhet vore naturlig eller onaturlig — det senare nemligen, emedan den väl ännu aldrig i så hög grad blifvit anträffad hos två menniskor; det förra emedan i naturen en lag vore gällande, enligt hvilken barnen pläga likna föräldrarna, i synnerhet mödrarna.

En rysning öfverfor vid dessa ord konungen, och hans öga blixtrade.

— Vidare, vidare! — ropade han med feberaktig otålighet.

— Och hvad skulle väl vara att vidare tillägga? — frågade Manassés, och hans blick hvilade länge på konungen.

— Alltså en dolk eller gift! — utropade denne. — Ingen offentlig dom — ingen visshet — men likväl hennes död!

— Konung, — tog nu åter Manassés till orda, — ehuru jag icke är någon trollkarl och icke förmår att skänka lif åt en lerkloss, så känner jag dock noga, hvad våra sagor och historier berätta, och om ni, en kristen herskare, icke försmår att låta en stackars judisk slaf förkunna er, hvad ibland hans folk bibehållit sig angående den första menniskans fall och hvad vi känna ur våra

gamla urkunder, så skulle så mycket blifva er klart, som ni nu icke med all er magt och insigt kan fatta.

— Nå, meddela mig det då! — sade Ludvig; — jag vill använda denna stund till mitt bästa, och du skall dermed köpa dig friheten.

— Adams första hustru hette Lilith, — började juden.

— Hvad är det der för en visa, som du stämmer upp för mig? — skrek konungen vildt. — Frågar jag dig väl om menniskoslägtets stamtafla?

Men Manassés lät icke bringa sig ur fattning och fortsatte i sina gamla sagohäfders naiva ton på följande sätt: — Och denna Lilith gjorde för Adam lustgården Eden till ett helvete. Djeflar och troll plägade umgänge med henne. Hon bolade med dem och befolkade den nyskapade verlden med vidunder. Men dessa vidunder voro alla af qvinnokön. Rephaim och Nephilim kallades de. Och de blefvo talrikare än sanden på hafsstranden. När nu Cain, brodermördaren, hade dött, framgingo ur hans kraft Tubal-Cain och Naema, och de gåfvo lifvet åt Machalath, och hon födde Igereth, hvilken i sin tur beblandade sig med de affallne englarne, som bedrefvo boleri och otukt, och deraf uppstod ett vildt slägte af barnamördande, blodsugande och otuktiga varelser, hvilkas yttre prålade med skönhet; ty de skönaste qvinnor, hvilkas inre dock var beslägtadt med fädernas, som hade affallit från skapelsens herre, hemsöktes städse af djeflarna. Och på detta sätt fortplantade sig detta slägte ända till innevarande dag.

Juden höll upp. Konungen satt stum med stirrande blick.

— Det är detta, min konung, — fortsatte han sedan i sin förra ton, — som våra böcker hafva att derom berätta — men om en varelse med ett utseende som flickans, hvilken jag uppfostrat, hvarje natt i Nesletornet föröfvar menniskomord, så är det hvarken en stygg trollbild, af mig förfärdigad, eller det arma, oskyldiga barnet, som häktades på samma gång som jag och om hvilken jag icke vet, hvarifrån det har kommit.

— Du anklagar alltså drottningen, — utropade Ludvig med en sträng blick på den gamle.

— Konungslige herre, — sade Manassés, med den honom medfödda klokheten undvikande att göra ett bestämdt påstående, — det vare fjerran från mig! Jag har berättat för er, hvad våra visa fäder hafva skriftligen bevarat åt oss från skapelsens första dagar. Hade de icke gjort det, hvad visste då väl jag derom? Och hvarför skall icke min konung veta, hvad en stackars jude vet? Jag är sjelf anklagad och måste derför försvara mig. Följaktligen sade jag, huru jag funnit det barn, som i så hög grad liknar fru drottningen. Liknar barnet henne, hvarför skulle då icke ännu en varelse finnas till i verlden, som liknar henne? Hör varelsen till de »vackra tingen», såsom våra gamle på sitt språk pläga benämna Nephilim, så kan man bestraffa den liksom hvarje annan, man kan och bör utrota den till menniskornas väl. Nesle-tornet är ju i Paris, det finnes vakter att fånga en jude; de lära också kunna fånga, hvad de finna i Nesle-tornet. Dertill behöfves intet hexeri.

— Godt, men du stannar tills vidare här i förvar, — sade konungen.

— Här? — skrek Manassés med fasa. — Och skall jag icke få gå hem till mitt hus, som står öfvergifvet i Val-de-Misère och i hvilket mina fiender kunna gå ut och in.

— Men om din anklagelse är falsk, — sade konungen.

— Har jag väl anklagat någon? — genmälte i sin ordning Manassés med ängslan.

Men Ludvig, uttråkad af dessa eviga slingerbultar, lemnade hastigt gemaket samt i Savoisys sällskap Chatelets slottstorn.

Manassés erfor djup smärta, när han fördes samma väg tillbaka och dörren till hans dystra fängelse åter slöts bakom honom.

VI.

Subdiakonernas fest.

I det hus, som tillhörde den gamle musikanten Beaupertuis i Halmgatan, rådde ett ursinnigt lefverne. Af den ofantligt stora bröllopstårtan, gul af saffran och starkt beströdd med vallmo, stod endast hälften qvar, ty den andra hälften hade blifvit förtärd af de muntra gästerna; på bordet befunno sig äfven flaskor och glas, blommor stodo i nätta vaser, och allt häntydde på en glad fest, som här hade blifvit firad. Och så förhöll det sig verkligen. Den gamle Beaupertuis gifte bort Jeanne, sin enda dotter, till en ung fryntlig man, vid namn Chiquon, hvilken genom denna förbindelse stod vid målet för alla sina önskningar.

Så olika äro menniskornas öden. Den ene ansträngер sig hela sitt lif, för att få se en enda älsklingsönskan uppfyld och tager hela tiden miste om vägen, under det den andre vid första steget slår in på den rätta stråten, som genaste vägen leder honom till det efterlängtade målet. Chiquon var en af de senare.

Vi hafva förut gjort denne persons bekantskap, när han en vacker morgon drog ut från St. Julien-le-Pauvre, naglade sin hästsko vid porten, såsom sedvanligt var, när man af helgonet utbad sig lycka på resan, och drog ut i verlden vid sidan af en för honom obekant man, hvars öden ända till innevarande stund vi uppmärksammare hafva följt och hvilken vi sågo såsom minister och grefve de Bournonville lemna fängelset i sällskap med drottningen och hennes gamle läkare Jourdan Ferron. Det var den morgonen, då den stackars Chiquon tröstlös måste lemna sin käresta i Halmgatan, hvilken stack alla studenter i ögonen, men just genom den der tillfälliga reskamratens manhaftiga väsende erhöll anställning bland Ribauderna, hvilkas »konung» eller kapten han lärde känna framför en bykrog.

I sin nya, glänsande uniform försummade han icke att genast presentera sig för den gamle musikanten, flickans fader. Och vare sig det var respekt för de

kungliga färgerna, eller det hade, såsom vi nästan hafva skäl att tro, en djupare liggande orsak, nog af, den gamle tog emot honom vida vänligare, än afskedet gifvit anledning att förmoda.

Hvem var gladare än Chiquon? Tjensten, hvilken i Paris aldrig var sträng, tillät honom att mycket sysselsätta sig med Jeanne, och han gjorde allt, för att befästa sig i hennes gunst och bibehålla faderns välvilja. Men denne var icke blott musikant utan egnade sig äfven åt allvarligare och djupare konster, än den ädla musiken ännu på den tiden var. Man såg honom pläga umgänge med personer, som åtnjöto stort anseende och voro beryktade för djup vishet. I synnerhet om aftnarna, när skymningen redan inbrutit, kunde man allt ibland få se, hurusom dörren till det lilla huset i Halmgatan öppnades på vid gafvel, för att insläppa en högtärad gäst, för hvilken till och med Basoches näsvisaste skrifvare eller andra högfärdiga bänglar hyste den största aktning; ty det var den verldsberömde Jourdan Ferron, hvilken vi icke på detta ställe behöfva närmare beskrifva, då man redan känner honom temligen noga från det föregående.

Hvad den vise och höglärde mannen egentligen hade att göra hos musikanten visste ingen så noga, ty den senare var icke sjuk, och den förre såg icke ut att vilja för sig låta spela upp till dans, och icke heller hade han några afsigter på den vackra Jeanne, det visste man bestämdt. Det, hvarmed så mången i Halmgatan förgäfves bråkade sin hjerna, skall här i få ord berättas för mina läsare.

Det var mycket sent en afton, som läkaren infann sig hos den gamle musikanten. Denne öppnade efter vanan sitt lilla arbetsrum, der han limmade tillsammans gamla lutor eller satte strängar på fioler och sysslade med annat slikt, som var oskiljaktigt förenadt med hans lefnadsställning. Här kunde han ostördt språka med sin högtärade gäst.

— Gillis, — sade denne strax vid sitt inträde, — min trogne tjenare, som jag så många års tid begagnat mig af, fick i går af en ung man, som förtvifladt satte

sig till motvärn, en stöt af en förgiftad dolk, som efter några få minuter beröfvade honom lifvet. Skaffa mig en annan, som fyller hans plats och på hvilken vi fullkomligt kunna förlita oss!

— Ni kommer i en riktigt lycklig stund, min vise mästare! — sade den gamle Beaupertuis. — Derinne sitter en stark sälle af fullkomligt passande kroppsbyggnad; han kan sköta den tjenst, som hos er är ledig; han tjenar bland Ribauderna.

— Bland Ribauderna? — upprepade läkaren.

— För syns skull, — genmälte musikanten småskrattande, men egentligen hos Jeanne, min vackra tös. Gör jag detta till vilkor, för att han skall få bli min svärson, så vill jag slå vad om hvad som helst, att han kommer att tillhöra er med lif och själ.

— Amen! — sade mäster Jourdan Ferron, i det han log i mjugg och dervid förvred sina för öfrigt ingalunda vackra drag, så att det nästan stötte på det gräsliga.

— Skall jag kalla honom hit? — frågade musikanten.

— Hur annars väl? — afbröt honom läkaren.

Och Chiquon, den glada själen, blef inkallad inför främlingen. Han var lätt att vinna. Att med trohet och tillgifvenhet bevisa en man af så erkändt anseende som Jourdan Ferron tjenster, och det till och med, om dessa ofta voro af hemlig natur och följaktligen ingen borde få nys om dem, när ett sådant pris som Jeannes lilla hand vinkade i bakgrunden, det var en handel, som af vår Chiquon ingicks med den lättsinnigaste belåtenhet. Han aflade ed åt läkaren, och för att gifva åt formaliteten större vigt och betydelse samt kraftigare verka på den unge mannens sinne, måste han med sin dolk öppna en åder på sin venstra arm och med det derur framqvällande blodet teckna sitt namn under en skrift, hvars innehåll han icke ens begärde att få veta, i så hög grad var han berusad af sin lycka vid tanken på att snart bli Jeannes man.

Hvad det egentligen var för tjenster, som läkaren af honom fordrade, kan icke mera vara någon hemlighet för läsaren, om han ännu erinrar sig natten i Nesle-

tornet, då Chiquon återfann sin gamle vän Buridan, hvilken han lät undkomma med den förklädde unge pagen, och i stället kastade den mördade sire Renaud d'Annebaut i Seine. Detta var den enda gången, som han blifvit den pligt, som han iklädt sig, otrogen.

Just den dagen, då vi för första gången begifva oss in i den gamle musikantens hus vid Halmgatan och träffa på det ursinniga lefvernet, blef bröllopet firadt. Chiquon och Jeanne befunno sig derunder i en särdeles upprymd stämning: hon, derför att hon egde honom, han, derför att han egde henne. De nattliga dåd, som han på läkarens befallning tidtals föröfvade i Nesletornet, oroade icke hans samvete så mycket, som den enda uraktlåtenheten, som han begått, när han låtit sin vän undkomma; ty för de förra måste den, som hade legt honom, ansvara, och sjelf gjorde han blott det, som, strängt taget, var hans pligt, och detta var honom nog, och — den som egnar sig åt krigareyrket, — sade han för sig sjelf, — får icke vara rädd för en åderlåtning. Himlen skänke mig en gång penningar nog, så värfvar jag för egen räkning en fänika och lurar på landsvägen på handelsmännen, de penninglystne tvärfyllingarne; då har man nog till lifvets uppehälle, och det är ett lustigt handtverk derjemte. Fångar man då också allt emellanåt saracener eller judar och utlemnar dem åt de höga domstolarna och de bli lefvande flådda eller kokade i olja, så har man gjort ett godt verk till på köpet och får väl synda ett par gånger för detsamma.

Så tänkte vår vän Chiquon, hvisslade en visstump, strök sig om skägget, skådade mot himlen och sedan in i sin unga hustrus ögon och var under allt detta den godmodigaste unge man i verlden.

Men den gamle musikanten hade icke tid att så der tänka, hvissla och skåda hit och dit. Han var svept i ett slags gul säck och hade dragit öfver hufvudet en karpus, som var öfverklistrad med fjädrar och försedd med ett väldigt näbb, för att låta betraktarne vid första ögonkastet förstå, att den skulle föreställa en tjädertupps hufvud. Det var högst komiskt att se den gamle mannen under högljudda skällsord och följd

af en mängd personer i dylika förklädningar löpa härs och tvärs i huset, för att uppsöka ett och annat. Hans följe bestod af till apor, hundar och kattor utklädda menniskor; till och med ett gäddgap och två grodnosar bemärkte man bland dem. Hvad han letade tillsammans, var åtskilliga larmande instrument, som han åt följet utdelade, ty en gräslig musik skulle föranstaltas, för att förhärliga den procession, som företogs till följd af den högtidlighet, som bar namnet *subdiakonernas fest,* en uppsluppen tillställning, som firades under kyrkans beskydd och i hvilken äfven de andlige sjelfva togo del. Och morgonen till denna festdag hade Beaupertuis valt till att fira sin dotters bröllop, och nu, då frukosten var intagen, lagade han sig till att med sina druckna gäster och den ljufva musicas lärjungar ansluta sig till tåget.

Redan växte larmet på gatan, redan förnam man klockornas klang, ty processionen försiggick med stor högtidlighet, redan öppnade sig de ärevördiga portarna till den gamla Notre-Dame-kyrkan, hvars djerfva hvalfbågar voro präktigt upplysta och i hvars höghvälfda portal hela presterskapet väntade i lysande ornat, för att gå processionen till mötes, så snart den beträdt förgårdens inre afdelning.

Framför Beaupertuis hus hade en bullersam och skrikande folkmassa församlat sig: — Hitut du satans musikant! Låt icke så länge vänta på dig! Hvar håller du då hus? Hå, hå, se bara på de vackra damerna, som redan komma dragande helt flinka och färdiga, och du sölar ännu alltjemt! Hurra, hurra!

Och ett högljudt och vildt gapskratt följde på dessa ord, ty en hop unga prester, med ansigtena insmorda med talg och klädda såsom liderliga och prålande dansare och qvinnor, kom springande under sång och dans, skrän och jubel.

Men den gamle musikanten var icke skuld till det dröjsmål, som mot honom vände folkets högljudda ovilja. Han hade fått en oväntad gäst, som trädde inför honom i blank rustning samt i visserligen höfliga men bestämda ordalag befalde honom infinna sig i Louvre hos förste ministern, grefve de Bournonville, för att

meddela upplysningar i en vigtig sak. För den gamle hade detta budskap under alla omständigheter kommit olägligt, och han gladde sig derför innerligen åt sin narraktiga förklädning till tupp, emedan han kunde anföra den såsom giltig grund till uteblifvande.

— Ni ser, herr riddare, — framskorrade han genom näbbet till budet, som endast och allenast var en Ribaud liksom hans svärson, — hur jag ser ut, och ni lär veta, så framt ni är från den goda staden Paris, hvad larmet framför mitt hus samt min drägt hafva att betyda. Herr grefven af Bournonville, som jag visserligen icke har den äran att känna, må vara en mycket mägtig herre och må hafva befogenhet att befalla här i landet, det vill jag för min del ingalunda bestrida; men om vi skulle våga att i strid mot det der galna, lössläpta, af gatstrykare, handtlangare, dagsverkare, ficktjufvar och allt slags liderligt byke bestående kopplets vilja förmätet begifva oss härifrån utan att, såsom oss tillkommer, deltaga i subdiakonernas tåg, så skulle vi icke blott blifva stenade, utan äfven detta lilla hus med allt, hvad deruti är, genast i grund ödelagdt och förstördt. Hör bara sjelf, herr riddare, hur de skrika! Man kan knapt förstå sina egna ord. Jag måste sannerligen — men det är en annan sak; här står min måg; vill ni icke emellertid nöja er med honom och ledsaga honom till herr grefven? Han får då emottaga hans befallningar och öfverbringa dem till mig. Hör hit, Claude Chiquon!

Den unge mannen slet sig ur sin Jeannes armar, hvilka hon i dag för första gången helt dristigt inför hela verldens ögon vid det öppna fönstret, som räckte ända ned till marken, hade slingrat om Chiquons hals. Med förargelse förnam han, att han skulle lemna huset och till Louvre följa kamraten, hvilken han för öfrigt kände.

— Känner du, hvad det vill säga att vara nödsakad att skiljas från den hustru, vid hvilken man just i samma ögonblick blifvit vigd, för att i fatala tjensteåligganden företaga en kanske milslång ridt? Hade herr grefven icke kunnat välja en annan dag?

Detta och ännu mera brummade han mellan tänderna, under det han letade tillsammans de särskilda klädespersedlarna och allt till vapenskruden hörande, hvilket vid den i huset för tillfället rådande oordningen icke var någon lätt sak; derpå kysste han sin vackra Jeanne, hvars täcka underläppp drog sig till trumpenhet, och följde kamraten. Men nu lagade också den gamle Beaupertuis, att han kom å stad med sina stallbröder.

Ett oredigt sorl och buller af handklappningar emottog och ledsagade honom till samlingsplatsen, hvarifrån tåget skulle sätta sig i rörelse. Det gick förbi Chatelet åt Cité till. I spetsen var musiken med Beaupertuis såsom tupp, hvilken med vind mun genom sin mask gol högt och ganska naturligt, under det att de andre, med högst egendomliga toner och med kittlar, kastruller, klockor och trumpeter åstadkommande ett förskräckligt larm, instämde i kör. Derpå kom en biskop i messhake och med mitra på hufvudet; han red på en åsna och drack vin samt åt dertill korf, som räcktes honom af andra andlige, hvilka gingo vid sidan af åsnan. Bakom biskopen åkte unga prester på dyngvagnar och utkastade deras innehåll på den medföljande, skrikande och gapande menniskomassan, hvars rasande stoj växte med hvarje minut. Derpå uppträdde under otuktiga språng och skämt de som qvinnor kostymerade presterna, hvilka voro utsedda till att om aftonen uppföra en mysterie af icke just den allra uppbyggligaste beskaffenhet.

På så sätt hade tåget, ständigt växande, allt mera yrande af åtrå efter oväsen och rus, allt glädjedrucknare af vederstygglig otukt och frässeri anländt till kyrkan, som allvarlig och grå med sina platta torn och sina fönsterrosetter derunder, med sina öppna portar, uppfylda af rökelse, strålande ljussken och prester, samt med sina höga altaren, fulla af helighet och prakt, tog sig sällsamt nog ut i denna svärms åsyn. Till och med de fornåldriga takrännornas fasligt grimaserande figurer, djeflar och drakar i sten, tycktes vara för heliga och ädla i jemförelse med dessa menniskor, som i sin vildhet dernere höllo sitt intåg.

De stora klockornas brummande och dofva ljud hördes på vida vägar i eftermiddagsluften, då den tokige biskopen lemnade sin åsna och besteg sin stol vid sidan af högaltaret. Allt folket strömmade till, och under det att gamla skor, lumpor och annat skräp såsom offer nedlades i bäckenen samt ljusen småningom slocknade och den ofantliga domen uppfyldes med en qväfvande stank, reste han sig och uttalade en narraktig och hädisk välsignelse. Sedan lästes en messa i samma anda, och de, som hade korfvar med sig, bjödo den läsande presten deraf, och när han ville nappa ett stycke till sig, begabbade de honom. Sedan detta skändliga upptåg tagit slut, slog man sig ned omkring altarena, hvilka förvandlades till spelbord, i det man kastade tärning på dem.

Allt antog nu ett vildare skaplynne. Man grälade, skrek, slogs — parodien på det heliga hade slagit öfver till bacchanalier. Allt var tillåtet; endast mord betraktades ännu som ett brott och bestraffades; derför hade några män blifvit tillsatte att hålla uppsigt.

Aftonen hade nu inbrutit, himmelen rodnade, och den i vester nedgående solens sneda strålar förvandlade det gamla gudshusets gråa färg i rödt; det såg nästan ut, som om stenarna blygdes för menniskornas gerningar. Det otäcka packet lemnade nu i berusadt tillstånd kyrkan, för att roa sig på de offentliga platserna framför teatrarna, hvilka under tiden blifvit uppförda och på hvilka förklädda munkar och nunnor uppträdde spelande.

VII.

Fortsättning.

Det var om morgonen till just denna dag för en mer än vansinnig råhet och för afskyvärda förgripelser, under hvilken samma klockor, hvilkas allvarliga toner annars manade till andakt eller med klagoljud följde de aflidne, när de buros till grafven, och liksom en

metallens andedrägt, liksom en det liflösa tingets bön genomträngde den rena luften, skakade upp vanvettet ur de djupaste vinklar och vrår och läto det fräckt ragla fram, för att kasta sig öfver allt, som den en timme senare hånade och begabbade presten stod, under det mängden ännu rustade sig till den förestående processionen, vid altaret och läste välsignelsen öfver det mellan Jeanne Beaupertuis och Claude Chiquon ingångna äkta förbundet. Och just samma dags morgon stego i gryningen drottning Margareta, grefve Lyonnet de Bournonville, hennes minister, och hennes läkare Jourdan Ferron upp ur stora Chatelets fängelsehålor, för att efter en stunds förlopp åter träffa hvarandra i Louvre.

I den nye ministerns hufvud korsade de mest olikartade tankar hvarandra, när han icke mera inandades den beklämning förorsakande fängelseluften utan fann sig åter omgifven af det mjuka, vederqvickande lifselementet. Han styrde snabt sina steg åt katakomberna, för att i deras mest förborgade vrå vid sidan af Thermerpalatsets hvalf hemta sin och Margaretas dotter. Hon var tillräckligt försedd med lifsmedel, och i detta hänseende var han fri från hvarje ängslande farhåga; likaledes kunde han räkna på, att ingen nyfiken hade trängt ända in till hennes vistelseort och att hon följaktligen ännu alljemt i fullkomlig ensamhet väntade på hans återkomst. Hans andra tanke var att leta rätt på sin son, om han ännu liksom systern vore i lif, och derför tog han sig för att strax efter sitt uppträdande i Louvre sända bud till den gamle, af Jourdan Ferron betecknade musikanten, för att skaffa sig underrättelser rörande den saken.

Sedan tänkte han på att göra gamla rättigheter gent emot drottningens person gällande. Han ville helt och hållet beherska henne, och derför måste hvar enda en, som tycktes stå honom i vägen, men framför allt Versoris aflägsnas. Först längre fram ville han åt konungens lif, och det var hans fasta beslut att sätta kronan på sitt eget hufvud.

Under sådana betraktelser hade han, vandrande ensam med sin skugga, kommit ända till det ställe, der ingången genom snår sänkte sig ned till hans smygvrå.

Månen blef blekare, och bakom det gamla Thermerpalatset rödfärgades horisonten. Han skådade sig omkring. Då trädde oförmodadt en jettestor, mörk figur fram på den upplysta förgrunden. Det var Gulreddin.
— Två hela nätter har jag här lurat på dig, — sade hon, — Hvar drifver du omkring? Du sade mig ju, att jag här skulle träffa dig.

Han betraktade henne med en forskande blick. Hans tanke tog i hast en öfverblick af, huru denna märkvärdiga varelses passion för honom hade trädt i dagen. Nu stod hon framför honom i sin kolossala kraft, i sitt vilda behag, i sin fornegyptiska skönhet. Hennes fläckiga hud tog sig i den ännu herskande halfskymningen ut såsom endast starkt brynt af solen, hon hade ett stycke eldfärgadt tyg löst kastadt öfver sitt svarta hår, hvars långa man var dold derunder och icke så vildt som annars fladdrade omkring halsen, kring hvilken ett glänsande smycke smög sig. Hon hade smyckat sig för honom, hon ville behaga honom, det var tydligt.

Han såg sig alldeles ensam i verlden. Ingen vän hade han omkring sig, ingen förtrogen, som af inre böjelse kände sig fäst vid honom. Huru skulle han kunna utföra sin plan, om han vore inskränkt till sina egna krafter?

— Gulreddin, — sade han hastigt, i det en ny plan uppgjordes i hans hufvud, — jag har blifvit en förnäm herre vid hofvet. Jag är grefve och minister. Vill du beständigt vara hos mig, så vill jag hålla dig kär och under lediga stunder helt och hållet öfverlemna mig åt din ömhet — vill du?

Den vilda skönheten kastade sig ned för hans fötter och kysste stoftet. Han upplyfte henne.

— Gulreddin, — fortfor han, — du måste likväl inför verlden förneka ditt kön, du måste uppträda i karlkläder och vid hofvet gå och gälla för min tjenare.

Hon lyssnade till hans ord, och hennes svarta öga blixtrade.

— Den stackaren, — sade hon med ett vildt leende, — jag skulle sönderslita henne, om jag funne henne hängande vid dina läppar.

— Ingen svartsjuka, qvinna! — tog han åter orda. — Det är icke kärlek till en annan, utan kärleken till dig, som tvingar mig att förelägga dig detta vilkor. Uppträdandet af en qvinna, som städse omgåfve mig, skulle gifva anledning till många gissningar och tydningar. Den trogne tjenare, som städse är i min närhet, väcker deremot ingen uppmärksamhet. Vänta här på mig! Jag för dig sedan till en lombards hus; han skall förse oss begge med de erforderliga kläderna, på det att vi må kunna uppträda vid hofvet såsom herre och tjenare.

— Och hvart går du, när du nu lemnar mig? — frågade Gulreddin.

— I hvalfvet, framför hvars ingång vi stå, väntar mig en flicka, — svarade han.

— En flicka? — frågade hon, och hennes ögon rullade.

— Jag litar på din trohet, Gulreddin! — sade han; — jag fordrar ingen ed af dig, jag tror på din ömma böjelse. Alltså må du veta, att flickan, som här väntar mig, är min dotter.

Hon tycktes lugna sig och sporde: — hemtar du nu henne fram i dagsljuset?

Han jakade härtill.

— Och skall hon lefva hos dig vid hofvet?

— Nej, Gulreddin! Ännu måste hennes tillvaro blifva förborgad för hela verlden, men när hon kommer att framträda ur detta mörker, då är hon prinsessa och Frankrike henne underdånigt. Låt mig nu gå ned till henne! Jag hemtar henne upp och öfverlemnar henne åt din omsorg, åt ditt beskydd.

Med förhoppningsfullt och af glada känslor lifvadt bröst kröp han genom de tätt sammanväxta buskarna ned i den hålas natt, som gapade emot honom, under det jettinnan, stum och liksom fastnaglad vid marken, höll sitt djupt liggande öga fäst på ingången.

Efter en god stund märkte hon, att han åter nalkades. Han flämtade häftigt och qväfde så sitt hjertas sorgeutbrott.

— Hon är borta, — skrek han, när han åter stod midt emot Gulreddin och fattade hennes hand. — Röf-

vad kan hon icke vara, och icke heller kan hon hafva undkommit. Hon har, orolig öfver mitt långa utebliffvande, lemnat det säkra stället, och hon har nog vågat sig in i de förskräckliga katakomberna, hvarifrån ingen räddning gifves. Gulreddin, detta skall blifva första tjensten, som du bevisar mig: med hundra fackelbärare sänder jag dig ned att söka henne och återföra henne i mina armar.

Men derpå hastigt kastande en hemsk blick på ingången till den svarta hålan, sade han i lugnare ton: — Och om den eviga natten har uppslukat hennes tillvaro, om hennes ben hvila der nere jemte millioner andras, omfamnade af ormar, framalstrande i ögonhålorna grodor och andra kräldjur, skall jag då sända ned hundra facklor, för att skaffa mig denna visshet? Min son lefver ännu i den öfre verlden, han erbjuder mig riklig ersättning för dottern. Så beherskar jag allt fortfarande med kraftig hand modern, som måste tillhöra mig ensam, blott mig, och Versoris, den förtretlige älskaren, må falla.

Han hade yttrat de sista meningarna för sig sjelf, men jettinnans skarpa öra hade med spänd uppmärksamhet uppfångat hvart enda ord, och hon tänkte på en rival, och hennes starka tandrader slogo, gnisslande af raseri, mot hvarandra.

De skyndade, gynnade af den töckniga morgonluften obemärkta till ett hus, tillhörande en helt nyligen till Paris anländ lombard, för att mot klingande mynt skaffa sig nya kläder. Grefven valde en drägt, som var fullkomligt afpassad efter hans nya värdighet, och för hans ledsagerska hopfogades, emedan det var omöjligt att finna en sådan, som passade hennes väldiga kropp, af flere klädesplagg, som blifvit sydda för några storväxta karlar, en kostym, som visserligen var sällsam men i hvilken dock det mest iögonfallande doldes af en vid mantel, i hvilken hon måste hölja sig. Hennes hufvud betäcktes af en hatt, som hade breda brätten och var prydd med en svart fjäder. Denne sällsamme tjenare ännu mera än de öfriga omständigheterna, som hade stått i sammanhang med den nye ministerns uppträdande vid hofvet, skall längre fram

hafva gifvit anledning till den sagan, att grefve Lyonnet de Bournonville hade ingått pactum med hin och hade honom sjelf i sitt följe. Hans namn var för öfrigt en gammal burgundisk slägts, hvilken var högligen prisad i landets tideböcker.

Ludvig X hade efter den i fängelset tillsammans med juden tillbragta natten, intagen af dystra, oroande tankar, begifvit sig till den gamla konungaboningen i justitiepalatset och hade icke sedan dess visat sig i Louvre. Det anmäldes att han var på jagt. Blott Savoisy, hans förtrogne, var hos honom.

I Louvre satt drottningen liksom en spindel i sitt nät. Rundt omkring var allt tyst och stilla; hon tycktes lura på rof. Då inträdde hennes förtrogna tjenarinna och anmälde grefve de Bournonville. Margareta for hastigt upp men hemtade sig strax och meddelade tillåtelsen att insläppa honom.

Den nye ministern inträdde, åtföljd af en ryttare, hvilken han i drottningens närvaro gaf befallning att föra till Louvre den gamle musikanten Beaupertuis, — den trogne tjenaren, — såsom mäster Jourdan Ferron hade benämt honom. Ryttaren aflägsnade sig.

— Jag kommer, — sade nu ministern i afmätt ton, — att emottaga den första befallningen ur min drottnings mun och att bedja henne föreställa mig för konungen och säga honom, att grefve de Bournonville af fornburgundisk härkomst var den, som hon ansåg värdig att intaga Marignys plats, hvilken hon tror honom bättre skola fylla.

— Konungen är på jagt, — svarade Margareta. — Jag önskar er emellertid välkommen till hofvet, grefve Lyonnet! Ni finner mig icke munter; min liftjenare Versoris, åt hvilken jag anförtrodde ett vigtigt uppdrag, har ännu i denna stund icke vändt tillbaka. Det vare ert uppdrag att söka efter honom —

Bournonville lät henne icke tala till punkt utan afbröt henne i bitande ton: — Ni måste aflägsna denne Versoris från er; jag skall underrätta er, huru han uträttat sitt uppdrag och sedan till honom utfärda befallning att lemna hofvet —

— Ni afskeda Versoris! — utropade drottningen. med öfverraskning och vrede.

— Ja, — fortfor Bournonville; — er och min dotter är visserligen förlorad för oss, men jag hoppas, att sonen icke skall vara det. Allvarligare känslor skola från denna stund beherska er. Det är edra barns fader, som hädanefter omgifver er; bort derför med all kärlekshandel!

— Är det i den tonarten, som ni tänker tala? — frågade Margareta med fasa. — Är detta den lydnad, som jag hade rätt att vänta mig från er sida?

— Margareta, — sade Bournonville, i det han sökte antaga en ton af ömhet, — blir du verkligen vred på mig, om jag vid din sida tänker på de sälla stunder, hvilka för längesedan försvunnit? Tror du sjelf så litet på dina behags magt, att du föreställer dig, att de skulle låta den blifva kall, som en gång fick frássa bland dem?

— Hvilken djerfhet! — utropade drottningen.

— Du har rätt i att kalla mig djerf, — fortfor han. — Djerf är jag, om jag talar om dina behag och önskar mig tillbaka den oinskränkta, odelade besittningen af dem; för djerf är jag likväl icke, om jag med dig vill dela spirans magt. Djerf vore jag, om jag ville herska öfver ditt hjerta — men har Margareta ett hjerta? Har damen i tornet lik andra dödliga ett hjerta, skapadt till att känna sällhet och smärta, så bevisa mig det, låt mig komma in genom salighetens port! Vänta mig i Nesle-tornet, skänk mig en sådan natt, som Versoris haft hos dig, som de der hade, hvilka köpte sin lycka med en oförmodad död!

— Tyst, fräcke! Icke sådana ord vill jag höra af dig. Jag upphöjde dig till den plats, som du önskade intaga; men understå dig icke att vilja tygla och leda mina böjelser! Lyssna i underdånighet till min vilja, emottag mina befallningar och verkställ dem! Skaffa hit Versoris på fläcken! Jag måste tala vid honom; kanske, ja, kanske öfverlemnar jag honom sedan frivilligt åt din hämd.

— Din stolthet skulle kunna försätta mig i raseri, om jag icke älskade dig så högt. Versoris måste du

uppoffra åt mig, detta begär jag af dig, detta vare första vilkoret för min trohet —

— Och hvilka löften gaf du mig icke den natten, då jag smög mig ut till dig i den tysta skogen? — inföll Margareta skälfvande. — Efter alla mina önskningar skulle du foga dig, uppsnappa min minsta vink, sjelf ro min båt till tornet och med hörsamhet på stranden afvakta min återkomst samt vaka öfver, att ingen öfverraskning hotade mig. O, hvilken toka jag var, som satte tro till dig, hycklare! Nu anser du dig mägtig nog och trotsar mig; men ett ord af mig kan åter tillintetgöra min skapelse.

Han drog en kapsel ur sin arm och höll den högt i vädret. — Denna kapsel, — sade han högtidligt, — innehåller det bref, som en burgundisk prinsessa efter sin faders mord skref till en vacker, af henne älskad page. Icke för att hota, lyfter jag detta vapen inför dig; här är äfven en tveeggad dolk, skarp och spetsig, och min arm är kraftig nog till att ge en säker stöt, och skulle också dolken slinta, så har jag här vid min sida ytterligare en klinga, som jag godt förstår att bruka —

Han hejdade sig och betraktade länge den darrande drottningen, hvars lif helt och hållet låg i hans hand; men plötsligt kastande allt ifrån sig, störtade han ned för henne och tryckte hennes täcka fot eldigt till sina läppar, i det han sade: — Skänk mig hemligt och ostördt en natt fjärran från dina kungliga gemak, der, hvarest du firade dina kärleksfester. Derborta i Nesle-tornet vill jag se dig, afklädd herskarinnans ståt, och kasta mig till marken för din skönhet, qvinna! Och om ock jag der omgifves af alla fasor, hvarmed du omgjordar dig, och om all min drömda magt och storhet störtar tillsammans i Seines kalla vågor och smälter ihop för din glödande andedrägt, så låt mig dock trotsa allt och våga det hänryckande försöket! Jag lemnar icke denna plats, förr än du bifallit min bön.

Då for liksom en blixt genom drottningens själ, och hon, som ännu för några minuter sedan darrat för hans öfverlägsenhet, reste sig med stolthet och sade: — Välan, du skall se mig, när och hvar du önskar.

Här är nyckeln till lilla porten på tornets vestra sida, från hvilken en vindeltrappa på tjugo steg skall föra dig till dörren af det gemak, der jag väntar dig.

Han fattade nyckeln med häftighet, kysste och fäste den vid hjaltet till sitt svärd, hvilket han tillika med dolk och kapsel åter tog upp från golfvet och stack i skidan. Sedan begaf han sig bort, för att söka upp Gulreddin, hvilken såsom saracenen Muzaf väntade på hans befallningar och hade underrättelser af vigt att meddela honom.

Men Margareta kallade, så snart den stormande gästen lemnat henne, mäster Jourdan Ferron, för att för natten i Nesle-tornet anordna allt behöfligt, på det att det måtte vara i samma skick som vanligt vid hennes möten derstädes.

Den trogne Muzaf hade kommit den unge Versoris på spåren och förde sin herre så klokt omkring i gamla Louvres invecklade gångar att han snart befann sig vid en dörr, innanför hvilken ynglingens närvaro tillräckligt gaf sig tillkänna genom höga utrop. Bournonville trädde raskt in till honom. Han fann honom i ett högst upprördt tillstånd, och häraf begagnade han sig genast. — Den kapten, för hvilken ni håller mig, — sade han, — har blifvit grefve och minister och af namnet Buridan namnet Lyonnet de Bournonville, som kan mäta sig med hvilket som helst här vid hofvet. Men så ondt det gör mig, måste jag dock meddela er, att er rol här vid hofvet är utspelad. Icke som skulle jag, för att hämnas det förräderi, som ni mot mig begått, hafva skadat er, utan den der breflappen, som ni skulle förvara men lemnade i drottningens händer —

— Kalla henne icke drottning! — skrek Versoris. — Hon är ett gräsligt, blodtörstigt odjur, som helvetet har utspytt. Min rol är utspelad, säger ni; jag önskade, att så vore, jag önskade, att denna tillvaro, som jag icke längre förmår bära, vore utplånad från jorden. O, att jag bara egde visshet rörande en enda punkt!

— Jag kan väl gifva er mången upplysning, — sade Bournonville, — om ni mot mig vill vara blott hälften så förtroendefull, som jag en gång var mot er.

— Tig dermed, — bad Versoris, — och låt mig behålla min hemlighet för mig sjelf! En olycka sådan som min medgifver icke något meddelande. Men se henne vill jag ännu en gång — tala med henne måste jag — ensam — redan denna natt — o himmel — och *jag törs icke mörda henne.*

Bournonville såg skarpt på honom och sade med stark tonvigt: — Det skulle ni således vilja?

I detsamma inträdde hans tjenare Muzaf och anmälde ett bud från musikanten Beaupertuis, hvilken icke kunde komma sjelf.

Bournonville bad artigt Versoris att få släppa in budet, och denne lemnade rummet, för att icke störa samtalet. Derpå öppnade Muzaf dörren och lät Chiquon inträda. Både grefven och den gamle musikantens måg blefvo gladt öfverraskade.

— Ehuru jag, min trogne Chiquon, icke kan på dig ställa de frågor, som din svärfar skall lemna mig svar på, så väntar jag af dig, att du för mig till hans hus. Jag vill sjelf begifva mig till honom. — Derpå tycktes han fundera ett ögonblick och sade sedan med fast röst: — Laga, att du kan skaffa tillsammans några trogna gossar, som i natt kunna bistå mig vid ett vigtigt företag!

Gående till sidorummets dörr, ropade han på Versoris, sedan han afskedat Muzaf och Chiquon. — Ni vill alltså verkligen tala med drottningen ensam, — började han. — Nå väl, jag måste redan i dag uträtta ett vigtigt göromål och skulle följaktligen af vänskap kunna åt er afträda min plats hos henne. — Med detsamma visade han honom den nyckel, som han erhållit af drottningen. — Denna nyckel, — tillade han, — kommer från hennes egna sköna händer; den öppnar den hemliga porten till Nesle-tornet.

Till Nesle tornet? — skrek Versoris.

— Förskräckes ni deraf? — frågade Bournonville i förvånad ton. — Fruktar ni för att utstå, hvad jag redan så många gånger utstått? Hon sjelf gaf mig den och väntar mig der. Jag vill gerna till er afträda mina rättigheter för denna natt.

Versoris betäckte sitt ansigte med begge händerna. Bournonville tydde denna åtbörd oriktigt.

— Ni får icke låta det gå er så till hjertat. Drottningar hafva sina nycker, och de äro för väldiga för att röra sig på hvardagslifvets stråt. Hvad som redan för en borgarehustru blifver obeqvämt, skall en drottning säkerligen icke fördraga. Nå, betrakta en gång hennes id derstädes och framför min ursäkt till henne! Meddela mig i morgon något derom!

Hans glädje stod målad i hans ögon.

— Hit med den, hit med den! ropade ynglingen. — Hvad skall jag säga henne? Hur skall jag kunna finna ord till att lösa en så frukansvärd gåta?

— Ni är ännu fortfarande förälskad, — sade Bournonville liksom på skämt och fullkomligt missförstående Versoris utrop; — ni drages bara allt för oemotståndligt hän till det sköna vidundret. Nå väl, det gläder mig att kunna vara er behjelplig.

— Jag tackar er, — afbröt Versoris, mottagande nyckeln ur hans hand, — jag tackar er för denna gåfva, som skall bereda mig det svåraste ögonblicket i mitt lif och det sista.

— Ni tänker då på att dö? — frågade Bournonville med låtsadt bekymmer.

— Lemna mig, grefve, och fråga mig icke om något! Mitt elände skall obekant försvinna från jorden. — Han vände sig om, för att gå.

— Önskar ni kanske att vara ledsagad af några beväpnade, för att vara skyddad mot lönmord? — ropade Bournonville efter honom.

— Mig skyddar Margaretas kärlek, — genmälte Versoris med hemskt hån.

— Lita icke för mycket på hennes kärlek! — sade Bournonville kallt, i det han lät Muzaf hänga kappan på sina axlar.

— Jag litar icke mera på denna kärlek, utan jag tänker tillintetgöra den tillika med hjertat, som inhyser densamma, — ljöd den andres svar.

Han störtade bort, mycket upprörd; Bournonville kastade en hånfull blick efter honom. — Hans död är

säker, — mumlade han för sig sjelf. Och dock kände han sitt bröst beklämdt af känslor, som väl sällan mötas i en menniskas barm. Hat, kärlek, väntan, belåtenhet, agg — allt detta häfde sig vågformigt upp och ned; än steg det ena, än det andra. Han hade emellertid lemnat Louvre och anländt till den stadsdel, der det vederstyggliga feststojet ännu förnams, ökadt af de nidvisor, som pöbeln sjöng och som till omqväde hade orden:

»När djeknen proppar buken stinn,
Går vettet ut och vanvett in.»

Tuppen Beaupertuis, som för längesedan var trött och utmattad, hade återvändt till sitt hus och funnit sin dotter gråtande, ty hon väntade ännu fortfarande förgäfves på sin Chiquon, den unge äkta mannen. Snart infann han sig likväl vid sidan af en förnäm herre, som midt under den till fräckhet urartade festen kom, för att söka upp spåren efter sin förlorade son, till det hus, som tillhörde en »trogen tjenare» till mäster Jourdan Ferron.

VIII.

Fortsättning.

När Bournonville kom till den del af l'Université, der just subdiakonfestens galnaste larm rasade fritt från alla tyglar, sade han för sig sjelf: — Hvart har jag oförmodadt kommit hän, jag som, ännu för kort tid sedan förföljd som en grof brottsling och från det hotande förderfvet räddad liksom genom under men nu upphöjd till hög rang och värdighet, är ute, för att skaffa mig underrättelser om min son, uppsöka honom och föra honom till modern? En hvar är sin egen lyckas smed. Icke ett enda ögonblick, icke ens då, när ett svart åskmoln betog mig hvarje utsigt, när faror blixt-

rade omkring mig, förlorade jag mitt mål ur sigte. Det lyste städse för mig som en fyrbåk genom molnens slöja och dödens fasor. Och jag har genom kamp nått det. Nu återstår bara det sista steget. Hennes tidigare böjelse måste jag åter komma i besittning af och sedan — kronan. Och sedan? — Hennes död; och vår son fortplantar den slägt, som skall herska öfver Frankrike. Att vara konung är det högsta här på jorden. Nå väl, så vill jag då icke heller utsträcka min hand efter något ringare än en krona. Jag begagnar mig väl af min tid, ty under det att jag här söker min son, har jag till henne skickat min rival, som hon låter mörda.

Upptagen af dylika tankar, stod grefve de Bournonville på den skådeplats, som han först helt nyligen hade lemnat. Midt emot honom låg det lilla hus, i hvilket han såsom Johan Buridan hade egnat sig åt studier.

Med pfalzgrefvens af Burgund mord på samvetet hade han under ett antaget namn lefvat här dold och obemärkt, ända tills den unga drottningens ankomst gaf hans äregiriga planer en egen, ehuruväl ännu obestämd riktning. Här hade han anslutit sig till tempelherrarne och kallat sig sjelf för en lärjunge till deras siste stormästare, hvars död invecklade honom i den allmänna förföljelse, som träffade dennes anhängare. Det var kampen mot det hotande förderfvet, som allt mera stålsatte hans af naturen oböjliga sinne, och sålunda blef han buren och upplyft af just de böljor, som för andra hade blifvit en uppslukande afgrund. Allt detta benämner man i dagliga lifvet »verldens gång».

Vid åsynen af det fönster, som nu var mörkt men vid hvilket hans studerlampa förr flämtade, öfverfölls han af hågkomster. Han såg sig sjelf i lång, svart talar och med af nattvak blekt ansigte, sittande der vid bordet och blickande upp från de gulnade folianterna samt frågande sig sjelf med hög röst: — Hvad vill du här? Och hans hand hade redan då ledt dottern till fadermord, och stålet deri hade redan då färgats af en sofvande gubbes blod, men likväl kunde den studerande

Buridan med fasa fråga grefve de Bournonville: — Hvad vill du här?

Högröstadt skrål ljöd under tiden, och munkar och nunnor på höga skådebanor uppförde afskyvärdt otuktiga grofheter, och narrbiskopen invigde föraktliga ting, och stank uppsteg ur rökelsekaren, och galande, skällande, skratt och tjut följde oupphörligt på hvartannat i kör, och allt trängdes vildt omkring honom, den sökande fadern, som trädde in i musikantens hus.

Men om denne hade mördat sonen, såsom mäster Ferron befalt!

Först egde en scen rum mellan Jeanne och hennes unge man. Från trumpenhet till ömhet är mellan personer, som först för tolf timmar sedan blifvit äkta makar, öfvergången snabb. Chiquon ursäktade sin långa bortovaro med sin förnäme följeslagares närvaro, och hans hustru tog ursäkten för god och lugnade sig.

Den gamle Beaupertuis hade visserligen lagt af tupphufvudet men befann sig för öfrigt ännu i den gula narrkostymen. I sådant skick skulle han aflägga räkenskap i en så allvarsam sak, som den var, hvilken hade fört grefven dit. Frågan, som Bournonville ställde på honom, tycktes göra honom ängslig, och han besvarade den ej förr, än denne visade honom mäster Ferrons välkända signetring.

— Ack, att också just i dag den förbannade narrfesten skulle ega rum! — började han i jemrande ton; — af samma anledning har väl den vördige mäster läkaren sjelf varit här två gånger i dag, för att tala vid mig, och jag var satan i våld, derute i processionen, såsom tupp.

— Var läkaren här? — afbröt honom Bournonville.

— Så berättar min dotter, som derborta i vrån kysser sin man.

— Nå väl, när ni sjelf tillstår, att Jourdan Ferron varit här, hyser jag icke något tvifvel derom, att jag vändt mig till rätte man. Bekänn alltså utan omsvep, hvad ni gjort med den gossen, som mäster Jourdan Ferron öfverlemnade åt er för aderton år sedan.

— En gosse? Nej, en flicka var det, ingen gosse. Jag skulle döda henne — o, att jag hade gjort det! —

döda och kasta henne i floden. Hon var invecklad i dåligt linne och skrek förfärligt; jag hade måst qväfva henne med handen, om jag icke skulle bli röjd. Men medlidandets djefvul öfvermannade mig. Jag var icke i stånd dertill. Så sprang jag med den skrikande slynan i en räcka utmed Seine, ända tills jag anlände till kyrkan Notre-Dame. Just som jag är kommen dit, ser jag, ehuru det ännu var mycket tidigt på dagen, från ena sidan en bonde, från den andra en jude komma i riktning mot mig. Hastigt nedlägger jag barnet i den stora portalen och springer min väg. Men medlidandets djefvul red mig så starkt, att jag också lade dit en liten med ett vapen utsirad gulddosa, som jag en gång vid ett tillfälle blifvit egare till, på det att någon desto snarare måtte känna sig föranlåten att upptaga den skrikande ungen. Strax viker jag om hörnet och klättrar upp — ty ung och vig var jag ännu på den tiden — bakom en tjock pelare, och derifrån tittar jag, dold bakom löfverket af sten, ned, för att taga reda på, hur det skulle komma att gå barnet. Bonden ville upptaga det, juden äfvenledes. Slutligen öfverlåter den förre, tillfredsställd med ett guldmynt, det åt den otäcke svinhataren, som lufsar derifrån med sitt fynd. — Det lär komma att gå dig illa, stackars docka, — tänkte jag, — ty ditt söta, röda blod måste ju flyta, för att försona flugguden, när nu den gamle djefvuln till jude för dig till sitt hus — Och jag såg redan i andanom hans smutsiga afföda med långa spetsiga tänder lura på henne, för att sönderslita det lilla kräket.

— Och det kunde du så lugnt tillåta?

— Jag hade väl en smula förebygt det, och på den arma varelsen, ehuru den skrek mycket, under det att det pågick, med min dolk i armen inristat tre kors. De voro djupa nog; och lefde hon ännu, måste hon hvilket ögonblick som helst kunna uppvisa de tre korsen, det svarar jag för.

— Men gossen? föll honom Bournonville i talet.

— Han hade också på högra armen fört med sig hit till verlden ett sådant tecken, tre purpurröda kors. Jag tänkte just som så: när himlen utrustat honom med ett sådant skydd, hvarför skall då hans lilla syster

sakna ett dylikt? I armen med de tre korsen biter helt visst icke något judeyngel, tänkte jag —

— Men hvad har det blifvit af gossen? — frågade Bournonville.

— Ja, den som det visste! När jag kom tillbaka efter uträttadt ärende, och det dröjde en god stund, ty jag kunde ej genast träda mäster Ferron under ögonen, då jag ju måste föra honom bak ljuset, så hade han väl gossen ännu i sin kammare, och der födde han honom i fullkomlig tysthet många dagar med en gröt, som han sjelf af allehanda örter tillagade, på det att han enligt mästarens yttrande skulle blifva riktigt skön och stark. Men sedan förlorade vi hvarandra ur sigte; jag såg icke mera mästaren så ofta utan blott vid vissa tider, och derför vet jag icke heller, hvart gossen tagit vägen.

— Alltså blef han vid lif, och mäster Ferron har uppfostrat honom? — ropade de Bournonville i ifrigare ton.

— Derför kan jag icke gå i borgen. — Hvad skola vi med tösen? — sade mästaren, när han åt mig öfverlemnade flickan. — Gör mig af med henne! Pojken behåller jag tills vidare.

— Jag vet tillräckligt, — sade Bournonville, tryckande i hans hand några guldmynt, som med glädje mottogos; — alltså hastigt bort till läkaren! Du för mig till hans bostad —

— Jag? — frågade Beaupertuis med bestörtning. — Nu? Nattetid?

— Nå, och hvarför icke?

— Emedan det är ovanligt, emedan han ej ser det gerna, — stammade gubben förläget.

— Hvad menar du?

— Derför att jag icke med säkerhet vet, om det var rätt att så der till punkt och pricka berätta er allt; vidare derför att mycket kanske beror af den hemligheten, men också derför att ringen med Salomos insegel i rubinen, som ni visade mig från mästaren och som jag väl känner, tilläfventyrs kunde vara eftergjord eller honom afhänd, och jag följaktligen är rädd för mästarens vrede —

— I alla händelser komma dessa betänkligheter för sent. Var du för öfrigt lugn! Du kan stanna hemma, så vida du vill för mig utpeka läkarens hus.

Med lättadt bröst meddelade Beaupertuis den begärda upplysningen, och det var ej möjligt att taga miste om huset med de två målningarna, som förestälde mäster Jourdan Ferron och hans aflidna kära hälft Meline la Henrione. Det var dessutom utmåladt med sällsamma skriftecken och hieroglyfer, och hvarken i gatan des Ecrivains eller i hela Paris fans något, som liknade detsamma.

Åtföljd af Muzaf-Gulreddin, lemnade han den gamle musikantens hus, för att uppsöka läkaren och anställa vidare efterforskningar efter sin son. Det väckte nu hans uppmärksamhet, att denne först hade skickat honom till Beaupertuis hus, hvilken dock endast visste något om dottern, hvars öde dessutom icke var någon gåta för fadern. Hon hvilade för längesedan i katakombernas mörka afgrund, tänkte han. Men hans son lefde ännu, det tog han för gifvet, ty mästaren hade ju omsorgsfullt födt och skött honom samt väl också dragit försorg för, att han blifvit utrustad med vackert vetande. Detta smickrade hans äregirighet.

Men hvarför icke strax lemna honom upplysning dərom? Detta tycktes å den gamle hexmästarens sida förråda ett skälmstycke, som man allt för väl kunde vänta sig af honom.

Natten var ljus och himlen hög. Hela folket och i synnerhet den gemenaste dräggen deraf tumlade i rusigt tillstånd omkring under den stjernklara himlen. Hade icke det vilda larmet och de okyska grupperna varit, hade icke öfverallt de vidrigaste nidvisor och otäckheter genljudit, skulle man hafva trott, att man befunne sig i en stad af helgon: Öfverallt biskopsornater, öfverallt messhakar, munkkåpor och nunneslöjor, ty vansinnets fest fortfor ännu. Och midt ibland dessa hopar trängde sig en fader, för att finna sin son, och endast ibland tänkte han på modern, som väl under tiden hade låtit rödja hans fruktade rival ur vägen.

— Versoris simmar väl redan, — tänkte den sökande fadern inom sig.

Ett förbiraglande helgon, fullt af vin och otuktiga begär, utdelade i detta ögonblick välsignelsen åt honom. Han kände sig upprörd deraf och skyndade derifrån åt Cité till. Här på de trånga, tysta gatorna förnam han blott sina egna steg och följeslagarens, hvilken sjelf flåsade bakom honom men hans jetteskugga tycktes tyst vandra vid hans sida. Det föreföll honom, som ginge den lede fienden jemte honom.

I justitiepalatset var ett hemlighetsfullt lif märkbart. Konungen, så hette det, var på jagt, och likväl voro fönstren upplysta. Vapen rasslade i de öppna pelargångarna, steg genljödo i gångarna.

— Hvem huserar här, — tänkte Bournonville, — när Ludvig »grälmakaren» är på jagt? Skulle han väl i någon hemlig afsigt hålla sig dold här? Och Margareta är i Nesle-tornet och väntar mig med sina bödlar och låter mörda sin älskare! Något fasansvärdt skulle kunna tilldraga sig, något som låge utom min, utom den klokastes beräkning, — sade han för sig sjelf.

Det var redan mycket sent. Väktarne ropade elfva, förkunnade månsken, stjernklar himmel och lugn samt uppmanade de gode parisarne att sofva. Några hånade denna uppmaning, men om det också var *goda* parisare, blir en annan fråga.

Då förnummos högljudda röster inom det gallerverk, som omslöt den lilla trädgård, hvilken benämdes »konungens hage». Han tillika med Muzaf smög sig in i en fördjupning på muren och såg, huru en mörkklädd, sträng tystnad iakttagande patrull drog förbi åt stranden till och fortsatte sin marsch utmed densamma utför strömmen.

— En märkvärdig expedition! — sade han för sig sjelf, — Så tyst och hemlighetsfull! Intet ord talade de, och utför Seine, kanske till Nesle-tornet. Och hvarför just denna natt? Så underbart sammanträffar icke allt — dock i morgon skall gåtan lösas. Solen uteblifver helt säkert icke.

Väktaren ropade i närheten; en frisk vind uppstod, hvilken öfverförde stojet från l'Université-sidan; ett

tjockt moln, som hade smugit sig framför månen, skingrades i detsamma, och dess spridda delar förmörkade den vänliga natthimmel, på hvilken de dansade omkring. Han skyndade vidare.

På hörnet af gatan des Ecrivains ej långt från kyrkan St. Jacques-de-la-Boucherie låg Jourdan Ferrons gamla hus, hvilket sällsamt stack af mot hela omgifningen. Det var bestruket med bjert i ögonfallande hvit färg, och mästarens och hans aflidna hustrus vederstyggliga och afskräckande konterfej voro målade derpå. Vid sidan låg, underbart i sin fornåldriga prakt, höljdt i ett genombrutet nät af sten, omgifvet af skyddande änglahufvud, hotande drakar och andra fabelaktiga djur samt uppsändande i luften liksom en raket, det smala, pillika tornet på kyrkan Jacques, ett af den forntida byggnadskonstens märkvärdigaste monument. En helig fasa rörde sig deromkring — vår nattlige vandrare erfor blott dess köld. Han drogs bort till läkarens profana bostad, som var utsirad med de på charlataneri stötande skyltarna och bevisen på en prålande fåfänga.

Han lyfte portkläppen, men innan han lät den falla, öppnades ett fönster ofvanom honom, just mellan de begge bilderna. Han ville, sade han, tala vid mäster Jourdan och nämde sitt namn.

— Välkommen, ädle grefve! — lydde svaret. — Det var bra, att ni kom just nu; en halftimme senare, och jag hade legat i min djupaste sömn, hvilken ni icke skulle förmått störa, huru stor möda ni än gjort er. Ni vill ha besked om er son. Nå väl, jag har uppfostrat honom och behöfver icke skämmas för att erkänna det, ty han är skön, kraftig, rik och ansedd. Och jag förtjenar sannerligen er tacksamhet, ty ni är en öm fader. Den elaka modern ville låta döda honom, men jag har räddat honom, och nu måste hon till och med älska honom; er och hennes son är nemligen den unge Versoris.

— Versoris? Djefvul! — skrek Bournonville utom sig.

— Robert de Bournonville, hvilken jag under namnet Versoris förde till hofvet, — ropade mästaren från sin plats.

— Som nu i Nesle-tornet — o Gud! — i hennes armar — under mördarnes hugg, — skrek den andre i ursinne.

— Är han i Nesle-tornet? Deri har ni gjort dumt, — sade mästaren lugnt.

— Jag måste dit att förebygga olycka, — ropade Bournonville. — O, att jag icke har en häst!

Han ilade å stad, liksom buren af vinden.

— Ni kommer för sent, — ljöd den hesa rösten bakom honom, och ett gält skratt följde honom genom natten, som emellertid hade blifvit mörk och dyster.

Han undvek l'Université och sprang andlöst vidare på den midt emot liggande flodstranden, den s. k. stadssidan; förbi Grève-platsen och de tornbeprydda, präktiga byggnaderna, som här reste sig, förbi Louvres tysta stenskog, som låg der liksom utdöd och framför hvilken armborstskyttarne med sina vapen jemte sig lågo insomnade liksom vidunder af sten i nischerna på ömse sidor om ingången. I fjerran hördes tydligt folkfestens högljudda jubel.

Hotel de Nesle låg försänkt i stillhet liksom ett gammalt hvilande hafsvidunder. Dess svarta kolossala kropp tycktes vara ett med den raka skugga, som skenbarligen fylde mer än hälften af floden, och sålunda såg det ut, som om det stigit upp ur vågorna, för att slumra vid stranden. Tornet Philip Hamelin sköt fram liksom ett narhvalshorn, och på midten af detsamma, der det anslöt sig till den mörka kroppen, glimmade två röda eldsögon; det var två upplysta fönster. Ugglorna skreko i murarna, och vinden pep genom de öppna vindsgluggarna; det var vidundrets lifstoner, dess andedrägt, som drog igenom jettelungorna.

Bournonville kastade en blick ditöfver och mätte strömmen med ögat, ty han såg icke någon farkost och lagade sig derför till att simma öfver. På andra sidan i den starka skuggan roddes emellertid en båt med största hast. Den flög öfver vågorna, och det såg ut, som om den framdrefves af öfvernaturlig kraft. En blindlykta steg i land och skyndade sig lik ett irrbloss bort mot tornet, der den försvann. Men snart såg man lyktan röra sig kretsformigt allt högre och högre. Den

var här, den var der — o, hvilken förskräcklig brådska! Bournonville följde den med glödande blickar, liksom barn med ögonen följa de gnistor, som i askan efter uppbrändt papper glimma och slockna. Hans intresse var lika så stort, men hjertats renhet var för länge, länge sedan borta.

— Hvilken mordisk beställsamhet! — skrek han. — Det är Ferron; han mördar min son.

Han störtade sig i vattnet. Bakom honom hördes ett tungt plumpsande. Han förskräcktes ooh blickade sig omkring. Det var Muzaf, den trogna varelsen, hvars fläckiga ansigte med öppet gap, stora hvita tänder och blodröd tunga icke gjorde henne olik en dugtig rapphönshund af kraftigaste ras.

Den afdelning beväpnadt manskap som så hemlighetsfullt hade lemnat justitiepalatset, de franska konungarnes gamla bostad, och som i sina tunga vapen rörde sig betydligt långsammare än Bournonville och hans följeslagare, hade nu med knarrande steg uppnått stranden och steg något nedanför Louvre i en stor båt, som tycktes vänta på densamma och sedan långsamt rörde sig i riktning mot den motliggande stranden. Våra simmare uppnådde den förr.

De stötte med kraft på en i närheten befintlig torndörr, hvilken visserligen lät rubba sig ur sitt läge men hvars lås likväl ej gick upp. Ett dylikt försök vid en annan dörr hade icke bättre framgång. Bournonville stod framför de svarta murarna, mätte de upplysta fönsternas höjd från marken och trodde sig ännu icke behöfva förtvifla om framgång. — De frånsa ännu och döden töfvar, — utropade han förhoppningsfullt. — Skaffa mig en stege, Gulreddin, på det att vi må kunna stiga in om fönstret deruppe!

— Hvartill behöfves stege? — sade jetteqvinnan. — Här äro mina skuldror, begagna er af dem! Från dem når ni lätt det der utsprånget, sedan stiger jag upp efter er och hjelper er vidare; ja, ja, jag hjelper er, lita på mig!

Bournonville, för första gången fattad af en inre rysning, stirrade på den hemska följeslagerskan, jem-

förde hennes resliga växt med fönsternas höjd och sade sedan: — Hit då!

Men ett skri trängde in i hans öra. Ja, det var ett skri — ett gält, snart afbrutet — ett skri, som qväfdes — ett smärtsamt ack, hämmadt af framfrusande blod — det var otvifvelaktigt. Hans hår reste sig. — Min son, min son! — skrek han med hög röst.

Gulreddin hade stält sig mot muren och med ryggen vänd åt honom med sina starka händer gripit tag i två jernringar i muren, medels hvilka hon höll sig fast, i sådan ställning väntande på hans uppstigande. Han svingade sig upp på hennes skuldror, och dessa tycktes växa och lyfte honom upp till gesimsen af det götiska fönstret, hvilket — det ena af eldögonen — lät sitt flammande sken strömma ut i natten.

Med håret på ända klängde han sig fast vid den kalla stenen, hans ansigte var hårdt pressadt mot jerngallret, hans öra förnam ångestropet allt närmare och närmare. Det utgick från en, som hade blifvit dödligt sårad. Midt i rummet stod en skön qvinna; det var Margareta. Hennes bröst arbetade häftigt, i hennes öga aftecknade sig en outsäglig ångest, mordet, som derute på hennes befallning föröfvades, och skriket, som också hon hade förnummit, allt detta kom henne att bäfva. Hon hade väntat förrädaren, den hatade Bournonville, och detta var en annans röst.

I detsamma rycktes gemakets dörr upp på vid gafvel, och in störtade en yngling, blek, blodig, utmattad — det var Versoris.

— Alltså låter du mörda mig, — utropade han; — förbannad vare du!

— Ha, — skrek hon med vild fasa; — mörden honom icke! — I detsamma störtade hon sig afstyrande mot dörren, men Jourdan Ferrons torra arm med den svängda blodiga dolken var snabbare och nådde den mot golfvet dignande flyktingen.

— För Gud skull — mitt lif, mitt lif, — skrek denne; men ropet halp honom icke — lifvet flydde under det fasansfulla utropet: — Förbannelse öfver dig, moder!

Hon stod der blek som en marmorbild men öfverjordiskt skön. Läkaren böjde sig ned öfver liket, upp-

lyfte det, stötte upp fönstret och kastade det ned; ty porten sprängdes, och han hörde i trappan stegen af den kommande patrullen, som med våldsam framfart bebådade sin ankomst. Alldeles invid Bournonville, som böjde hufvudet åt sidan, flög den mördade ynglingens lik; men vattnet, som annars sköljde Nesletornets fot, hade dragit sig tillbaka, och kroppen krossades derför mot stenarna.

Bournonville klättrade ned och kastade sig öfver den olycklige. Han strök upp ärmen och såg de tre blodröda korsen. Intet tvifvel blef honom öfrigt. Versoris var hans son, aflad med en demon och af densamma mördad, sedan hon af honom i dödsstunden blifvit förbannad.

Gulreddin stod mörk och stum vid han sida. Den afskyvärda festen rasade ännu endast ett kort stycke från stranden.

IX.

Änden på verket.

De tunga steg, hvilka dånade i trappuppgången, kommo från drabanterna, som hade blifvit utsända från justitie-palatset, för att fånga Nesle-tornets vidunder. De funno ingenting annat än gemakets golf färgadt af det nyss utgjutna blodet och en skön qvinna, som stirrade på de inträdande liksom kunde hon ingenting begripa af sammanhanget. Ingen vördnad afhöll drabanterna från att fjettra den sköna qvinnan, ehuru de trodde sig i henne igenkänna drottningen. Man hade sagt dem, hvilken likhet de skulle finna, men att allt detta icke var någonting annat än ett helvetiskt bedrägeri och att den fromma drottningen redan för länge sedan under stilla böner hade inslumrat i sitt gemak i Louvre. Vid qvinnans fängslande gingo de i början ängsligt tillväga, emedan de befarade, att den stygga hexan skulle tillfoga dem något ondt; men när

de sågo fången väl fjettrad till händer och fötter samt märkte, att hon icke förmådde röra sig, började de att öfverrösa henne med grymt hån.

— Ha vi nu ändtligen, — ropade en, — fått tag i dig, hexa, som redan så länge gödt våra magra aborrar och foreller med unga vackra gossar? Vi vilja icke vedergälla dig lika för lika. Du skall icke simma utan stekas.

— Hej, — sade en annan, i det han knep henne i hakan och gaf henne en smäll på ryggen; — det skall fräsa; — allt väl konditioneradt, hvitt och fett Den sista, som brändes, hexan från Danmark, den gamla Poreta, blossade upp som ett tunt spån, så torr och mager var hon; denna brinner helt visst som ett vaxljus framför den svarta Guds-modersbilden i St. Germain-des-Près.

— Jag läte hänga henne i hennes eget hår, sen bara på håret! — ropade en tredje, i det han omildt nappade tag i de upplösta flätorna, som föllo ned från Margaretas hufvud.

— Som silke att känna på och dock så starkt, — fortsatte han, dugtigt ryckande deri. Drottningen föll till golfvet.

— Kommen! Vi vilja pröfva på hennes styrka och vår kraft, — skreko flere vildt på en gång, och vid håret, det skönaste, hvarmed någonsin en målares fantasi smyckade ett englahufvud, släpade de den eländiga ned för den smala trappan, så att den finskinnade kroppen än mot en kant än mot en spik erhöll ett känbart sår, och lemnade henne derpå der nere på strandens grusiga mark, redan nästan till oigenkänlighet vanställd och nedblodad. Men Margareta låg der tyst och stilla; icke något rop om hjelp, icke något ljud af smärta gick öfver hennes läppar. Hon hade förlorat talförmågan.

Det var i dagbräckningen. Bournonville låg ännu stum, utsträckt på sin sons lik. Det buller, som drottningens släpande utför trappan förorsakade, och knektarnes högljudda samspråk väckte honom upp ur dvalan. — Kom herre! — sade Gulreddin; — ni är icke säker här, och hvad ni kunde komma att se, vore just

icke fägnesamt. — Hon ryckte honom bort från liket och vek med honom om hörnet. Han kunde icke sätta sig till motvärn mot hennes väldiga kraft.

Emellertid blef drottningen bunden på en mulåsna, hvilken fattades vid tygeln, och så sprängde ryttarne å stad åt abbotstiftet Maubuisson till; ty dit skulle fången enligt konungens befallning föras.

Bournonville vände ännu en gång tillbaka till sin sons lik, denne son, som han sjelf jagat i armarna på den död, som hade väntat honom vid mötet med drottningen. Han kunde ännu med ögonen följa ryttarne, som sprängde å stad, äfvensom den med bojor belagda qvinnan på mulåsnan. — De skola döda henne, — sade han dystert för sig sjelf.

Hans förklädda följeslagerska fattade honom i armen och drog honom med sig utan att säga ett ord.

Konungen hade med sina förtrogne hållit en hemlig rådplägning. För alla hade det blifvit tydligt, att djefvulen i synlig gestalt vandrade på jorden och att det gåfves menniskor, som villigt lånade öra och öga åt hans lockelser samt på hemlighetsfulla vägar sökte gemenskap med honom. Att till varnande exempel utrota sådana menniskor, det vore att krossa afgrundsfurstens magt och aflägsna den hotande faran. Hvar enda en, som kunde öfverbevisas om att hafva bedrifvit trolleri, svartkonst och boleri med onda andar eller att hafva deltagit i hexsabbaterna, skulle så hastigt som möjligt dömas till bålet. Vid bristande bevisning skulle tortyr aftvinga bekännelse. Alla, som i den stunden inom Paris hade ett tvetydigt rykte i det hänseendet, skulle fängslas och öfverlemnas åt Sorbonne d. v. s. åt tortyr och bål. Ty från misstanke till dom var endast ett obetydligt steg, och den, som en gång kommit inför de fruktansvärde domarena, blef aldrig frikänd.

Konungen åhörde dessa förhandlingar med inre bäfvan, emedan han derunder tänkte på de saker och ting, som den gamle juden i fängelset hade afslöjat för honom. Men han vågade icke meddela detta åt sina rådgifvare och vänner. Efter hållen öfverläggning besteg han en häst, och endast åtföljd af den bleke Savoisy,

red han till abbotstiftet Maubuisson. Luften var dimmig, gatorna ödsliga, och ryttarne, höljda i sina kappor, sprängde derför å stad utan att bli igenkända. Ankommen till klostret, gjorde konungen sig underrättad om fången, hvilken för några timmar sedan blifvit ditförd och med den största afsky emottagen, derför att drabanterna icke sparat på förskräckliga skildringar af den gräsliga hexan. Ingen af dem, som bebodde byggnaden, hade varit inne hos henne; några af de nyfiknaste hade emellertid vågat att lyssna vid dörren till hennes rum men icke förnummit något buller.

Konungen begärde att blifva insläpt till henne och yrkade derpå, till och med när alla ifrigt bådo honom att låta bli. Han trodde sig kunna våga det, och hans hjerteängslan dref honom till att ännu en gång samtala med henne, som så länge gält för hans maka och som skulle vara en af de der förskräckliga varelserna, som hade djefvulens och en ond qvinnas omfamningar att tacka för sin tillvaro. Rörande denna sak hoppades han erhålla upplysning af henne sjelf, för att sedan underkasta sig den strängaste botgöring för det umgänge, som han plägat med trollet.

Han var försedd med de kraftigaste reliker, hvilka han bar i en sidenpung på bara bröstet, och genom dem trodde han sig vara skyddad mot hvarje fara. Savoisy ledsagade honom till det förmak, som förde in till fången. Här bad konungen honom stanna och afvakta hans återkomst. Han öppnade sin väst af purpurfärgadt siden, drog fram pungen från bröstet och lemnade honom en tand af den helige Martin och ett träspån af frälsarens krubba.

— Rusta dig, Charles, — sade han, — med dessa begge reliker, på det att du i alla händelser må kunna motstå den orene anden, derest han skulle tränga sig ända hit! Jag är tillräckligt starkt väpnad.

Med dessa ord lemnade han sin vän, öppnade sakta dörren samt inträdde, sedan han gjort korstecknet och uttalat djefvulsbesvärjarnes vanliga formler, i rummet, der Margareta låg. Hon befann sig allt fortfarande i de tunga bojor, med hvilka drabanterna belagt henne, och man kunde ej veta, om dessa hindrade henne att

röra sig eller om en stelkramp hade beröfvat hennes lemmar rörelseförmågan. Det matta ögat fäste sig på den inträdande, munnen var halföppen, och man såg tungan ligga uppsväld och orörlig mellan de bländande tandraderna, hvilkas kronor voro synliga. Näsa och kinder voro sårade på åtskilliga ställen. Den hvita barmen var blottad och häfde sig nästan omärkligt, omkring bröst och hals låg håret i oordning, tofvadt ihop och vanställdt af halm, löf, vägsmuts och dam. Fötter och händer voro sammanbundna medels kedjorna. Hon bar en drottnings ännu delvis präktiga nattdrägt, hvilken likväl på åtskilliga ställen var sönderrifven och blodig.

Länge stod Ludvig inför denna beklagansvärda syn, innan han vågade komma fram med ett ord. Slutligen bemannade han sig, och stickande handen under västen och hårdt kramande den heliga relikpåsen, frågade han, om hon vore medveten om, från hvilken hon härstammade; om djefvulen hade besökt henne och i hvilken skepnad; om hon vore odödlig eller hon trodde sig genom en ångerfull död kunna försona sina gudlösa brott.

Hon förblef liggande i oförändrad ställning och stirrade på konungen, hvilken icke tröttnade att framställa dylika frågor och med henne anställa andra försök, som hans fromma ifver ingaf honom. Slutligen drog han fram ett litet krucifix af guld, af hvilket sjelfve den helige Ludvig hade begagnat sig vid sina botöfningar och hvilket han hade fört med sig från återlösarens graf. Han höll det nära intill hennes ögon — och då ryckte det i öfverläppen, tungan rörde sig mellan tänderna ett par gånger, det såg ut, som om hon ville tala, och han väntade i den ängsligaste spänning. Plötsligt låg dock åter allt i den förra förstelningen, men öfverläppen, som förblifvit uppdragen, gaf ansigtet ett uttryck af det fruktansvärdaste hån.

Han kunde nu icke längre betrakta den skönaste qvinnan i skapelsen utan att i sitt hjertas innersta djup gripas af rysning. Konungen packade ihop sina heliga

redskap och lemnade högt suckande rummet, för att åter förfoga sig till den på honom väntande Savoisy.

Med förvåning hörde denne, att konungen ännu icke var sinnad att lemna klostret, och ehuru han högt yttrade sin missbelåtenhet dermed, måste han likväl foga sig i sitt öde och steg derför ned, för att vederqvicka sig med mat och dryck, som den djupt bekymrade Ludvig för sin egen del visade tillbaka. Han blef ensam sittande i rummet, in i hvilket den inbrytande aftonen redan sände sina djupa skuggor. Allt var tyst och stilla; fången rörde sig icke, och blott den flitige mäster mask arbetade i sin osynliga verkstad bakom väggpanelningen. Grämelse och ansträngning hade uttömt konungens krafter, helst som han dessutom vakande hade tillbragt hela den föregående natten. Han satt der, utsträckt i en länstol, vid sidan af en götisk kamin med till hälften slutna ögon liksom försänkt i sömn, och likväl icke sofvande, icke drömmande. Ännu föll jemt och nätt så mycken dager in genom det höga fönstret, att det var möjligt att igenkänna alla föremålen, ehuru skuggorna rundt omkring gåfvo dem en hemlighetsfull och hemsk anstrykning. Under sitt besynnerliga tillstånd hörde konungen tydligt dörren gnissla, han hade medvetande om, att det kunde vara Savoisy, och väntade lugnt och bekymmerslöst i sin ställning utan att vilja medels något slags ansträngning slita sig derifrån. Men det var icke Savoisy. En skepnad i mörk talar med kapuschongen dragen öfver hufvudet skred med ohörbara steg förbi honom genom rummet, öppnade den midt emot liggande dörren och försvann i fångens rum. Nu hörde konungen tydligt att det talades. Först en sträf röst, utstötande korta, afbrutna, vilda ljud, sedan drottningens röst. Den stumma hade återfått talförmågan.

Samtalet varade icke länge. En högljudd rossling följde derpå, och äfven den var snart förbi. Konungen ville, fattad af rysning, i sin vanmakt bedja, men orden kunde han ej erinra sig. Han kunde endast med af kallsvett drypande hand trycka relikerna mot sitt hjerta.

Efter en kort paus gick dörren upp inifrån, men icke så sakta, som den förut blifvit öppnad. Skepna-

den, som åter trädde ut, hade kastat kapuschongen tillbaka och betraktade konungen med ett leende. Han igenkände nu i densamma mäster Jourdan Ferron, drottningens läkare. Besöket var hvarken gåtlikt eller förfärande för konungen, och likväl blef han hemsk till mods, när mästaren i andra ändan af rummet, innan han lemnade det, än en gång vände hufvudet åt honom, och han såg det bleka ansigtet, de spöklika ögonen och det röda borstiga håret, som omgaf hufvudet liksom flammor. Mästaren rörde läpparna, liksom om han talade, men konungen förstod honom lika så litet, som om han hade varit döf. Nu föreföll det honom, som komme hufvudet allt närmare och närmare och läpparne rörde sig tätt invid hans öra. Men han förstod likväl ingenting. Han trodde, att relikerna på hans hjerta gjorde honom döf för detta tal. Sålunda förblef han lugnt sittande i sin länstol, tills det blef allt mörkare omkring honom och han fullkomligt förlorade medvetandet.

Det var ljusa dagen, när ett starkt buller väckte honom. Savoisy, hvilken der nere inslumrat vid pokalen, infann sig nu, för att önska konungen god morgon och ursäkta sig derför, att han hade lemnat honom allena. Ludvig reste sig, styrkt och munter. Han hade endast ett något blekare utseende än vanligt, något som dock med hans äfven annars gula hy icke var särdeles iögonfallande. På Savoisys fråga förklarade han sig vilja återvända till Paris, för att der öfverväga, hvilken åtgärd som borde vidtagas med trollkonan Margareta, som han nu kallade henne. Han lyssnade vid dörren — allt var ännu lika så tyst och stilla som i går. Då kom han att tänka på läkarens nattliga uppträdande och huru som han hade förnummit fångens stumma mun åter öppna sig till att tala. Han ville öfvertyga sig härom och inträdde med Savoisy i drottningens rum. Hon låg der visserligen stum liksom gårdagen, men hennes barm häfde sig icke mera, och den uppsvälda tungan hängde långt utom de svarta läpparna. Hon var strypt. På hennes hals voro blodsprängda märken synliga.

Hennes gåtfulla död erbjöd hennes vid tron på trolldom uppammade samtida ingenting gåtlikt. Senare

krönikeskrifvare berätta, att Margareta af Burgund, öfverbevisad om äktenskapsbrott, blifvit på sin gemåls befallning strypt i Maubuissons kloster, enligt andra i Chateau-Gaillard.

Dessa händelser skulle, så fasansvärda de också framställa sig för betraktaren, endast hafva gjort ett svagt intryck på parisarne. Ett folk, som i går firade en fest sådan som subdiakonernas, kunde i dag icke blifva uppskakadt hvarken af djefvulens ögonskenliga vandring på jorden eller af himlens straff, hvilka gåfvo sig tillkänna på så fruktansvärdt sätt. Men de verldsliga domstolarna åtogo sig att leda menniskornas sinnen på dessa ämnen af så stor och allvarsam betydelse. De väpnade sig med de fruktansvärdaste straff och kallade till sin hjelp angifvelse och förräderi, för att skaffa sig talrika offer. Då försvann plötsligt munterheten från jorden, det fräcka skrattet, det bittra hånet, öfvermodet och vällusten förstummades, och bleka anleten, ihåliga ögon, skälfvande läppar förkunnade ångest och skräck. Liksom ett grufligt spöke sväfvade vidskepelsen öfver Paris och skymde med sina svarta vingar solen, förbrännande allt med sin andedrägt, och menniskorna kunde icke andas under gisslet. Nu först växte djefvulens magt, när man hoppades kunna fördrifva honom, och hela jorden tycktes hafva blifvit ett helvete. Öfverallt anställdes jagt efter hexor och trollkarlar, och dessa varelser blefvo beredvilligt utlemnade åt domstolarna. Några hårstrån på en gammal gummas haka, ett ovanligt utseende hos en gammal jude och dylika rent tillfälliga yttre omständigheter voro tillräckliga att väcka misstanke. Voro då också vittnen till hands, hvilka påstodo sig hafva märkt ett eller annat gåtfullt, som tydde på hexsabbaten eller umgänge med afgrundsandarne då dömdes den olycklige till tortyr, hvars olidliga smärtor framlockade bekännelse, hvarpå bålet till aska förbrände de stackars trollkarlarne liksom hvarje annan, som icke var i stånd att trolla.

Sedan Ludvig efter drottningens förskräckliga ändalykt under djup ruelse, bedjande och tryckande sina reliker mot hjertat, återvändt till Paris, uppfördes på den del af Seine-stranden, som kallas La Grève, hvarest århundraden igenom ända till inemot vår egen tid så mycket oskyldigt blod blifvit utgjutet, tvänne bål i dagbräckningen. Med dem voro timmermän sysselsatta, hvilkas vanliga dagspenning utgjorde fyra öre, men hvilka för detta arbete erhöllo sex öre, derför att de med synnerlig flit natten i ända arbetat derpå. Den första solstrålen belyste det fulländade verket, som till sitt yttre icke just förrådde någon synnerlig prydlighet men dock måste vara ordentligt och regelbundet, för att gifva lågorna det behöriga luftdraget och för att icke störta tillsammans, förr än offret helt och hållet blifvit förvandladt till aska.

Med soluppgången tillväxte hopen af nyfikna och ursinniga åskådare, och förbannelser och förklaringar hördes om hvartannat, och dessa utbyttes slutligen mot väntans larm och stoj, och sålunda förflöt tiden för folkmassan, tills processionen satte sig i rörelse från Sorbonnes förhörssalar, för att högtidligt begifva sig till afrättsplatsen.

— Hexan som kommer att brännas, — sade en gammal borgare, — är en köttslig dotter till satan och drottningen, hvilken senare afgrundsälskaren under sista omfamningen har strypt.

— Och den gamle juden, som skall bestiga det andra bålet, är hennes uppfostrare, hvilken födt upp henne med små barns blod, — sade en käring.

— Jo, jo, derför försvunno för kort tid sedan så många barn. Min grannes Pierre-Louis och min brordotter Claude-Margot — anmärkte den förstnämde.

— Ni har ju sett hexan, min guddotter; berätta för all del! — ropade den gamla qvinnan till en yngre.

— Höll på att dyrt få betala det, — genmälte denna. — Just som jag gick förbi henne, spottade den maran, och som jag fortsatte min väg och trädde öfver spottet kände jag mig illamående. Min svarte hund, som sprang bakom mig, slickade upp spottet och sträckte strax alla fyra i vädret.

— Är det icke förskräckligt? — sade käringem.

— Jag hade alltid, — inföll en annan gumma, — sabbatslarmet ur första hand, då mitt hem, som ni vet, är beläget i hörnet af St. Jacques Högata, icke hundra steg från Thermerpalatset. Jag och mina barn gjorde då korstecknet och bådo nätterna i ända; då hade satan ingen makt öfver oss.

— Ni Pampeluche-la-Chataigne hade visst skäl till att vara rädd, — sade skrattande en ung Ribaud, som höll vakt, — ty djefvulen, som för sina gäster genom luften bort till sin sabbatsfest, plägar vanligen ha ett godt öga till käringar af sådant skrot och korn som ni.

— Tvi den glopen! Ser jag ut som en hexa? — skrek gumman, och i det hon hastigt tog af sig sin trätoffel och dermed dugtigt klappade om den unge karlens skuldror, sade hon: — Då han talar om qvinnor af mitt skrot och korn, är det billigt, att jag skrotar till hans ryggtafla och mal gröpe af den.

Denna tarfliga ordlek, som hade en viss träsmak liksom sulan på hennes toffel, framkallade emellertid ett allmänt gapskratt.

Nu rörde sig i fjerran det af domarena och de begge dömde bestående tåget mot stället, och det vildaste skrän uppgafs, så snart folkmassan fick sigte på dessa begge olycklige. Bleka och förtärda af grämelse, med ögonen bländade af solskenet, hvilket de under så lång tid häktade icke förmådde uthärda men hvilket så vänligt bestrålade dem och från hvilket de nu för alltid måste taga afsked, skredo de fram vid hvarandras sida. De voro, såsom då vid afrättningar var brukligt, i blotta linnet med största delen af kroppen naken och med händerna medels rep korsvis hopbundna.

Det var en gammal man med skalligt hufvud, vid hvars öron två långa hårtofsar befunno sig, hvilka fladdrade för morgonvinden och blandade sig med det oordnade hvita skägget. Hans läppar frammumlade en gammal judisk martyrs bön. Det var Manassés de Vierzon.

Flickan, ännu i sitt djupa elände beundransvärdt skön, med skuldror, hvita som elfenben, från hvilka domstolens grofva lintyg af hår hade glidit ned och följaktligen visade den yppiga barmen, behöfva vi väl icke namngifva för våra läsare. En lätt blygselrodnad öfverflög hennes drag och hon sökte med munnen få fatt i kanten af lintyget, emedan det så förrädiskt hotade att afslöja allt och hennes små händer voro bundna.

När mängden på nära håll fick ögonen på dessa menniskors elände, utstötte den visserligen förbannelser — förbannelser, som ångsten afpressade den — men allas händer höllo sig stilla; de redan lyfta armarna sjönko tillbaka och släpte stenarna till marken; till och med de råaste ville icke lägga något ytterligare till ett sådant lidande.

Den judiske gubben lät leda sig upp på bålet, liksom han varit fullkomligt känslolös. Han, hvars ångest annars vid blotta tanken på kroppslig smärta röjde sig i miner och ljud, närmade sig nu med fullkomligt sinneslugn all smärtas höjdpunkt. Han, som eljes darrade vid tanken derpå, att hans lilla hus i Val-de-Misère med panterna, för hvilka han var ansvarig, och att hans obetydliga egendom voro utan tillsyn, var nu så lugn, då han för evigt skildes från dem och såg allt i främmande händer, i Gojims och nazarenernas händer.

Han hade nemligen vändt sin blick från verldens fåfänglighet; känslan af att dö såsom martyr lyfte honom högt öfver hvarje smärta; hans öfvertygelse stod fast, att han en gång på uppståndelsens stora dag icke skulle behöfva med de rättrognes till millioner uppgående lik vältra sig till det förlofvade landets heliga jord, såsom de heliga skrifterna förkunna, utan att hans ande ur lågorna skulle ingå i den eviga glädjen, att i det ögonblick, då bålets rök afpressade honom det sista andedraget, hans själ på detsamma skulle svinga sig upp till Elohims regioner.

Flickan lade icke ett sådant hopp i dagen. Ack, hennes ungdomliga hjerta kände ännu glädje och blyg-

sel, dödsqval och hopp. Hon tänkte ännu på ynglingen, på hvars egande hennes korta lif hade varit rik, tadt, i hvars armar hon hade tillbragt en lycksalig natt, för att om morgonen uppvakna till det förskräckligaste medvetande, på hvilket döden i lågorna skulle göra ett slut. Han älskare — make — broder; hon darrade vid att benämna honom med ett af dessa namn, och likväl måste hon tänka på honom. Hon fruktade för att någonsin åter möta hans blick och hoppades dock, att han skulle vara bland folkmassan, för att rycka henne undan döden. Sedan greps hon af tanken, att hon redan inom en kort stund måste dö i lågorna; hon befann sig nu endast på två stegs afstånd från den förfärliga vedhögen; hon dröjde med dessa steg, liksom hon derigenom kunnat tillköpa sig ett längre lif, ett lif af sällhet, men midt under dessa tomma förhoppningar kände hon sig fattad och upplyft af en stark arm — det var bödelns arm.

Nu prasslade det känslolösa elementet helt lustigt vid ett dylikt elände. Manassés undandrogs snart genom en tjock rök allmänhetens blickar. Hans bön blef högljudd och trängde med styrka upp mot himlen, och det dröjde länge, innan hans röst qväfdes. Flickans bål brann starkt, gynnadt af luftdraget. Hennes hufvud lyfte sig högt upp, hennes stora ögon letade bland mängden, hon tycktes söka, hon tycktes vänta någon — *han* kunde icke uteblifva, tycktes hennes blickar säga. Men han låg redan djupt der nere i flodbädden, der hans kropp efter mordet hvilade. Slutligen sjönk hennes haka, ned mot bröstet; svart rök omhöljde det sköna hufvudet; lågan hade svekfullt och obemärkt hvirflat fram mot hennes rygg, och nu stod pålen, vid hvilken hon var bunden, med fruktansvärdt hot i ljusan låga öfver henne; men hon kände icke mera någonting. De fängslande repen föllo afsvedda ned, och flickan störtade i den glödande mörjan.

Ingen hvit dufva svingade sig upp i luften, och folket såg, stumt och uppskakadt men lugnadt af att vara befriadt från det förskräckliga trolldoms-

gisslet, in i de glimmande kolen, från hvilka det tillströmmande luftdraget uppjagade rökmassor, som i lätta men svarta molnlager lägrade sig öfver nejden.

X.

Doktor Johannes Buridanus.

Långt bort från Paris hade, för att undgå förföljelse, den trogna Gulreddin i saracenen Muzafs drägt ledsagat sin herre och husbonde, grefve Lyonnet de Bournonville. Denna resa gick med vindens hastighet, ty städse hade den omsorgsfulla tjenarinnan friska hästar till hands, när de gamla af utmattning hotade att störta. Flere dagar hade sålunda gått till ända i skogar och obygder, emedan menniskoboningarna hotade med fara. Det var en dyster natt, då de uppnådde en bred, starkt forsande flod. Dess bädd var infattad af härliga, med borgar krönta berg, och från de djupa dalarna och från öarna sträckte oansenliga kyrkor med ett utseende af fromhet sina torn i vädret, och allt utom det brusande vattnet tycktes vara insvept i den heliga nattens frid.

De resande gjorde halt, för att afvakta en färjekarls ankomst.

— Du måste lemna detta land, — sade Gulreddin, — och jag är bekymrad deröfver. Hvad skall du taga dig till i främmande land. Äfven der kunna domarena nå dig. Vill du antaga mig till följeslagare allt framgent?

Bournonville betraktade med stor uppmärksamhet den halfvilda qvinnan, som hade bevisat honom så mycken trohet och kärlek och hvars kraftiga beskydd redan hade förekommit honom underbart. Några dunkla tvifvelsmål rörde sig hos honom, men hans omättliga lystnad efter magt och rikedom segrade öfver hvarje betänklighet.

— Jag vill följa dig, hvart du för mig, samt vara och förblifva din, — utropade han och gaf den fläckiga jetteqvinnans framräckta venstra hand ett kraftigt handslag.

En färjekarl från motliggande stranden hade lagt till. Det var Rhen, som de öfverforo,

Trots alla efterforskningar lyckades det icke Sorbonne att få fatt i läkaren Jourdan Ferron. Hans hus med de sällsamma bilderna förblef öde och undviket och i samma tillstånd, som det befann sig, då mästaren ännu bebodde det. Dess inre blef likväl aldrig åter af mensklig fot beträdt.

Nästan vid samma tid påstår man sig hafva bemärkt en främmande furste, som omvexlande skall hafva varit bosatt i några af Lombardiets städer, längst i Milano, och burit namnet *Principe di Mammone*. Ögonvittnen berätta, att det icke varit någon annan än vår grefve Bournonville, i hvars följe läkaren och en jettestor tjenare af skräckinjagande utseende befunno sig. Samtidiga skriftställare omtala med fasa, att menniskornas urartande måste hafva i hög grad tilltagit, då det var satan tillåtet att uppträda med en yppig hofhållning i en kristen stad inför hela verldens ögon. Den allmänt bekante Principe di Mammone i Milano, skall nämligen icke hafva varit någon annan än djefvulen lifslefvande i sin mest bländande skepnad, vaggande sig i njutningar och fångande sina offer i otukt, fråsseri och vällust.

Längre fram försvann denna uppenbarelse lika så plötsligt, som den hade dykt upp. Då påstår man sig i Wien hafva gjort bekantskap med en lärd doktor från Burgund, vid namn Johannes Buridanus, af hvilken — så berätta sagor, för hvilkas trovärdighet man icke kan gå i borgen — dervarande universitet blifvit grundadt. Läkaren Jourdan Ferron tro fromma pilgrimer sig hafva mött i Österlandet såsom dervisch.

Ludvig X dog året efter dessa tilldragelser. Hans bröder Philip och Carl kommo efter hvarann på tronen och följde sin äldre broder i grafven, innan tolf år förflutit. I Paris utbröt hungersnöd kort efter

Margaretas död; något senare kom den s. k. »svarta döden» eller »digerdöden», som förhärjade hela Europa.

Tron på trolldom växte och antog allt ofantligare proportioner, och hexprocesserna med sitt förfärliga följe gjorde en efterslåtter, der pesten hade förskonat den urartade menskligheten. Dessa ohyggligheter fortforo under århundraden.

6000181204
Göteborgs universitetsbibliotek